

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas un monitoringa rīku apraksta papildinātā versija

Dr. Hanss Vosenšteins (*Hans Vossensteyn*)

Mg. Frans Kaizers (*Frans Kaiser*)

Mg. Kestutis Jovaišas

Bc. Gatis Bolinskis

Mg. Kristaps Kovaļevskis

Dr. Bens Jongbloeds (*Ben Jongbloed*)

Mg. Rolandas Gumuliaskas

Mg. Akvilē Redko

CIVITTA

| | | | |
cheps

SATURA RĀDĪTĀJS

GLOSĀRIJS	5
KOPSAVILKUMS	11
IEVADS.....	13
METODOLOĢISKĀ PIEEJA	15
Pētījuma mērķis un problēmas	15
Analīzes procedūra	15
Pētījuma uzbūve.....	18
1. LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS PĀRSKATS	21
1.1. Izglītības sistēmas pārvaldība un izglītības veidi un pakāpes	21
1.2. Galvenās izglītības tendences un izaicinājumi Latvijā.....	22
1.2.1. Vispārējā izglītība	26
1.2.2. Profesionālā izglītība	31
1.2.3. Augstākā izglītība.....	33
1.2.4. Interesu izglītība	35
1.2.5. Profesionālās ievirzes izglītība	37
1.2.6. Pieaugušo izglītība	38
2. NACIONĀLA LĪMEŅA UN LATVIJAI STARPTAUTISKI SAISTOŠU MĒRĶU UN REZULTATĪVO RĀDĪTĀJU ANALĪZE.....	41
2.1. Analīzē iekļautie izglītības politikas plānošanas dokumenti	41
2.1.1. Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam	41
2.1.2. Stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā	43
2.1.3. Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam.....	47
2.2. Latvijas, globālo un ES izglītības mērķu un rādītāju kartēšana un salīdzinājums	47
2.3. Starptautisko un nacionālo mērķu atbilstība dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm	65
2.4. Latvijas izglītības sistēmas sniegums attiecībā uz starptautiskajām un nacionālajām prioritātēm....	65
2.4.1. Globālo rādītāju mērķa vērtību sasniegšana	66
2.4.2. Eiropas savienības rādītāju mērķa vērtību sasniegšana	67
2.4.3. Nacionālo rādītāju mērķa vērtību sasniegšana	68
3. PAŠREIZĒJIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA ELEMENTI	72
3.1. Izglītības jomas rādītāju audits	72
3.2. Izglītības kvalitātes novērtēšanas process	76
3.2.1. Izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu apraksts.....	78
3.2.2. Izglītības kvalitātes novērtējumu analīze.....	83
3.3. Pašreizējā datu vākšanas infrastruktūra	89
3.3.1. Valsts izglītības informācijas sistēmas apraksts	89

3.3.2. Valsts izglītības informācijas sistēmas analīze	91
3.4. Kopsavilkums un galvenie secinājumi	95
4. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS APRAKSTS	97
4.1. Izglītības kvalitātes monitoringa mērķi	97
4.2. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas īpašības	98
4.3. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma	99
4.4. Priekšnosacījumi izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas efektīvai funkcionēšanai	101
5. IZSTRĀDĀTĀ IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KONCEPCIJA LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAI	102
5.1. Izglītības kvalitātes pieejas un iesaistīto pušu viedoklis	102
5.2. Konceptuālā struktūra	106
5.3. Izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija	107
6. PIEDĀVĀTIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA RĀDĪTĀJI	110
6.1. Izglītības kvalitātes monitoringa rādītāju struktūra	110
6.2. Izglītības kvalitātes rādītāju un mainīgo datu passes	110
6.3. Kontekstuālie rādītāji	112
7. IZSTRĀDĀTĀS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS PROCESU APRAKSTS	115
7.1. Ievaddati: datu avoti un datu kopas	118
7.2. Monitoringa sistēmas procesi	122
7.3. Saskarne: monitoringa rīki	132
7.3.1. Konkrēta rādītāja monitorings (1)	134
7.3.2. Monitoringa rīks, kas balstīts uz izvēlēto rādītāju kopumu (2)	135
7.3.3. Uz kompozitrādītāja bāzes izveidots monitoringa rīks (3)	135
7.3.4. Analīze un vizualizācija	140
7.4. Izvaddati: monitoringa rezultāti un ieinteresēto pušu ieguvumi	141
8. PRIEKŠLIKUMI IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESU UZLABOJUMIEM	143
8.1. Nepieciešamie uzlabojumi	143
8.1.1. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pielietojums pašreizējo izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu kontekstā	143
8.1.2. Datu noliktava	149
8.1.3. Monitoringa rīki	150
8.1.4. Datu vākšana	150
8.1.5. Analītiskās kapacitātes stiprināšana	164
8.1.6. Informācijas pārvaldība un komunikācija	165
8.2. Alternatīvas datu vākšanas metodes	167
8.3. Resursu novērtējums	171
8.4. Profesionālās izglītības iestāžu beidzēju turpmāko gaitu monitoringa process un tā apraksts	173

9. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MĒRĶU, KVANTITATĪVO RĀDĪTĀJU UN RĀDĪTĀJU VĒRTĪBU PRIEKŠLIKUMI IEKĻAUŠANAI IZGLĪTĪBAS UN PRASMJU ATTĪSTĪBAS PAMATNOSTĀDĒS 2021.-2027. GADAM.....	177
10. PRIEKŠLIKUMI TURPMĀK NEPIECIEŠAMAJIEM PĒTĪJUMIEM	196
11. IEVIEŠANAS PLĀNS	202
AVOTI.....	207
SAĪSINĀJUMI	218
PIELIKUMI.....	220
1. pielikums. Eiropas Savienības projektos izstrādātie kvalitātes novērtēšanas instrumenti.....	220
2. pielikums. Esošo izglītības jomas rādītāju apkopojums	223
3. pielikums. Nacionāla līmeņa un Latvijai starptautiski saistošo izglītības mērķu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanas analīze.....	224
4. pielikums. Izglītības kvalitātes rādītāju iedalījums pēc izglītības kvalitātes elementiem	225
5. pielikums. Rādītāju un mainīgo datu pases.....	237
6. pielikums. Datu tabulas	238
7. pielikums. Izglītības kvalitātes monitoringa rīku apraksts	240
8. pielikums. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešanai nepieciešamo resursu aplēses	253
9. pielikums. Jaunie datu ieguves procesi 3. kategorijas rādītāju iegūšanai.....	254
10. pielikums. Izvilkums no CSDD aptaujas.....	255
11. pielikums. Vispārēja mainīgo ieguves un rādītāju aprēķināšanas shēma	256
12. pielikums. rādītājiem identificētās alternatīvās datu ieguves metodes	258
13. pielikums. Latvijas izglītības sistēmas shēma	262
14. pielikums. Piedāvātie izglītības kvalitātes rādītāju svāri	263

GLOSĀRIJS

Administrācijas darbinieks	Šī pētījuma ietvaros kā izglītības iestādes administrācijas darbinieks tiek identificēts izglītības iestādes vadītājs un viņa vietnieki. (Pētījuma autori)
Administratīvais personāls	Augstskolas administratīvais personāls ir rektors, prorektors, direktors (izpilddirektors), dekāns un citas amatpersonas, kuru pamatfunkcijas ir administratīvais darbs. (Augstskolu likums, 43.pants, 2.punkts) Izglītības iestādes vadība un atbalsta personāls, kas tiešā veidā nav iesaistīti mācību vai studiju procesā. (Eurydice 2017a)
Akadēmiskais personāls	Attiecīgās augstskolas akadēmiskajos amatos ievēlētie darbinieki (profesori, asociētie profesori, docenti, vadošie pētnieki, lektori, pētnieki, asistenti). (Augstskolu likums, 27.pants)
Atbalsta personāls	Šī pētījuma ietvaros atbalsta personālā tiek iekļauti: skolotājs logopēds, speciālais pedagogs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, izglītības psihologs, pedagogs karjeras konsultants. (Pētījuma autori)
Augstākā izglītība	Izglītības pakāpe, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē vai mākslā, vai arī zinātnē un mākslā sakņota personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai arī akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai. (Izglītības likums, 1.pants, 2.punkts)
Centralizētais eksāmens	Pēc īpašas metodikas izveidots un pēc vienotas kārtības valsts mērogā organizēts valsts pārbaudes darbs izglītojamo mācību sasniegumu novērtēšanai noteiktā mācību priekšmetā pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības programmā. (Vispārējās izglītības likums, 1.pants, 2.punkts)
Dibinātājs	Juridiska persona, fiziska persona, pašvaldība vai valsts augstskola, kas izveido izglītības iestādi un ir atbilstoši norādīta Izglītības iestāžu reģistrā. (Pētījuma autori)
Formālā izglītība	Sistēma, kas ietver pamatzglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dokuments, kā arī izglītības un profesionālās kvalifikācijas dokuments. (Izglītības likums, 1.pants, 2 ¹ .punkts)
Iekļaujošā izglītība	Process, kā tiek nodrošināts, lai tiktu ievērotas ikviena tiesības uz izglītību neatkarīgi no finansiālā un sociālā stāvokļa, rases, tautības, etniskās piederības, dzimuma, reliģijas, politiskās pārliecības, veselības, profesijas un dzīvesvietas (Izglītības un zinātnes ministrija 2014; balstoties uz Izglītības likums, 3.¹ pants, 1.punkts). Process, kurā tiek nodrošinātas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, sekmējot ikviena līdzdalību izglītības procesā, kultūrā un dažādu kopienu dzīvē un mazinot atstumtību izglītības un izglītības ieguves procesā. (UNESCO 2017a)
Ikdienējā mācīšanās	Izglītošanās, kas notiek apzināti vai neapzināti, ikdienā un darba pieredzē apgūstot jaunas vai papildinot esošās zināšanas, prasmes, kompetences, attieksmes un vērtības, kas bagātina un pilnveido personību. (Akadēmiskās informācijas centrs 2016)
Interesu izglītība	Personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības. (Izglītības likums, 1.pants, 3.punkts)
Izglītība	Sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju kopums. (Izglītības likums, 1.pants, 4.punkts)
Izglītības dokuments	Dokuments, kas apliecina personas iegūto izglītību atbilstoši noteiktai izglītības pakāpei, veidam un programmai vai šīs izglītības daļēju apgūšanu. (Izglītības likums, 1.pants, 6.punkts)

Izglītības iestāde	Valsts, pašvaldību, valsts augstskolu vai citu juridisko vai fizisko personu dibināta iestāde, kuras uzdevums ir izglītības programmu īstenošana, vai komercsabiedrība, kuram izglītības programmu īstenošana ir viens no darbības veidiem. (Izglītības likums, 1.pants, 7.punkts)
Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma	Organizēts izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu, datu ieguves procedūru un analīzes rīku kopums, saskaņā ar kuru tiek veikta sistemātiska izglītības kvalitātes novērtēšana atbilstoši izglītības kvalitātes koncepcijai, lai nodrošinātu pierādījumos balstītu lēmumu pieņemšanu. (Pētījuma autori)
Izglītības kvalitātes rādītājs, Rādītājs	Izglītības kvalitātes rādītājs, kas kategorizēts atbilstoši izglītības kvalitātes koncepcijai, ir snieguma novērtējuma rīks. Tas ļauj novērtēt dažādos izglītības sistēmas līmeņos izvirzīto izglītības kvalitātes mērķu sasniegšanu. Izglītības kvalitāte nav reducējama uz vienu izglītības kvalitātes rādītāju, jo raksturo tikai noteiktu izglītības kvalitātes mērķu aspektu. Izglītības kvalitātes mērķu novērtēšanai izmanto kompozītrādītājus (sk. Kompozītrādītājs) – izglītības kvalitātes kategorijas un elementus. (Pētījuma autori)
Izglītības mērķi	Personas pilnveide pašrealizācijai, valsts un sabiedrības labklājības veicināšanai. (Broks <i>et al.</i> 1998)
Izglītības pakāpe	Izglītības posms, kas ietver organizētu un secīgi īstenotu izglītības ieguvu. (Izglītības likums, 1.panta 2.punkts) Noteiktās izglītības pakāpes: 1) pirmsskolas izglītība; 2) pamatzglītība; 3) vidējā izglītība; 4) augstākā izglītība. (Izglītības likums, 5.pants)
Izglītības personāls	Izglītības iestādēs strādājošie pedagogi, kuri tieši iesaistīti mācību vai studiju procesā. (Eurydice 2017a)
Izglītības programma	Izglītības iestādes izglītojošo darbību reglamentējošs dokuments, ar kuru atbilstoši izglītības pakāpei, izglītības veidam, mērķgrupai un valsts izglītības standartam tiek noteikti: 1) izglītības programmas mērķi, uzdevumi un plānotie rezultāti; 2) prasības izglītojamo iepriekš iegūtajai izglītībai; 3) izglītības saturs kā vienots mācību priekšmetu vai kursu saturu kopums; 4) izglītības programmas īstenošanas plāns; 5) izglītības programmas īstenošanai nepieciešamā personāla, finanšu un materiālo līdzekļu izvērtējums atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem par izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo. (Izglītības likums, 33.pants)
Izglītības sistēmas līmenis (-ņi)	Hierarhiskas izglītības sistēmas pārvaldības struktūras: izglītības sistēma (S), izglītības iestādes dibinātājs (D), izglītības iestāde (II), studiju virziens (SV), studiju programma (SP). (Pētījuma autori)
Izglītības veids	Noteiktie izglītības veidi: 1) vispārējā izglītība; 2) profesionālā izglītība; 3) akadēmiskā izglītība. (Izglītības likums, 5.pants)
Izglītojamais	Skolēns, audzēknis, students vai klausītājs, kas apgūst izglītības programmu izglītības iestādē vai pie privātpersonas strādājoša pedagoga. (Izglītības likums, 1.pants, 12.punkts)
Karjeras izglītība	Izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei. (Izglītības likums, 1.pants, 12 ² .punkts)

Kompetence	Kompetence ir indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas mainīgās reālās dzīves situācijās (OECD 2016b).
Kompozitrādītājs	Kompozitrādītājs ir mērījums, kas ļauj pārveidot izglītības kvalitātes rādītājus vienā izmēramā skalā. Izglītības kvalitātes koncepciju veidojošie elementi un kategorijas ir kompozitrādītāji, kuru aprēķinā tiek izmantoti izglītības kvalitātes rādītāji, to svāri un mērķa vērtības. (detalizētāk par kompozitrādītāju aprēķinu 7.3.3. apakšnodaļā; Pētījuma autori)
Kontekstuālais rādītājs	Kontekstuālie rādītāji ir rādītāji, kas apraksta kontekstuālos faktorus, kam ir ietekme uz mācību procesu un rezultātiem, piemēram, izglītojamo iezīmes (vecums, dzimums, sociālekonomiskie apstākļi u.c.), pedagogu sastāva raksturlielumi (darba stāžs, kvalifikācija, dzimumu attiecība u.c.) reģiona un valsts raksturlielumi (izglītības finansējums, nevienlīdzība, iedzīvotāju izglītība u.c.). (Pētījuma autori)
Mācību līdzekļi	Izglītības programmas īstenošanā un izglītības satura apguvē izmantojamā, tai skaitā elektroniskajā vidē izmantojamā, mācību literatūra, metodiskie līdzekļi, papildu literatūra, uzskates līdzekļi, didaktiskās spēles, digitālie mācību līdzekļi un resursi, izdales materiāli, mācību tehniskie līdzekļi, mācību materiāli, iekārtas un aprīkojums, individuālie mācību piederumi. (Detalizētāku aprakstu skatīt – Izglītības likums, 1.pants, 12 ⁵ .punkts)
Monitorings	Novērošanas un analīzes sistēma. (Guļevska 2001) Strukturēta (<i>šeit</i>) izglītības sistēmas novērošana, datu ieguve un analīze, lai novērtētu notiekošās izmaiņas un izvirzīto izglītības mērķu sasniegšanu. (Pētījuma autori)
Monitoringa rīks	Monitoringa rīks ir analītisks rīks, kas uzkrāj, analizē, sintezē un vizualizē datus, ļaujot uzraudzīt izglītības kvalitātes kategorijas, elementus un rādītājus. Monitoringa rīka galvenais mērķis ir ar kvantitatīvu (izmērāmu) pieeju vienkāršot un analizēt kādu procesu, sistēmu vai objektu. (Pētījuma autori)
Neformālā izglītība	Ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība. (Izglītības likums, 1.pants, 14 ¹ .punkts)
Pamatizglītība	Izglītības pakāpe, kurā notiek sagatavošanās izglītībai vidējā pakāpē vai profesionālajai darbībai, sabiedrības un cilvēka individuālajā dzīvē nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguve, vērtīborientācijas veidošanās un iesaiste sabiedrības dzīvē. (Izglītības likums, 1.pants, 15.punkts)
Pedagogs	Fiziskā persona, kurai ir Izglītības likumā vai citā izglītību reglamentējošā likumā noteiktā izglītība un profesionālā kvalifikācija un kura piedalās izglītības programmas īstenošanā izglītības iestādē vai sertificētā privātpraksē. (Izglītības likums, 1.pants, 16 ¹ .punkts)
Pieaugušo izglītība	Personu daudzveidīgs izglītošanas process, kas cilvēka mūža garumā nodrošina personības attīstību un konkurētspēju darba tirgū. (Izglītības likums, 1.pants, 17.punkts)
Pirmsskolas izglītība	Izglītības pakāpe, kurā notiek bērna personības daudzpusīga veidošanās, veselības stiprināšana, sagatavošanās pamatzglītības ieguvei. (Izglītības likums, 1.pants, 18.punkts)
Profesionālā izglītība	Praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un profesionālās kompetences pilnveidei. (Izglītības likums, 1.pants, 20.punkts)
Profesionālā pilnveide	Profesionālās izglītības īpašs veids, kas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistematizētas profesionālās zināšanas un prasmes. (Profesionālās izglītības likums, 1.pants, 13.punkts)
Profesionālās ievirzes izglītība	Sistematizēta zināšanu un prasmju apguve, kā arī vērtīborientācijas veidošana mākslā, kultūrā vai sportā līdztekus pamatzglītības vai vidējās izglītības pakāpei, kas dod iespēju sagatavoties profesionālās izglītības ieguvei izraudzītajā virzienā. (Izglītības likums, 1.pants, 20 ¹ .punkts)
Profesionālā kvalifikācija	Noteiktai profesijai atbilstošas izglītības un profesionālās meistarības dokumentāri apstiprināts novērtējums. (Izglītības likums, 1.pants, 21.punkts)

Profesionālās kvalifikācijas eksāmens	Profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu apguves noslēguma valsts pārbaudījums. (Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu, 13.pants)
Profesionālā tālākizglītība	Profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju. (Profesionālās izglītības likums, 1.pants, 12.punkts)
Prototips	Pirmais, piemēram, mašīnas vai cita rūpniecības produkta, paraugs, no kura tiek izstrādātas visas vēlākās formas (Cambridge Dictionary n.d.). Sākotnējs (<i>šeit</i>) izglītības kvalitātes monitoringa rīka paraugs, no kura tiek izstrādāts pilnībā funkcionējošs monitoringa rīks. (Pētījuma autori)
Rādītāju audits	Sistemātisks process, kura ietvaros tiek izvērtēts, vai apkopotie un izvēlētie rādītāji ir atbilstoši monitoringa sistēmas vajadzībām. (Pētījuma autori)
Risku identificēšanas sistēma	Risku identificēšanas sistēma (arī agrīnās brīdināšanas sistēma – <i>early warning system</i> (angl.)) ir prevencijas un agrīnas intervences prakse izglītībā, kas fokusējas uz atbalstu pirms izglītības kvalitāte sākusi samazināties. Risku identificēšanas sistēmas darbības mērķis ir nodrošināt instrumentus izglītības iestāžu paškontrolei un izglītības kvalitātes regulāram ārējam monitoringam, lai uz izglītības kvalitāti potenciāli pazeminošiem apstākļiem varētu reaģēt nekavējoties, parādoties pirmajām to pazīmēm (pielāgots no Izglītības un zinātnes ministrija 2020).
Speciālā izglītība	Personām ar speciālām vajadzībām un veselības traucējumiem vai arī speciālām vajadzībām vai veselības traucējumiem adaptēta vispārējā un profesionālā izglītība. (Izglītības likums, 1.pants, 24.punkts)
Starpziņojums	Starpziņojums par izglītības kvalitātes definīciju (konceptiju) un tās kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem rādītājiem. (Pētījuma autori)
Valsts izglītības standarts	Dokuments, kas atbilstoši izglītības pakāpei un veidam nosaka izglītības programmu galvenos mērķus un uzdevumus, izglītības obligāto pamatsaturu, iegūtās izglītības vērtēšanas pamatkritērijus un vispārējo kārtību. (Izglītības likums, 1.pants, 27.punkts)
Vispārējā izglītība	Cilvēka, dabas un sabiedrības daudzveidības un vienotības izziņas, humānas, brīvas un atbildīgas personības veidošanās process un tā rezultāts. (Izglītības likums, 1.pants, 29.punkts)
1. kategorijas rādītāji	Rādītāji, kuru mērīšanai nepieciešamie dati jau tiek apkopoti un izmaiņas procesos nav nepieciešamas. (Pētījuma autori)
2. kategorijas rādītāji	Rādītāji, kuru ieguvei nepieciešams veikt pielāgojumus kādai no esošām datu vākšanas metodēm. (Pētījuma autori)
3. kategorijas rādītāji	Rādītāji, kuru mērīšanai nepieciešamie dati netiek ievākti un ir nepieciešami jauni datu ieguves procesi. (Pētījuma autori)

IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KATEGORIJAS

Atbilstība mērķiem	Kategorija izglītības kvalitāti raksturo, pirmkārt, analizējot izglītības rezultātus atbilstoši izglītojamo individuālajām un visas sabiedrības vajadzībām. Izglītības kvalitāte ir saistīta ar tām atbilstošu kompetenču iegūšanu un iespējām izglītoties visa mūža garumā, nodrošinot vienlīdzību un iekļaušanu.
Kvalitatīvas mācības	Kvalitatīvas mācības vistiešāk ietekmē izvērzīto izglītības rezultātu sasniegšanu, nodrošinot tiem piemērotu procesu norisi. Šo kategoriju raksturo progresu un sasniegumu mērījumi, kā arī atbilstoši izglītības programmai izvēlētas mācīšanas un mācīšanās metodes.
Iekļaujoša vide	Izglītības vide nodrošina izglītības procesā iesaistīto pušu fizisko un emocionālo drošību un labsajūtu, kā arī uzlabo to motivāciju, kas tiešā veidā veicina izglītības rezultātu sasniegšanu. Iekļaujošu vidi raksturo gan fiziskie un pieejamības, gan emocionālie aspekti.
Laba pārvaldība	Laba izglītības pārvaldība nodrošina līderību un kontekstu, atbilstoši kuram tiek organizēta izglītības vide un process, ar ko iespējams sasniegt atbilstošos mērķus. Izglītības kvalitātes

sasniegšanai nepieciešama efektīva un ilgtspējīga finanšu, personāla, infrastruktūras u.c. resursu izmantošana, kas izriet no sadarbībā ar dažādām iesaistītajām pusēm izstrādātiem attīstības plāniem un politikas plānošanas dokumentiem.

IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES ELEMENTI

Kompetences un sasniegumi

Kompetenču attīstība, kā viens no vispārējiem izglītības mērķiem, apliecina izglītības kvalitāti, saistot to ar iespējami augstāku izglītojamo dzīves laikā sasniegto labklājības līmeni un ieguldījumu sabiedrības attīstībā un izaicinājumu pārvarēšanā. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus:

- attiecīgo kompetenču attīstības novērtējums;
- sasniegtā kompetences līmeņa novērtēšana noteiktos izglītības procesa posmos;
- panākumi kompetenču izmantošanā obligātajā un izvēles mācību saturā.

Izglītības turpināšana un nodarbinātība

Izglītības kvalitātei būtiska ir nākotnes dimensija, kas izpaužas kā iegūtās izglītības spēja nodrošināt izglītojamo turpmāku attīstību, gan nepārtraukti izglītojoties, gan integrējoties darba tirgū. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus:

- dalība izglītības procesā un izglītības programmu pabeigšana paredzētajā termiņā;
- mūžizglītība un mācību turpināšana starp dažādiem izglītības posmiem vai pakāpēm;
- rezultāti darba tirgū.

Vienlīdzība un iekļaušana

Izglītības kvalitāti apliecina izglītības procesa spēja palīdzēt katram izglītojamajam sasniegt izvirzītos mērķus, tajā skaitā iekļaujot izglītības procesā dažādas salīdzinoši nevienlīdzīgākā situācijā esošas sabiedrības grupas. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus:

- izglītības rezultātu līdzvērtīgums starp dažādām izglītojamo grupām;
- izglītojamo īpatsvars, kuri iegūst izglītību iekļaujoši.

Mācīšana un mācīšanās

Izglītības procesā iesaistītajiem izglītības iestāžu vadītājiem, pedagogiem / akadēmiskajam personālam, izglītojamajiem un jebkuram individam, kurš mācās, nepieciešams pārvaldīt dažādas mācību metodes, kas tiek izmantotas izglītības mērķu sasniegšanai. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus:

- izmantoto metožu atbilstība izglītojamā plānotajam sasniedzamajam rezultātam un šo metožu efektīva īstenošana, radot pēc iespējas lielāku ieguvumu katram izglītojamajam.

Pedagogu profesionālā kapacitāte

Profesionālu izglītības procesa īstenošanu nodrošina iesaistītais personāls, tā pieejamība un profesionālā kapacitāte. Sasniedzamo izglītības mērķu kontekstā augstu prasību izvirzīšana palielina pedagogu profesionālas kapacitātes nozīmi. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus:

- intelektuālās kapacitātes veicināšana izglītības iestādē, zināšanu apmaiņas nodrošināšana;
- nepārtraukts un labi izstrādāts pedagogu profesionālās pilnveides process.

Izglītības programmu īstenošana

Izglītības programma formālajā un neformālajā izglītībā sniedz ilgtermiņa un īstermiņa izglītības procesa vadlīnijas, definējot iegūstamās kompetences, vienlaikus pašu izglītības procesu pielāgojot atbilstoši izglītojamo individuālajām vajadzībām. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus:

- tiek nodrošinātas dažādas aktivitātes, ar kurām izglītojamie bagātina savu mācību pieredzi;
- izglītojamais iegūst papildu pieredzi ārpus izglītības iestādes.

Pieejamība

Pieejama izglītības vide ir fiziski sasniedzama, iekļaujoša un droša, kas veicina vai, tieši pretēji, ierobežo veidus, kādā var tikt organizēts izglītības process. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus:

	izglītības iestāžu tīkls un pieejamā infrastruktūra sniedz nepieciešamās iespējas cilvēkiem, kas vēlas mācīties; atvērta un iekļaujoša vide cilvēkiem ar speciālām vajadzībām.
Drošība un labsajūta	Drošība un labsajūta veicina izglītojamo motivāciju pilnvērtīgi iesaistīties izglītības procesā, kas ir priekšnosacījums izglītības mērķu sasniegšanai. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus: fiziskā drošība, komforta līmenis, veselīga dzīvesveida veicināšana; emocionālā drošība un iesaistīšanās.
Infrastruktūra un resursi	Izglītības kvalitātes nodrošināšanā liela nozīme ir infrastruktūrai un pieejamajiem resursiem, kas veido atbalsta mācību procesu un nodrošina vides atbilstību mācību procesā iesaistīto fiziskajām un emocionālajām vajadzībām, Dažādu mācību līdzekļu pieejamība nodrošina efektīvāku izglītības procesu un veicina izglītojamo mācību pieredzes bagātināšanu, kas uzlabo mācīšanās motivāciju un rezultātus. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus: pieejami mūsdienīgi mācību līdzekļi, lai sasniegtu izglītības mērķus; mūsdienīgas infrastruktūras pieejamība.
Finanšu un administratīvā efektivitāte	Dažādo un plašo izglītības mērķu sasniegšanai nepieciešami apjomīgi finanšu ieguldījumi, kas tiek efektīvi pārvaldīti, tādēļ nepieciešama efektīva vadība, kas spējīga īstenot kvalitāti tieši ietekmējošas darbības. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus: izglītībai piešķirtie līdzekļi ir vienmērīgi un mērķtiecīgi sadalīti; resursu piešķiršana, koncentrējoties uz aktivitātēm, kam ir vislielākā ietekme uz izglītības kvalitāti; administratīvie darbinieki un aktivitātes tiek pārvaldītas efektīvi.
Vadības profesionālā kapacitāte	Izglītības iestāžu vadība tiek saistīta gan ar individuālo, gan ar organizācijas kvalitāti. Tāpēc, lai nodrošinātu atbilstošu organizācijas kultūru, būtiska ir līderības attīstība un nepārtraukti uzlabojumi. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus: izglītības iestādes vadībai ir nepieciešamās vadības kompetences, un ieinteresētās personas sniedz augstu novērtējumu; pastāvīga profesionālā attīstība.
Atbalsts un sadarbība	Vadības un organizatorisko procesu nozīme izpaužas atbalsta sniegšanā izglītības procesā iesaistītajam personālam, veidojot gan atbalsta mehānismus, gan veicinot savstarpēju sadarbību organizācijas iekšienē un ārpus tās izglītības mērķu sasniegšanai. Izglītībā būtiska loma ir līderībai un spējai definēt vienotu vīziju, kuras sasniegšanā ir motivētas iesaistīties dažādas ieinteresētās puses, apvienojot atšķirīgus mērķus un ieguldot apjomīgus resursus izglītības attīstībā. Šis elements ietver šādus definējošos aspektus: ieinteresētās puses regulāri iesaistās lēmumu pieņemšanā; pedagogu darba slodze tiek efektīvi pārvaldīta, ļaujot koncentrēties uz stundu plānošanu un vadīšanu; pedagogiem ir nodrošināti pietiekami atbalsta mehānismi; pedagogi savstarpēji sadarbojas un regulāri saņem atsauksmes no dažādām ieinteresētajām pusēm.

KOPSAVILKUMS

Izglītības kvalitāte ir būtiska katra izglītojamā potenciāla realizēšanai, kā arī plašākas sabiedrības vajadzību nodrošināšanai. Izglītības kvalitātes efektīva novērtēšana un uzraudzība ir svarīga, lai informētu lēmumu pieņēmējus par esošo situāciju un nepieciešamajām izmaiņām. Vienlaikus ir jāinformē sabiedrība par pieņemto lēmumu rezultātiem un sekām, nodrošinot lēmumu pieņēmēju atbildību sabiedrības priekšā. Lai nodrošinātu kvalitāti, atbildību, efektivitāti un citus labas pārvaldības aspektus, kas nodrošina vēlamo rezultātu sasniegšanu, ir svarīgi nodrošināt uzticamus un savlaicīgus kvantitatīvos un kvalitatīvos datus izglītības kvalitātes analīzei. Lai to īstenotu, daudzās valstīs ir izveidotas izglītības monitoringa sistēmas, kuru mērķis ir iegūt, apkopot un analizēt datus pierādījumos balstītu lēmumu pieņemšanai. Tāpat monitoringa sistēmas palīdz kaskadēt izglītības mērķus starp izglītības sistēmas pārvaldības līmeņiem, nodrošinot integrētu izpildes pamatrādītāju ievākšanu un stratēģisko prioritāšu sasniegšanas novērtējumu.

Pašreizējā Latvijas izglītības sistēmas monitoringa procesu organizēšana rada izaicinājumu efektīvai, uz pierādījumiem balstītai politikas veidošanai. Pastāv vāja saikne starp datu ievākšanu un lēmumu pieņemšanu – nepietiekamas datu kvalitātes un vienotas izglītības kvalitātes izpratnes trūkuma dēļ ir vērojams pilnvērtīgas analīzes trūkums. Tas noved pie nepilnīgas sadarbības starp izglītības sistēmas līmeņiem, jo katrā no tiem tiek noteiktas savas prioritātes, kas izklaidē fokusu un samazina iespējas panākt sistēmiskas pārmaiņas. Procesi ir savstarpēji nodalīti, un dažkārt ar prasībām, kas savstarpēji pārklājas un ko raksturo neviendabīgs rādītāju saraksts, izraisot sistēmas neefektivitāti. Turklāt dažādi izglītības sistēmas aspekti saņem nevienmērīgu uzmanību, piemēram, salīdzinoši maz ir rādītāju, kas mēra finanšu resursu sadali un pārvaldības efektivitāti. Latvija ir apņēmusies uzlabot datu un to izmantošanas kvalitāti pierādījumos balstītas politikas veidošanai. Tiek atzīta nepieciešamība uzlabot Valsts izglītības informācijas sistēmu un pētniecības stratēģisku izmantošanu, lai uz to balstītu nepieciešamās reformas izglītības nozarē.

Šajā ziņojumā piedāvātā izglītības kvalitātes monitoringa sistēma raksturo vienotu, visus izglītības sistēmas līmeņus un izglītības veidus un pakāpes iekļaujošu, savstarpēji integrētu un uz mērķi orientētu sistēmu. Tās apraksts balstīts uz plašu literatūras apskatu, iekļaujot starptautiska, nacionāla un vietēja mēroga politikas plānošanas dokumentus un pētījumus, zinātnisko literatūru par izglītības kvalitāti un konsultācijām ar Izglītības un zinātnes ministriju (turpmāk – IZM) un tās padotības iestādēm, pašvaldībām, izglītības iestādēm, sociālajiem partneriem un citām iesaistītajām pusēm. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas virsmērķis ir palīdzēt efektīvāk novērtēt izglītības kvalitāti – nodrošināt attiecīgajām ieinteresētajām pusēm savlaicīgu un uzticamu informāciju, kas ļauj tām pieņemt uz pierādījumiem balstītus lēmumus, veicinot izglītības kvalitātes attīstību.

Būtisks priekšnosacījums izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izstrādei ir vienotas izpratnes par “izglītības kvalitāti” veidošana. Šajā pētījumā tās definēšanai tika izvēlēta pieeja “atbilstība mērķiem (*fit for purpose*)”, tātad, vai izglītība sniedz to, ko no tās sagaida iesaistītās puses. Ņemot vērā izvēlēto pieeju, tika izstrādāta “izglītības kvalitātes” koncepcija, kuru veido četras kategorijas:

- Atbilstība mērķiem, kas ietver izglītojamo un visas sabiedrības vajadzībām atbilstošus izglītības rezultātus: attīstītas kompetences, spēju iesaistīties darba tirgū un dažādu sabiedrības grupu iekļaušanu;
- Kvalitatīvas mācības, kas raksturo mācību procesu un pedagogus, kuriem ir vistiešākā ietekme uz izglītības rezultātu sasniegšanu;
- Iekļaujoša vide, kas veicina izglītojamo un pedagogu motivāciju, nodrošinot fizisku un emocionālu drošību;
- Laba pārvaldība, kas nodrošina efektīvus procesus, lai veicinātu iekļaujošu vidi, atbalstītu izglītojamos un pedagogus mācību procesā.

Prioritārie Latvijas izglītības mērķi apkopoti divos līmeņos 1) ar definētiem “mērķiem”, kas nosaka katru no četrām izglītības kvalitātes “kategorijām”, un 2) ar “definējošiem aspektiem”, kas raksturo izglītības

kvalitātes “elementus” (katrā “kategorijā” pa trim). Katru elementu mēra izmantojot rādītājus un interpretē, ņemot vērā kontekstuālos faktorus. Rādītāji tiek attiecināti uz dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm un sistēmas līmeņiem, ļaujot veikt konkrētu un jēgpilnu izglītības kvalitātes analīzi un nodrošinot efektīvākas diskusijas, koncentrējoties uz noteiktiem kvalitātes aspektiem.

Izglītības kvalitātes rādītāju novērtēšanai nepieciešamo datu apkopošanai paredzēts izmantot esošus, uzlabotus un jaunus procesus. Piemēram, viens no ieteiktajiem jaunajiem procesiem ir pedagogu un izglītojamo drošības un labsajūtas novērtēšana. Ņemot vērā finansējuma nozīmi izglītības kvalitātes un efektivitātes nodrošināšanā, ir skaidrs, ka turpmāk lielāks uzsvars ir jāliek arī uz procesiem, kuros tiek salīdzināti un novērtēti izglītības nodrošināšanai piešķirtie resursi un kuru mērķis ir ieguldīt pasākumos, kas vistiešāk veicina izvirzīto mērķu sasniegšanu. Kvalitātes sasniegšana par jebkādu cenu nav saprātīga un iespējama, tāpēc tiek ierosināts uzlabot esošos un ieviest jaunus procesus, kas ļautu plašāk izmantot rādītājus finanšu un administratīvās efektivitātes raksturošanai.

Informācija par izglītības kvalitāti katrā izglītības sistēmas līmenī ir nepieciešama dažādu lēmumu pieņemšanai. Valsts un izglītības iestāžu dibinātāju līmenī informācija ir nepieciešama izglītības politikas veidošanai, ieguldījumu sadalei, izglītības pakalpojumu attīstības plānošanai, izglītības programmu izstrādei un citu mērķu sasniegšanai. Izglītības iestāžu līmenī informācija ir nepieciešama ikdienas darbībām, pašnovērtējumam, ārējai uzraudzībai, kā arī turpmākās attīstības plānošanai. Sabiedrība, piemēram, uzņēmēji, kopienas, dažādu jomu profesionāļi, studenti, mediji un izglītības iestādes, tiek uzskatītas par ieinteresētajām grupām, kas lielos iegūtos datus un informāciju, tādēļ paredzēts izstrādāt izglītības kvalitātes monitoringa rīkus. Tie palīdzēs uzkrāt, analizēt, sintezēt un vizualizēt izglītības kvalitāti raksturojošus datus un izdarīt secinājumus par izglītības kvalitāti dažādos izglītības veidos un pakāpēs. Rīki ieinteresētajām pusēm nodrošinās dažāda līmeņa piekļuvi datiem par izglītības kvalitāti, veidos vienotu izpratni par tās novērtēšanu, kā arī ļaus veikt padziļinātu cēloņsakarību analīzi.

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas efektīvai funkcionēšanai ir vairāki priekšnosacījumi. Pirmkārt, ir būtiski panākt atbalstu no izglītības sistēmā iesaistītajām pusēm izstrādātajai izglītības kvalitātes koncepcijai, lai būtu vienota izpratne par to, kādi aspekti izglītības kvalitātē ir būtiski. Otrkārt, dažādo izglītības sistēmā iesaistīto pušu starpā jābūt skaidri nošķirtām atbildības sfērām, lai nodrošinātu savstarpēju atbildību, kā arī saskaņotu sadarbību. Treškārt, lai izglītības kvalitātes monitoringa sistēma varētu darboties efektīvi, ir jānodrošina nepieciešamie resursi un infrastruktūra (datortehnika, analītiskā programmatūra, informācijas sistēmas utt.), kas ļautu ievākt, apkopot un analizēt izglītības kvalitātes rādītāju mērīšanai nepieciešamos datus. Ceturtkārt, jāveicina analītiskā kapacitāte, kas ietver cilvēkresursus un kompetences visos izglītības sistēmas līmeņos. Piektkārt, jāveicina nepārtraukta izaugsme, pastāvīgi meklējot veidus, kā uzlabot monitoringa sistēmas efektivitāti un precizitāti, lai pielāgotos mainīgām indivīdu un sabiedrības vajadzībām.

IEVADS

Saskaņā ar Ministru kabineta 2017. gada 22. augusta noteikumu Nr. 487 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.6. specifiskā atbalsta mērķa “Ieviest izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu” 8.3.6.2. pasākuma “Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide” īstenošanas noteikumi” 2. punktu 2018. gada aprīlī IZM uzsāka projektu “Izglītības kvalitātes novērtēšanas monitoringa sistēmas un monitoringa rīku apraksta izstrāde”. Projektu līdzfinansē Eiropas Sociālais fonds (turpmāk tekstā – ESF). Projekta mērķis ir izveidot izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu izglītības kvalitātes attīstībai, kas balstās uz statistiskās informācijas, salīdzinošo izglītības pētījumu rezultātu, valsts līmeņa izglītojamo sasniegumu un citu izglītības iestāžu darba rezultātus raksturojošo rādītāju mērīšanu un analīzi, centralizēto eksāmenu rezultātu analīzi un akreditācijas, licencēšanas, kā arī pedagogu darbības kvalitātes novērtēšanas informācijas izmantošanu un analīzi, ievērojot vidējā termiņā un ilgtermiņā sasniedzamos nozares stratēģiskos mērķus un rezultātus. Projektu īsteno IZM un tā partneri – Valsts izglītības satura centrs (turpmāk – VISC), Izglītības kvalitātes valsts dienests (turpmāk – IKVD).

2019. gada februārī IZM noslēdza līgumu ar personu apvienību, ko veido vadības konsultāciju uzņēmumi SIA “Civitta Latvija” un UAB “Civitta” (turpmāk – Civitta) kopā ar Tventes Universitātes Augstākās izglītības politikas pētījumu centru (*Centre for Higher Education Policy Studies*, turpmāk tekstā – CHEPS), lai veiktu pētījumu ar mērķi izstrādāt izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas un rīku aprakstu (1. attēls).

1. ATTĒLS. GALVENIE PĒTĪJUMA POSMI

Avots: autori

Projekta pirmais posms paredzēja vienotas, visus izglītības sistēmas līmeņus iekļaujošas “izglītības kvalitātes” definīcijas izstrādi. Tā tika veidota balstoties uz teorētisko pieeju izpēti un konsultācijām ar dažādām iesaistītajām pusēm, lai ņemtu vērā Latvijas izglītības sistēmas specifiku. Ņemot vērā izvēlēto pieeju izglītības kvalitāti definēt kā “atbilstošu mērķiem (*fit for purpose*)”, saskaņojot ar IZM, tika izstrādāta izglītības kvalitātes koncepcija.

Projekta otrajā posmā tika veikts visaptverošs esošo izglītības jomas rādītāju audits, trūkstošo rādītāju identifikācija un izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas un tajā ietilpstošo procesu apraksta izveide.

Projekta trešajā posmā tika izveidoti izglītības kvalitātes monitoringa rīku apraksti, kā arī piecu monitoringa rīku prototipi un to izmantošanas vadlīnijas.

Visbeidzot pētījuma ceturtajā un noslēdzošajā posmā tika sagatavota ziņojuma papildinātā versija, ņemot vērā IZM un ārējo novērtētāju sniegtos komentārus un ieteikumus.

IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS MĒRĶIS

Cilvēkkapitāls jau sen ir atzīts par svarīgu faktoru cīņā pret bezdarbu un zemu atalgojumu, un ir arī pārliecinoši pierādījumi, ka tas ir svarīgs ekonomiskās izaugsmes faktors. Turklāt arvien vairāk pierādījumu ir tam, ka cilvēkkapitāls ir saistīts arī ar citiem aspektiem, tostarp veselības uzlabošanu, lielāku pilsonisko un sociālo iesaisti un augstāku labklājības līmeni.

Tāpēc efektīva izglītības politika lielā daļā valstu ir viena no galvenajām prioritātēm. Saskaņā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) novērtējumu Latvijas izglītības sistēma ir ar augstu decentralizācijas līmeni, ņemot vērā iesaistīto iestāžu skaitu, dalītu atbildību un lēmumu pieņemšanu starp IZM, tās padotībā esošajām iestādēm un pašvaldībām, kas ir gan izglītības sistēmas stiprā, gan vājā puse. Tomēr sistēmas trūkumi pašlaik neļauj pilnībā īstenot katra indivīda

potenciālu. Šie iemesli un negatīvās demogrāfiskās tendences rada izaicinājumus ilgtspējīgai Latvijas attīstībai.

Ņemot vērā izglītības sistēmas sadrumstalotību, decentralizāciju un vienotas izglītības kvalitātes izpratnes trūkumu, pašreizējais izglītības kvalitātes novērtējums un sasniegtie rezultāti nav savstarpēji saskaņoti un nesniedz vispusīgu priekšstatu par sistēmas stiprajām pusēm un trūkumiem. Tiek piemēroti dažādi rādītāji, kas netiek sistemātiski novērtēti un pieļauj dažādas interpretācijas iespējas. Šādā situācijā nav iespējams noteikt sistēmas vājās vietas un iespējas, tādējādi izglītības kvalitātes tālāka attīstība ir apgrūtināta. Šie iemesli noved arī pie neefektīviem tēriņiem, kas ir īpaši problemātiski, ņemot vērā izglītībai paredzēto resursu ierobežotību.

Vienotas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveides mērķis ir palīdzēt efektīvāk novērtēt izglītības kvalitāti – nodrošināt attiecīgajām ieinteresētajām pusēm (IZM, iestāžu dibinātājiem, pašvaldībām, izglītības iestādēm, pedagogiem, izglītojamajiem, sabiedrībai u.c.) savlaicīgu un uzticamu informāciju, kas ļauj tām pieņemt uz pierādījumiem balstītus lēmumus, veicinot izglītības kvalitātes attīstību.

Vienota izglītības kvalitātes monitoringa sistēma nodrošinās zemu datu dublēšanās iespējamību (visa informācija tiks ievākta vienreiz un tiks iesniegta vienā sistēmā) un zemu nepareizas datu interpretācijas iespējamību – visas ieinteresētās puses izmantos vienu un to pašu sistēmu, lai analizētu informāciju saistībā ar izglītības kvalitāti. Turklāt tas ļaus atrast jaunas saistības starp noteiktiem kvalitātes aspektiem un kontekstuāliem faktoriem, kas agrāk nav pamanītas.

Visbeidzot monitoringa sistēma nodrošina iespēju IZM un citām iesaistītajām pusēm sekot līdzi stratēģisko mērķu sasniegšanai izglītībā, piemēram, mērķiem, kas tiks iekļauti Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027. gadam, un vajadzības gadījumā veikt koriģējošus pasākumus.

ZIŅOJUMA PĀRSKATS

Ziņojums struktūra veidota, lai detalizēti aprakstītu esošo un vēlamu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un iecerētos monitoringa rīkus:

- 1.nodaļa: ieskats Latvijas izglītības sistēmā, tās pārvaldībā, kā arī galvenajās tendencēs;
- 2. nodaļa: analīze par starptautiska un nacionāla līmeņa mērķiem un rezultatīvajiem rādītājiem dažādās izglītības jomās;
- 3. nodaļa: apraksts par esošajiem izglītības kvalitātes novērtēšanas elementiem, to trūkumiem, lai nodrošinātu visaptverošu un koordinētu izglītības kvalitātes monitoringu;
- 4. nodaļa: izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izvērsums;
- 5. nodaļa: pētījuma ietvaros izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija, kas balstās dažādās teorētiskajās pieejās, kā arī ieinteresēto pušu viedoklī par izglītības kvalitāti Latvijā;
- 6. nodaļa: izstrādātie izglītības kvalitātes rādītāji, sagatavotās rādītāju un mainīgo datu passes;
- 7. nodaļa: izstrādātās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas procesu apraksts;
- 8. nodaļa: ieteikumi esošo izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu uzlabošanai;
- 9. nodaļa: priekšlikumi mērķu un rādītāju iekļaušanai Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027. gadam;
- 10. nodaļa: priekšlikumi turpmāk nepieciešamajiem pētījumiem;
- 11. nodaļa: plāns izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešanai.

Pielikumos ietilpst informācija par izvērtētajiem nacionāla un starptautiska līmeņa plānošanas dokumentiem, to mērķiem un rādītājiem; saraksts ar piedāvātajiem rādītājiem izglītības kvalitātes kategoriju un elementu novērtējumam; shematisks esošo kvalitātes novērtēšanas procesu un datu apkopošanas procesu attēlojums; identificēto monitoringa rīku apraksts; u.c. ziņojuma pamatteksu papildinoša informācija.

METODOLOĢISKĀ PIEEJA

Šajā nodaļā ir aprakstīta metodoloģiskā pieeja – loģika, saskaņā ar kuru tika sagatavots ziņojums. Tā ietver pētījuma mērķa, problēmu, uzbūves (pētnieciskās metodes un resursi) aprakstu un soļus, saskaņā ar kuriem tika īstenots ziņojumā aprakstītais pētījums.

PĒTĪJUMA MĒRĶIS UN PROBLĒMAS

Pētījuma mērķis ir izveidot izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas un monitoringa rīku aprakstus. Šis mērķis izriet no trim galvenajiem trūkumiem izglītības kvalitātes monitoringa īstenošanai Latvijā:

1. **trūkst vienotas “izglītības kvalitātes” definīcijas.** Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pilnvērtīgai darbībai nepieciešama visu ieinteresēto pušu vienota izpratne par “izglītības kvalitātes” definīciju, un kādi procesi, ieguldījumi un rezultāti jāņem vērā, lai to novērtētu.
2. **izglītības kvalitātes novērtēšanas procesiem Latvijā trūkst sistemātiskuma.** Izglītības kvalitātes monitoringā izmantotie rīki un procesi nav savstarpēji saistīti un neveido vienotu sistēmu. Procesu nevar būt saskaņoti, ja nav panākta vienošanās par izglītības kvalitātes definīciju, kurai būtu jākalpo par galveno kvalitātes novērtēšanas un monitoringa procesu pilāru.
3. **datu vākšana ir sadrumstalota un nepilnīga.** Latvijas valsts pārvaldes institūcijām un izglītības iestādēm nav pilnīgas iespējas izsekot izglītības sistēmas / iestādes sniegumam, jo daļa no visaptverošam izglītības kvalitātes monitoringam nepieciešamajiem datiem netiek ievākti vai ir nepilnīgi.

Lai izpētītu iepriekšminētās pētījuma problēmas un sasniegtu pētījuma mērķi, ziņojumā tiek meklētas atbildes uz šādiem jautājumiem:

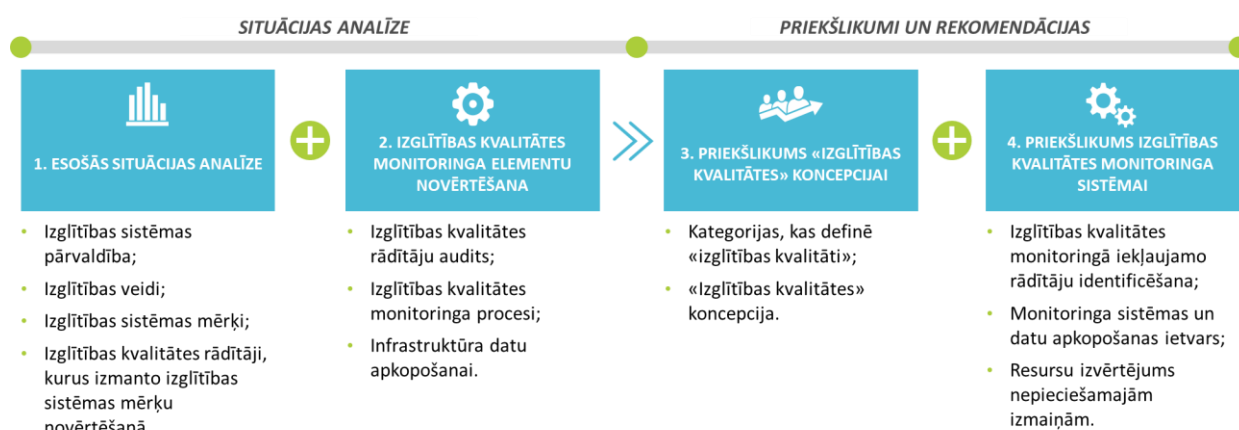
- Kā definēt “izglītības kvalitāti”? Kādas ir galvenās izglītības kvalitātes kategorijas?
- Kādus rādītājus pašlaik izmanto izglītības kvalitātes novērtēšanā? Vai pašlaik izmantotie rādītāji atbilst pieņemtajai izglītības kvalitātes koncepcijai?
- Kā strukturēts pašreizējais kvalitātes novērtēšanas process? Kādas ir galvenās nepilnības un kā tās varētu uzlabot?
- Kā tiek strukturēts pašreizējais izglītības kvalitātes monitoringa datu vākšanas process? Kādas ir galvenās informāciju tehnoloģiju (turpmāk – IT) sistēmas un rīki, ko izmanto šajā procesā? Kādas ir šī procesa galvenās nepilnības un kā to varētu uzlabot?
- Kā vajadzētu strukturēt Latvijas izglītības kvalitātes monitoringa procesu?
- Kādi resursi nepieciešami piedāvātās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveidošanai?
- Kādiem jābūt galvenajiem vidēja termiņa un ilgtermiņa uzdevumiem un izglītības kvalitātes mērķiem Latvijas izglītības sistēmā?

Tālāk ir atspoguļots pētījuma plāns – metožu un procedūru kopums, kas tika izmantots informācijas apkopošanā un analizē.

ANALĪZES PROCEDŪRA

Analīze tika iedalīta četros atsevišķos posmos. Lai gan visi četri posmi ir savstarpēji saistīti un viens otru papildina, katrā no tiem izmantotās pētījuma metodes ir atšķirīgas un norādītas katra posma aprakstā.

2. ATTĒLS. ANALĪZES PROCEDŪRA

Avots: autori

Kā redzams iepriekšējā attēlā (2. attēls), analīzes procedūra tika veikta šādā loģiskajā secībā: vispirms tika veikta pašreizējās situācijas analīze, kuras rezultāti vēlāk tika izmantoti, lai novērtētu izglītības kvalitātes monitoringa elementus. Pēc Latvijas izglītības sistēmas esošā stāvokļa (ieskaitot kvalitātes monitoringa elementu) novērtēšanas, analīze tika turpināta sadaļā “Priekšlikumi un ieteikumi”, kur tika definēta izglītības kvalitāte un izveidots izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas apraksts.

Analīzes posmi plašāk paskaidroti turpmākajās sadaļās.

(1) PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE

Lai pilnībā saprastu, kā darbojas izglītības sistēma un kādi ir tās galvenie izaicinājumi, tika analizēti galvenie izglītības sistēmas elementi, piemēram, pārvaldes struktūra, izglītības veidi un to galvenās tendences un mērķi. Šī analīze bija būtiska, lai izzinātu, kādas ir izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas funkcijas, un iegūtu zināšanas par:

- atšķirīgiem izglītības veidiem, kas jāņem vērā, izstrādājot izglītības kvalitātes monitoringa rādītājus;
- galvenajām problēmām un tendencēm, ar kurām saskaras Latvijas izglītības sistēma, lai varētu izsekot progresam prioritārajās jomās vai identificēt mazāk attīstītās jomas;
- izglītības sistēmas mērķiem, kurus izvirzījušas starptautiskas organizācijas un valsts politikas veidotāji, un rādītājiem, kurus izmanto šo mērķu sasniegšanas novērtēšanā, lai noskaidrotu, kuri mērījumi darbojas un kuri ne.

Veicot pašreizējās situācijas analīzi, tika izmantots dažādu pētījuma metožu kopums. Lai novērtētu pārvaldes struktūru un dažādus izglītības veidus, tika izmantotas metodes, kas aprakstīta tabulā zemāk (1. tabula), piemēram, aprakstošā statistika, intervijas. Lai novērtētu Latvijas izglītības sistēmas galvenās problēmas un tendences un salīdzinātu starptautiskos un nacionālos mērķus, galvenokārt tika izmantoti sekundārie datu avoti, piemēram, akadēmiskie raksti un starptautisko organizāciju ziņojumi. Visbeidzot, lai kartētu Latvijas izglītības sistēmai izvirzītos starptautiskos un nacionālos mērķus un novērtētu to sasniegšanas līmeni, tika izmantotas dokumentu analīzes un salīdzinošās analīzes metodes.

(2) PAŠREIZĒJO IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA ELEMENTU NOVĒRTĒŠANA

Šajā ziņojumā tiek apskatīti trīs galvenie izglītības kvalitātes monitoringa struktūrelementi: esošie izglītības kvalitātes monitoringa rādītāji, esošie izglītības kvalitātes monitoringa procesi un pašreizējā datu vākšanas infrastruktūra.

Pirmkārt, izglītības jomu rādītāju auditā tika izmantoti pašreizējās situācijas analīzes rezultāti par izglītības veidiem, galvenajām tendencēm / izaicinājumiem, izglītības sistēmas mērķiem un to mērīšanu, novērtējot:

- vai visi izglītības veidi un pakāpes, kas iekļauti pašreizējās situācijas analīzē, tiek sistemātiski (vai nepieciešamajā apmērā) pārbaudīti;
- vai visiem mērķiem ir attiecīgi rādītāji, ar kuru palīdzību tiek novērtēta šo mērķu sasniegšana;
- vai ir izveidoti rīki, lai izsekotu izmaiņām saistībā ar galvenajiem izglītības kvalitātes aspektiem.

Otrkārt, tika analizēti šobrīd izmantotie izglītības kvalitātes novērtēšanas procesi, novērtējot to atbilstību starptautiskās prakses piemēriem un izglītības kvalitātes monitoringa un procesu vadības teorētiskajiem modeļiem. Pēc iepriekš īstenotu Eiropas Savienības (turpmāk – ES) finansētu projektu detalizēta apskata analīzē tika iekļauti arī šajos projektos izstrādātie monitoringa procesi.

Visbeidzot, ieinteresēto pušu intervijās un dokumentu analīzē iegūtā informācija tika izmantota, lai novērtētu pašreizējo datu vākšanas infrastruktūru, ieskaitot datu vākšanas apjomu, izmantoto IT infrastruktūru un datu analīzes iespējas.

(3) „IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES” KONCEPCIJAS PIEDĀVĀJUMS

Latvijas izglītības kvalitātes izpratnes analīze un izglītības kvalitātes koncepcijas vispārējās struktūras izveidošana Latvijas izglītības sistēmai sastāvēja no vairākiem posmiem:

- **LITERATŪRAS APSKATS** | Tika analizēti starptautisko organizāciju (piemēram, OECD) un starptautiska un nacionāla līmeņa pētījumi, zinātniskie raksti un izstrādātie teorētiskie ietvari, lai nodrošinātu, ka piedāvātajā izglītības kvalitātes koncepcijā tiek ņemti vērā aktuālie pētījumi izglītības politikā un atšķirīgu pieeju piemērošana dažādās valstīs.
- **DOKUMENTU ANALĪZE** | Tika analizēti pašreizējie Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO), Eiropas Savienības un nacionālā līmeņa plānošanas dokumenti un normatīvie akti, kas saistīti ar izglītību, lai nodrošinātu jēdziena "izglītības kvalitāte" saskaņošanu ar jau noteiktajām prioritātēm. Stratēģiskajos dokumentos tika sniegts arī ieskats par galvenajiem izglītības politikas mērķiem, kas ir svarīgi, lai nodrošinātu, ka izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija tiek īstenota un uzraudzīta.
- **APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PUSĒM** | Zinātniskās literatūras, plānošanas dokumentu un attiecīgo tiesību aktu apskats bija pamats vadlīnijām, kuras tika izmēģinātas apspriešanās laikā ar ieinteresētajām pusēm. Apspriešanās posmu veidoja trīs metodes: intervijas, publiskā diskusija un aptaujas. Intervijas tika organizētas ar IZM un tās padotības iestāžu, pašvaldību, izglītības iestāžu un sociālo partneru pārstāvjiem. Vienlaikus tika veikta pamatzglītības un vidējās izglītības posmu izglītojamo (N = 1 079), viņu vecāku (N = 586) un skolotāju (N = 411) aptauja. Intervijās un aptaujās gūtās atziņas tika apvienotas ar literatūras pārskata un dokumentu analīzes rezultātiem un prezentētas publiskā diskusijā, kurā piedalījās aptuveni 60 Latvijas izglītības nozares eksperti. Diskusija sniedza noderīgu ieskatu par ieinteresēto pušu izpratni par izglītības kvalitāti un mērķiem / rādītājiem, kurus galvenās ieinteresētās puses uzskatītu par pieņemamiem.
- **IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MĒRĶU PRIORITIZĀCIJA** | Mērķu prioritāte tika noteikta, pamatojoties uz trim principiem: (1) saistība ar pašreizējiem Latvijas izglītības sistēmas izaicinājumiem; (2) sadalījums dažādos izglītības sistēmas līmeņos; (3) atbilstība starptautiskajai praksei un ieteikumiem.
- **IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES DEFINĒŠANA** | Balstoties uz literatūras apskatu, dokumentu analīzi, apspriešanos ar ieinteresētajām pusēm un izglītības kvalitātes mērķu prioritizāciju, tika izveidota izglītības kvalitātes koncepcija divos līmeņos ar "mērķiem", aprakstot katru izglītības kvalitātes "kategoriju", un "definējošiem aspektiem", aprakstot to "elementus". Elementi sastāv no rādītājiem, kas izvēlēti atbilstoši vietējam kontekstam, nodrošinot pamatu izglītības kvalitātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai Latvijā.

(4) IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS PIEDĀVĀJUMS

Šī posma mērķis bija piedāvāt izglītības kvalitātes monitoringa modeli Latvijā, ietverot izglītības kvalitātes rādītājus, izglītības kvalitātes monitoringa datu vākšanas procesus un analīzes rīkus. Priekšlikumos bija jāiekļauj arī nepieciešamo resursu novērtējums, lai veiksmīgi īstenotu piedāvātās izmaiņas. Mērķi tika sasniegti šādā veidā:

- **KVALITĀTES MONITORINGA RĀDĪTĀJU IDENTIFIKĀCIJA** | Sākumā tika novērtēti pašlaik izmantotie izglītības jomas rādītāji, kas aprakstīti 3. nodaļā, lai noteiktu, kuri no šobrīd izmantotajiem rādītājiem ir piemēroti piedāvātajai izglītības kvalitātes koncepcijai, lai iekļautu atbilstošos. Pamatojoties uz iepriekšējā posmā ("izglītības kvalitātes" koncepcijas piedāvājums) veiktajām darbībām – literatūras apskatu, ieinteresēto pušu viedokli, kā arī ekspertu novērtējumu – tika identificēti izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu papildinoši rādītāji, kas ir vispiemērotākie, raksturojot izglītības kvalitāti.
- **PROCESU UZLABOŠANA** | Rādītāju saraksta sagatavošanai sekoja izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas procesu ietvara izveidošana. Šī ietvara pamatā bija pašreizējā procesa nepilnības, kas identificētas 3. nodaļā, ekspertu vērtējums un Latvijas izglītības sistēmas specifika, kas nodrošina to, ka visi nepieciešamie dati izglītības kvalitātes monitoringa rādītāju aprēķināšanai būs apkopoti ērtākajā un efektīvākajā veidā.
- **RESURSU NOVĒRTĒJUMS** | Pēc procesa uzlabojumu identificēšanas tika piedāvātas alternatīvas, kas garantētu nepieciešamo datu apkopošanu, ieskicējot papildu izmaksas, kas būtu vajadzīgas pilnvērtīgas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveidošanai.

PĒTĪJUMA UZBŪVE

Šajā sadaļā aprakstītas metodes, kas izmantotas ziņojumā atspoguļotajā pētījumā. Pēc tam aprakstīts pētījuma izpildes laika grafiks.

PĒTĪJUMA METODES

Lai rastu atbildes uz iepriekš aprakstītajiem pētījuma jautājumiem, tika izmantotas gan kvalitatīvās (t.i., literatūras apskats, padziļinātās intervijas), gan kvantitatīvās (t.i., aptauja, aprakstošā statistika) metodes. Šīs metodes plašāk izskaidrotas tabulā (1. tabula):

1. TABULA. PĒTĪJUMA METODES

METODE	APRAKSTS	PIEMĒROŠANA ZIŅOJUMĀ
Literatūras apskats	Visaptverošs apkopojums, kurā uzskaitīti, aprakstīti un novērtēti iepriekš veiktie pētījumi (zinātniskie raksti, grāmatas, ziņojumi u.c.) par noteiktu tēmu.	Raksti, grāmatas un ziņojumi, kuru autori ir starptautiskas organizācijas kā OECD un starptautiska / Latvijas līmeņa pētnieki, tika izmantoti, lai: - analizētu Latvijas izglītības sistēmu;- analizētu starptautiskās un Latvijas izglītības tendences;- izveidotu izglītības kvalitātes rādītāju sarakstu;- nodrošinātu, lai izglītības kvalitātes koncepcija tiktu balstīta jaunākajos starptautiskajos standartos un labākajā praksē;- novērtētu pašreizējo kvalitātes monitoringa sistēmu un ierosinātu nepieciešamās izmaiņas.
Padziļinātās intervijas	Kvalitatīva pētījumu metode, kas ietver interviju veikšanu ar nelielu skaitu respondentu (vienlaikus), lai padziļināti	Pētījuma laikā tika veikts liels skaits interviju ar galvenajām ieinteresētajām pusēm (IZM, izglītības iestāžu, pašvaldību pārstāvjiem, IZM sociālajiem partneriem u.c.), lai:

METODE	APRAKSTS	PIEMĒROŠANA ZIŅOJUMĀ
	izpētītu viņu skatījumu attiecībā uz noteiktu ideju vai tematu.	- analizētu Latvijas izglītības sistēmu; - atrastu vienojošo starp dažādām ieinteresētajām pusēm attiecībā uz "izglītības kvalitātes" definīciju (konceptiju); - novērtētu šobrīd izmantotos izglītības jomas rādītājus; - noteiktu galvenās izglītības kvalitātes monitoringa, datu vākšanas un analīzes procesu nepilnības.
Publiskā diskusija	Darbība vai process, kad tiek diskutēts par noteiktu jautājumu, tēmu, lai pieņemtu lēmumu vai apmainītos ar idejām.	2019. gada pavasarī tika organizēta diskusija, kurā piedalījās ap 60 Latvijas izglītības nozares ekspertu no dažādām ieinteresēto pušu grupām. Ieinteresēto pušu diskusija sniedza noderīgas atziņas, piemēram, izpratni par esošajiem un plānotajiem monitoringa elementiem katrā izglītības pakāpē un visbiežāk un plaši pieņemtajiem izglītības kvalitātes mērķiem un attiecīgajiem rādītājiem.
Aptauja	Kvantitatīva pētījumu metode, kurā tiek vākta informācija no liela respondentu loka, izmantojot viņu atbildes uz strukturētiem jautājumiem.	Pētījuma laikā tika izplatītas trīs tiešsaistes aptaujas, kuru mērķa grupas bija: (1) pamatzglītības un vidējās izglītības izglītojamie, (2) vecāki un (3) skolotāji. Šo aptauju mērķis bija iegūt izglītības procesā vistiešāk iesaistīto personu izpratni par izglītības kvalitāti Latvijā.
Izmaksu un ieguvumu analīze	Sistemātiska pieeja, lai novērtētu alternatīvu stiprās un vājās puses, kuras izmanto, lai noteiktu iespējas, kas nodrošina vislabāko pieeju ieguvumu sasniegšanai.	Izmaksu un ieguvumu analīze tika izmantota, lai izvēlētos izmaksu ziņā efektīvāko un labāko veidu, kā apkopot un analizēt mainīgos, kas nepieciešami izglītības kvalitātes rādītāju aprēķināšanai, kurus izmanto izglītības sistēmas / iestāžu darbības novērtēšanai.
Salīdzinošā analīze	Divu vai vairāku alternatīvu salīdzinājums.	Salīdzinošā analīze galvenokārt tika izmantota: - Latvijas izglītības sistēmas analīzē – salīdzinot Latvijas rādītājus ar OECD izmantotajiem rādītājiem un labāko ārvalstu praksi; - salīdzinot globālos, Eiropas un Latvijas izglītības mērķus un izglītības kvalitātes rādītājus.
Dokumentu analīze	Atlasītie dokumenti (stratēģijas, vadlīnijas, tiesību akti u.c.) tika sistemātiski un konsekventi pārskatīti, meklējot ar pētījumu saistīto informāciju un izmantojot to kopsavilkumam, atziņām un ieteikumiem.	Latvijas tiesību akti, starptautiskās un nacionālās stratēģijas (piemēram, ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi (turpmāk – IAM), Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (turpmāk – IAP)), dažu izglītības iestāžu un pašvaldību izglītības attīstības plāni un dažādas ES vadlīnijas tika novērtētas (piemēram, sastādot izglītības kvalitātes rādītāju sarakstu), lai papildinātu pētījumus ar atziņām un ieteikumiem.
Aprakstošā statistika	Statistikas kopsavilkums, kas kvantitatīvi apraksta vai apkopo datus no dažādiem avotiem.	Aprakstošās statistikas metode galvenokārt tika izmantota šādās nodaļās, lai apkopotu skaitliskus datus, identificētu tendences un izdarītu vienkāršus novērojumus: 1. Latvijas izglītības sistēmas pārskats; 2. Nacionālo un starptautisko izglītības mērķu analīze; 3. Pašreizējie izglītības kvalitātes monitoringa elementi.
Ekspertu vērtējums	Temata novērtēšanu veic profesionālis, kurš ir uzkrājis zināšanas un pieredzi noteiktā jomā.	Pētījuma gaitā tika piesaistīti dažādi iekšējie (Civita, CHEPS) un ārējie (IZM un tās padotības iestādes) eksperti, lai novērtētu izglītības sistēmu Latvijā kopumā, nacionālos un starptautiskos

METODE	APRAKSTS	PIEMĒROŠANA ZIŅOJUMĀ
		izglītības mērķus, izglītības kvalitātes monitoringa elementus un citus saistītos tematus.

Avots: autori

LAIKA GRAFIKS

Projekta ieviešanas periods: 2019. gada februāris – 2020. gada augusts. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas un monitoringa rīku apraksta izstrādes laika grafiku iespējams sadalīt trīs posmos: 1) informācijas vākšana no sekundāriem avotiem; (2) primāro datu vākšana (aptaujas un ieinteresēto pušu intervijas) un (3) datu analīze un ziņojuma sagatavošana.

Pirmais posms ietvēra informācijas vākšanu un sintēzi no sekundāriem avotiem, piemēram, zinātniskām publikācijām, statistiskās informācijas avotiem (piemēram, Centrālā statistikas pārvalde (turpmāk – CSP), Eurostat, OECD u.c.), starptautiskiem un nacionāliem plānošanas dokumentiem, kas norādīti tehniskajā specifikācijā, kā arī citiem pētījuma laikā identificētajiem dokumentiem, kuri bija nepieciešami pētījuma mērķa veiksmīgai īstenošanai.

Otrais posms – primāro datu vākšana tika veikta pēc rūpīgas sekundāro datu avotu izvērtēšanas. Pēc tam, kad tika identificēta papildu informācija, kas vajadzīga, lai atbildētu uz izpētes jautājumiem, tika izmantotas pētījumu metodes (t.i., aptaujas, intervijas), lai iegūtu nepieciešamo informāciju no ekspertiem, galvenajām ieinteresētajām pusēm un citiem izglītības procesos iesaistītajiem.

Pēdējā posmā savāktā informācija un dati tika pārdomāti analizēti, lai strukturētu un sagatavotu ziņojumu.

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas un monitoringa rīku apraksta izstrāde tika veikta paralēli citiem pētījuma nodevumiem. Sagatavotā pētījuma Starpziņojuma galvenie secinājumi ir iekļauti šajā ziņojumā.

1. LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS PĀRSKATS

Šajā nodaļā īsi aprakstīts, kā strukturēta un kā tiek pārvaldīta Latvijas izglītības sistēma, kā arī apskatīta katra izglītības veida un pakāpes esošā situācija. Šī analīze palīdz noteikt galvenās problēmas un tendences, ar kurām saskaras Latvijas izglītības sistēma, kuras tiks ņemtas vērā, definējot izglītības kvalitātes jēdzienu un piedāvājot izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un tās rādītāju ietvaru.

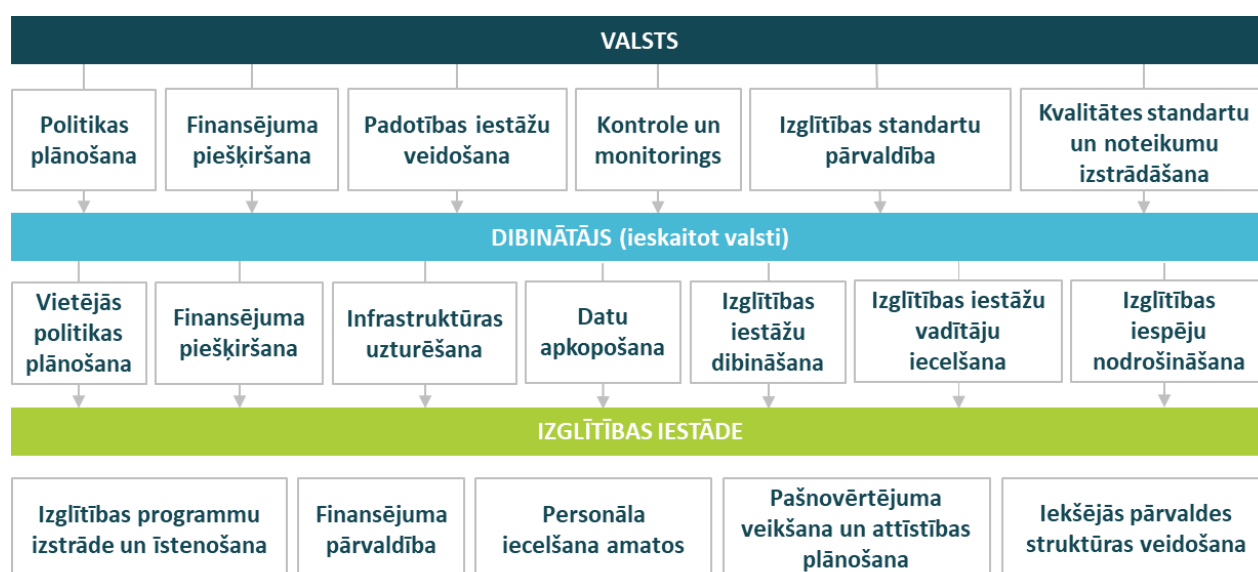
1.1. IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS PĀRVALDĪBA UN IZGLĪTĪBAS VEIDI UN PAKĀPES

LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS PĀRVALDĪBA

Latvijas izglītības sistēmas pārvaldības struktūra ir decentralizēta, kas nozīmē, ka dažādām iesaistītajām pusēm ir atsevišķas funkcijas, kaut arī viņi visi kopā ir atbildīgi par izglītības sistēmas uzdevumu un mērķu sasniegšanu nacionālā un starptautiskā līmenī. Pašreizējā Latvijas izglītības pārvaldības sistēma sastāv no trim galvenajiem līmeņiem (augstākajā izglītībā papildus izdala arī studiju virzienus un studiju programmas kā atsevišķus pārvaldības līmeņus), kā parādīts attēlā zemāk (3. attēls):

- **VALSTS (IZM, IKVD, VISC u.c.)** | Nacionāla līmeņa pārvaldes iestādes ir atbildīgas par visu Latvijas izglītības nozari, sākot no pirmsskolas un beidzot ar augstāko izglītību, kā arī par neformālo izglītību, politikas izstrādi, izglītības programmu organizēšanu un koordināciju (Eurydice 2017b).
- **DIBINĀTĀJS** | Valsts, pašvaldības un citi valsts vai privātie izglītības pakalpojumu sniedzēji, kas ir atbildīgi par formālās un neformālās izglītības nodrošināšanu. Funkcijās ietilpst vietējas nozīmes izglītības politikas īstenošana, valsts dotāciju piešķiršana izglītības iestādēm pedagogu un administratīvā personāla atalgojumam, izglītības iestāžu vadītāju iecelšana, datu vākšana un reģistrēšana (Eurydice 2017b).
- **IZGLĪTĪBAS IESTĀDE** | Izglītības iestādes ir atbildīgas par efektīvu mācību apstākļu radīšanu un nodrošināšanu klasē, ieskaitot motivācijas sistēmu, labu mācīšanās vidi un mācību materiālus. Visi šie līdzekļi jānodrošina kompetentai izglītības iestādes vadībai (Eurydice 2017b).

3. ATTĒLS. LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS PĀRVALDĪBAS STRUKTŪRA

Avoti: autori

IZGLĪTĪBAS VEIDI UN PAKĀPES

Latvijas izglītības sistēmā ietilpst: (1) vispārējā (pirmsskolas, pamata, vidējā), (2) profesionālā (pamata, vidējā un augstākā), (3) augstākā, (4) pieaugušo, (5) interešu un (6) profesionālās ievirzes izglītība. Profesionālās ievirzes, interešu un pieaugušo izglītību var apgūt paralēli citiem izglītības veidiem un pakāpēm. Izglītojamie, kuri mācās vispārējā izglītībā, var apgūt arī interešu izglītības un profesionālās ievirzes izglītības programmas, savukārt profesionālās izglītības izglītojamie var iegūt papildu zināšanas, piedaloties interešu izglītības programmās. Dažādu izglītības pakāpju savstarpēja saistība ir parādīta Latvijas izglītības sistēmas shēmā (13. pielikums).

Pirmais izglītības veids, kuru apgūst katrs Latvijas izglītojamais, ir **vispārējā izglītība**, kas sastāv no 3 izglītības pakāpēm – pirmsskolas, pamata un vidējās izglītības. Saskaņā ar Izglītības likumu izglītojamais var piedalīties pirmsskolas izglītības programmā no 1,5 gadu vecuma, bet obligātā pirmsskolas izglītība ir no 5 gadu vecuma un pamatzglītība no 7 gadu vecuma (Izglītības likums 1998).

Pēc pamatzglītības ieguves izglītojamais var iestāties **vispārējās vidējās izglītības** (3 gadi) vai **profesionālās vidējās izglītības** (3-4 gadi) programmā. Vidējo izglītību parasti izvēlas tie izglītojamie, kuri pēc vidusskolas beigšanas plāno uzsākt bakalaura studijas (4-5 gadi) un pēc tam vai nu turpināt citā **augstākās izglītības** pakāpē, vai arī ienākt darba tirgū. Savukārt profesionālo izglītību parasti izvēlas tie izglītojamie, kuri vēlas iekļūt darba tirgū tūlīt pēc profesijas iegūšanas. Profesionālā izglītība apvieno mācību priekšmetus, kas tiek mācīti vispārējā izglītībā, ar padziļinātu zināšanu un prasmju apguvi, kas nepieciešamas izvēlētajā profesionālajā jomā. 5,7% vispārējās izglītības iestāžu absolventu nolemj mācības turpināt profesionālās izglītības iestādēs (Centrālā statistikas pārvalde 2020e) un tikai neliela daļa profesionālās izglītības iestāžu absolventu nolemj mācības turpināt augstākās izglītības programmās (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019).

Vēl ziņojumā apskatītas **interesu**, **profesionālās ievirzes** un **pieaugušo izglītība**. Interesu izglītība ietver īpašas neformālās izglītības programmas. Profesionālās ievirzes izglītībā ietilpst īpašas formālās izglītības programmas, kas saistītas ar sportu, mūziku, mākslu. Pieaugušo izglītībā ietilpst formālās, neformālās izglītības programmas un ikdienas mācīšanās, kas pieaugušajiem dod iespēju attīstīt kompetences atbilstoši darba tirgus vajadzībām, kā arī individuālajām interesēm. Lai gan ir sastopamas dažādas variācijas izmantotajos vecuma grupu sadalījumos, statistikas apkopošanas mērķiem (piemēram, OECD, Eurostat un CSP statistikas pārskatos), par pieaugušiem izglītojamiem visbiežāk tiek uzskatītas personas vecuma grupā no 25-64 gadiem, tāpēc turpmākajā darbā, saistībā ar pieaugušo izglītības statistiku, tiks izmantota tieši šī vecuma grupa (OECD n.d.; Eurostat n.d.).

1.2. GALVENĀS IZGLĪTĪBAS TENDENCES UN IZAICINĀJUMI LATVIJĀ

Latvijas izglītības sistēmai ir jāpārvar vairākas vietējas problēmas, kas saistītas ar izglītojamo skaita samazināšanos, pedagogu novecošanos, mācīšanas un mācīšanās procesa kvalitāti, visaptverošas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas trūkumu, neefektīvu izglītības iestāžu tīklu un nepietiekamu izglītības nozares finansējumu. Šīs problēmas sīkāk aprakstītas turpmākajā tekstā.

SARŪKOŠS IZGLĪTOJAMO SKAITS

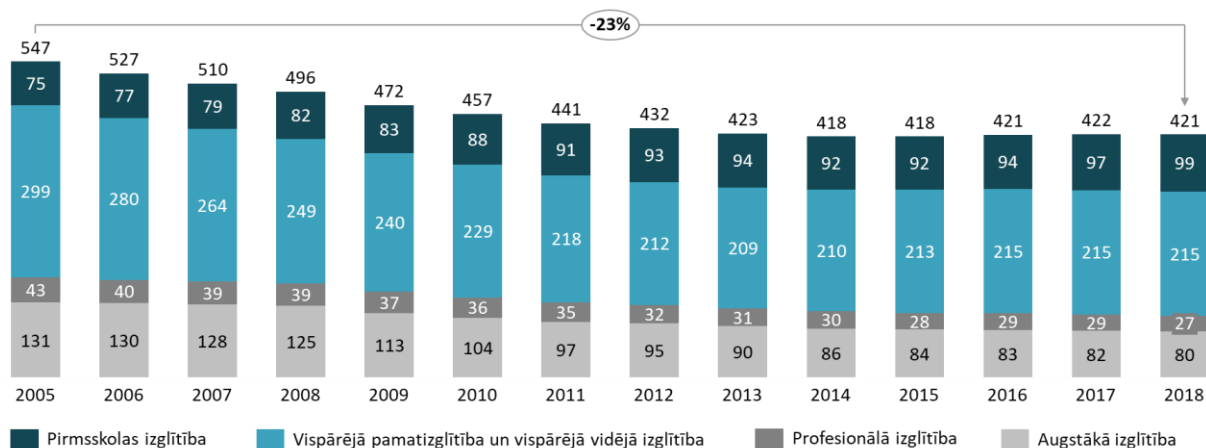
Salīdzinot ar citām OECD valstīm, vispārējā iesaiste izglītībā dažādas izglītības pakāpēs Latvijā ir augsta:

- 2016. gadā 3 un 4 gadus vecu bērnu iesaistes līmenis pirmsskolas izglītībā sasniedza attiecīgi 89% un 93% (OECD vidēji – 76% un 88%).
- 2017. gadā sākumskolas vecuma bērnu iesaiste izglītībā bija gandrīz pilnīga (96%) (World Bank 2017).
- Balstoties uz esošajām tendencēm, tiek prognozēts, ka 90% Latvijas jauniešu savā dzīves laikā iegūs vidējo izglītību (OECD vidējais rādītājs – 84%).

- 25-34 gadus vecu augstāko izglītību ieguvušo cilvēku īpatsvars ir palielinājies no 26% 2007. gadā līdz 42% 2017. gadā. Latvijā šis līmenis 2017. gadā bija tikai par 2 procentpunktiem zemāks nekā OECD vidējais rādītājs (44%) (OECD 2016a; 2018b).

No otras puses, laika posmā no 2005. līdz 2018. gadam kopējais izglītojamo skaits ir samazinājies par 23% (no 547 tūkst. līdz 421 tūkst.; 4. attēls). Šo samazinājumu izraisījis negatīvs migrācijas saldo un negatīvs iedzīvotāju dabiskais pieaugums. No 2008. līdz 2018. gadam Latvijā ik gadu emigrantu skaits bijis lielāks nekā imigrantu skaits, un mirušo skaits pārsniedzis dzimušo bērnu skaitu (Centrālā statistikas pārvalde 2020b).

4. ATTĒLS. FORMĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO IZGLĪTOJAMO SKAITS PĒC IZGLĪTĪBAS PAKĀPES, TŪKSTOŠI, 2005.-2018. GADS

Avots: Centrālā statistikas pārvalde 2020c

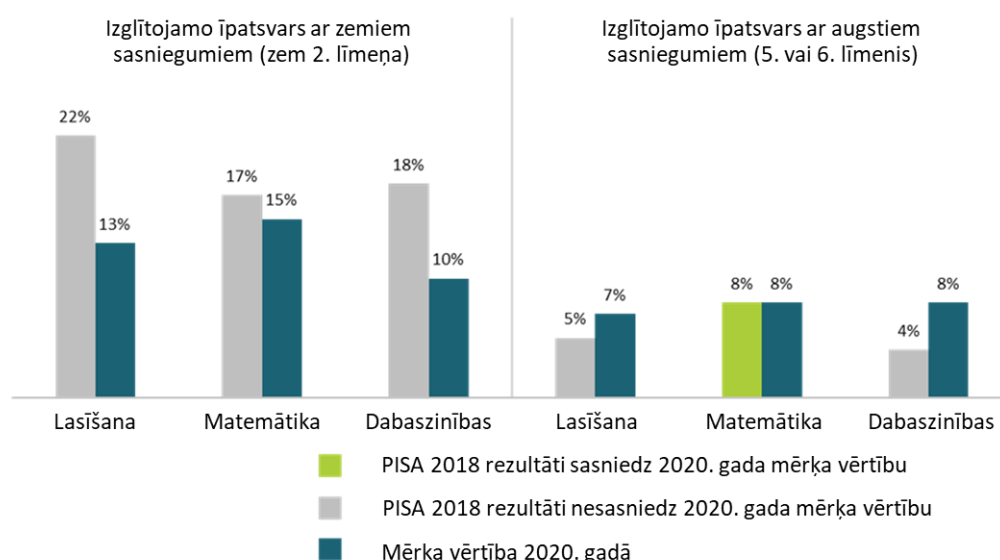
Lai gan kopējais izglītojamo skaits Latvijā pēdējos gados (no 2014. līdz 2018. gadam) ir stabilizējies, izglītojamo skaits no 2005. līdz 2018. gadam ir samazinājies visās izglītības pakāpēs, izņemot pirmsskolas izglītību, kur izglītojamo skaits ir palielinājies par 24%. Šo pieaugumu var attiecināt uz pieaugušu iesaisti pirmsskolas izglītībā, kas palielinājās no 55% 2000. gadā līdz 99% 2013. gadā 3-6 gadus veciem bērniem (OECD 2016a), kā arī diezgan ievērojamo (4 tūkst.) pieaugumu dzimušo bērnu skaitā, salīdzinot 2000. un 2008. gada vērtības (Centrālā statistikas pārvalde 2020a). Lielākais izglītojamo skaita kritums analīzes periodā vērojams augstākajā (39%) un profesionālajā (37%) izglītībā. Šīs tendences galvenokārt izraisa jauniešu emigrācija un pieaugošais vidusskolu absolventu skaits, kuri izvēlas studēt ārvalstu universitātēs un koledžās, nevis Latvijas izglītības iestādēs. Piemēram, 2013. gadā 6,6 tūkst. Latvijas pilsoņu izvēlējās studēt ārzemēs, kamēr valsts uzņēma tikai 3,5 tūkst. ārvalstu un apmaiņas izglītojamus (OECD 2016a). Tiek prognozēts, ka iedzīvotāju daļa vecumā no 3 līdz 18 gadiem no 2020. līdz 2030. gadam samazināsies par aptuveni 20%, salīdzinot ar tikai 2% visā ES, tāpēc sagaidāms, ka izglītojamo skaits Latvijā turpinās samazināties (European Commission 2019). Ja šī prognoze piepildīsies, Latvijas izglītības sistēma saskarsies ar aizvien lielāku un lielāku spiedienu optimizēt izglītības iestāžu tīklu, lai paaugstinātu administratīvā un mācību personāla izmantošanas un ilgtermiņa aktīvu pārvaldības efektivitāti.

IZAICINĀJUMI DAŽOS ASPEKTOS, KAS RAKSTURO IZGLĪTĪBAS KVALITĀTI

Kopumā Latvijas iedzīvotāji ir labi izglītoti, lielākajam izglītojamo skaitam ir pamatprasmes un ir salīdzinoši labs starptautisks sniegums: uzņemšanas un sasniegumu līmenis lielākajā daļā izglītības veidu un pakāpju pārsniedz OECD vidējos rādītājus, izglītojamo sasniegumi matemātikā un zinātnēs pārsniedz vai ir vienādi ar OECD vidējo rādītāju (OECD 2019c; 2018b). Tomēr ir vairāki aspekti, kuros Latvijas izglītības sistēmas sniegums atpaliek, salīdzinot ar starptautiskajiem standartiem un mērķiem, kurus nosaka nacionālās institūcijas – vispārējās izglītības izglītojamo sniegums un mācību kvalitāte. Šīs divas jomas tiek uzskatītas par visproblemātiskākajām, un tieši tāpēc tās ir kļuvušas arvien nozīmīgākas.

Starptautiski salīdzinošo pētījumu rezultāti atpaliek no gaidītajiem rezultātiem | Saskaņā ar starptautisko pētījumu rezultātiem izglītojamo sniegums Latvijā uzlabojas lēnāk, nekā plānots (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). IAP ietvaros Latvijas izglītības sistēmai ir noteikti OECD Starptautiskās izglītojamo novērtēšanas programmā (turpmāk – *PISA*) mērķa rezultāti 2020. gadam. Pašlaik šīs vērtības var salīdzināt ar 2018. gadā sasniegtajiem *PISA* rezultātiem (5. attēls).

5. ATTĒLS. 2018. GADĀ SASNIEGTIE *PISA* REZULTĀTI SKOLĒNU ĪPATSVARAM AR AUGSTA UN ZEMA LĪMEŅA MĀCĪBU REZULTĀTIEM, SALĪDZINOT AR IZVIRZĪTAJĀM 2020. GADA MĒRĶA VĒRTĪBĀM

Avots: OECD 2019f; Izglītības un zinātnes ministrija 2013

Saskaņā ar *PISA* 2018. gada rezultātiem ne visas mērķa vērtības ir sasniegtas. Latvija vistālāk no izvirzīto mērķa vērtību sasniegšanas bija šajos rādītājos: 15 gadus vecu skolēnu īpatsvars ar zemiem mācību rezultātiem lasīšanā (PISA 2018 – 22%), un 15 gadus vecu skolēnu īpatsvars ar zemiem mācību rezultātiem dabaszinātnēs (PISA 2018 – 18 %; 5. attēls). Tomēr, salīdzinot ar OECD vidējo līmeni, izglītojamie Latvijā uzrādīja zemākus rezultātus lasīšanā, augstākus matemātikā un gandrīz līdzvērtīgus dabaszinātnēs. Salīdzinājumā ar vidējiem OECD rezultātiem, Latvijā augstākajā prasmju līmenī (5. un 6. līmenis) vismaz vienā jomā uzdevumus veica mazāka izglītojamo daļa, bet minimālo prasmju līmeni (2. līmenis un augstāk) visās trīs jomās sasniedza lielāka izglītojamo daļa (OECD 2019c). Apskatot izglītojamo sasniegumus ilgākā termiņā, nevienā jomā Latvijā nav iespējams identificēt būtiskas izmaiņas.

Vispārējās izglītības izglītojamo mācību rezultātus var ietekmēt slikts mikroklimats gan izglītības iestādē, gan mājās. Pierādījumi liecina, ka skolēnu pāridarījumiem var būt sekas uz izglītību (tie var negatīvi ietekmēt izglītojamo rezultātus un pastāvīgu iesaisti izglītībā) un sekas uz veselību (zemāka apmierinātība ar dzīvi, vientulības un atstumtības sajūta, fiziskas traumas) (UNESCO 2019a). Šo apgalvojumu apstiprina pierādījumi, ka sociāli ekonomiski izdevīgākā situācijā esoši izglītojamie visās jomās pārspēj nelabvēlīgā situācijā esošos izglītojamos. Faktiski ir daudz darāmā, lai uzlabotu mācīšanās vidi vispārējās izglītības iestādēs. Kā liecina pierādījumi, salīdzinot ar OECD vidējo rādītāju (23%), Latvijā ir daudz lielāks (35%) izglītojamo īpatsvars, kas ir pakļauti pāridarījumiem vismaz pāris reizes mēnesī, (OECD 2019c). Nelabvēlīgai videi, visticamāk, ir bijusi liela ietekme uz to, ka izglītojamie vidēji kavē vairāk dienu (Latvija – 29%, OECD – 21%) vai arī ierodas klasē novēloti (Latvija – 55%, OECD – 48%), kas tieši ietekmē izglītojamo sniegumu.

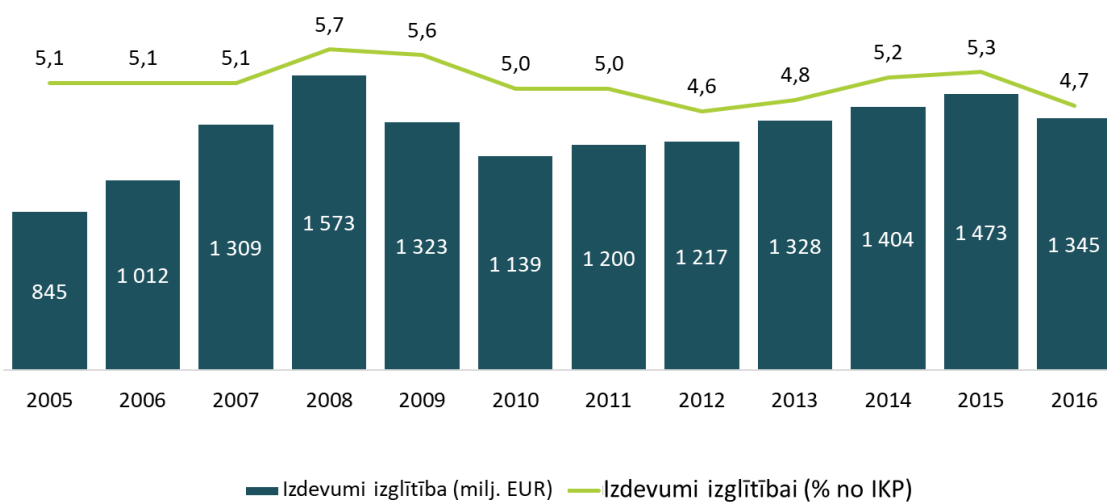
Kvalitatīvas mācības | Saskaņā ar OECD teikto, augstas kvalitātes mācīšana un izglītības vadība tiek uzskatīta par “visvarīgāko soli, ko Latvija varētu spert, lai uzlabotu izglītības rezultātus” (OECD 2016a). Šo mērķu sasniegšanai nepieciešama visaptveroša stratēģija labāko talantu piesaistei izglītības sistēmai.

Pašlaik Latvijā mācībspēki noveco – vairāk nekā 45% pedagogu (no sākumskolas līdz vidusskolas posmam) ir vismaz 50 gadus veci (OECD vidējais rādītājs – 35%). Pedagogu novecošanās nozīmē, ka nākamajos gados liela daļa mācībspēku aizies pensijā, tādējādi nākotnē kvalitatīvas mācības būs ļoti atkarīgas no jauno pedagogu kvalitātes. Tāpēc ir jāpiesaista labākie talanti izglītības sistēmā un jānotur jaunie pedagogi.

NEPIETIEKAMS IZGLĪTĪBAS NOZARES FINANSĒJUMS

Lai gan absolūtais izglītojamo skaits samazinās, izdevumi izglītībai procentos no IKP gadu laikā Latvijā ir mainījušies no 4,6% līdz 5,7%, sasniedzot maksimumu pēc 2009. gada finanšu krīzes (Centrālā statistikas pārvalde 2020b; 6. attēls). Finansēšanas līmeņa svārstības varētu izskaidrot ar pastāvīgām politisko dalībnieku politisko prioritāšu izmaiņām, kas saistītas ar biežām valdības maiņām Latvijā (OECD 2016a).

6. ATTĒLS. IZDEVUMI IZGLĪTĪBAI, 2005.-2016.

Avots: Centrālā statistikas pārvalde 2020b

Latvijas un citu OECD valstu finansējuma uz vienu izglītojamo salīdzinājums, kas attēlots tabulā zemāk (2. tabula), apliecina, ka izglītības nozare Latvijā ir salīdzinoši nepietiekami finansēta – finansējums uz vienu izglītojamo Latvijā ir mazāks par OECD vidējo līmeni visās analizētajās izglītības pakāpēs.

2. TABULA. FINANSĒJUMS UZ VIENU IZGLĪTOJAMO PĒC IZGLĪTĪBAS PAKĀPES, 2015, USD

IZGLĪTĪBAS PAKĀPE	FINANSĒJUMS UZ VIENU IZGLĪTOJAMO, USD	
	Latvija	Vidēji OECD
Pamatizglītība	6 672	8 539
Vidējā izglītība	6 930	9 868
Augstākā izglītība	10 137	15 474

Avots: OECD 2018a

Nepietiekams izglītības finansējums apgrūtina izvirzīto mērķu sasniegšanu. Finansējuma trūkums salīdzinājumā ar citām attīstītajām valstīm kavē vēlamo vienlīdzības un kvalitātes rezultātu sasniegšanu un apdraud Latvijas izglītības sistēmas ilgtspēju (OECD 2016a; 2018b).

Lai arī izglītības finansējums (uz vienu izglītojamo, % no IKP) ir zemāks nekā citās attīstītajās valstīs, izglītības sistēmai ir dažas iespējas konsolidēt nepieciešamos līdzekļus, palielinot resursu pārvaldības efektivitāti, ko varētu izmantot, lai risinātu ar izglītības kvalitāti saistītas problēmas. Šīs iespējas ietver vispārējās un augstākās izglītības tīkla optimizāciju, kas, ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazināšanos (īpaši lauku

apvidos), tiek uzskatīts par pārāk plašu. Saskaņā ar OECD datiem, izglītības izdevumus parasti klasificē kārtējos izdevumos (preces un pakalpojumi, kas patērēti kārtējā gadā – algas, pakalpojumi, īres maksa, nodokļi u.c.) un kapitāla izdevumos (aktīvi, kuru ilgums pārsniedz vienu gadu – celtniecība, renovācija, ēku remonts u.c.). Latvijas izglītības sistēmas kārtējie izdevumi (īstermiņa izdevumi) ir par 13 procentpunktiem zemāki nekā OECD vidējie rādītāji (attiecīgi 79% un 92%) (OECD 2018a). Tas nozīmē, ka Latvijā izglītības iestādes ievērojami lielāku proporciju tērē ēku, transporta līdzekļu un citu ilgtermiņa aktīvu uzturēšanai, nevis mācību līdzekļiem un mācībspēku algām.

1.2.1. VISPĀRĒJĀ IZGLĪTĪBA

Latvijā **vispārējā izglītība** tiek definēta kā “cilvēka, dabas un sabiedrības daudzveidības un vienotības izziņas, humānas, brīvas un atbildīgas personības veidošanās process un tā rezultāts” (Izglītības likums 1998). Vispārējā izglītība sastāv no 3 izglītības pakāpēm – pirmsskolas izglītības, pamatzglītības un vidējās izglītības. Tabula zemāk (3. tabula) ietver galveno informāciju par vispārējās izglītības tīklu: izglītojamo skaitu, izglītības iestāžu skaitu un pedagogu skaitu pirmsskolas, pamata un vidējā izglītībā.

3. TABULA. PAMATINFORMĀCIJA PAR VISPĀRĒJO IZGLĪTĪBU (MĀCĪBU GADA SĀKUMS), 2015.-2018. GADS¹

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2015	2016	2017	2018
PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA				
Izglītības iestāžu skaits	647	647	642	634
Bērnu skaits	92 095	94 249	96 626	99 177
Pedagogu skaits	9 386	10 164	11 525	11 397
PAMATIZGLĪTĪBA UN VIDĒJĀ IZGLĪTĪBA				
Izglītības iestāžu skaits	811	790	755	740
Sākumskolas	54	55	63	60
Pamatskolas	319	308	296	280
Vidusskolas	378	368	360	346
Speciālās izglītības iestādes	60	59	56	54
Izglītojamo skaits	213 357	214 965	215 053	214 624
1.-6.klase	120 308	121 506	121 674	120 787
7.-9.klase	55 813	55 972	56 200	56 823
10.-12.klase	37 236	37 487	37 179	37 014
Pedagogu skaits	29 595	29 330	29 540	29 209
1.-6.klase	10 619	10 532	10 622	10 563
7.-9.klase	7 569	7 469	7 369	7 105
10.-12.klase	4 792	4 753	4 623	4 385

¹ CSP datus atsevišķiem termiņiem tiek izmantoti citi nosaukumi: termina “pedagogi” vietā termins “pedagoģiskie darbinieki”, termina “izglītības iestādes” vietā termins “vispārīzglītojošās skolas” (pamatzglītībā un vidējā izglītībā), termina “izglītojamie” vietā termins “skolēni”.

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2015	2016	2017	2018
Skolotāju skaits	22 980	22 754	22 614	22 053

Avots: Centrālā statistikas pārvalde 2019a; 2020b

PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA

Pirmsskolas izglītība ir “izglītības pakāpe, kurā notiek bērna personības daudzpusīga veidošanās, veselības stiprināšana, sagatavošanās pamatzglītības ieguvei” (Izglītības likums 1998).

Latvijā pirmsskolas izglītība ir pieejama bērniem no 1,5 gadu vecuma. Tomēr pirmsskolas izglītība ir obligāta tikai bērniem no 5 līdz 6 gadu vecumam. Līdz 7 gadu vecumam visiem bērniem ir jāpabeidz pirmsskolas izglītība un jāuzsāk pamatzglītības ieguve (ar atsevišķiem izņēmumiem gadījumos, kad pamatzglītības ieguve var tikt uzsākta gadu agrāk vai gadu vēlāk). Pirmsskolas izglītība ir pieejama pirmsskolas izglītības iestādēs vai pirmsskolas izglītības grupās pie citām izglītības iestādēm. Latvijā pirmsskolas izglītību ir atļauts sniegt gan pašvaldību dibinātām, gan privātām izglītības iestādēm.

Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits no 2015. līdz 2018. gadam ir samazinājies par 2% (3. tabula). Lielākā daļa likvidēto pirmsskolas izglītības iestāžu atradās lauku reģionā – šajā laika periodā šādu iestāžu skaits ir samazinājies par vairāk nekā 12%. Vienlaikus pirmsskolas izglītības iestāžu skaits pilsētās ir palielinājies par 1%. Neskatoties uz pirmsskolas izglītības iestāžu skaita samazinājumu, pieejamo vietu skaits pirmsskolas izglītības programmās ir praktiski nemainīgs. Tas saistāms ar to, ka pirmsskolas izglītības iestādes bieži vien tiek vai nu apvienotas savstarpēji, vai arī pievienotas pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iestādēm, skolu tīkla attīstības ietvaros. Jāmin arī, ka šajā laika periodā privāto pirmsskolas izglītības iestāžu skaits ir palielinājies par vairāk nekā 9%, bet pašvaldību dibinātu pirmsskolas izglītības iestāžu skaits ir samazinājies aptuveni par 5% (Centrālā statistikas pārvalde 2020b).

2018. gadā pirmsskolas izglītības iestādes Latvijā apmeklēja 99 tūkst. bērnu. Absolūtais vairākums (91%) apmeklēja pašvaldību dibinātas pirmsskolas izglītības iestādes, un tikai 9% apmeklēja privātās pirmsskolas izglītības iestādes. No bērniem, kas apmeklēja privātās pirmsskolas izglītības iestādes, 75% apmeklēja iestādes, kas atradās Rīgā. Uzņemto bērnu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs no 2015. līdz 2018. gadam palielinājās par apmēram 8% (3. tabula). Bērnu skaita pieaugums ir acīmredzams, analizējot arī ilgāku laika periodu – uzņemto bērnu skaits 8 gadu laikā (no 2010. līdz 2018. gadam) ir palielinājies par vairāk nekā 10%. 3 un 4 gadus vecu bērnu iesaiste pirmsskolas izglītībā 2016. gadā sasniedza attiecīgi 89% un 93%, kas ievērojami pārsniedz OECD vidējos rādītājus (attiecīgi 76% un 88%). Novērojama arī 5 gadus vecu bērnu iesaistes līmeņa palielināšanās pirmsskolas izglītībā – 2016. gadā šis rādītājs sasniedza 97% (OECD vidējais rādītājs – 95%) (OECD 2018a). Pieaugošais bērnu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs ir saistīts gan ar demogrāfiskajām, gan ekonomiskajām tendencēm – nelielu dzimstības pieaugumu un pieaugošu strādājošo sieviešu skaitu (Centrālā statistikas pārvalde 2020b).

Atbilstoši pieaugošajam iesaistes līmenim pirmsskolas izglītībā, arī pedagogu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs pēdējos gados ir palielinājies – par 18% no 2015. līdz 2018. gadam (3. tabula). 2018. gadā vairāk nekā 91% pirmsskolas izglītības pedagogu strādāja pašvaldības izglītības iestādēs (Centrālā statistikas pārvalde 2020b).

Speciālā izglītība | Bērni ar speciālām vajadzībām apmeklē speciālās izglītības pirmsskolas grupas vispārējās izglītības iestādēs (no 2020. gada 1. septembra vairs nav speciālās pirmsskolas izglītības iestādes). Bērni ar speciālām vajadzībām var tikt integrēti arī vispārējās pirmsskolas grupās izglītības iestādēs, kuras piedāvā speciālās pirmsskolas izglītības programmas (Latvijas Republikas Saeima 2020). Izvēlētais prioritātes speciālās izglītības ziņā pirmsskolas izglītības pakāpē ir saistītas ar speciālo vajadzību agrīnu diagnostiku, lai nodrošinātu šīs mērķa grupas bērnu integrāciju vispārējā izglītībā (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). Diagnostiku var veikt trīs posmos: (1) no dzimšanas līdz 1,5 gadu vecumam, kad bērnu aprūpē tikai aprūpētāji un ģimenes ārsts; (2) no 1,5 līdz 5 gadiem, kad saskaņā ar Izglītības likumu bērns var sākt apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi; (3) no 5 līdz 7 gadiem, kad visiem bērniem jāapmeklē obligātā sagatavošana pamatzglītības ieguvei (Valsts izglītības satura centrs 2017).

PAMATIZGLĪTĪBA

Pamatizglītība ir “izglītības pakāpe, kurā notiek sagatavošanās izglītībai vidējā pakāpē vai profesionālajai darbībai, sabiedrības un cilvēka individuālajā dzīvē nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguve, vērtīborientācijas veidošanās un iesaiste sabiedrības dzīvē” (Izglītības likums 1998).

Latvijā obligātā pamatzglītība ilgst no 7 līdz 16 gadiem (no 1. līdz 9. klasei). Ja izglītojamais pamatzglītību neiegūst paredzētajā laikā (piemēram, neapmierinoša snieguma dēļ netiek pārcelts nākamajā klasē), tad Izglītības likumā šādā gadījumā ir noteikts, ka pamatzglītība ir obligāti jāturpina līdz 18 gadu vecumam. Pamatizglītības programmas parasti īsteno sākumskolās vai pamatskolās, taču šo programmu var apgūt arī arodskolā, vispārējās izglītības iestādē, kas nodrošina speciālās pamatzglītības programmas, sociālās korekcijas izglītības iestādē, vidusskolā, tai skaitā tajā, kurai piešķirts valsts ģimnāzijas statuss, un Kultūras ministrijas padotībā esošā profesionālās vidējās izglītības iestādē. Pamatizglītības programmu var īstenot divos posmos. Pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu īsteno no 1. klases līdz 6. klasei, un pamatzglītības otrā posma izglītības programmu īsteno no 7. klases līdz 9. klasei. Pamatizglītības programmas ir pieejamas gan valsts, gan pašvaldību, gan privātajās izglītības iestādēs. 9. klases beigās izglītojamajiem ir pienākums kārtot eksāmenus latviešu valodā latviešu mācībvalodas izglītības programmās, latviešu valodā mazākumtautību izglītības programmās (centralizētais eksāmens), matemātikā, Latvijas vēsturē, mazākumtautības valodā mazākumtautību izglītības programmās un svešvalodā. Iepriekš minētie noteikumi par eksāmeniem ir spēkā līdz 2020. gada 1. septembrim. Pēc šī datuma noteikts, ka, beidzot 9. klasi, jākārtoto valsts noteikti pārbaudes darbi latviešu valodā, svešvalodā, matemātikā un starpdisciplinārā jomā, kurā ietverts sociālās un pilsoniskās, dabaszinātņu un tehnoloģiju mācību jomu saturs. Pēc pamatzglītības programmas apguves absolventi ir tiesīgi iestāties vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības iestādēs (Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra 2020).

Laikposmā no 2015. līdz 2018. gadam pamatskolu skaits ir samazinājies par 12% (no 319 līdz 280), un sākumskolu skaits ir palielinājies par 11% (no 54 līdz 60). Šīs izmaiņas ir saistītas ar būtisku politikas procesu – skolu tīkla optimizāciju. Izglītības iestādes tika reorganizētas, lai izpildītu prasības, kas noteiktas IAP, tas ir, ka sākumskolas ir jāizveido izglītojamo dzīvesvietas tiešā tuvumā un / vai tuvu lielajiem ceļiem, vidusskolas jākoncentrē reģionālajos centros un pamatzglītības iestādes jāiekļauj esošajā sākumskolas un vidējās izglītības iestāžu tīklā (t.i., mazākās pilsētās) (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). Tā rezultātā daudzas pamatskolas un sākumskolas ir slēgtas vai reorganizētas.

Lai gan izglītojamo skaits sākumskolas izglītībā un pamatzglītībā laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam ir saglabājies samērā stabils (3. tabula), tas ir ievērojami samazinājies (42%), salīdzinot ar 1998. gada līmeni (no 303 tūkst. līdz 177 tūkst.). Šīs izmaiņas ir saistītas ar demogrāfiskajām tendencēm Latvijā, piemēram, dzimstības līmeņa samazināšanos un emigrāciju (Centrālā statistikas pārvalde 2020b).

Pedagogu skaits sākumskolās no 2015. līdz 2018. gadam ir saglabājies samērā stabils, bet pamatskolās tas ir samazinājies par 6% (3. tabula). Šī tendence ir saistīta ar skolu tīkla optimizāciju, kā arī ar vispārējām tendencēm, piemēram, pedagogu novecošanos un profesijas prestiža trūkumu, kā rezultātā mazāks skaits jauno pedagogu iesaistās izglītības sistēmā.

Speciālā izglītība | Speciālās izglītības iestādes vai programmas nodrošina izglītību bērniem ar speciālām vajadzībām. Šo programmu mērķis ir atvieglot sociālo iekļaušanu, nodrošinot iespējas iegūt piemērotas zināšanas un prasmes. Speciālo izglītības iestāžu skaits pamatzglītības pakāpē no 2015. gada līdz 2018. gadam ir samazinājies par 10% (3. tabula) un 12 no palikušajām izglītības iestādēm tiek profilētas kā “speciālās izglītības attīstības centri” ar mērķi sniegt konsultatīvu un metodisku atbalstu vecākiem, bērniem un pedagogiem (Izglītības un zinātnes ministrija 2016a). Speciālo skolu skaita samazināšanās ir saistīta ar IAP izvirzīto mērķi palielināt izglītojamo ar speciālām vajadzībām īpatsvaru vispārējās izglītības iestādēs (Izglītības un zinātnes ministrija 2013), kas ir palielinājies no 35% 2013. gadā līdz 42% 2018. gadā (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a). Valsts līmeņa galvenā iniciatīva ir piesaistīt atbalsta personālu darbam vispārējās izglītības iestādēs, palielinot atalgojumu, izstrādājot mācību vadlīnijas un nodrošinot attiecīgas mācības, kas ir bijis samērā veiksmīgi, jo kopējais atbalsta personāla skaits no 2014. līdz 2018. gadam ir palielinājies par 7%. Tomēr, lai arī atbalsta personāla skaits ir palielinājies, kopējais speciālo pedagogu skaits ir samazinājies par 14%, kamēr kopējais izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaits pamatzglītībā un

vidējā izglītībā ir pieaudzis no 4,1 tūkst. 2014. gadā līdz 6,8 tūkst. 2018. gadā. Tas ir novedis pie ievērojama izglītojamo skaita palielināšanās uz vienu atbalsta personāla darbinieku, palielinot šo darbinieku noslodzi (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a). Nākamajā plānošanas periodā (no 2021. līdz 2027. gadam) tiks nodrošināti īpaši izglītības atbalsta pasākumi, kas saistīti ar izglītības iestādēm, pedagogiem un vecākiem. Šie pasākumi vēl nav precizēti, bet pieaugošais izglītojamo skaits speciālajā izglītībā norāda, ka personāla pieejamība un kvalifikācija speciālajā izglītībā tiks saglabāta kā sistēmas līmeņa prioritāte.

VIDĒJĀ IZGLĪTĪBA

Vidējā izglītība ir “izglītības pakāpe, kurā notiek daudzpusīga personības pilnveide, mērķtiecīga un padziļināta izaugsme apzināti izraudzītā vispārējās vai profesionālās izglītības vai arī vispārējās un profesionālās izglītības virzienā, sagatavošanās studijām augstākajā izglītības pakāpē vai profesionālajai darbībai, iesaiste sabiedrības dzīvē” (Izglītības likums 1998).

Lai arī Latvijā vidējā izglītība nav obligāta, pēc pamatzglītības ieguves vairums izglītojamo (60% 2018. gadā) turpina mācības vispārējās vidējās izglītības iestādēs (OECD 2016a; Centrālā statistikas pārvalde 2020b). Vispārējā vidējā izglītība sastāv no 3 klasēm (10.-12. klase), un tā tiek nodrošināta vidusskolās vai ģimnāzijās. Šo izglītības iestāžu dibinātāji var būt gan valsts, gan pašvaldības, gan valsts augstskolas, gan arī privātpersonas. Līdz 2020. gada 1. septembrim kopumā bija pieejami četri vispārējās vidējās izglītības programmu virzieni: vispārīzglītojošais; humanitārais un sociālais; matemātikas, dabaszinību un tehnikas; profesionālais. Taču pēc 2020. gada 1. septembra, kad spēkā stājās pilnveidotais vispārējās vidējās izglītības standarts, mainījās arī vispārējais vidējās izglītības modelis, kas kā galvenās izmaiņas paredzēja samazinātu mācību priekšmetu skaitu, mācību satura apguvi 3 līmeņos (vispārīgajā, optimālajā un augstākajā), satura apguvi kursu veidā (pamata, padziļinātos un specializētos), kā arī prasību izglītības iestādēm piedāvāt vismaz 2 izvēļu grozus. Līdz ar iepriekš minēto standarta pilnveidošanu, ir izmaiņas arī valsts pārbaudījumu norisē – līdz 2020. gada 1. septembrim, lai iegūtu vispārējo vidējo izglītību, izglītojamiem bija jākārtro ne mazāk kā 4 valsts pārbaudījumi – centralizētais eksāmens latviešu valodā, centralizētais eksāmens vienā svešvalodā pēc izglītojamā izvēles, centralizētais eksāmens matemātikā, kā arī vismaz viens eksāmens pēc izglītojamā izvēles. Savukārt pēc 2020. gada 1. septembra tiek noteikti sekojoši valsts pārbaudes darbi: latviešu valodā (vismaz optimālajā mācību satura apguves līmenī); svešvalodā (vismaz optimālajā (B2) mācību satura apguves līmenī); matemātikā (vismaz optimālajā mācību satura apguves līmenī); ne mazāk kā divi valsts pārbaudes darbi padziļinātajosursos augstākajā mācību satura apguves līmenī. Pēc vispārējās vidējās izglītības ieguves izglītojamiem ir tiesības iestāties augstākās izglītības iestādēs (Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra 2020).

Vidusskolu skaits ir samazinājies par 9% no 378 skolām 2015. gadā līdz 346 skolām 2018. gadā (3. tabula). Tāpat kā pamatskolās, arī šīs izmaiņas ir saistītas ar demogrāfiskajām tendencēm un skolu tīkla optimizāciju Latvijā.

Laikposmā no 2015. līdz 2018. gadam vidējā izglītībā izglītojamo skaits ir palielinājies par vairāk nekā 8% (3. tabula). Tomēr, aplūkojot ilgāku laika periodu, redzams, ka izglītojamo skaits pēdējās divās desmitgadēs (no 1998. līdz 2018. gadam) ir ievērojami samazinājies (35%) – no 57 tūkst. līdz 37 tūkst. (Centrālā statistikas pārvalde 2020c). Kā jau minēts iepriekš, šīs izmaiņas ir saistītas ar Latvijas demogrāfiskajām tendencēm.

Pedagogu skaits vidējā izglītībā pēdējos gados ir nedaudz samazinājies – no 4,7 tūkst. 2015. gadā līdz 4,3 tūkst. 2018. gadā (3. tabula). Šī tendence ir saistīta ar tādiem faktoriem kā skolu tīkla optimizāciju, kā arī ar pedagogu novecošanos un profesijas prestiža trūkumu. Arī skolotāju skaits pamatzglītībā un vidējā izglītībā kopš 2015. gada ir samazinājies par gandrīz 3% (3. tabula).

Speciālā izglītība | Speciālā izglītība vidējā izglītībā tiek organizēta tāpat kā pamatzglītībā – vai nu speciālās izglītības iestādēs, vai programmās vispārējās izglītības iestādē, kur pilnībā tiek īstenots iekļaušanas princips. Kā jau minēts iepriekš, Latvijas valsts mērķis ir palielināt vispārējās izglītības iestādēs integrēto izglītojamo ar speciālām vajadzībām īpatsvaru, kas uzlabojas, pateicoties sniegtajam atbalstam personāla piesaistē. Speciālās izglītības turpmākā attīstība ir saistīta ar atbalstu izglītības iestādēm, pedagogiem un

vecākiem, savukārt personāla pieejamībai un kvalifikācijai arī turpmāk jābūt svarīgai jomai, pie kuras strādāt.

PAŠREIZĒJIE VISPĀRĒJĀS IZGLĪTĪBAS IZAICINĀJUMI

- **NEPASTĀV PAPILDU NOVĒRTĒJUMS PAR BĒRNU GATAVĪBU MĀCĪBĀM PAMATIZGLĪTĪBAS PIRMAJĀ POSMĀ** | Latvijā bērnu vecums ir vienīgais nosacījums, lai bērnu uzņemtu pamatizglītības pirmajā posmā. Ņemot vērā, ka pirmsskolas pedagoģiskā personāla kvalifikācijas prasības ir zemas, varētu būt nepieciešams ieviest papildu novērtējumu par izglītojamā gatavību skolai. Pirms bērnu pieņemšanas pamatizglītības pirmajā posmā, jānovērtē, vai viņiem ir izveidojušies darba un mācīšanās ieradumi un noteiktas kognitīvās pamatprasmes, kā arī tas, vai viņi ir psiholoģiski un fiziski nobrieduši, lai tiktu galā ar pamatizglītības standartā noteiktajām prasībām (European Commission/EACEA/Eurydice 2019).
- **IZGLĪTĪBAS REZULTĀTU ATŠKIRĪBAS STARP MEITENĒM UN ZĒNIEM** | Saskaņā ar *PISA* rezultātiem Latvijā meitenēm ir tendence uzrādīt labākus rezultātus nekā zēniem vairākās jomās (t.sk., lasīšana un dabaszinātnēs) (OECD 2019a). Šīs rezultātu atšķirības parāda, ka izglītības iestādēm ne vienmēr izdodas attīstīt vienlīdzīgu motivācijas līmeni / interesi zēniem un meitenēm par dažādām mācību jomām. Tādēļ skolām jāmeklē novatoriskas mācību metodes un jāsniedz palīdzība izglītojamajiem, kuri nespēj koncentrēties noteiktās mācību jomās (OECD 2009b). Kā teikts OECD ziņojumā, dzimumu līdztiesība palīdzētu paplašināt Latvijas talantu kopumu un sasniegt iekļaujošas izglītības mērķus (OECD 2019c).
- **IZGLĪTĪBAS REZULTĀTU ATŠKIRĪBAS STARP IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒM PILSĒTĀS UN LAUKU TERITORIJĀS** | OECD ziņojumā par Latviju norādīts, ka ir vērojamas būtiskas atšķirības rezultātos starp izglītības iestādēm pēc to atrašanās vietas – pilsētās vai lauku teritorijās. Jaunākajā *PISA* aptaujā tika noskaidrots, ka visās OECD valstīs izglītojamie pilsētās - dabaszinātnēs iegūst vidēji par 31 punktu vairāk nekā viņu vienaudži lauku teritorijās, kas ir ekvivalents 1 mācību gadam. Latvijā šī atšķirība sasniedz gandrīz 50 punktus, kas ir ekvivalents vairāk nekā 1,5 mācību gadiem. Latvijas reģionos ir arī augstāks zemu mācību rezultātu īpatsvars. Vidēji 25% izglītojamo, kas apmeklē skolu Latvijas lauku teritorijās, un 15% pilsētās, matemātikā uzrāda rezultātus zem 2. līmeņa (OECD 2019c).
- **DAŽĀDA MĀCĪŠANĀS IESPĒJU KVALITĀTE IZGLĪTOJAMAJIEM AR SPECIĀLĀM VAJADZĪBĀM** | 2018. gadā 42% izglītojamo ar speciālām vajadzībām tika integrēti vispārizglītojošās skolās. Lai gan šis rādītājs kopš 2014. gada ir palielinājies par 7 procentpunktiem, joprojām ir ievērojams skaits izglītojamo, kuri iegūst izglītību speciālajās izglītības iestādēs (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a). Turklāt OECD ziņojums (2016) atklāj, ka Latvijas pedagogiem nepieciešama profesionālā pilnveide darbam ar izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kas neļauj pilnā mērā īstenot iekļaujošas izglītības principu. Izglītojamo ar speciālām vajadzībām atstumšanas un pedagogu kvalifikācijas trūkuma dēļ, šie izglītojamie negūst labumu no tādām pašām mācību iespējām kā viņu vienaudži (OECD 2016a).
- **PEDAGOGU NOVECOŠANĀS, PIESAISTE UN KVALITATĪVAS MĀCĪBAS** | Pedagogu novecošanās rada nepieciešamību pēc jaunu pedagogu piesaistes izglītības sistēmai un ir radījusi tālāku spiedienu uz papildu līdzekļu piesaisti ieguldījumiem pedagogu mācībām un algām (OECD 2014b). Saistībā ar jauno pedagogu atalgojuma stratēģiju, 2019. gada septembrī minimālā alga tika palielināta līdz 750 EUR (bruto par 30 stundām) mēnesī (Izglītības un zinātnes ministrija 2019c), sasniedzot vidējās algas līmeni Latvijā (vidējā alga Latvijā 2019. gadā bija 1 076 EUR par 40 stundām; CSP). Tomēr nacionālie eksperti iesaka, ka optimālam pedagoga atalgojumam jābūt par 30% lielākam nekā vidējai algai attiecīgajā valstī, ja to pārrēķina par 40 stundām (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019). Zemā atalgojuma līmeņa dēļ pedagogi ir spiesti papildus mācīt vairākās skolās, ar mērķi nodrošināt pilnu darba slodzi, ko nav iespējams nodrošināt visu mācību priekšmetu skolotājiem izglītības iestādēs ar nelielu izglītojamo skaitu (OECD 2019b), turklāt pedagogu pārslodzes rezultātā cieš mācību procesa kvalitāte.

- **SKOLAS MIKROKLIMATS** | Saskaņā ar OECD datiem, izglītojamie Latvijā ievērojami biežāk cieš no pāridarījumiem vismaz pāris reizes mēnesī, salīdzinot ar OECD vidējo rādītāju (attiecīgi 35% un 23%) (OECD 2018a). Tas liek domāt, ka Latvijā trūkst visaptverošas drošas skolas vides politikas, efektīvas vardarbības monitoringa sistēmas un izglītības personāla mācības, kurās būtu izskaidrots, kā komunicēt un rīkoties ar pāridarījumu upuriem un viņu pāridarītājiem (UNESCO 2019b).
- **IZGLĪTĪBAS IZDEVUMU OPTIMIZĒŠANA** | Valdības izdevumi izglītībai ir salīdzinoši adekvāti visās izglītības pakāpēs Latvijā – 2017. gadā tie bija krietni virs ES vidējā līmeņa gan attiecībā pret IKP (Latvija – 5,8%; ES vidēji 4,6%), gan proporcionāli no kopējiem valsts izdevumiem (Latvija – 15,2%; ES vidēji – 10,2%) (European Commission 2019). No otras puses, Latvijas iedzīvotāju skaits strauji samazinās, ko veicina negatīvs dabiskais pieaugums un salīdzinoši lielā emigrācija. Vidējais klases lielums Latvijas skolās jau ir zemākais OECD: 16 izglītojamo vienā klasē gan sākumskolās, gan pamatskolās (OECD vidējais rādītājs attiecīgi 21 un 23) (OECD 2019a). Tiek prognozēts, ka iedzīvotāju daļa vecumā no 3 līdz 18 gadiem laika posmā no 2020. līdz 2030. gadam samazināsies par aptuveni 20%, salīdzinot ar tikai 2% visās ES dalībvalstīs. Valdība mudina turpināt racionalizāciju, lai novirzītu ieguldījumus no lielā skolu tīkla uzturēšanas uz mācīšanu un mācīšanos (European Commission 2019; Izglītības un zinātnes ministrija 2019a). Neatbilstība starp šiem izdevumu veidiem liecina, ka varētu būt identificējamās administratīvās izmaksas (piemēram, ēku uzturēšana, komunālie pakalpojumi u.c.), kuras varētu samazināt, īstenojot skolu tīkla reformas.

1.2.2. PROFESIONĀLĀ IZGLĪTĪBA

Profesionālā izglītība tiek definēta kā “praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un profesionālās kompetences pilnveidei” (Izglītības likums 1998).

Profesionālās izglītības iestādes īsteno šādas profesionālās izglītības programmas:

- profesionālā pamatizglītība (ilgums: 1-3 gadi);
- arodizglītība (ilgums: 1-3 gadi);
- profesionālās vidējā izglītība (ilgums: 3-4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas vai 1-2 gadi pēc arodizglītības iegūšanas).

Profesionālās pamatizglītības programmas izglītojamie apgūst, lai iegūtu gan pamatizglītību, gan profesionālo kvalifikāciju. Savukārt arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas ir pieejamas tiem, kam ir apliecība par profesionālo pamatizglītību

No visiem izglītojamajiem vidējā izglītībā ~40% apgūst profesionālās izglītības programmas. Pēc profesionālās vidējās izglītības programmu beigšanas izglītojamie ir tiesīgi turpināt izglītību augstākās izglītības iestādēs vai iekļauties darba tirgū ar profesionālo kvalifikāciju (OECD 2018a; Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra 2020).

4. TABULA. PAMATINFORMĀCIJA PAR PROFESIONĀLO IZGLĪTĪBU (MĀCĪBU GADA SĀKUMĀ), 2015.-2018. GADS²

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2015	2016	2017	2018
Izglītības iestāžu skaits ³	54	51	46	47
Izglītojamo skaits	27 938	28 950	28 528	27 161
Pedagogu skaits	2 838	2 751	2 768	2 669

Avots: Centrālā statistikas pārvalde 2019a; 2020b

² CSP datus atsevišķiem termiņiem tiek izmantoti citi nosaukumi: termina “izglītojamie” vietā termins “audzēkņi”, termina “pedagogi” vietā termins “pedagoģiskie darbinieki (pamatdarbā)”.

³ Šeit norādītajā profesionālās izglītības iestāžu skaitā netiek ieskaitītas koledžas, kurās tiek īstenotas profesionālās izglītības programmas

2018. gadā Latvijā bija 47 profesionālās izglītības iestādes (4. tabula). Tomēr iepriekšējos gados profesionālajā izglītībā ir notikušas lielas strukturālas izmaiņas, jo vairākas iestādes ir reorganizētas un apvienotas ar citām izglītības iestādēm (OECD 2016a). Profesionālās izglītības iestāžu skaits laika posmā no 2010. līdz 2018. gadam ir samazinājies gandrīz uz pusi no 83 līdz 47 (Centrālā statistikas pārvalde 2020b). Līdzīgi kā vispārējā izglītībā, šos reorganizācijas procesus ietekmē izglītojamo skaita samazināšanās. Rezultātā ir ieviestas jauna veida profesionālās izglītības iestādes – profesionālās izglītības kompetences centri. Šīm institūcijām ir noteiktas papildu funkcijas – tās darbojas kā reģionālie vai nozaru metodiskie centri un pedagogu tālākizglītības centri, kā arī novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences un nodrošina sadarbību ar darba devējiem (Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība 2013).

Tāpat kā citās izglītības pakāpēs, pēdējos gados izglītojamo skaits profesionālajā izglītībā ir saglabājies samērā stabils (4. tabula). Tomēr, novērtējot šo rādītāju no 2010. gada līdz 2018. gadam, ir redzams, ka profesionālās izglītības iestādēs ir vērojams samērā liels kritums (24%) kopējā izglītojamo skaitā, ko galvenokārt izraisa negatīvas demogrāfiskās tendences. 2018. gadā vispopulārākās profesionālās izglītības jomas bija inženierzinātnes, ražošana un būvniecība (35% izglītojamo), pakalpojumi (25%) un uzņēmējdarbība un tiesības (14%). Turklāt pastāv dzimumu atšķirības uzņemto personu skaitā – 2018. gadā izglītojamo vidū vīriešu bija gandrīz par 10% vairāk nekā sieviešu (Centrālā statistikas pārvalde 2020b).

Pedagogu skaits no 2015. līdz 2018. gadam ir samazinājies par gandrīz 6%. Līdzīgi kā pamatzglītībā un vidējā izglītībā, pedagogu skaita samazināšanās ir saistīta ar profesionālās izglītības iestāžu tīkla reorganizāciju, novecojošu mācībspēku un profesijas prestiža trūkumu.

PAŠREIZĒJIE PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IZAIČINĀJUMI

- **PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTE UN ATBILSTĪBA MĒRĶIEM** | Profesionālās izglītībā viens no būtiskākajiem izaicinājumiem ir turpināt veiksmīgi iesāktās reformas, lai veicinātu profesionālās izglītības kvalitāti un atbilstību mērķiem. Jau 2001. gadā OECD norādīja, ka profesionālā izglītība nav pietiekami piemērota darba tirgus vajadzībām. Turklāt OECD norādīja, ka profesionālās izglītības absolventiem trūkst praktisko iemaņu sliktas kvalitātes mācību vai to trūkuma dēļ (OECD 2016a). Tomēr pēdējos gados ir notikusi nozīmīga attīstība, kuras mērķis ir uzlabot profesionālās izglītības kvalitāti un atbilstību mērķiem – pilnveidots mācību saturs, pilnveidota nozaru kvalifikāciju struktūra, atjaunināti un izstrādāti profesiju standarti un profesionālās kvalifikācijas prasības, izstrādāta profesionālās kvalifikācijas eksāmenu metodika un saturs, izstrādātas modulārās izglītības programmas (Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt profesionālās izglītības atbilstību Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūrai" īstenošanas noteikumi 2016), vēl nav sasniegts mērķis piesaistīt lielāku īpatsvaru pamatskolu absolventu, kuri turpinātu mācības profesionālajā izglītībā (OECD 2016a; Centrālā statistikas pārvalde 2020d). Valsts mērķis 2020. gadam ir panākt, lai 50% pamatskolas absolventu turpinātu izglītību profesionālās izglītības iestādēs. izglītības iestādēs. Tomēr 2017. gadā tikai ~ 39% pamatskolu absolventu (pieaugums par 1% salīdzinājumā ar 2013. gadu) bija izvēlējušies turpināt izglītību profesionālās izglītības iestādē (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a). Šī izmaiņa vērtējama pozitīvi, jo vienlaikus kopējais izglītojamo skaits ir samazinājies. Nepieciešamība palielināt profesionālās izglītības absolventu skaitu ir acīmredzama – saskaņā ar Ekonomikas ministrijas aplēsēm līdz 2035. gadam pieprasījums pēc profesionālās izglītības absolventiem būs lielāks nekā piedāvājums (piemēram, 4,5 tūkstoši inženieru katru gadu atstāj darba tirgu, salīdzinot ar 2,7 tūkstošiem absolventu) (Ministry of Economics 2018).
- **PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ABSOLVENTU ZEMIE MĀCĪBU REZULTĀTI VISPĀRĒJĀ IZGLĪTĪBĀ** | Lai arī profesionālās izglītības iestādēs izglītojamie mazāk laika velta vispārējās izglītības mācību priekšmetu apguvei nekā viņu vienaudži vispārējā vidējā izglītībā, viņiem tik un tā ir jānokārto tie paši obligātie valsts līmeņa eksāmeni. Tas novedis pie situācijas, kurā profesionālās izglītības iestāžu absolventi sasniedz zemākus mācību rezultātus (centralizēto eksāmenu rezultātus) nekā vispārējās izglītības ieguvēji. Tas nozīmē, ka profesionālās izglītības iestāžu absolventiem, visticamāk, ir daudz lielāks pamatzināšanu un prasmju trūkums, kas vajadzīgs, lai

veiksmīgi integrētos sabiedrībā un iestātos augstskolā vai koledžā (OECD 2016a; Valsts izglītības satura centrs 2020).

- **ABSOLVENTU MONITORINGS** | Pašlaik absolventu monitoringa ietvaros valsts līmenī tiek apkopota informācija tikai par augstākās izglītības absolventiem (Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi 2019). Pagaidām vēl nav izstrādāts visaptverošs un regulārs process, kurā tiktu vērtēti profesionālās izglītības rezultāti. Absolventu monitoringa rīks ir nepieciešams, lai visaptveroši novērtētu, vai mācību laikā iegūtās prasmes ir atbilstošas darba tirgus vajadzībām (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019). Absolventu monitorings varētu būt noderīgs:
 - **Politikas veidotājiem** | Lai novērtētu izglītības iestāžu īstenotās profesionālās izglītības programmas, to kvalitāti, attiecīgi izvērtējot esošo programmu piedāvājumu t.sk. atbilstību darba tirgus prasībām;
 - **Izglītības iestādēm** | Lai labāk identificētu galvenās jomas, kurās iestādēm būtu jāuzlabo un jāpielāgo izglītības programmas, lai tās atbilstu darba tirgus vajadzībām;
 - **Potenciālajiem izglītojamajiem** | Lai iegūtu informāciju par izglītības iespējām, iespējamo karjeras attīstību un rezultātiem darba tirgū pēc izglītības iegūšanas, kas ļautu pieņemt pamatotus lēmumus par turpmākajām mācībām (European Commission 2017).

1.2.3. AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Latvijā **augstāko izglītību** definē kā “izglītības pakāpi, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē vai mākslā, vai arī zinātnē un mākslā sakņota personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai arī akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai” (Izglītības likums 1998).

Latvijā augstākās izglītības pakāpi veido:

- koledžas izglītība (ilgums: 2-3 gadi, Starptautiskās standartizētās izglītības klasifikācijas 5. līmenis (turpmāk – ISCED), EKI 5);
- akadēmiskās un profesionālās bakalaura studijas (ilgums: 3-4 gadi, ISCED 6, EKI 6);
- profesionālā augstākā izglītība (ilgums: 4-6 gadi, ISCED 6-7, EKI 6-7);
- akadēmiskās un profesionālās maģistra studijas (ilgums: 1-2 gadi, ISCED 7, EKI 7);
- doktora studijas (ilgums: 3-4 gadi, ISCED 8, EKI 8).

Lai iestātos koledžā, akadēmisko vai profesionālo bakalaura studiju programmā, profesionālās augstākās izglītības programmā, ir nepieciešams atestāts par vispārējo vidējo izglītību vai diploms par profesionālo vidējo izglītību. Lai iestātos maģistra studijās, nepieciešams atbilstošs bakalaura grāds, savukārt doktorantūrā – maģistra grāds. Katrai augstākās izglītības iestādei (turpmāk – AI) ir savi izglītojamo uzņemšanas kritēriji (Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra 2020).

5. TABULA. PAMATINFORMĀCIJA PAR AUGSTĀKO IZGLĪTĪBU (MĀCĪBU GADA SĀKUMĀ), 2015.-2018. GADĀ⁴

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2015	2016	2017	2018
Izglītības iestāžu skaits	58	58	54	54
Augstskolas	32	32	29	29
Koledžas	26	26	25	25

⁴ CSP datus atsevišķiem termiņiem tiek izmantoti citi nosaukumi: termina “izglītības iestādes” vietā termins “augstskolas un koledžas”, termina “studējošie” vietā termins “studenti”.

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2015	2016	2017	2018
Studējošo skaits	84 282	82 914	81 602	80 355
Augstskolas	73 504	72 842	71 278	70 146
Koledžas	10 778	10 072	10 324	10 209
Akadēmiskā personāla skaits	4 910	5 206	5 252	5 109

Avots: Centrālā statistikas pārvalde 2019a; 2020b

Latvijas augstākās izglītības iestādēm ir ievērojams autonomijas līmenis, kas attiecas uz studiju procesa īstenošanu, organizatoriskajām procedūrām, personāla algošanu un finansējuma sadali. Kopš 2017. gada augstskolu un koledžu skaits ir palicis nemainīgs – 54 izglītības iestādes (6 universitātes, 21 augstskola vai akadēmija, 19 koledžas, 6 augstskolu aģentūras un 2 ārvalstu augstskolu filiāles; 5. tabula). Salīdzinot ar citiem izglītības veidiem un pakāpēm, ievērojama daļa (39%) augstākās izglītības iestāžu ir privātas. 2018. gadā vairāk nekā puse no augstākās izglītības iestādēm atradās Rīgā un vairāk nekā puse studējošo (40 tūkstoši) studēja 3 lielākajās universitātēs – Latvijas Universitātē, Rīgas Tehniskajā universitātē un Rīgas Stradiņa universitātē (Izglītības un zinātnes ministrija 2019b; Centrālā statistikas pārvalde 2020b). Tas norāda, ka, lai arī augstākās izglītības iestāžu saraksts ir diezgan plašs, lielākā daļa studējošo studē tikai 3 galvaspilsētas universitātēs.

Gan Latvijā (42%), gan citās OECD valstīs (44%) augstākā izglītība ir augstākā visbiežāk sasniegtā izglītības pakāpe starp 25-34 gadus veciem cilvēkiem (OECD 2018a). Tomēr varbūtība pabeigt bakalaura programmu paredzētajā laikā ir salīdzinoši zema – 2017. gadā pilnu studiju programmu pabeidza tikai 48% no uzņemtajiem studentiem (OECD 2019a). 2018. gadā visvairāk izglītoto, kuri uzņemti augstākajā izglītībā, ir izvēlējušies studēt sociālās zinātnes, uzņēmējdarbību un tiesību zinātnes (34% izglītojamo), inženierzinātnes, ražošanu un būvniecību (16%) un veselības zinātnes un sociālo aprūpi (16%) (Centrālā statistikas pārvalde 2020d). Lai arī laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam ir palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuriem ir augstākā izglītības pakāpe, kopējais uzņemto studentu skaits ir samazinājies par gandrīz 5% (5. tabula).

Kaut arī studējošo skaits augstākajā izglītībā ir samazinājies, akadēmiskā personāla skaits laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam ir palielinājies par 4%. Saskaņā ar akadēmiskā personāla aptauju, gandrīz 97% respondentu apgalvoja, ka akadēmiskā personāla atalgojums Latvijā kopumā ir zems (Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība 2019). Tas var apgrūtināt akadēmiskā personāla noturēšanu, kā arī kvalificētāko speciālistu piesaistīšanu darbam augstākās izglītības iestādēs nākotnē.

PAŠREIZĒJIE AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IZAICINĀJUMI

- PLAŠS AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU TĪKLS |** OECD ziņojums izklāsta galvenās problēmas, kas saistītas ar augstākās izglītības sistēmas kapacitāti Latvijā. Straujais uzņemto studentu skaita samazinājums augstākās izglītības iestādēs nav izraisījis augstākās izglītības iestāžu tīkla optimizāciju (OECD 2016a). Paredzēti arī jauni pasākumi, lai samazinātu augstākās izglītības sistēmas sadrumstalotību un izstrādātu augstākas kvalitātes studiju programmas ar ES fondu atbalstu. Šo reformu panākumi lielā mērā būs atkarīgi no tā, vai būs pieejami vairāk līdzekļu akadēmiskajiem pētījumiem, un no Akadēmiskā informācijas centra (turpmāk – AIC), kas atbildīgs par studiju programmu akreditāciju, spējas stingri novērtēt augstākās izglītības iestāžu piedāvāto kvalitāti (European Commission 2019).
- AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS NEPIETIEKAMA PIELĀGOŠANĀS DARBA TIRGUM |** Latvijas darba tirgū trūkst zinātņu, tehnoloģiju, inženierzinātņu, matemātikas (turpmāk – STEM) un veselības aprūpes jomas absolventu, savukārt sociālo zinātņu un tiesību jomas absolventu skaits ievērojami pārsniedz darba tirgus pieprasījumu attiecīgajās jomās (OECD 2016a).

- **STRATĒGISKAS VADĪBAS UN ILGTSPĒJĪBAS KAPACITĀTE** | Biežās valdību maiņas un augstākās izglītības iestāžu autonomijas dēļ ir grūti panākt vispārēju vienošanos par augstākās izglītības sistēmas nākotni. Tā kā šobrīd universitātēm ir augsts autonomijas līmenis un tās ir vienpusēji atbildīgas par visu vadības procesu, ieskaitot organizatorisko procedūru noteikšanu, cilvēkresursu pārvaldību un finansējuma piešķiršanu (OECD 2019b), tādas pārvaldes iestādes kā IZM nespēj ieviest tik ļoti nepieciešamās sistēmas līmeņa izmaiņas. Lai sistēmas līmeņa reformas būtu veiksmīgas, ir nepieciešama visaptveroša ilgtermiņa stratēģija, kurā būtu iesaistītas galvenās ieinteresētās puses, piemēram, IZM, augstākās izglītības iestādes, Saeima u.c. Jau ir sperti pirmie soļi šī mērķa sasniegšanai – plānots, ka līdz 2023. gadam augstskolām tiks piešķirts finansējums no Eiropas Sociālais fonda, lai ieviestu ilgtermiņa stratēģijas un darbības monitoringa procesus, kas turpmāk būtu saistīti ar izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un valsts finansējumu (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a).
- **PALĪDZĪBA NELABVĒLĪGĀ SITUĀCIJĀ ESOŠIEM IZGLĪTOJAMAJIEM** | Novērojams acīmredzams rādītāju trūkums, kas palīdzētu vērtēt sniegumu studējošajiem no sociāli nelabvēlīgām grupām. Šāda veida rādītāji atvieglotu izpratni par to, kāda veida stipendijas un cita veida palīdzība viņiem varētu būt nepieciešama (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019). Kā var secināt no IAP novērtējuma, pasākums “Atbalsts augstākās izglītības iegūšanai sociāli mazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām, t.sk. stipendijas, granti studiju maksas segšanai, kā arī individuālo studiju plānu pieejamības nodrošināšanai ” finansēšanas trūkuma dēļ nemaz netika īstenots (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a). Šo darbību plānots iekļaut nākamajā vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentā.
- **SOCIĀLEKONOMISKO FAKTORU IETEKME UZ KOMPETENČU ATTĪSTĪBU VEIKSMĪGAI DALĪBAI AUGSTĀKAJĀ IZGLĪTĪBĀ** | Saskaņā ar OECD datiem, Latvijā paredzētajā laikā bakalaura programmu pabeidz tikai 48% studējošo (OECD 2019a). To var saistīt ar studējošo nelabvēlīgo sociālekonomisko situāciju Latvijā (t.i., ar nepieciešamību izglītojamajiem sevi finansiāli uzturēt studiju laikā, tādējādi atvēlot mazāk laika ar studijām saistītajiem uzdevumiem) (Hauschildt *et al.* 2018), vidusskolas izglītības absolventu prasmju un zināšanu trūkumu dalībai augstākajā izglītībā vai (un) vilšanos par izvēlēto virzienu un studiju programmu. Tādējādi politikas veidotājiem jāveicina sociālekonomisko faktoru ietekmes samazināšanās, izmantojot dažādus politikas pasākumus (piemēram, dotācijas), vidējās izglītības kvalitātes paaugstināšanās, kā arī labākas saiknes veidošanās starp vidējo un augstāko izglītības pakāpi, lai vidējās izglītības absolventi būtu pienācīgi sagatavoti studijām augstākās izglītības iestādēs un viņi iegūtu visu nepieciešamo informāciju, pirms izdarīt izvēli (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019).

1.2.4. INTEREŠU IZGLĪTĪBA

Latvijā **interesu izglītība** tiek definēta kā “personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju realizācija neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības” (Izglītības likums 1998). Saskaņā ar Izglītības likumu, interešu izglītība ir brīvprātīga, un sākuma līmeņa interešu izglītībai nav nepieciešama noteikta izglītības pakāpe (Izglītības likums 1998).

Interesu izglītības programmas ir pieejamas šādās jomās:

- kultūras izglītība (deja, māksla, mūzika u.c.);
- sporta izglītība;
- tehniskā jaunrade (tehniskā modelēšana, programmēšana, videogrāfija u.c.);
- vides izglītība (ekoloģija, zooloģija, ģeoloģija u.c.);
- darbs ar jaunatni (debašu klubs, skautu veidošana, jauniešu mediji u.c.);
- citas jomas (valodas, mājturība, dzīvesveids u.c.) (Kalniņa 2018).

Lai arī Izglītības likumā norādīts, ka interešu izglītībā nav vecuma ierobežojumu, to parasti saista ar jauniešiem līdz 25 gadu vecumam. Interešu izglītība notiek paralēli citām izglītības pakāpēm, piemēram, vispārējai izglītībai. Interešu izglītības programmu ilgums ir aptuveni 10 mēneši, un nodarbības parasti notiek katru nedēļu ārpus formālās izglītības stundām. Interešu izglītību var nodrošināt interešu izglītības iestādēs, formālās izglītības iestādēs un kultūras centros. Pēdējos gados arvien vairāk juridisko un fizisko personu ir sākušas piedāvāt interešu izglītības pakalpojumus (Kalniņa 2018). Lai to izdarītu, juridiskām un fiziskām personām, kuras nav reģistrētas izglītības iestāžu reģistrā, jāiegūst licence no pašvaldības, kurā tās atrodas fiziskajām personām – jāsaņem privātprakses pedagoga sertifikāts (Izglītības likums 1998).

6. TABULA. PAMATINFORMĀCIJA PAR INTEREŠU IZGLĪTĪBU

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2010. / 2011.M.G.	2016. / 2017.M.G.	2017. / 2018.M.G
Izglītības iestāžu skaits ⁵	77	62	61
Izglītojamo skaits	56 750	54 584	53 881
Pedagogi	n / a	n / a	n / a

Avots: Centrālā statistikas pārvalde 2019b

Pieejamā informācija par interešu izglītības iestāžu, izglītojamo un pedagogu skaitu ir ierobežota, kā arī ir vērojama nepilnīga esošo datu kvalitāte. Ja Valsts izglītības informācijas sistēma (turpmāk – VIIS) ir pieejama informācija par izglītības iestādēs īstenotajām interešu izglītības programmām, kā arī tajās reģistrētajiem izglītojamiem un pedagogiem, tad informācija par pašvaldību licencētajām juridisko un fizisko personu izglītības programmās ir ierobežota. Informācija par interešu izglītības licencēm ir pieejama attiecīgajām pašvaldībām, IKVD un Valsts ieņēmumu dienestam (6. tabula).

2015.-2016. mācību gadā interešu izglītības programmas tika realizētas 57 interešu izglītības iestādēs, 73 pirmsskolas izglītības iestādēs, 81 profesionālās ievirzes izglītības iestādē, 6 profesionālās pamata un vidējās izglītības iestādēs, 40 speciālās izglītības iestādēs, 588 vispārējās izglītības iestādēs, kā arī kultūras centros. 222 tūkst. izglītojamo bija iesaistīti interešu izglītībā. Lielākā daļa (64%) šo izglītojamo ieguva izvēlēto interešu izglītības programmu vispārējās izglītības iestādēs un interešu izglītības iestādēs (25%) (Kalniņa 2018).

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS IZAICINĀJUMI

- DATU ANALĪZES TRŪKUMS** Lai arī IAP ir noteikti rezultatīvie rādītāji, lai novērtētu izglītojamo iesaistīšanos interešu izglītībā (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a), šobrīd katra interešu izglītības iestāde un pašvaldība izvēlas individuālus kvalitātes kritērijus, kas saistīti ar finansējuma piešķiršanu (Kalniņa *et al.* 2012). Līdz ar to nav apkopoti un analizēti dati, kas ļautu analizēt interešu izglītības ietekmi uz izglītības rezultātiem (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). Piemēram, nav veidu, kā novērtēt, vai interešu izglītība veicina formālās izglītības rezultātu sasniegšanu. Šāda veida dati ļautu novērtēt saistību starp interešu izglītību un citiem izglītības veidiem un sniegtu nepieciešamo informāciju, uz kuru politikas veidotāji varētu balstīt savus lēmumus. Kopš 2017. gada skolu darbības rādītāju saraksts Latvijā ir paplašinājies, iekļaujot astoņus papildu darbības rādītājus, starp kuriem ir izglītojamo skaits, kuri apgūst interešu izglītību (OECD 2019e).
- MĀCĪBU UN BRĪVĀ LAIKA LĪDZSVARA TRŪKUMS** Viens no galvenajiem šķēršļiem, kas traucē izglītojamajiem iegūt interešu izglītību Latvijā, ir brīvā laika trūkums (Nīmante *et al.* 2019). Lai arī kopš 2003. gada ir samazinājies laiks, kuru izglītojamie pavada mājasdarbu veikšanā, Latvijā

⁵ Interešu izglītības iestādes; interešu izglītības programmas var tikt īstenotas arī vispārējās izglītības iestādēs.

izglītojamie mājasdarbiem tērē vairāk laika nekā OECD vidējais rādītājs (OECD 2014a). Tāpēc izglītojamiem ir grūtības atrast laiku, lai piedalītos interešu programmās.

- **INTEREŠU IZGLĪTĪBAS KVALITĀTE UN ATBILSTĪBA MĒRĶIEM** | IAP galvenie izaicinājumi turpmākai rīcībai attiecībā uz interešu izglītību ir izglītības kvalitātes definēšana un atbilstošas informācijas komunikāciju tehnoloģiju (turpmāk – IKT) bāzes nodrošināšana (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). Cilvēki atsakās piedalīties interešu izglītībā, jo to raksturo kā “novecojušu”, neērtu, lai saskaņotu ar vecāku darba laiku, un nepietiekami tolerantu pret bērniem / jauniešiem ar invaliditāti (Nīmante *et al.* 2019). Tas norāda, ka dažas interešu izglītības programmas un / vai institūcijas Latvijā saistībā ar atbilstību mērķiem var saskarties ar izaicinājumu, kas tām jāpārvar, izmantojot pedagogu izglītību un finansējuma sadalījumu, kas būtu vairāk orientēts uz sniegumu.

1.2.5. PROFESIONĀLĀS IEVIRZES IZGLĪTĪBA

Profesionālās ievirzes izglītība tiek definēta kā “sistematizēta zināšanu un prasmju apguve, kā arī vērtīborientācijas veidošana mākslā, kultūrā vai sportā līdztekus pamatzglītības vai vidējās izglītības pakāpei, kas dod iespēju sagatavoties profesionālās izglītības ieguvei izraudzītajā virzienā” (Izglītības likums 1998).

Profesionālās ievirzes izglītība ir brīvprātīga, un tā tiek nodrošināta paralēli vispārējai izglītībai. Profesionālās ievirzes izglītību Latvijā nodrošina gan valsts (pašvaldību, IZM, Kultūras ministrijas), gan privātas iestādes. Izglītojamais, kurš ir pabeidzis profesionālās ievirzes izglītības programmu, saņem apliecību par profesionālās ievirzes izglītības ieguvu, bet ne profesionālo kvalifikāciju (Kunda *et al.* 2018).

7. TABULA. PAMATINFORMĀCIJA PAR PROFESIONĀLĀS IEVIRZES IZGLĪTĪBU, 2016.-2018. MĀCĪBU GADS

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2015. / 2016.M.G.	2016. / 2017.M.G.	2017. / 2018.M.G.
Izglītības iestāžu skaits⁶	n / a	224	235
Sporta	70	74	76
Kultūrizglītības	n / a	150	159
Izglītojamo skaits	59 261	61 484	64 642
Sporta	30 985	32 540	36 020
Kultūrizglītības	28 276	28 944	28 622
Pedagogu skaits	n / a	n / a	n / a
Sporta	1 369	1 520	1 589
Kultūrizglītības	n / a	n / a	n / a

Avoti: Kunda *et al.* 2018; Izglītības un zinātnes ministrija n.d.

2018. gadā profesionālās ievirzes izglītību, kas saistīta ar sportu, nodrošināja 76 iestādes, šis skaits ir palielinājies par 9%, salīdzinot ar 2016. gadu. Savukārt profesionālās ievirzes kultūrizglītību var apgūt kopumā 159 akreditētās izglītības iestādēs (102 nodrošināja izglītības programmas mākslā, 120 mūzikā, 16 dejās, 1 teātrī un 1 datorizainā – nav savstarpēji izslēdzošas), no kurām 146 ir pašvaldības iestādes, 8 – Kultūras ministrijas dibinātas iestādes un 5 – privātas iestādes (Kunda *et al.* 2018).

⁶ Kopējā izglītības iestāžu skaitā tiek iekļautas izglītības iestādes, kuras nav profesionālās ievirzes izglītības iestādes, bet kurās realizē vismaz vienu profesionālās ievirzes programmu.

Sporta profesionālās ievirzes izglītības programmās izglītojamo skaits laika posmā no 2016. līdz 2018. gadam ir palielinājies par 16%, savukārt kultūrizglītības profesionālās ievirzes izglītības programmu izglītojamo skaits attiecīgajā periodā ir saglabājies samērā stabils. Kopumā 2018. gadā sporta izglītības programmās bija par 26% vairāk reģistrēto izglītojamo nekā kultūrizglītības programmās (7. tabula).

Atbilstoši pieaugošajam izglītības iestāžu un izglītojamo skaitam, pedagogu skaits ar sportu saistītās profesionālās ievirzes izglītības iestādēs laika posmā no 2016. līdz 2018. gadam ir palielinājies par 16% (7. tabula).

PROFESIONĀLĀS IEVIRZES IZGLĪTĪBAS IZAICINĀJUMI

- **PĀRKĻĀŠANĀS AR INTEREŠU IZGLĪTĪBU** | Dažādām sabiedrības grupām izpratne par profesionālās ievirzes izglītības lomu bieži vien atšķiras. Liela daļa vecāku to uzskata kā interešu izglītību ar mazāk formalizētu izglītības procesu, savukārt profesionālās ievirzes iestādes sevi uzskata kā profesionālās izglītības pirmās posms mūzikas, mākslas u.c. jomās. Šī neatbilstība var izraisīt nesaderību starp izglītojamo / vecāku gaidām un profesionālās ievirzes izglītības programmām / aktivitātēm, kas varētu palielināt izstāšanās risku un izglītojamo neapmierinātību ar izglītības kvalitāti (Kunda *et al.* 2018).
- **ABSOLVENTU MONITORINGS** | Latvijā nav visaptverošas profesionālās, tostarp profesionālās ievirzes izglītības absolventu monitoringa sistēmas. Līdz ar to nav iespējas novērtēt šāda veida izglītības kvalitāti un analizēt tādas tendences kā izglītības nepārtrauktība (absolventu īpatsvars, kuri turpina studijas saistītās jomās). Lai arī dažas izglītības iestādes organizē aptaujas, šajās aptaujās apkopotie dati nav pietiekami visaptveroši un neļauj izdarīt pilnīgus secinājumus (Kunda *et al.* 2018). Tiek uzskatīts, ka visaptveroša absolventu monitoringa sistēma un tās uz datiem balstītie rezultāti varētu būt noderīgi nākamajiem izglītojamajiem, izglītības darbiniekiem, kā arī pārvaldes institūcijām (European Commission 2017).
- **MĀCĪBU UN BRĪVĀ LAIKA LĪDZSVARA TRŪKUMS** | Līdzīgi kā ar interešu izglītību, izglītojamie profesionālās ievirzes izglītībā var saskarties ar grūtībām, mēģinot rast līdzsvaru starp mācībām un brīvo laiku. Tāpēc jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pielāgotu izglītojamo noslodzi, lai viņi varētu atrast laiku profesionālās ievirzes aktivitātēm un pilnveidot plānošanas procesu profesionālās ievirzes izglītībā, lai tā netraucētu vispārējās izglītības apguvi (Kunda *et al.* 2018).

1.2.6. PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBA

Latvijā **pieaugušo izglītība** tiek definēta kā “personu daudzveidīgs izglītošanas process, kas cilvēka mūža garumā nodrošina personības attīstību un konkurētspēju darba tirgū” (Izglītības likums 1998). Pieaugušo izglītība ir brīvprātīga, un tajā ietilpst:

- **FORMĀLĀ IZGLĪTĪBA** | “Sistēma, kas ietver pamatzglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dokuments, kā arī izglītības un profesionālās kvalifikācijas dokuments” (Izglītības likums 1998);
- **NEFORMĀLĀ IZGLĪTĪBA** | “Ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība” (Izglītības likums 1998);
- **IKDIENĒJĀ MĀCĪŠANĀS** | “Izglītošanās, kas notiek apzināti vai neapzināti, ikdienā un darba pieredzē apgūstot jaunas vai papildinot esošās zināšanas, prasmes, kompetences, attieksmes un vērtības, kas bagātina un pilnveido personību” (Izglītības un zinātnes ministrija 2015).

Pieaugušo izglītība dod iespēju attīstīt zināšanas, prasmes un kompetences atbilstoši darba tirgus vajadzībām, kā arī individuālajām interesēm. Pieaugušo izglītību īsteno gan valsts, gan privātie izglītības sniedzēji (OECD 2016a; Par Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.-2020. gadam 2016) un līdzdalības palielināšana pieaugušo izglītībā ir viens no IAP mērķiem.

8. TABULA. PAMATINFORMĀCIJA PAR IZGLĪTOJAMO SKAITU PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBĀ

VISPĀRĪGI RĀDĪTĀJI	2007	2011	2016
Izglītojamo skaits (tūkst.)	394,4	396,1	505,3
Formālā (tūkst.)	65,4	52,6	47,3
% no iedzīvotāju skaita	5,4	4,3	4,4
Neformālā (tūkst.)	369,6	367,5	485,9
% no iedzīvotāju skaita	30,7	30,0	45,7

Avots: Centrālā statistikas pārvalde 2018

Izglītojamo skaits, kas piedalās formālajā un neformālajā pieaugušo izglītībā, no 2007. līdz 2016. gadam ir palielinājies par 28%. Tomēr neformālā pieaugušo izglītība ir vērojams lielāks dalībnieku skaits – 2016. gadā to apmeklēja 486 tūkst. izglītojamo, salīdzinot ar 47 tūkst., kuri apmeklēja formālo izglītību.

Iesaistes līmenis pieaugušo izglītībā ir savstarpēji atšķirīgs dažādās sociālajās grupās. Procentuāli vislielākā atšķirība ir pieaugušajiem pēc izglītības – pieaugušajiem, kuri ieguvuši augstāko izglītību šis rādītājs ir augstāks (65,9%) nekā pieaugušajiem ar zemāku izglītību par vidējo vai bez iegūtas formālās izglītības (26,7%). Tāpat vērojamas atšķirības arī pēc pieaugušo dzimuma – ja Eiropas valstīs vidēji rādītājs starp abiem dzimumiem ir līdzīgs, tad Latvijā sievietes pieaugušo izglītības pasākumos iesaistās biežāk (51,9%) nekā vīrieši (42,7%). Tāpat atšķirības vērojamas arī pēc nodarbinātības statusa – nodarbinātie pieaugušie (55,7%) šādos pasākumos iesaistās biežāk nekā bezdarbnieki (28,9%) un ekonomiski neaktīvie pieaugušie (19,1%). Vērojams arī, ka gados jaunāki pieaugušie biežāk iesaistās pieaugušo izglītības pasākumos nekā vecāka gadagājuma pieaugušie (vecuma grupā no 25 līdz 34 gadi dalības līmenis ir 56,9%, no 35 līdz 54 gadi – 49,7%, 55 līdz 64 gadi – 34,1% (Centrālā statistikas pārvalde 2018). Skatoties no kopējā pieaugušo respondentu skaita, 35,1% pieaugušo izglītībā nepiedalījās un negribēja tajā piedalīties, taču no tiem pieaugušajiem, kuri pieaugušo izglītībā piedalījās, bija iespējams apzināt viņu šķēršļus dalībai. Visbiežāk tika norādīti tādi šķēršļi kā mācību izmaksas (56,5%), nepiemērots darba grafiks (37,6%) ģimenes apstākļi (28,7%), izglītības vai mācību pasākumu nepiemērotība vajadzībām (28,7%) un pārāk liels attālums (28,3%) (Centrālā statistikas pārvalde 2018).

PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS IZAICINĀJUMI

- ZEMA IESAISTE PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBĀ** | Līdz 2020. gadam Latvijā netiks sasniegts “Stratēģiskās struktūras Eiropas sadarbībai izglītībā un mācībās” (turpmāk – ET 2020) noteiktais mērķis iedzīvotāju iesaistei pieaugušo izglītībā (15%), jo 2018. gadā tas bija tikai 6,7% (Council of the European Union 2009; Centrālā statistikas pārvalde 2020f). Papildu atbalsta mehānismi (piemēram, izpratnes veidošana par pieaugušo izglītības potenciālajiem ieguvumiem, finansiāli stimuli darba devējiem ieguldīt un atbalstīt pieaugušo izglītību), kā arī profesionālās izglītības kompetences centru un augstākās izglītības iestāžu aktīvāka loma pieaugušo izglītības nodrošināšanā ieinteresētu vairāk pieaugušo piedalīties šāda veida izglītības programmās (OECD 2019b; Izglītības un zinātnes ministrija 2019a).
- DATU VĀKŠANA** | Lai izmērītu iesaistes līmeni pieaugušo izglītībā, tiek izmantoti gan apsekojumi (darbaspēka apsekojums un pieaugušo izglītības apsekojums), gan vairākas datu sistēmas. Tomēr pašreizējai datu vākšanas infrastruktūrai ir savas nepilnības – IZM, Nodarbinātības valsts aģentūras (turpmāk – NVA) un Valsts izglītības attīstības aģentūra rīcībā esošās datubāzes nav pienācīgi savienotas, tāpēc datu analīzes iespējas ir ļoti ierobežotas. To veicina arī tas, ka pieaugušo izglītības programmas nodrošina dažādas institūcijas – IZM, Labklājības ministrija (pieaugušo izglītības programmas, kas palielina konkurētspēju, nodarbinātību un darbaspēka mobilitāti), Ekonomikas ministrija (pieaugušo izglītības programmas, kas saistītas ar inovāciju palielināšanu konkrētās ekonomikas jomās nozares, mācības, kas nav saistītas ar tehnoloģijām, un mācības investoru

piesaistīšanai), citas ministrijas (mērķtiecīgas mācības programmas, piemēram, Veselības ministrija ārstniecības un aprūpes personālam; Kultūras ministrija bibliotekāriem; Zemkopības ministrija lauksaimniekiem un zvejniekiem), pašvaldības (pieaugušo izglītības iestādes), kā arī ievērojams skaits pakalpojumu sniedzēju privātajā sektorā (OECD 2019b). Arī augstākās izglītības iestādes ir iesaistītas pieaugušo izglītības nodrošināšanā, organizējot dažāda veida profesionālās pilnveides pasākumus speciālistiem, kuru profesijas ir reglamentētas. Precīzai un detalizētai analīzei būtu jāuzlabo datu vākšanas infrastruktūra, lai tā varētu visefektīvāk apkopot visu informāciju par pieaugušo izglītību (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019).

- **PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS KVALITĀTE |** Lielā izglītības pakalpojumu sniedzēju un mācību vietu skaita dēļ valsts pārraudzības iestādēm ir grūti uzraudzīt pieaugušo izglītības kvalitāti (mācību programmas, materiāli tehniskās bāzes stāvokli u.c.). Augstākās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu piedāvātās formālās pieaugušo izglītības programmas vērtē un pārvalda IKVD. NVA izvērtē pieaugušo izglītības pakalpojumu sniedzēju, kas nodrošina mācības bezdarbniekiem, kvalitāti un atbilstību izvirzītajiem kritērijiem. Tāpat šo programmu dalībnieki 6 mēnešu laikā sniedz novērtējumu par konkrēto programmu un šī informācija vēlāk tiek publicēta. Juridisku un fizisku personu (kuras nav reģistrētas izglītības iestāžu reģistrā) īstenotām neformālās izglītības programmām, kvalitātes monitoringu veic pašvaldības, kurās atrodas pieaugušo izglītības iestāde un no kuras ir jāsaņem atbilstoša licence. Vēsturiski neformālās pieaugušo izglītības programmu licencēšana tika īstenota valsts līmenī, taču tā tika decentralizēta, lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību (OECD 2019b). Pašvaldībām ir dažādas licencēšanas procedūras (maksas, prasību un vērtēšanas kritēriju ziņā), tāpēc, iespējams, būtu jāpilnveido normatīvais regulējums attiecībā uz pieaugušo neformālās izglītības programmām, lai novērstu prasību sadrumstalotību un nodrošinātu vienlīdz augstu izglītības kvalitāti (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019). Neskatoties uz to, Latvijā cilvēki ir diezgan apmierināti ar pieaugušo izglītības programmu kvalitāti – 67,6% dalībnieku pieaugušo formālajā pieaugušo izglītībā un 72,5% dalībnieku pieaugušo neformālajā izglītībā ir ziņojuši, ka pēc mācībām ir pieredzējuši pozitīvus nodarbinātības rezultātus (darba atrašana, lielāka alga / darba samaksa, paaugstināšana amatā, jauni uzdevumi un labāks sniegums pašreizējā darbā). Kaut arī šie rezultāti ir pietiekami augsti, tie jāinterpretē piesardzīgi, jo izglītojamo pašu paziņotie rezultāti par nodarbinātības rādītājiem atspoguļo ne tikai mācību kvalitāti, bet arī vispārējo situāciju darba tirgū – ja darba tirgū ir vērojama lielāka konkurence, tad mācībām var būt pozitīvāka ietekme uz nodarbinātības rādītājiem (OECD 2019b).

2. NACIONĀLA LĪMEŅA UN LATVIJAI STARPTAUTISKI SAISTOŠU MĒRĶU UN REZULTATĪVO RĀDĪTĀJU ANALĪZE

Latvijas un starptautiska līmeņa izglītības politikas plānošanas dokumentos ir simtiem rādītāju, kas raksturo izglītības sistēmu dažādos pārvaldības līmeņos un izglītības veidos un pakāpēs. To mērķis ir noteikt vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķus un izvēlēties piemērotus darbības rādītājus, kas norāda uz konkrētākiem rīcības virzieniem, kas jāveic, lai virzītos uz to sasniegšanu. Latvija ir starptautisko organizāciju, piemēram, ANO un ES, dalībvalsts. Šīs divas organizācijas ir sistemātiski strādājušas, lai noteiktu vispiemērotākos izglītības attīstības mērķus, kas atbilstu mūsdienu sabiedrības tendencēm, kā arī prioritāri noteiktu metodiski precīzākos rādītājus, kas savukārt lēmumu pieņēmējiem ļautu īstenot padziļinātu analīzi, lai labāk izprastu izglītības nozares stāvokli.

Nemot to vērā, vienu no galvenajām ziņojuma nodaļām veido nacionālā līmeņa un starptautiski saistošo mērķu un rādītāju savstarpējās atbilstības un sasniegšanas analīze. Šajā nodaļā tiek apskatīti, izglītības sistēmas mērķi, kurus izvirzījušas starptautiskās organizācijas un nacionālie politikas veidotāji, kā arī rādītāji, kurus izmanto šo mērķu sasniegšanas novērtēšanā, lai noskaidrotu, kuri mērījumi darbojas un kuri ne. Šīs nodaļas noslēdzošajā daļā sniegts novērtējums par to, vai Latvija ir sasniegusi līdzšinējos nacionālo institūciju un starptautisko organizāciju noteiktās rezultatīvo rādītāju mērķa vērtības.

Analīze tika īstenota piecos secīgos soļos:

- atbilstošu nacionāla un starptautiska līmeņa politikas plānošanas dokumentu un avotu atlase;
- Latvijas izglītības mērķu un rādītāju kartēšana ar starptautiskajiem (ANO un ES) izglītības mērķiem un rādītājiem;
- Latvijas izglītības mērķu un rādītāju savstarpējās atbilstības ar starptautiskajiem mērķiem analīze;
- starptautisko un nacionālo izglītības mērķu atbilstības ar dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm analīze;
- starptautisko un nacionālo rādītāju sasniegšanas statusa analīze Latvijas izglītības sistēmā.

2.1. ANALĪZĒ IEKĻAUTIE IZGLĪTĪBAS POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI

Analizējot izglītības politikas plānošanas dokumentus, tika vērtēti trīs dažādu līmeņu izglītības politikas plānošanas dokumenti: (1) ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi (globāls līmenis); (2) Stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (ES līmenis) un (3) IAP (nacionālais līmenis). Šie dokumenti tika izvēlēti, jo tie ir visaptveroši, iekļaujoši un augstākie hierarhijā katrā izglītības nozares pārvaldības līmenī.

2.1.1. ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2030. GADAM

Ilgspējīgas attīstības programma 2030. gadam ir augsta līmeņa rīcības plāns cilvēkiem, planētai un labklājībai, lai pārietu uz ilgtspējīgu un noturīgu dzīvesveidu, kuru ANO Ģenerālā asambleja pieņēma 2015. gadā (General Assembly of United Nations 2015). Kopumā to raksturo 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (turpmāk – IAM) un 169 uzdevumi. Ceturtā mērķa, kas veltīts izglītībai, nosaukums ir “Kvalitatīva izglītība”. Ar “Kvalitatīvu izglītību” IAM cenšas “nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas”. Zemāk redzamajā tabulā (9. tabula) ir sniegti politikas mērķu apraksti, kas saistīti ar IAM

“Kvalitatīva izglītība” (UNESCO 2017a; 2017b), savukārt rādītāji, kas tiek izmantoti šo mērķu sasniegšanas mērīšanai, ir sniegti 3. pielikumā.

9. TABULA. IAM “KVALITATĪVAS IZGLĪTĪBAS” POLITIKAS MĒRĶI

POLITIKAS MĒRĶIS	APRAKSTS
4.1. Universāla pamatzglītība un vidējā izglītība	Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visas meitenes un zēni iegūst bezmaksas, vienlīdzīgu un kvalitatīvu pamatzglītību un vidējo izglītību, kas ļauj sasniegt atbilstošus un efektīvus mācību rezultātus.
4.2. Agrīni pirmsskolas attīstības un aprūpes pakalpojumi un universāla pirmsskolas izglītība	Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visām meitenēm un zēniem ir pieejami kvalitatīva agrīnās pirmsskolas attīstības un aprūpes pakalpojumi un pirmsskolas izglītība, lai viņus sagatavotu pamatzglītībai.
4.3. Vienlīdzīga piekļuve tehniskajai, profesionālajai un terciārajai izglītībai ⁷	Līdz 2030. gadam nodrošināt visām sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgu piekļuvi pieejamai un kvalitatīvai tehniskajai, profesionālajai un terciārajai izglītībai, tostarp universitātes izglītībai.
4.4. Atbilstošas prasmes nodarbinātībai	Līdz 2030. gadam ievērojami palielināt to jauniešu un pieaugušo skaitu, kuriem ir nodarbinātībai, pienācīgas kvalitātes darba veikšanai un uzņēmējdarbībai piemērotas prasmes – tostarp tehniskās un profesionālās prasmes.
4.5. Dzimumu līdztiesība un iekļaušana	Līdz 2030. gadam izskaust dzimumu atšķirības izglītībā un nodrošināt neaizsargātiem iedzīvotājiem, tostarp personām ar invaliditāti, pirmiedzīvotājiem un neaizsargātiem bērniem, vienlīdzīgu piekļuvi visiem izglītības un profesionālās apmācības līmeņiem.
4.6. Universāla jauniešu un pieaugušo rakstpratība un rēķinātprasme	Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visi jaunieši un ievērojama daļa pieaugušo – gan vīriešu, gan sieviešu – apgūst rakstpratību un rēķinātpasmi.
4.7. Izglītība ilgtspējīgai attīstībai	Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visi apmācāmie apgūst zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, tostarp izglītojot par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, veicinot miera un nevardarbības kultūru, globālo pilsoniskumu un radot izpratni par kultūras daudzveidību un kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.
4.a. Droša, nevardarbīga un efektīva mācību vide	Veidot un modernizēt izglītības iestādes, kas ņem vērā bērnu, invalīdu un dzimumu speciālās vajadzības, un nodrošināt visiem drošu, nevardarbīgu un efektīvu mācību vidi.
4.b. Jaunattīstības valstīm pieejamo stipendiju skaita paplašināšana	Līdz 2020. gadam visā pasaulē ievērojami palielināt to stipendiju skaitu, kas pieejamas jaunattīstības valstīm un jo īpaši vismazāk attīstītajām valstīm, mazo salu jaunattīstības valstīm un Āfrikas valstīm, augstākās un profesionālās izglītības apgūvei IKT, tehniskajās, inženiertehniskajās un zinātnes programmās attīstītajās valstīs un citās jaunattīstības valstīs.

⁷ Tehniskā izglītība Latvijas izglītības sistēmā ir ietverta profesionālajā izglītībā (Latvijā šāds termins atsevišķi netiek izdalīts).

POLITIKAS MĒRĶIS	APRAKSTS
4.c. Kvalificētu pedagogu skaita palielināšana	Līdz 2030. gadam ievērojami palielināt kvalificētu pedagogu skaitu, cita starpā īstenojot starptautiskus sadarbības pasākumus pedagogu apmācībai jaunattīstības valstīs un jo īpaši vismazāk attīstītajās valstīs un mazo salu jaunattīstības valstīs.

Avots: General Assembly of United Nations 2015; UNESCO 2017a; 2017b

Katru no 10 IAM politikas mērķiem “Kvalitatīva izglītība” mēra ar 1 vai 2 rādītājiem. Kaut arī IAM sasniegšana nav juridiski saistoša, valstis ir ieinteresētas izstrādāt savus nacionālos rādītājus tā, lai palīdzētu uzraudzīt IAM sasniegšanu. Tā kā rādītāju apkopošanai nav saistoša mehānisms, to ieviešana un panākumi būs atkarīgi tikai no pašu valstu politikas pasākumiem un spējas apkopot un izsekot datus, kas nepieciešami politikas mērķu sasniegšanas līmeņa novērtēšanai.

2.1.2. STRATĒGISKĀ SISTĒMA EIROPAS SADARBĪBAI IZGLĪTĪBAS UN APMĀCĪBAS JOMĀ

ES pārskats “Stratēģiskās struktūras Eiropas sadarbībai izglītībā un mācībā” piedāvā iespējas ieviest labu praksi izglītības jomā, apkopot un izplatīt zināšanas, kā arī veicināt izglītības politikas reformas valstu un reģionu līmenī (Council of the European Union 2009).

Turklāt ET 2020 darbojas kā forums, kas ļauj ES dalībvalstīm apmainīties ar labāko praksi un mācīties viena no otra (European Commission 2015). Tās pamatā ir mūžizglītības pieeja, tās rezultāti tiek definēti no agras bērnības līdz profesionālajai, augstākajai un pieaugušo izglītībai, un tie ir izstrādāti, lai aptvertu mācīšanos visos mācīšanās kontekstos: formālajā, neformālajā un ikdienas. ET 2020 stratēģiskajai sistēmai, kuru ES Padome apstiprināja 2009. gadā, ir izvirzīti šādi četri ES mērķi:

1. mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti;
2. uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti;
3. veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti;
4. visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt radošumu un inovāciju, tostarp uzņēmējdarbības garu (Council of the European Union 2009)

2015. gadā ET 2020 mērķi tika sīkāk izstrādāti jaunās prioritārās jomās, un konkrētos jautājumos turpmākam darbam līdz 2020. gadam (European Commission 2015), kas ir aprakstīti tabulā zemāk (10. tabula), savukārt rādītāji, kas tiek izmantoti šo mērķu sasniegšanas mērīšanai, ir sniegti 2. un 3. pielikumā.

10. TABULA. ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI

STRATĒGISKAIS MĒRĶIS	APRAKSTS
1. Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti	PRIORITĀTES JOMA: ATBILSTĪGAS UN AUGSTAS KVALITĀTES ZINĀŠANAS, PRASMES UN KOMPETENCES, KAS ATTĪSTĪTAS MŪŽIZGLĪTĪBAS LAIKĀ, GALVENO UZMANĪBU PIEVĒRŠOT MĀCĪBU REZULTĀTIEM SAISTĪBĀ AR NODARBINĀMĪBU, INOVĀCIJU, AKTĪVU PILSONISKUMU UN LABKLĀJĪBU Stiprināt caurviju prasmju⁸, jo īpaši digitālo, uzņēmējdarbības gara un valodu kompetenču, pilnveidošanu saskaņā ar mūžizglītības pamatprasmju paraugkritēriju sistēmu. Atsākt un turpināt mūžizglītības stratēģijas un pievērsties pārejas posmiem izglītībā un apmācībā, vienlaikus – ar augstas kvalitātes atbalsta palīdzību – veicinot pāreju uz profesionālo izglītību un apmācību, augstāko izglītību un pieaugušo izglītību vai pāreju to

⁸ Ziņojumā par stratēģiskas sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (ET 2020) īstenošanu termina “caurviju prasmes” vietā tiek izmantots termins “transversālās prasmes”

STRATĒGISKAIS MĒRĶIS	APRAKSTS
	starpā, ietverot neformālo un ikdienējo mācīšanos, un pāreju no izglītības un apmācības uz darbu. Atjaunotās Eiropas izglītības programmas pieaugušajiem ieviešana. PRIORITĀTES JOMA: PRASMJU UN KVALIFIKĀCIJU PĀRREDZAMĪBA UN ATZĪŠANA, LAI ATVIEGLOTU MĀCĪŠANĀS UN DARBASPĒKA MOBILITĀTI Veicināt prasmju un / vai kvalifikāciju, tostarp tādu, kas iegūtas ar digitālo, tiešsaistes un atvērto mācību resursu starpniecību, pārredzamību, kvalitātes nodrošināšanu un validēšanu un līdz ar to arī atzīšanu, kā arī neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu un atzīšanu. Vienkāršot un racionalizēt pārredzamības, dokumentēšanas, validēšanas un atzīšanas rīkus, kas ietver tiešu saskari ar izglītojamajiem, darbiniekiem un darba devējiem. Atbalstīt skolēnu, mācekļu, praktikantu, studentu, pedagogu, izglītības darbinieku un pētnieku mobilitāti. Izstrādāt stratēģiskas partnerības un kopīgus kursus, jo īpaši palielinot augstākās izglītības un profesionālās izglītības un apmācības internacionalizāciju.
2. Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti	PRIORITĀTES JOMA: ATBILSTĪGAS UN AUGSTAS KVALITĀTES ZINĀŠANAS, PRASMES UN KOMPETENCES, KAS ATTĪSTĪTAS MŪŽIZGLĪTĪBAS LAIKĀ, GALVENO UZMANĪBU PIEVĒRŠOT MĀCĪBU REZULTĀTIEM SAISTĪBĀ AR NODARBINĀMĪBU, INOVĀCIJU, AKTĪVU PILSONISKUMU UN LABKLĀJĪBU Stiprināt caurviju prasmju, jo īpaši digitālo, uzņēmējdarbības gara un valodu kompetenču, pilnveidošanu saskaņā ar mūžizglītības pamatprasmju paraugkritēriju sistēmu. Atsākt un turpināt mūžizglītības stratēģijas un pievērsties pārejas posmiem izglītībā un apmācībā, vienlaikus – ar augstas kvalitātes atbalsta palīdzību – veicinot pāreju uz profesionālo izglītību un apmācību, augstāko izglītību un pieaugušo izglītību vai pāreju to starpā, ietverot neformālo un ikdienējo mācīšanos, un pāreju no izglītības un apmācības uz darbu Sekmēt augstākās izglītības nozīmīgumu darba tirgū un sabiedrībā, tostarp ar labākām zināšanām un prognozēm par darba tirgus vajadzībām un rezultātiem, piemēram, sekojot līdzi absolventu karjerām, sekmējot mācību programmu izstrādi, mācīšanos darbvietā un uzlabotu sadarbību starp iestādēm un darba devējiem. Īstenot Rīgas starpposma mērķus profesionālās izglītības un apmācības (turpmāk – PIA) jomā, vienlaikus pastiprinot Eiropas Mācekļu aliansi un stiprinot prognozes par darba tirgū nepieciešamajām prasmēm. PRIORITĀTES JOMA: SPĒCĪGS ATBALSTS PEDAGOGIEM, IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU VADĪTĀJIEM UN CITIEM IZGLĪTĪBAS DARBINIEKIEM Stiprināt pedagoga profesijai piemērotāko kandidātu identificēšanu, atlasu un atbalstu uzsākot darbu. Vairogt pedagoga profesijas pievilcību abiem dzimumiem un celt tās prestižu. Atbalstīt sākotnējo izglītību un profesionālās izaugsmes turpināšanu visos līmeņos, jo īpaši lai varētu pievērsties izglītojamo pieaugušajai daudzveidībai, izglītību priekšlaicīgi pametušajiem, darbā īstenotai mācīšanai, digitālajām kompetencēm un inovatīvām pedagoģijas metodēm, izmantojot arī tādas ES rīkus kā e-mērķsadarbība (eTwinning), portāls School Education Gateway un Eiropas Pieaugušo izglītības e-platforma (EPALE). Atbalstīt izcilības veicināšanu mācīšanas darbībās visos līmeņos, pedagoģiskās izglītības programmu izstrādē un mācību organizācijā un stimulu struktūrās, kā arī izskatīt jaunus pedagogu sagatavošanas kvalitātes novērtēšanas veidus.

STRATĒGISKAIS MĒRĶIS	APRAKSTS
	PRIORITĀTES JOMA: ILGTSPĒJĪGAS INVESTĪCIJAS IZGLĪTĪBAS UN APMĀCĪBAS SISTĒMĀS UN ŠO SISTĒMU KVALITĀTE UN EFEKTIVITĀTE Izpētīt, kāds varētu būt Investīciju plāna Eiropai potenciāls izglītības un apmācības jomā, tostarp veicinot finansējuma modeļus, kas piesaista privātos dalībniekus un kapitālu. Mudināt dalībvalstis tādu politikas virzienu un izstrādes reformu pārraudzībā, kas efektīvāk nodrošina kvalitatīvu izglītību, izmantot uz faktiem balstītu politikas veidošanu, tostarp izglītības un apmācības sistēmu izvērtēšanu un novērtēšanu. Veicināt inovatīvus veidus, lai nodrošinātu ilgtspējīgas investīcijas izglītībā un apmācībā, vajadzības gadījumā izskatot uz rezultātiem balstīta finansējuma un izmaksu sadales veidus.
3. Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti	PRIORITĀTES JOMA: ATBILSTĪGAS UN AUGSTAS KVALITĀTES ZINĀŠANAS, PRASMES UN KOMPETENCES, KAS ATTĪSTĪTAS MŪŽIZGLĪTĪBAS LAIKĀ, GALVENO UZMANĪBU PIEVĒRŠOT MĀCĪBU REZULTĀTIEM SAISTĪBĀ AR NODARBINĀMĪBU, INOVĀCIJU, AKTĪVU PILSONISKUMU UN LABKLĀJĪBU Veicināt vispārēju un taisnīgu piekļuvi izmaksu ziņā pieejamai, augstas kvalitātes agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām, un turpināt virzīt kvalitātes sistēmu šajā jomā. Samazināt izglītību priekšlaicīgi pametušo skaitu, atbalstot izglītības iestādēm paredzētas stratēģijas, kas aptver vispārēju iekļaujošu uz izglītojamo vērstu izglītības redzējumu, un otrās iespējas izglītībā, uzsverot efektīvas mācību vides un pedagoģijas metožu nozīmi. PRIORITĀTES JOMA: IEKĻAUJOŠA IZGLĪTĪBA, LĪDZTIESĪBA, VIENLĪDZĪBA, NEDISKRIMINĀCIJA UN PILSONISKO PRASMJU VEICINĀŠANA Ņemt vērā pieaugošo izglītojamo daudzveidību un sekmēt, lai visiem izglītojamajiem, tostarp tādām nelabvēlīgā situācijā esošām grupām kā izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, nesen ieceļojošiem migrantiem, personām ar migrantu izcelsmi un romiem, būtu pieejama kvalitatīva un iekļaujoša vispārējā izglītība un apmācība, un vienlaikus tiktu novērsta diskriminācija, rasisms, segregācija, iebiedēšana (tostarp iebiedēšana tiešsaistē), vardarbība un stereotipi. Risināt jautājumu par dzimumu atšķirībām izglītībā un apmācībā un par sieviešu un vīriešu nevienlīdzīgajām iespējām, un veicināt lielāku dzimumu līdzsvaru izglītības izvēlē. Sekmēt to, lai migranti ar formālās un neformālās mācīšanās palīdzību efektīvi apgūtu mācībās un darbavietā izmantotās(-o) valodas(-u). Veicināt pilsoniskās, starpkultūru un sociālās kompetences, savstarpēju sapratni un cieņu, kā arī piederību demokrātiskām vērtībām un pamattiesībām visos izglītības un apmācības līmeņos. Veicināt kritisko domāšanu, kā arī datoru un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi.
4. Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt novatorismu un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu	PRIORITĀTES JOMA: ATVĒRTA UN INOVATĪVA IZGLĪTĪBA UN APMĀCĪBA, TOSTARP PILNVĒRTĪGI IZMANTOJOT DIGITĀLĀ LAIKMETA PIEDĀVĀTĀS PRIEKŠROCĪBAS Sīkāk izpētīt iespējas, ko sniedz tāda inovatīva un aktīva pedagoģija kā starpdisciplināras mācības un uz sadarbību balstītas metodes, lai veicinātu atbilstīgu un augsta līmeņa prasmju un kompetenču attīstību, vienlaikus veicinot iekļaujošu izglītību, tostarp nelabvēlīgā situācijā esošiem izglītojamajiem un izglītojamajiem ar invaliditāti. Sekmēt sadarbību, mudinot iesaistīties izglītojamajos, pedagogos, izglītības iestāžu vadītājus un citus izglītības darbiniekus, vecākus un plašāku vietējo sabiedrību, piemēram, pilsoniskās sabiedrības grupas, sociālos partnerus un uzņēmumus.

STRATĒGISKAIS MĒRĶIS	APRAKSTS
	Vairot sinerģijas starp izglītības, pētniecības un inovācijas pasākumiem ar ilgtspējīgas attīstības izredzēm, pamatojoties uz jaunākajām norisēm augstākajā izglītībā un uzmanību no jauna pievēršot profesionālajai izglītībai un apmācībai. Veicināt IKT izmantošanu, lai uzlabotu izglītības kvalitāti un nozīmīgumu visos līmeņos. Sadarbībā ar Eiropas publisko avotu kopienām veicināt atvērtu un digitālu izglītības resursu un pedagogijas metožu pieejamību un kvalitāti visās izglītības pakāpēs. Reaģējot uz digitālo revolūciju, pievērsties digitālo kompetenču izstrādei visos mācīšanās, tostarp neformālās un ikdienējās mācīšanās, līmeņos.

Avots: autori, balstoties uz European Commission 2015

Katram rādītājam ir tā mērķa vērtība (vienota visām ES dalībvalstīm). Šo mērķu sasniegšanu katru gadu novērtē EK. No četriem ET 2020 mērķiem tikai vienam (4. Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt novatorismu un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu) nav vismaz viens mērīšanas rādītājs. ET 2020 mērķu monitoringa sasniegšanas rezultāti tiek izmantoti, ierosinot ieteikumus valsts politikas reformām, kas var uzlabot valstu izglītības un apmācības sistēmu spēju reaģēt uz sabiedrības un darba tirgus vajadzībām un palīdzēt noteikt, kur būtu jānovirza ES finansējums izglītībai, apmācībai un prasmēm, izmantojot nākamo ES ilgtermiņa budžetu.

2.1.3. LATVIJAS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS PAMATNOSTĀDNES 2014.-2020. GADAM

IAP ir vidēja termiņa (7 gadu) politikas plānošanas dokuments, kas nodrošina izglītības nozares nepārtraukt attīstību, ņemot vērā iepriekšējo periodu rezultātu izvērtējumu, izglītības attīstības tendences, kā arī saistošos starptautiskos izglītības attīstības mērķus un plānošanas dokumentus (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). Dokumentā noteikts vispārējs Latvijas izglītības politikas virsmērķis – “kvalitatīva un iekļaujoša izglītība personības attīstībai, cilvēku labklājībai un ilgtspējīgai valsts izaugsmei” un izklāstīti trīs politikas apakšmērķi:

- paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru;
- veicināt vērtībizglītībā balstītu indivīda profesionālo un sociālo prasmju attīstību dzīvei un konkurētspējai darba vidē;
- uzlabot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību;
- šos politikas mērķus sīkāk apraksta 50 politikas rezultāti un mēra ar 110 rādītājiem. Papildus iepriekšminētajam virsmērķim un apakšmērķiem, IAP analizē tika ņemti vērā arī pašreizējie IZM koordinētie projekti, kas tiek realizēti, piesaistot ES finansējumu. Analīzē tika iekļauti arī šo projektu mērķi, politikas rezultāti un rādītāji;
- visi IAP rādītāji, kas sagrupēti pēc izglītības veida un pakāpes, ir parādīti 2. un 3. pielikumā.

2.2. LATVIJAS, GLOBĀLO UN ES IZGLĪTĪBAS MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU KARTĒŠANA UN SALĪDZINĀJUMS

Nākamajā izglītības mērķu analīzes posmā visi attiecīgie mērķi tika izgūti no politikas plānošanas dokumentiem un apvienoti vienā pārskatā. ANO Kvalitatīvas izglītības IAM 10 politikas mērķi⁹ tika izmantoti kā atskaites punkts, ar tiem salīdzinot Eiropas un Latvijas nacionālos mērķus un rādītājus. Tabulā zemāk (11. tabula) attēlots mērķu un rādītāju kartējums, kā arī sniegtas galvenās atziņas no dažādu mērķu un rādītāju salīdzināšanas.

11. TABULA. GLOBĀLO, EIROPAS UN LATVIJAS NACIONĀLO IZGLĪTĪBAS MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMS

ANO “KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA” IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒĢISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
Universāla pamatzglītība un vidējā izglītība:	1. Stratēģiskais mērķis (turpmāk – SM): Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti	Paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru:	Mērķu salīdzinājums - Kopumā nacionālie mērķi atbilst globālajiem un Eiropas mērķiem attiecībā uz prioritātes piešķiršanu vispārpieejamai izglītībai un augstai mācību

ANO “KVALITĀTĪVA IZGLĪTĪBA” IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visas meitenes un zēni iegūst bezmaksas, vienlīdzīgu un kvalitatīvu pamatzglītību un vidējo izglītību, kas ļauj sasniegt atbilstošus un efektīvus mācību rezultātus.	- Prasmju un kvalifikāciju pārredzamība un atzišana, lai atvieglotu mācīšanās un darbaspēka mobilitāti – skolēnu mobilitāte 2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti - Atbilstīgas un augstas kvalitātes zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, galveno uzmanību pievēršot mācību rezultātiem saistībā ar nodarbinātību, inovāciju, aktīvu pilsoniskumu un labklājību – pamatprasmes, valodu prasmes, rakstītprasmes, matemātika, dabaszinātnes un digitālā prasme. 3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti - Iekļaujoša izglītība, līdzvērtība, vienlīdzība, nediskriminācija un pilsonisko prasmju veicināšana – izglītojamo daudzveidība, pieeja iekļaujošas vispārīgās izglītības un apmācības kvalitātei; lielāka dzimumu līdzsvarotība izglītības izvēlē; migrantu apmācības un nodarbinātības valoda (-as); pilsoniskās, starpkultūru un sociālās kompetences; kritiskā domāšana;	- Samazinās atstumtības riskam pakļauto sociālo grupu segregācija izglītības procesā; - Palielināta agrīnu speciālo vajadzību un mācību grūtību diagnostikas prakse; - Paaugstinās izglītības satura kvalitāte. Veicināt vērtībuzglītībā balstītu indivīda profesionālo un sociālo prasmju attīstību dzīvei un konkurētspējai darba vidē: - Izveidota karjeras attīstības atbalsta sistēma un nodrošināta pakalpojumu pieejamība; - Uzlabots obligātā izglītības vecumā esošo bērnu, kuri nav reģistrēti izglītības iestādē, monitorings; - Paaugstināts izglītībā iesaistīto personu īpatsvars. Uzlabot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību: - Pieaugusi izglītības pakalpojumu pieejamība. ES finansēto projekta mērķi: - Projekts Nr. 8.3.6.1. / 16 / U / 001 “Dalība starptautiskos pētījumos” Projekta mērķis ir nodrošināt Latvijas dalību starptautiskos izglītības pētījumos un pētījumos, kurus organizē starptautiskas	kvalitātei. Tomēr Latvijas IAP mērķu līmenī nav ietverti konkrētāki pasākumi, ar kuru sasniegšanu tiktu asociēts / saistīts šis pēdējais aspekts, salīdzinot ar ET 2020, kur tiek ierosināts uzlabot mācību rezultātus, koncentrējoties uz mācību mobilitāti, valodu apguvi un caurviju prasmēm. - Nacionālie mērķi pilnībā neaptver taisnīgas izglītības aspektus. Piemēram, bērnu, kuri ir obligātajā skolas vecumā un nav reģistrēti izglītības iestādē (liela attāluma, sociālekonomiskās situācijas, migrācijas u.c. iemeslu dēļ), monitoringa rezultāti būtu jāpārceļ uz tiešiem politikas rezultātiem, kas palīdzētu tiešāk risināt pastāvošo problēmu. - Projekta “Dalība starptautiskos pētījumos” mērķis atbilst un sekmē globālos un Eiropas mērķus, jo tas ļauj izmērīt un analizēt kvalitātes un vienlīdzības rādītājus pamatskolas un vidējā izglītībā. Arī starptautisko pētījumu rezultāti palīdz novērtēt iepriekšējo politikas pasākumu ietekmi un noteikt to prioritātes nākotnei. - Projekta “Atbalsts individuālo kompetenču attīstībai” mērķis atbilst globālajiem / ES mērķiem, koncentrējoties uz izglītojamā kompetenču un mācību sasniegumu uzlabošanu. Šajā projektā veicinātā individuālās mācīšanās pieeja atbalsta arī taisnīguma sasniegšanu izglītības sistēmā. Rādītāju salīdzinājums - Lai gan visos trīs līmeņos ir rādītāji, kas saistīti ar lasīšanas un matemātikas sasniegumiem, dabaszinātņu rādītājs ir noteikts tikai Eiropas un

ANO “KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA” IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	4. SM: Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt novatorismu un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu - Atvērtā un inovatīva izglītība un apmācība, tostarp pilnībā aptverot digitālo laikmetu – sadarbība starp izglītojamajiem, pedagogiem, izglītības iestāžu vadītājiem, vecākiem, vietējo sabiedrību; IKT izmantošana; atvērti un digitāli izglītības resursi; digitālās kompetences.	organizācijas izglītības politikas izstrādei, ieviešanai un ietekmes novērtēšanai (Izglītības un zinātnes ministrija 2016b). Tajos ietilpst OECD PISA, OECD Starptautiskais mācību vides pētījums (turpmāk – TALIS), OECD Izglītības sistēmu rādītāji (turpmāk – OECD INES), OECD Zinātņu doktoru karjeras apsekojums (turpmāk – SCDH), OECD Starptautiskā pieaugušo kompetenču novērtējuma programma (turpmāk – PIAAC), Starptautiskās izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācijas starptautiskās lasītprasmes novērtēšanas pētījums (turpmāk – IEA PIRLS), Starptautiskās izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācijas Starptautiskais matemātikas un dabaszinību izglītības attīstības tendenču pētījums (turpmāk – IEA TIMSS) un Pasaules Bankas pētījumi, kas aptver dažādus izglītības veidus un tēmas, piemēram, izglītojamo snieguma novērtēšanu, izglītības sistēmas rādītāju apkopošanu, mācību vidi, doktorantūras karjeras attīstību, augstākās izglītības vadību un darbinieku vadības modeļa efektivitāti u.c. - Projekts Nr. 8.3.2.2 / 16 / I001 “Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” Projekta mērķis ir veicināt daudzveidību Latvijas izglītībā, attīstot individuālās mācīšanās pieeju vispārējās izglītības	nacionālajā līmenī. Lai izmērītu sasniegumu līmeni šajās jomās visos līmeņos, tiek izmantoti dažādi rādītāji no starptautiskiem pētījumiem (piemēram, <i>PISA</i>, <i>PIRLS</i>, <i>TIMSS</i>). - Pamatizglītības un vidējās izglītības ieguves nozīme tiek uzsvērtā gan starptautiskajā, gan ES, gan Latvijas plānošanas dokumentos, tomēr iegūtā izglītības pakāpe tiek mērīta tikai augstākajā izglītībā. Izglītību priekšlaicīgi pametušo īpatsvars tiek mērīts Eiropas un nacionālajā līmenī. - Salīdzinot ar globālo / Eiropas līmeni, kur noteiktie rādītāji mēra gan izglītības sistēmas iekļaušanu, gan vienlīdzību (piemēram, dzimumu iekļaušanas atšķirības IAM rādītājos), IAP ietver tikai rādītājus, kas raksturo izglītības sistēmas spēju nodrošināt universālu izglītību (piemēram, bērni / jaunieši ar speciālām vajadzībām, kuri turpina izglītību pēc obligātās izglītības pabeigšanas, migrantu īpatsvars, kas iekļauts pamatzglītībā), tomēr tas neatrisina dzimumu atšķirības. - Projekts “Dalība starptautiskos pētījumos” nosaka rādītāju – ieviesto pētījumu skaitu. Lai gan tas tieši neapraksta nevienu no mērķiem, šī rādītāja rezultāti (dalība pētījumos) rada informāciju, kuru var izmantot visaptverošā izglītības kvalitātes un taisnīguma aspektu raksturošanā (piemēram, lasīšana, matemātika un dabaszinātņu prasmes, sociālekonomiskā situācija). - Projekta “Atbalsts individuālo kompetenču attīstīšanai – vispārējā izglītība” ietvaros tiek noteikts rādītājs “Atbalstu saņēmušo institūciju skaits”, kas ir diezgan aprakstošs un neatspoguļo

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
		iestādēs, tādējādi pilnveidojot izglītojamo kompetences (tai skaitā mācību sasniegumus). - Projekts Nr. 8.3.4.0 / 16 / I / 001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" Projekta mērķis ir samazināt izglītību priekšlaicīgi pametušo skaitu, ieviešot profilakses un intervences pasākumus.	informāciju par izglītojamo iekļaušanu un taisnīgumu – tēmām, kuras ir globālo un Eiropas mērķu centrā (tas attiecas arī uz politikas mērķi "Agrīnās bērnības attīstība un vispārējā pirmsskolas izglītība").
Agrīni pirmsskolas attīstības un aprūpes pakalpojumi un universāla pirmsskolas izglītība: Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visām meitenēm un zēniem ir pieejami kvalitatīva agrīnās pirmsskolas attīstības un aprūpes pakalpojumi un pirmsskolas izglītība, lai viņus sagatavotu pamatzglītībai.	3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labklājības izglītības rezultātiem – vispārināta, taisnīga, pieejama un kvalitatīva agrīnās bērnības izglītība un aprūpe.	Veicināt vērtībuzglītībā balstītu indivīda profesionālo un sociālo prasmju attīstību dzīvei un konkurētspējai darba vidē: - Paaugstināts izglītībā iesaistīto personu īpatsvars; - Uzlabots obligātā izglītības vecumā esošo bērnu, kuri nav reģistrēti izglītības iestādē, monitorings. Uzlabot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību: - Pieaugusi izglītības pakalpojumu pieejamība. ES finansēto projekta mērķi: - Projekts Nr.8.3.2.2 / 16 / I001 "Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai" Projekta mērķis ir veicināt daudzveidību Latvijas izglītībā, attīstot individuālās mācīšanās pieeju vispārējās izglītības	Mērķu salīdzinājums - Nacionālie politikas rezultāti atbilst globālajām un Eiropas prioritātēm, tomēr tie ir aprakstīti citā kontekstā – Latvijas politikas rezultāti, kas ir saistīti ar paaugstinātu pieejamību, tiek aprakstīti resursu pārvaldības un institucionālās izcilības kontekstā, kamēr globālajā un Eiropas līmenī šie politikas rezultāti tiek skaidroti vienlīdzības un vispārpieejamas izglītības kontekstā. - Projekta "Atbalsts individuālo kompetenču attīstībai" mērķis atbilst globālajiem un Eiropas mērķiem, uzlabojot izglītojamo kompetences (ieskaitot mācību sasniegumus). Šajā projektā veicinātā individuālās mācīšanās pieeja atbalsta arī taisnīgumu izglītības sistēmā. Rādītāju salīdzinājums - Visos līmeņos pieejamības mērīšanai tiek izmantots viens un tas pats rādītājs – obligātā skolas vecuma bērnu un četrgadnieku iesaistes līmenis pirmsskolas izglītībā. ANO atbalsta arī rādītāja "bērnu līdz 5 gadu vecumam, kuru veselība, mācīšanās un

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
		iestādēs, tādējādi pilnveidojot izglītojamo kompetences (tai skaitā mācību sasniegumus).	psihosociālā labklājība ir attīstīta atbilstoši vecumam" mērīšanu. Tomēr lielākajā daļā valstu šī rādītāja mērīšanas metodika ir nepietiekami attīstīta, un nav vispārējas vienošanās par definīciju "attīstīta atbilstoši vecumam" (UNESCO 2018).
Vienlīdzīga piekļuve tehniskajai, profesionālajai un terciārajai izglītībai: Līdz 2030. gadam nodrošināt visām sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgu piekļuvi pieejamai un kvalitatīvai tehniskajai, profesionālajai un terciārajai izglītībai, tostarp universitātes izglītībai.	1. SM: Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – pārejas posmi uz un starp profesionālo izglītību, augstāko izglītību un pieaugušo izglītību. - Pārredzamība un prasmju un kvalifikāciju atzīšana, lai atvieglotu mācīšanos un darbaspēka mobilitāti – pārredzamība, kvalitātes nodrošināšana, validēšana un tādējādi prasmju un / vai kvalifikāciju atzīšana; mācekļu, izglītojamo mobilitāte; augstākās un profesionālās izglītības un apmācības internacionalizācija. 2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā,	Paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru: - Paaugstinās izglītības satura kvalitāte; - Palielināta agrīnu speciālo vajadzību un mācību grūtību diagnostikas prakse; - Palielināta akadēmiskā personāla profesionālā konkurētspēja. Veicināt vērtībuzglītībā balstītu indivīda profesionālo un sociālo prasmju attīstību dzīvei un konkurētspējai darba vidē: - Paaugstināts izglītībā iesaistīto personu īpatsvars. Uzlabot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību: - Pieaugusi izglītības pakalpojumu pieejamība. ES finansēto projekta mērķi: - Projekts Nr. 8.3.4.0 / 16 / I / 001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai"	Mērķu salīdzinājums - Kopumā nacionālie mērķi atbilst vispārējiem un Eiropas mērķiem attiecībā uz prioritātes piešķiršanu vispārpieejamai izglītībai un augstai mācību kvalitātei. Tomēr Latvijas IAP mērķu līmenī nav ietverti konkrētāki pasākumi, ar kuru sasniegšanu tiktu asociēts / saistīts šis pēdējais aspekts. Piemēram, ET 2020 atbalsta tādas prioritārās jomas kā mācību mobilitāte, valodu apguve un caurviju prasmes, kas ir izšķirīgas, lai sasniegtu augstus mācību kvalitāti un rezultātus. Šo kompetenču uzlabojumi nodrošinātu ikviena izglītojamā personīgo izaugsmi, tāpēc nākamajā nacionālās politikas plānošanas ciklā tiem jāpiešķir nozīmīgāka loma. - Papildus saturam un pieejamībai IAP augstākās izglītības kvalitāte ir saistīta arī ar akadēmiskā personāla konkurētspēju un izglītības procesa organizāciju atbilstoši darba tirgus vajadzībām. Kopumā IAP mērķi šajā jomā papildina IAM un ET 2020. - Izglītojamie ar speciālām vajadzībām ir viens no galvenajiem tematiem taisnīguma un sociālās kohēzijas mērķu sasniegšanā. Tomēr valsts līmenī tie nav tieši apskatīti attiecībā uz augstāko izglītību.

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAS POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	koncentrējoties uz izglītības rezultātiem attiecībā uz nodarbināmību, inovācijām, aktīvu pilsoniskumu un labsajūtu – augstākās izglītības atbilstība darba tirgum un sabiedrībai; mācīšanās darbavietā, informācijas un atgriezeniskās saites cilpas sākotnējai PIA un tālākizglītības PIA sistēmām, kas balstītas uz izglītības rezultātiem, piekļuve PIA un visu kvalifikācijām, pamatprasmēm PIA mācību programmās. 3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – samazinot priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu - Iekļaujoša izglītība, vienlīdzība, taisnīgums, diskriminācijas izbeigšana un pilsonisko kompetenču veicināšana – izglītojamo daudzveidība, pieeja iekļaujošas vispārīgizglītojošās izglītības un apmācības kvalitātei; lielāka dzimumu līdzsvarotība izglītības izvēlēs; migrantu apmācības un	Projekta mērķis ir samazināt izglītību priekšlaicīgi pametušo skaitu, ieviešot profilakses un intervences pasākumus. - Projekts Nr. 8.3.5.0 / 16 / I / 001 "Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs" Projekta mērķis ir uzlabot karjeras atbalsta pieejamību izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.	- Abi ES finansētie projekti tieši risina globālos un Eiropas mērķus, veicinot prasmju attīstību, kas ir nepieciešama, lai gūtu panākumus darba tirgū. Viens no projektiem risina priekšlaicīgas mācību pamešanas problēmu, izveidojot plašas atbalsta sistēmas izglītības iestādēs (atbalsta personāls, transporta kompensācijas, mājoklis u.c.), otrs – uzlabojot izglītojamo izpratni par izglītības iespējām un darba tirgus iespējām. Rādītāju salīdzinājums - Izglītības kvalitāti Eiropas un nacionālajā līmenī mēra pēc viena un tā paša rādītāja – mācības priekšlaicīgi pametušo izglītojamo īpatsvars (vecumā no 18 līdz 24 gadiem). - Augstākās izglītības sasniegumu rādītājs tiek izmantots Eiropas un nacionālajā līmenī kā galvenais, lai novērtētu augstākās izglītības pieejamības līmeni Latvijā. - Tikai nacionālajā līmenī augstākās izglītības kvalitāti mēra, novērtējot piešķirto doktora grādu kvalifikāciju proporciju, no valsts budžeta segto studiju vietu īpatsvaru STEM jomās un absolventus STEM jomās. No otras puses, ANO izmanto rādītāju "Jauniešu un pieaugušo līdzdalības līmenis formālajā un neformālajā izglītībā un apmācībā iepriekšējos 12 mēnešos (pēc dzimuma)", kura mērķis ir parādīt jauniešu un pieaugušo īpatsvaru, kas piedalās visu veidu izglītībā un mācībās. (United Nations 2016a). - Rādītāji, kas noteikti abos ES finansētos projektos: (1) To iestāžu skaits, kuras ir ieviesušas sistemātisku

ANO “KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA” IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	nodarbinātības valoda (-as); pilsoniskās, starpkultūru un sociālās kompetences; kritiskā domāšana; 4. SM: Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt novatorismu un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu - Atklāta un inovatīva izglītība un apmācība, tostarp pilnībā iekļaujot digitālo laikmetu – sadarbība starp izglītojamajiem, pedagogiem, izglītības iestāžu vadītājiem, citu izglītības procesā iesaistīto personālu, vecākiem, vietējo sabiedrību; izglītības, pētniecības un inovāciju darbību sinerģijas; IKT izmantošana; atvērti un digitāli izglītības resursi; digitālās kompetences.		atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risināšanai; (2) Vispārējās un profesionālo izglītības iestāžu skaits, kas sniedz atbalstu karjeras atbalstam izglītojamajiem, atbilst globālajiem un Eiropas mērķiem, tomēr to mērķis ir novērtēt preventīvo pasākumu kvantitāti, bet ne kvalitāti.
Atbilstošas prasmes nodarbinātībai: Līdz 2030. gadam ievērojami palielināt to jauniešu un pieaugušo skaitu, kuriem ir nodarbinātībai, pienācīgas kvalitātes darba veikšanai un uzņēmējdarbībai piemērotas prasmes – tostarp tehniskās un	1. SM: Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – transversālām prasmēm un galvenajām kompetencēm, digitālajām, uzņēmējdarbības un valodu kompetencēm;	Paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru: - Paaugstinās izglītības satura kvalitāte; - Samazinās atstumtības riskam pakļauto sociālo grupu segregācija izglītības procesā; - Palielināta agrīnu speciālo vajadzību un mācību grūtību diagnostikas prakse; - Nodrošināts atbalsts darba vidē balstītu mācību un praksē balstītu	Mērķu salīdzinājums - Nacionālie mērķi, kas saistīti ar atbilstošu prasmju attīstību darba tirgū, sakrīt ar globālajiem un ES mērķiem. Kā redzams vairākumā valstu mērķu, tajos izvirzītas konkrētākas prioritātes, kā uzlabot prasmes, kas vajadzīgas, lai veiksmīgi piedalītos darba tirgū (piemēram, darba vidē balstītas mācības, jauniešu prasmju uzlabošana, izmantojot interešu un ikdienas mācīšanos). - Salīdzinot ar IAM un ET 2020, IAP nenosaka politikas rezultātus, kas atbalstītu inovāciju un uzņēmējdarbības attīstību izglītojamo vidū.

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
profesionālās prasmes.	- Pārredzamība un prasmju un kvalifikāciju atzīšana, lai atvieglotu mācīšanos un darbaspēka mobilitāti – pārredzamība, kvalitātes nodrošināšana, validēšana un tādējādi prasmju un / vai kvalifikāciju atzīšana; pārredzamības, dokumentēšanas, apstiprināšanas un validēšanas rīku vienkāršošana un racionalizēšana; mācekļu, izglītojamo mobilitāte; augstākās izglītības un profesionālās izglītības un apmācības internacionalizācija. 2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – pamatprasmes, valoda, rakstpratība, matemātika, dabaszinātnes un digitālpratība; augstākās izglītības atbilstība darba tirgum un sabiedrībai; mācīšanās darbavietā; atgriezeniskās saites par PIA izglītības rezultātiem; pamatprasmes PIA jomā. - Ilgtspējīgas investīcijas, izglītības un apmācības sistēmu kvalitāte un efektivitāte – finansēšanas modeļi,	mācību attīstībai profesionālajā izglītībā; - Samazinās atstumtības riskam pakļauto sociālo grupu segregācija izglītības procesā; - Nodrošināts izglītības process atbilstoši darba tirgus mainīgajām prasībām. Veicināt vērtībizglītībā balstītu indivīda profesionālo un sociālo prasmju attīstību dzīvei un konkurētspējai darba vidē: - Paaugstināts izglītībā iesaistīto personu īpatsvars; - Palielināta bērnu un jaunieši iesaiste kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā, pilsoniskajās un ārpusklases aktivitātēs; - Izveidota karjeras attīstības atbalsta sistēma un nodrošināta pakalpojumu pieejamība; - Pilnveidotas jauniešu prasmes. ES finansēto projekta mērķi: - Projekts Nr. 8.4.1.0 / 16 / I / 001 "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide". Projekta mērķi ir uzlabot strādājošo kompetences, lai novērstu neatbilstības starp darbaspēka kvalifikāciju un darba tirgus vajadzībām, kā arī uzlabotu	- Visi trīs ES finansētie projekti atbalsta IAM un ET 2020 mērķus, veicinot līdzsvaru starp izglītības saturu un darba tirgus vajadzībām. Rādītāju salīdzinājums - Pieaugušo prasmes ir būtiska politikas plānošanas sastāvdaļa visos novērotajos līmeņos, tomēr rādītāji, kas mēra pieaugušo iesaisti mācībās un pieaugušo nodarbinātību, ir noteikti tikai Eiropas un nacionālajā līmenī. - Tikai ANO ir noteikusi rādītāju, kas mēra IKT prasmju apguvi – "Jauniešu un pieaugušo īpatsvars ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) prasmēm, pēc prasmju veida" (United Nations 2020). Šis rādītājs ir svarīgs, jo IKT prasmes ir ļoti svarīgas, lai varētu strādāt nozarēs ar augstu pievienoto vērtību. - Globālā un ES līmenī ar mācīšanas un mācīšanās procesa kvalitāti saistītie rādītāji nav noteikti. Turpretī Latvijas IAP piedāvā vairākus rādītājus, kas mēra šī procesa kvalitāti (piemēram, izglītojamo īpatsvars, kas piedalās mācīšanās darbavietā vai praksē, mācību materiālu finansēšana uz vienu izglītojamo, dalība interešu izglītībā un mobilitāte). - Latvijas IAP ir plašs rādītāju saraksts, kas saistīts ar iesaisti neformālajā izglītībā, jauniešu prasmju attīstību un karjeras izglītību (karjeras konsultantu pieejamība, informācija par darba tirgus tendencēm un profesijām u.c.). Tā kā daudzi no šiem rādītājiem ir diezgan aprakstoši un nenovērtē šo prasmju apgušanas ietekmi uz viņu sniegumu, ir jāpārvērtē šo rādītāju atbilstība mērķiem.

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	kas piesaista privātos dalībniekus un kapitālu; politiku monitorings un reformu izstrāde; ilgtspējīgas investīcijas. 3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – samazinot priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu - Iekļaujoša izglītība, vienlīdzība, taisnīgums, diskriminācijas izbeigšana un pilsonisko kompetenču veicināšana – izglītojamo daudzveidība, pieeja iekļaujošas vispārīgizglītojošās izglītības un apmācības kvalitātei; lielāka dzimumu līdzsvarotība izglītības izvēlē; migrantu apmācības un nodarbinātības valoda (-as). 4. SM: Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt novatorismu un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu - Atklāta un inovatīva izglītība un apmācība, tostarp pilnībā iekļaujot digitālo laikmetu – sadarbība starp izglītojamajiem, pedagogiem,	nodarbināto konkurētspēju un produktivitāti. - Projekts Nr. 8.5.2.0 / 16 / I / 001 "Nozaru kvalifikācijas sistēmas pilnveide profesionālās izglītības attīstībai un kvalitātes nodrošināšanai". Projekta mērķis ir atjaunināt un attīstīt profesionālos standartus un profesionālās kvalifikācijas prasības profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturam, modulārajai mācību programmai un mācību materiāliem to ieviešanai profesionālās izglītībā. - Projekts Nr. 8.5.1.0. / 16 / I / 001 "Profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu dalība darba vidē balstītās mācībās un mācību praksēs uzņēmumos". Projekta mērķis ir palielināt kvalificēto profesionālās apmācības izglītojamo skaitu pēc viņu līdzdalības darba vidē balstītās mācībās vai praksē uzņēmumā.	- Rādītāji, kas mēra augstākās izglītības absolventu darba tirgus rezultātus, dažādos līmeņos ir atšķirīgi – IAP mēra rādītāju "Absolventu bezdarba līmenis (bakalaura, maģistra un doktora grāds) 18 mēnešus pēc absolvēšanas", savukārt IAM un ET 2020 mērķi raksturo rādītājs "Neseno absolventu nodarbinātības līmeni pēc iegūtas izglītības (20-34 gadi, pabeiguši izglītību 1-3 gadus pirms atsaucē gada)". Saskaņā ar IAP starpposma novērtējumu, Latvija nevarēja izmērīt šo rādītāju, tāpēc ieteicams apsvērt IAM un ET 2020 izsekotā rādītāja mērīšanu. - ES finansētie projekti uzkrāj vairākus rādītājus, kas atbilst globālajiem un ES mērķiem attīstīt attiecīgas prasmes. Piemēri: 1) dalībnieku skaits no 17 gadu vecuma, kuri ir saņēmuši finansiālu atbalstu savas kvalifikācijas paaugstināšanai, un dalībnieku skaits, kuri ir uzlabojuši kvalifikāciju (ieguvuši diplomu vai elektronisko sertifikātu); (2) uzlaboto nozaru kvalifikācijas profesionālo standartu un moduļu programmu kopskaits. Abi šie rādītāji ir kvantitatīvi un tādējādi nesniedz pilnvērtīgu informāciju par šo programmu kvalitāti vai to cilvēku darba tirgus rezultātiem, kuri ir uzlabojuši savu kvalifikāciju. - Profesionālās izglītības absolventu nodarbinātības līmeni mēra visos trīs līmeņos (globālā, Eiropas un nacionālā), novērtējot to profesionālajā apmācībā iesaistīto izglītojamo īpatsvaru, kuri ir nodarbināti 6 mēnešus pēc absolvēšanas.

ANO “KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA” IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	izglītības iestāžu vadītājiem, citu izglītības procesā iesaistīto personālu, vecākiem, vietējo sabiedrību; izglītības, pētniecības un inovāciju darbību sinerģijas; IKT izmantošana; atvērti un digitāli izglītības resursi; digitālās kompetences visos mācīšanās līmeņos.		
Dzimumu līdztiesība un iekļaušana Līdz 2030. gadam izskaust dzimumu atšķirības izglītībā un nodrošināt neaizsargātiem iedzīvotājiem, tostarp personām ar invaliditāti, pirmiedzīvotājiem un neaizsargātiem bērniem, vienlīdzīgu piekļuvi visiem izglītības un profesionālās apmācības līmeņiem.	1. SM: Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – pārejas posmi uz un starp profesionālās izglītību, augstāko izglītību un pieaugušo izglītību. 2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – pamatprasmes, valoda, rakstpratība, matemātika, dabaszinātnes un digitālpratība.	Paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru: - Samazinās atstumtības riskam pakļauto sociālo grupu segregācija izglītības procesā.	Mērķu salīdzinājums - Latvijas IAP neietver nevienu politikas rezultātu, kas saistīts ar dzimumu atšķirībām salīdzinājumā ar IAM un ET 2020. Rezultātā šis temats netiek plaši uzraudzīts, neraugoties uz pastāvīgajām atšķirībām starp zēnu un meiteņu izglītības rezultātiem; - Sociālo grupu, kuras pakļautas atstumtības riskam, temats ir viena no galvenajām prioritātēm globālajos un ES politikas plānošanas dokumentos, tomēr Latvijas IAP šo tematu izvirza vispārējās izglītības kvalitātes paaugstināšanas mērķa sasniegšanā, tādējādi liekot domāt, ka tā nav galvenā nacionālās politikas veidotāju prioritāte. Rādītāju salīdzinājums - Ne IAP, ne ET 2020 neizseko rādītājus, kas risinātu dzimumu līdztiesības jautājumus izglītībā. Tomēr IAM ierosina izmērīt paritātes indeksus (sieviešu / vīriešu, lauku / pilsētu, zemākās / augstākās pārtības kvintiles u.c.) visiem izglītības rādītājiem viņu sarakstā (United Nations 2016b). Tādējādi, lai labāk novērtētu dzimumu atšķirību vai nevienlīdzības līmeni starp dažādām Latvijas

ANO “KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA” IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – samazinot priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu - Iekļaujoša izglītība, vienlīdzība, taisnīgums, nediskriminācija un pilsonisko kompetenču veicināšana – vairāk dzimumu līdzsvarotas izglītības izvēles; pilsoniskās, starpkultūru un sociālās kompetences; kritiskā domāšana.		sociālajām grupām, dažus no šiem paritātes indeksiem varētu izmērīt valsts līmenī. - Tikai IAP tiek skatīts rādītājs, kā samazināt segregāciju atstumtības riskam pakļautajām sociālajām grupām: bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām īpatsvars, kas turpina izglītību pēc obligātās izglītības iegūšanas.
Universāla jauniešu un pieaugušo rakstpratība un rēķinātprasme: Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visi jaunieši un ievērojama daļa pieaugušo – gan vīriešu, gan sieviešu – apgūst rakstpratību un rēķinātprasmi.	1. SM: Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – pārejas posmi uz un starp profesionālās izglītību un apmācību, augstāko izglītību un pieaugušo izglītību; pārvaldība, piegāde un apgūšana, elastība un pieaugušo izglītības pieejamība un kvalitāte.	n / a	Mērķu salīdzinājums - IAP neietver nekādus mērķus vai politikas rezultātus, kas tieši skar vispārējās jaunatnes un pieaugušo rakstītprasmes tematu. Tomēr šis konkrētais mērķis var pārklāties un nedaudz atbilst politikas rezultātam “Universālā sākumizglītība un vidējā izglītība”. Rādītāju salīdzinājums - IAM vispārējā jauniešu un pieaugušo rakstītprasme ir aprakstīta ar rādītāju “Iedzīvotāju īpatsvars noteiktā vecuma grupā, kas sasniedz vismaz fiksētu prasmju līmeni funkcionālā (a) rakstītprasme un (b) rēķinātprasme pēc dzimuma” (United Nations 2017a). Tas mēra iedzīvotāju proporcijas, kas ir

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – pamatprasmes, valoda, rakstpratība, matemātika, dabaszinātnes un digitālpratība. 3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – vispārēja, taisnīga pieeja augstas kvalitātes agrīnās pirmsskolas izglītībai un aprūpei par pieņemamu cenu; izglītības priekšlaicīgas pamešanas samazināšana; - Iekļaujoša izglītība, vienlīdzība, taisnīgums, diskriminācijas izbeigšana un pilsonisko kompetenču veicināšana – izglītojamo daudzveidība, pieeja iekļaujošas vispārīgizglītojošās izglītības un apmācības kvalitātei; migrantu		zemākas par / virs minimāli noteiktā vispārēji noteiktā pamata prasmes līmeņa. Dati šī rādītāja noteikšanai tiek iegūti starptautiskas aptaujas laikā. Tā kā aptauja tika veikta tikai vienu reizi un Latvija tajā nepiedalījās, dati par Latvijas rezultātiem nav pieejami. Lielākā daļa citu Eiropas valstu piedalījās pirmajā aptaujā, kas tika veikta no 2011. līdz 2012. gadam, tomēr šis rādītājs neietilpa ET 2020, jo ET 2020 tika publicēts pēc 2012. gada.

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visi apmācāmie apgūst zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, tostarp izglītojot par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, veicinot miera un nevardarbības kultūru, globālo pilsoniskumu un radot izpratni par kultūras daudzveidību un kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.	apmācības un nodarbinātības valoda (-as). 2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti - Atbilstošas un kvalitatīvas zināšanas, prasmes un kompetences, kas attīstītas mūžizglītības laikā, koncentrējoties uz nodarbināmības, inovāciju, aktīva pilsoniskuma un labsajūtas izglītības rezultātiem – caurviju prasmēm, jo īpaši digitālo, uzņēmējdarbības gara un valodu kompetencēm; - Spēcīgs atbalsts pedagogiem, izglītības iestāžu vadītājiem un citiem izglītības darbiniekiem – formālā izglītība un profesionālā izaugsme; 3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti - Iekļaujoša izglītība, vienlīdzība, taisnīgums, diskriminācijas izbeigšana un pilsonisko kompetenču veicināšana – starpkultūru un sociālās kompetences; kritiskā domāšana; 4. SM: Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt novatorismu un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu - Atvērtā un inovatīva izglītība un apmācība, tostarp pilnībā aptverot	Paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru; - Paaugstinās izglītības satura kvalitāte.	Mērķu salīdzinājums - IAP neietver nevienu mērķi vai politikas rezultātu, kas tieši attiektos uz ilgtspējīgas attīstības un globālās pilsoniskās izglītības tēmu. Tomēr ANO politikas mērķis ir nedaudz saistīts ar Latvijas iniciatīvu reformēt vispārējās izglītības saturu līdz 2020. gadam. Jaunais "uz kompetencēm balstītais" izglītības saturs attīstīs izglītojamo caurviju prasmes, ieskaitot aktīvu pilsoniskumu, sadarbību, kritisko domāšanu, uzņēmējdarbību un inovācijas, kas atbilst ANO ilgtspējīgas attīstības un globālā pilsoniskuma politikas mērķim. Rādītāju salīdzinājums - ANO ilgtspējīgas attīstības un globālā pilsoniskuma mērķis ir aprakstīts ar rādītāju "Apjoms, kādā (i) izglītība par globālo pilsoniskumu un (ii) izglītība ilgtspējīgai attīstībai, ieskaitot dzimumu līdztiesību un cilvēktiesības, visās pakāpēs tiek integrēta: (a) valsts izglītības politikā, (b) mācību programmās, c) pedagogu izglītībā un (d) izglītojamo novērtēšanā" (United Nations 2019). Tas ir dažādu izglītības sistēmu aspektus raksturojošais rādītājs: izglītības politika, mācību programmas, pedagogu sagatavošana un izglītojamo novērtēšana (katram aspektam tiek piešķirts vērtējums no 0 līdz 1). Rādītāja pamatā būs valdību sagatavots ziņojums, tomēr valstīm tiks lūgts sniegt apstiprinošus pierādījumus par datu patiesumu.

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	digitālo laikmetu – novatoriskas un aktīvas pedagogijas; izglītojamo, pedagogu, izglītības iestāžu vadītāju, izglītības darbinieku, vecāku, vietējās sabiedrības sadarbība un iesaistīšanās; sinerģijas starp izglītību, pētniecību un inovācijām ar ilgtspējīgas izaugsmes perspektīvu.		
Droša, nevardarbīga un efektīva mācību vide: Veidot un modernizēt izglītības iestādes, kas ņem vērā bērnu, invalīdu un dzimumu speciālās vajadzības, un nodrošināt visiem drošu, nevardarbīgu un efektīvu mācību vidi.	2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti - Ilgtspējīgas investīcijas, izglītības un apmācības sistēmu kvalitāte un efektivitāte – finansēšanas modeļi, kas piesaista privātos dalībniekus un kapitālu; uzraudzīt politikas un veidot reformas, kas efektīvāk nodrošina kvalitatīvu izglītību; ilgtspējīgas investīcijas, kas balstītas uz finansējumu, kas balstīts uz sniegumu un izmaksu dalīšanu.	Paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru: - Samazinās atstumtības riskam pakļauto sociālo grupu segregācija izglītības procesā; - Nodrošināts mūsdienīgs mācību process vispārējā izglītībā; - Uzlabota augstākās izglītības iestāžu infrastruktūra mūsdienīga studiju procesa īstenošanai; - Uzlabota profesionālo izglītības iestāžu fiziskā un materiālā, un tehniskā infrastruktūra; - Ieviesta pedagogu motivācijas sistēma. Uzlabot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību: - Palielinājušies finanšu resursu ieguldījumi izglītībā;	Mērķu salīdzinājums - Kopumā nacionālie mērķi atbilst globālajiem un ES mērķiem un koncentrējas uz modernas, pieejamas un efektīvas fiziskās infrastruktūras nodrošināšanu visiem izglītojamajiem. - Latvijas mērķi atbilst arī globālajām un ES prioritātēm attiecībā uz palielinātu finansējumu un ieguldījumiem, uz pierādījumiem balstītas politikas veicināšanu, resursu pārvaldības efektivitāti un izcilību iestāžu līmenī. - Pedagogu personāla komplektēšana un ilgtspējīga publiskā un privātā finansējuma izmantošana ir apskatīta gan globālajā, gan ES politikas plānošanas dokumentā, bet ne Latvijas IAP. Šie divi temati ir ļoti svarīgi, lai kontrolētu, vai pedagogiem ir pietiekami daudz laika mācīšanai un vai iestādes līdzekļi tiek izmantoti ilgtspējīgi. Rādītāju salīdzinājums - Latvijas IAP izklāsta vairākus rādītājus, lai izmērītu mācību vides, pārvaldības un finansēšanas efektivitāti. Tie sastāv no gada izdevumiem izglītībai (% no IKP), izglītības iestāžu direktoru novērtēšanas, izglītības iestāžu dalības izglītības kvalitātes

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒĢISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
		- Izstrādāta un aprobēta jauna, vienota profesionālās un vispārējās izglītības iestāžu vadītāju novērtēšanas sistēma; - Pieaugusi izglītības pakalpojumu pieejamība; - Izstrādāts un ieviests jauns vispārējās izglītības pedagogu atalgojuma modelis; - Palielināts valsts līdzfinansējums treneru atalgojumam profesionālās ievirzes sporta izglītības programmu īstenošanai; - Izstrādāts un ieviests jauns augstākās izglītības finansēšanas modelis; - Atbalsts augstākās All studiju virzienu pārvaldības pilnveidei, t.sk. koledžās, un efektīvas All politikas ieviešanas un izglītības kvalitātes nodrošināšanas monitoringa sistēmas izveidei / attīstībai, kas vērsta uz politikas analīzes kapacitātes attīstīšanu All un zinātniskajās institūcijā.	monitoringā, pedagogu un izglītojamo proporcijas, kā arī pedagogu atalgojuma. Šajā jomā ET 2020 nav iekļauts neviens rādītājs, savukārt IAM sniedz dažus vienkāršus, tomēr precīzus rādītājus par infrastruktūras kvalitāti – izglītības iestāžu īpatsvars ar piekļuvi elektrībai, internetam, datoriem, dzeramajam ūdenim, atsevišķām labierīcībām katram dzimumam un roku mazgāšanas iespējām. Visos šajos rādītājos Latvija ir sasniegusi 100% mērķa vērtību, tāpēc ir acīmredzams, kāpēc tie netiek mērīti valsts līmenī. - IAM rādītājs "Pielāgota infrastruktūra un materiāli izglītojamajiem ar invaliditāti" netiek mērīts ne Eiropas, ne nacionālajā līmenī. ES finansēto projektu atbilstība mērķiem - IAP nosaka mācīšanās materiālu digitalizācijas mērķi un ierosina uzraudzīt tā sasniegšanu, novērtējot digitalizēto materiālu skaitu vispārējā un profesionālajā izglītībā.
Jaunattīstības valstīm pieejamo stipendiju skaita paplašināšana: Līdz 2020. gadam visā pasaulē ievērojami palielināt to stipendiju skaitu, kas pieejamas	1. SM: Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti - Pārredzamība un prasmju un kvalifikācijas atzīšana, lai atvieglotu mācīšanos un darbaspēka mobilitāti – skolēnu, mācekļu, izglītojamo mobilitāte; augstākās izglītības un	Uzlabot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību: - Piesaistīti ārvalstu studenti.	Mērķu salīdzinājums - IAP mērķi un politikas rezultāti atbilst un ES prioritātēm un atbalsta izglītojamo iekšējo apmaiņu un vispārējo mobilitāti. ANO mērķis šajā jomā vairāk ir saistīts ar atbalstu jaunattīstības valstīm. Rādītāju salīdzinājums

ANO “KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA” IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
jaunattīstības valstīm un jo īpaši vismazāk attīstītajām valstīm, mazo salu jaunattīstības valstīm un Āfrikas valstīm, augstākās un profesionālās izglītības apguvei IKT, tehniskajās, inženiertehniskajās un zinātnes programmās attīstītajās valstīs un citās jaunattīstības valstīs.	profesionālās izglītības un apmācības internacionalizācija 3. SM: Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti: - Iekļaujoša izglītība, vienlīdzība, taisnīgums, diskriminācijas izbeigšana un pilsonisko kompetenču veicināšana – izglītojamo daudzveidība un piekļuves uzlabošana kvalitatīvai un iekļaujošai vispārizglītojošai izglītībai un apmācībai; migrantu apmācības un nodarbinātības valoda (-as); pilsoniskās, starpkultūru un sociālās kompetences veicināšana.		- IAM par jaunattīstības valstīm pieejamo stipendiju skaita palielināšanu ir aprakstīts ar rādītāju “Oficiālās attīstības palīdzības plūsmu apjoms stipendijām pa nozarēm un studiju veidiem”, ko mēra valstī, no kuras izglītojamie saņem stipendijas (United Nations 2017b). IAP mēra piešķirto stipendiju skaitu ārvalstu izglītojamajiem, kas savā ziņā ir apgriezts rādītājs. ET 2020 nav atbilstošu rādītāju, kas varētu izmērīt piešķirto stipendiju apjomu.
Kvalificētu pedagogu skaita palielināšana: Līdz 2030. gadam ievērojami palielināt kvalificētu pedagogu skaitu, cita starpā īstenojot starptautiskus sadarbības pasākumus pedagogu apmācībai jaunattīstības valstīs un jo īpaši vismazāk attīstītajās valstīs un mazo salu jaunattīstības valstīs.	1. SM: Mūžizglītību un mobilitāti padarīt par realitāti - Pārredzamība un prasmju un kvalifikācijas atzīšana, lai atvieglotu mācīšanos un darbaspēka mobilitāti – atbalsts pedagogu, izglītības darbinieku un pētnieku mobilitātei 2. SM: Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti	Paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru: - Izstrādāts un ieviests jauns, kompetencēs balstīts vispārējās izglītības saturs; - Paaugstinās pedagogu un akadēmiskā personāla profesionālā kompetence atbilstoši mūsdienu izglītības prasībām; - Palielināta akadēmiskā personāla profesionālā konkurētspēja; - Paaugstināta cilvēkresursu kapacitāte izglītībā.	Mērķu salīdzinājums - Lai gan globālajā, gan ES līmenī tiek uzsvērta vajadzība palielināt kvalificētu pedagogu piedāvājumu, ET 2020 piedāvā detalizētākas politikas prioritātes, kas palīdzētu to sasniegt. Tomēr ne visi šie aspekti ir atspoguļoti Latvijas IAP – nepietiekami tiek uzsvērta pedagogu profesionālās pilnveides nepārtrauktība – tiek pieminēta adaptācija jaunai mācību programmai un mobilitātes aktivitātes, taču trūkst prioritāro

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IAM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
	- Spēcīgs atbalsts pedagogiem, izglītības iestāžu vadītājiem un citiem izglītības darbiniekiem – labāko un piemērotāko kandidātu pieņemšana, atlase un ieskaitīšana; profesijas pievilcība abu dzimumu acīs, kā arī profesijas statusa paaugstināšana; atbalsts sākotnējā izglītībā un tālākā profesionālā attīstībā; izcilība mācīšanā visās pakāpēs. 4. SM: Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt novatorismu un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu - Atvērtā un inovatīva izglītība un apmācība, tostarp pilnībā aptverot digitālo laikmetu – novatoriskas un aktīvas pedagoģijas; izglītojamo, pedagogu, izglītības iestāžu vadītāju, citu izglītības darbinieku, vecāku, vietējās sabiedrības sadarbība un iesaistīšanās; IKT izmantošana; atvērtie un digitālie izglītības resursi.	Veicināt vērtībuzglītībā balstītu indivīda profesionālo un sociālo prasmju attīstību dzīvei un konkurētspējai darba vidē: - Pilnveidotas jauniešu prasmes. Uzlabot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību: - Nodrošināta pedagogu, akadēmiskā personāla, pieaugušo izglītības personāla profesionālā pilnveide un starptautiskās pieredzes apmaiņa. ES finansēto projektu mērķi - Projekts Nr. 8.3.1.1 / 16 / I / 002 "Kompetenču pieeja mācību saturā" Projekta mērķis ir nodrošināt uz kompetencēm balstītas vispārējās izglītības aprobāciju atbilstoši obligātajam vispārējās izglītības saturam un pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības saturam. - Projekts Nr. 8.5.3.0 / 16 / I / 001 "Profesionālās izglītības iestāžu efektīva pārvaldība un personāla kompetences pilnveide" Projekta mērķis ir nodrošināt efektīvu vadību, prasmīgu personāla un profesionālās kompetences attīstību profesionālās, pieaugušo un profesionālās izglītības programmās.	attīstības jomu prasmju attīstības un mērķtiecīgu finanšu ieguldījumu ziņā. - Visos līmeņos trūkst mērķu, kas saistīti ar agrīnu karjeras atbalstu jaunajiem pedagogiem jebkurā līmenī. Sakarā ar to, ka izglītība ir mainīgs process, pedagogiem ir jāsniedz iespējas attīstīt visaptverošu prasmju kopumu – pamatprasmes, piemēram, svešvalodas, kā arī jaunas kompetences (digitālās kompetences, spēja ieviest inovācijas). - Visu trīs ES finansēto projektu mērķi ir atbilstoši iesniegtajiem globālajiem un Eiropas mērķiem. Tie skaidri atbalsta pedagogu profesionālo attīstību, nodrošinot apmācības iespējas un mācību materiālus jaunas mācību programmas ieviešanai. Kopumā šie projekti labi papildina IAP noteikto mērķu sarakstu. Rādītāju salīdzinājums - IAM par kvalificētu pedagogu piedāvājuma palielināšanu ir aprakstīts ar rādītāju "Pedagogu īpatsvars: (a) sākumskolā; (b) pamatskolā; un (d) vidējā izglītībā, kas ieguvuši vismaz minimālo organizēto pedagogu sagatavošanu (piemēram, pedagoģisko apmācību) pirms darba uzsākšanas vai kvalifikācijas celšanas, kas nepieciešama mācīšanai attiecīgajā līmenī attiecīgajā valstī, pēc dzimuma". ET 2020 nesniedz nekādus rādītājus par pedagogiem, savukārt IAP tikai nedaudz pievēršas vispārējās izglītības pedagogu mobilitātes aktivitātēm. Lai arī ANO rādītājs ir saistīts ar

ANO "KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA" IEM POLITIKAS REZULTĀTI	ET 2020 STRATĒGISKIE MĒRĶI, DARBA UN SADARBĪBAS JOMAS	LATVIJAS IAP MĒRĶI UN POLITIKAS REZULTĀTI (IESKAITOT ES FINANSĒTUS PROJEKTUS NO 2014. LĪDZ 2023. GADAM)	MĒRĶU UN RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMI
			politikas mērķiem, ar vienu rādītāju nepietiek, lai pilnībā novērtētu pedagogu kvalifikāciju. - Projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" ir noteikts rādītājs "Apstiprināto un aprobēto vadlīniju un nacionālo izglītības standartu skaits". Šis rādītājs ir saistīts tikai ar 3 izglītības pakāpēm – pirmsskolas, pamata un vidējo, tāpēc tas neaprasa mācību kvalitātes pieaugumu plašākā, sistēmas līmenī. - Projektā "Profesionālās izglītības iestāžu efektīva pārvaldība un personāla kompetences pilnveide" ir noteikts rādītājs, kas mēra nodarbināto pedagogu skaitu, kuri ir paaugstinājuši savu profesionālo kompetenci, un šāds rādītājs pedagogu kvalifikācijas paaugstināšanu raksturo konkrētāk nekā starptautiskie rādītāji vai rādītāji no cita projekta.

Avots: autori

Salīdzinātie dažādo līmeņu mērķi ir savstarpēji saistīti un kopumā salīdzinoši saskaņoti. Vienlaikus redzams, ka pat ja mērķi ir savstarpēji līdzīgi, tad starp dažādiem līmeņiem atšķiras uzsvāri to ietvaros, vai arī tie tiek aprakstīti citā kontekstā. Vairumā gadījumu nacionālie mērķi ir samērā detalizēti un tie tādā veidā papildina citos līmeņos izvirzītos stratēģiskos mērķus, kas ir mazāk konkrēti definēti. Līdzīgas tendences vērojamas arī analizētajos projektu mērķos. Ir redzams, ka atsevišķos gadījumos izvēlēti mērķu rādītāji starp līmeņiem sakrīt, taču biežāk, lai gan tiek definēti līdzīgi mērķi, rādītāji to novērtējumam ir atšķirīgi. Tāpat ir vairāki gadījumi, kad izmantotie rādītāji tiek izmantoti tikai viena līmeņa plānošanas dokumentos, bet nav integrēti citos.

2.3. STARPTAUTISKO UN NACIONĀLO MĒRĶU ATBILSTĪBA DAŽĀDIEM IZGLĪTĪBAS VEIDIEM UN PAKĀPĒM

Šajā apakšnodaļā ir veikta vispārējās izglītības (turpmāk – VI), profesionālās izglītības (turpmāk – ProfI), augstākās izglītības (turpmāk – AI), pieaugušo izglītības (turpmāk – PI), profesionālās ievirzes izglītības (turpmāk – PII) un interešu izglītības (turpmāk – IntI) mērķu kartēšana ar globālajiem, ES un nacionālajiem mērķiem, kas aprakstīti tabulā augstāk (11. tabula). Mērķu attiecināšana uz izglītības veidiem un pakāpēm ir veikta pēc vienota principa – IAM politikas mērķi atspoguļo ne tikai ANO politikas mērķus, bet arī visus ES un nacionālos mērķus, kas iepriekš attiecināti uz katru no politikas mērķiem (12. tabula).

12. TABULA. IZGLĪTĪBAS MĒRĶU ATBILSTĪBA IZGLĪTĪBAS VEIDIEM UN PAKĀPĒM

ANO KVALITATĪVAS IZGLĪTĪBAS IAM POLITIKAS MĒRĶI	IZGLĪTĪBAS VEIDI UN PAKĀPES					
	VI	ProfI	AI	PI	PII	IntI
1. Universāla pamatzglītība un vidējā izglītība						
2. Agrīni pirmsskolas attīstības un aprūpes pakalpojumi un universāla pirmsskolas izglītība						
3. Vienlīdzīga piekļuve tehniskajai, profesionālajai un terciārajai izglītībai						
4. Atbilstošas prasmes nodarbinātībai						
5. Dzimumu līdztiesība un iekļaušana						
6. Universāla jauniešu un pieaugušo rakstpratība un rēķinātpasme						
7. Izglītība ilgtspējīgai attīstībai						
8. Droša, nevardarbīga un efektīva mācību vide						
9. Jaunattīstības valstīm pieejamo stipendiju skaita paplašināšana						
10. Kvalificētu pedagogu skaita palielināšana						

Avots: autori

Secināms, ka puse jeb 5 no politikas mērķiem, kas pārstāv globālos, ES un nacionālos izglītības mērķus, attiecas uz visiem izglītības veidiem un pakāpēm. No otras puses, daži politikas mērķi attiecas tikai uz vienu vai diviem politikas mērķiem (piemēram, politikas mērķi Nr. 1; 2; 9). Šāda izglītības veidu un pakāpju pārklājuma analīze sniedz iespēju identificēt attiecīgus mērķus, kurus var izmantot rādītāju identificēšanā, īpaši tiem izglītības veidiem un pakāpēm, kuras saredzami lielākie trūkumi izglītības kvalitātes monitoringā.

2.4. LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS SNIEGUMS ATTIECĪBĀ UZ STARPTAUTISKAJĀM UN NACIONĀLAJĀM PRIORITĀTĒM

Šajā apakšnodaļā tiek analizēts globālo, ES un nacionālo rādītāju mērķa vērtību sasniegšanas novērtējums Latvijas izglītības sistēmā. Kā tas tika īsi minēts iepriekšējās apakšnodaļās, globālā un ES līmeņa rādītāji zināmā mērā ir saistīti viens ar otru. Kaut arī starptautisko organizāciju noteiktie rādītāji parasti tiek uzskatīti par svarīgiem un reģionālās / nacionālās politikas veidotāji tos mēdz ņemt vērā, tie ne vienmēr tiek iekļauti reģionālās vai nacionālās nozīmes politikas plānošanas dokumentos, jo tie ne vienmēr ir atbilstoši (piemēram, rādītājs nav piemērojams reģionam / valstij vai rādītāja mērķis jau ir sasniegts), vai

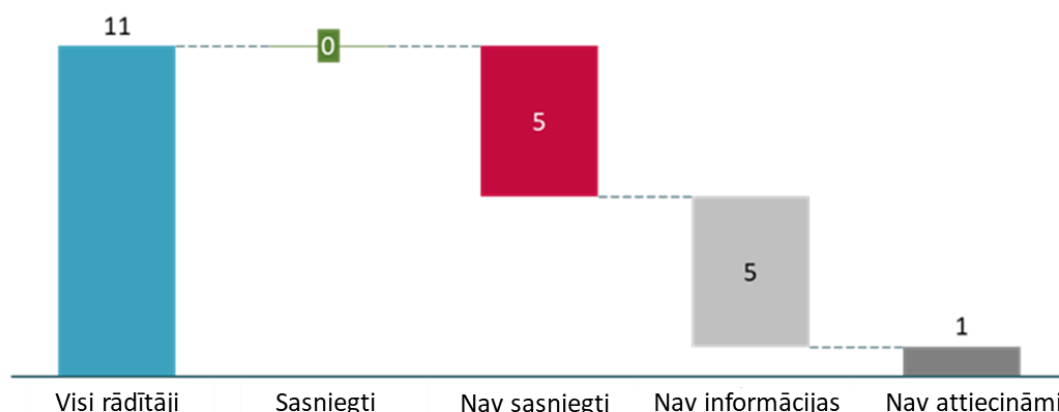
arī to metodoloģija vēl jāpielāgo / jāievieš. Ja mērīšanas metodoloģija netiek pielāgota vai ieviesta, politikas veidotājiem jāizveido aizstājošs rādītājs, kuru uzskata par vislabāko ekvivalentu ierosinātajam.

Rādītāju mērķa vērtību veiksmīga sasniegšana ir atkarīga no resursu piešķiršanas (finanšu, IT infrastruktūras u.c.), efektīvu politikas pasākumu izvēles un nepieciešamā cilvēkkapitāla konsolidācijas, kas ļautu veikt nepieciešamās darbības, lai uzlabotu *status quo* vai veiktu sekojošo rādītāju mērīšanu (datu vākšana un analīze). Turpmākajās apakšnodaļās ir sniegta Latvijas snieguma analīze globālo, ES un nacionālo rādītāju noteikšanā un sasniegšanā.

2.4.1. GLOBĀLO RĀDĪTĀJU MĒRĶA VĒRTĪBU SASNIEGŠANA

Kā aprakstīts iepriekšējās apakšnodaļās, ANO “Kvalitatīvas izglītības” IAM raksturo 10 politikas mērķi, kurus mēra ar 11 rādītājiem (vienam no politikas mērķiem ir divi rādītāji). ANO dalībvalstis tos izvēlējās un metodiski izstrādāja 2015. gadā. Tā kā IAM mērķi ir noteikti 2030. gadam, ir pieļaujams, ka par 2016. vai 2017. gadu (atkārībā no datu pieejamības) Latvija nav sasniegusi nevienu no tiem (7. attēls).

7. ATTĒLS. 2030. GADA ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶU SASNIEGŠANAS PROGRESS

*(par 2016. vai 2017. gadu atkarībā no datu pieejamības)

Avots: autori

Latvija ir sasniegusi vairākus apakšmērķus politikas mērķa “Droša, nevardarbīga un efektīva mācību vide” rādītājā: “To izglītības iestāžu īpatsvars, kurām ir piekļuve: (a) elektrībai; (b) internetam pedagoģiskiem nolūkiem; (c) datoriem pedagoģiskiem nolūkiem; (d) pielāgotai infrastruktūrai un materiāliem izglītojamajiem ar invaliditāti; (e) drošam dzeramajam ūdenim; (f) atsevišķām dzimumu labierīcībām; un (g) pamata roku mazgāšanas iespējām (saskaņā ar WASH rādītāju definīcijām)”. Latvija ir sasniegusi 100% mērķi visos, izņemot vienu no šiem apakšpunktiem – pielāgota infrastruktūra un materiāli izglītojamajiem ar invaliditāti, jo tikai 17,7% izglītības iestāžu ir uzstādījuši šāda veida infrastruktūru (par 2016. gadu). Līdz ar to šis rādītājs kopumā pašlaik nav sasniegts.

Lai gan Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (turpmāk – UNESCO) Starptautiskās statistikas departaments ir sagatavojis visu rādītāju mērīšanas metodiku un šobrīd sadarbojas ar izglītības nozares aģentūrām visās ANO dalībvalstīs, lai atvieglotu nepieciešamās informācijas apkopošanu, Latvijā šobrīd netiek mērīta puse no visiem rādītājiem, kurus noteikusi IAM:

- to bērnu īpatsvars, kuri jaunāki par 5 gadiem un kuri attīstās veselības, mācīšanās un psihosociālās labsajūtas jomā atbilstoši savam vecumam, pēc dzimuma;
- paritātes indeksi (sieviešu / vīriešu, lauku / pilsētu, zemākās / augstākās labklājības kvintiles un citi, piemēram, invaliditātes statuss, pamatiedzīvotāji un konfliktu skartie, kad dati kļūst pieejami) visiem šajā sarakstā iekļautajiem izglītības rādītājiem, kurus var sadalīt attiecīgajās grupās;

- iedzīvotāju īpatsvars noteiktā vecuma grupā, kas sasniedz vismaz fiksētu prasmju līmeni funkcionālā (a) rakstītprasmē un (b) rēķinātprasmē, pēc dzimuma;
- apjoms, kādā (i) globālā pilsoniskuma izglītība un (ii) ilgtspējīgas attīstības izglītība, ieskaitot dzimumu līdztiesību un cilvēktiesības, visos līmeņos tiek integrētas: (a) valstu izglītības politikā, (b) mācību programmās, (c) pedagogu izglītībā un (d) izglītojamā novērtēšanā;
- pedagogu īpatsvars: (a) pirmsskolas izglītībā; (b) sākumskolā; (c) pamatskolā; un (d) vidusskolā, kas ir apmeklējuši organizētas pedagogu mācības vismaz minimālajā līmenī pirms darba gaitu uzsākšanas vai kvalifikācijas celšanu, kas nepieciešama mācīšanai attiecīgajā pakāpē attiecīgajā valstī, pēc dzimuma.

Lai palielinātu atbildīgās institūcijas Latvijā (IZM) sniegtās informācijas ticamību un radītu iespēju izmērīt šos rādītājus, politikas plānošanā un izglītības kvalitātes monitoringā ir svarīgi pielāgot tos pašus vai līdzīgus datu vākšanas principus, ko ierosinājusi ANO un jau ir pieņēmušas citas dalībvalstis.

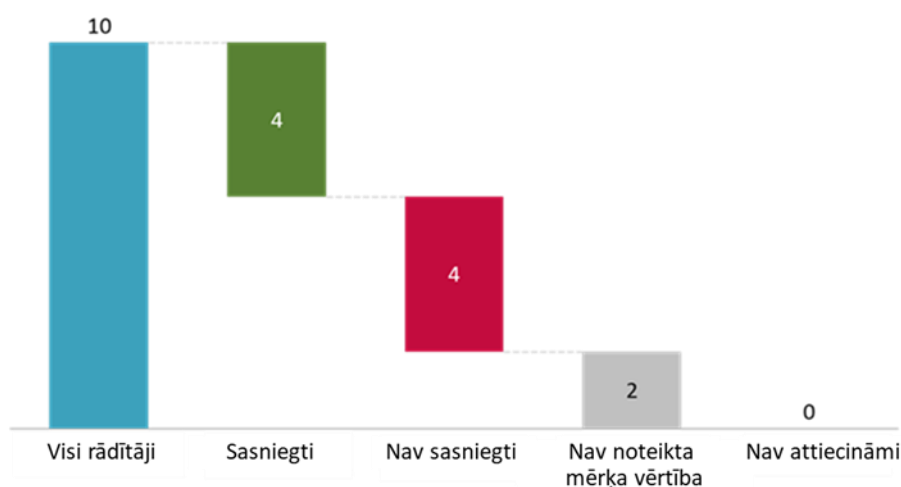
Visbeidzot, viens no rādītājiem – “Oficiālās attīstības palīdzības plūsmu apjoms stipendijām pa nozarēm un studiju veidiem” – tiek uzskatīts par Latvijai neatbilstošu. Balstoties uz Pasaules Bankas klasifikāciju, Latvija tiek uzskatīta par attīstītu valsti ar augstiem ienākumiem, savukārt šis rādītājs ir paredzēts, lai izmērītu oficiālās attīstības palīdzības plūsmas uz vismazāk attīstītajām valstīm, mazo salu jaunattīstības valstīm un Āfrikas valstīm.

Kopumā Latvijai vēl ir priekšā kaut viena ANO “Kvalitatīvas izglītības” IAM politikas mērķa sasniegšana, tomēr Latvija ir uzlabojusi savu darbību un, ņemot vērā, ka mērķa vērtības ir noteiktas 2030. gadam, joprojām ir iespējams, ka Latvija spēs sasniegt vairuma mērķa vērtību, kuras noteikusi ANO.

2.4.2. EIROPAS SAVIENĪBAS RĀDĪTĀJU MĒRĶA VĒRTĪBU SASNIEGŠANA

ET 2020 nosaka 10 rādītājus, lai izmērītu ES galveno mērķu sasniegšanu izglītības un apmācības jomā. 7 no šiem rādītājiem tika izveidoti kopā ar “Padomes secinājumiem 2009. gada 12. maijā par stratēģisko sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā”. Secinājumi arī mudināja EK turpināt darbu, lai izstrādātu mobilitātes, nodarbināmības un valodu apguves rādītājus. Pašreizējie mobilitātes rādītāji tika noteikti 2018. gadā, nodarbinātības rādītājs tika ieviests 2012. gadā, un valodu apguves rādītājs vēl nav ieviests. Kopš 2018. gada Izglītības, jaunatnes, sporta un kultūras ģenerāldirektorāts katru gadu sagatavo ziņojumu ar visjaunākajiem kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem pierādījumiem, lai sniegtu un novērtētu galvenos nesenos politikas pasākumus katrā ES dalībvalstī (European Commission 2019).

8. ATTĒLS. ET 2020 MĒRĶU SASNIEGŠANA UZ 2018. GADU

Avots: autori

Kaut arī rādītāju mērķa vērtības ir jāsasniedz līdz 2020. gadam, 2019. gada ziņojumā secināts, ka Latvija līdz 2018. gadam ir sasniegusi 4 no 10 mērķa vērtībām (8. attēls), kas atbilst šiem rādītājiem:

- izglītību priekšlaicīgi pametušie;
- dalība augstākajā izglītībā;
- dalība agrīnajā izglītībā un aprūpē;
- neseno absolventu nodarbinātības īpatsvars.

Savukārt šajā pašā laika periodā Latvija atpalika šādu četru rādītāju sasniegšanā:

- mācību mobilitāte augstākajā izglītībā (augstākās izglītības absolventi, kuri studiju vai apmācības periodā atrodas ārzemēs saistībā ar augstāko izglītību);
- piecpadsmitgadīgo īpatsvars, kuriem ir nepietiekami izglītības rezultāti lasīšanā;
- piecpadsmitgadīgo īpatsvars, kuriem ir nepietiekami izglītības rezultāti matemātikā;
- piecpadsmitgadīgo īpatsvars, kuriem ir nepietiekami izglītības rezultāti dabaszinātnēs;

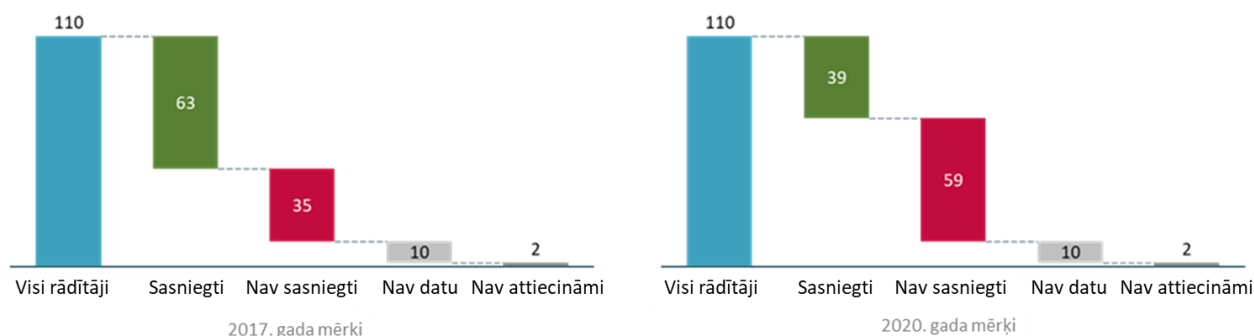
Pēdējā rādītāju grupa sastāv no diviem rādītājiem, kuriem EK nav noteikusi mērķa vērtību: “Absolventi, kas grādu ieguvuši, izmantojot mobilitāti” un “Absolventi, kas kredītpunktus ieguvuši, izmantojot mobilitāti”. Šie rādītāji ir izvēlēti, lai aprakstītu mācību mobilitātes aspektu augstākajā izglītībā, tomēr tos uzskatīja par pārāk jauniem un neizpētītiem, lai izvirzītu kādus noteiktus mērķus (Fils *et al.* 2018).

9 gadu laikā pēc ET 2020 izveides Latvija ir sasniegusi tikai 50% no rādītāja mērķa vērtībām (par 2018. gadu). Pilnībā sasniegt visus EK noteikto mērķus ir praktiski neiespējami, jo 3 no nesasniegtajiem rādītājiem ir saistīti ar OECD PISA pētījumu, kā arī pašreizējā situācija pasaulē nav pārāk labvēlīga, lai uzrādītu augstākus mobilitātes rādītājus.

2.4.3. NACIONĀLO RĀDĪTĀJU MĒRĶA VĒRTĪBU SASNIEGŠANA

IAP starpposma novērtējumā par 2014.-2017. gadu tika secināts, ka nav sasniegti 35 no 110 rādītājiem, 10 rādītāji nepietiekamas informācijas dēļ netika izmērīti un 2 rādītāji bija kļuvuši nesvarīgi (9. attēls). Sakarā ar to, ka ne visiem rādītājiem ir pieejamas vērtības 2019. gadam, turpmāka analīze tiks veikta, salīdzinot 2017. gada rādītāju vērtības ar 2020. gada rādītāju mērķa vērtībām. Tādā veidā tiks ievērots, ka visi rādītāji tiek salīdzināti vienā laika ietvarā.

9. ATTĒLS. 2017. UN 2020. GADA RĀDĪTĀJU MĒRĶU SASNIEGŠANA UZ 2017. GADU

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija 2019a

Salīdzinot starpposma vērtības (par 2017. gadu) ar 2020. gada mērķa vērtībām, bija redzams, ka 39 rādītāju mērķa vērtības jau ir sasniegtas. Vienlaikus Latvijas izglītības sistēmai vēl ir jāsasniedz lielākā daļa (59) rādītāju 2020. gada mērķa vērtību. Latvijā netiek apkopoti dati, kas ļautu izmērīt 10 rādītājus, kas iekļauti IAP, un 2 rādītāji tiek uzskatīti par neatbilstošiem Latvijas izglītības sistēmai.

Rādītāji IAP ietvarā tiek grupēti kopumā 50 politikas rezultātos (kurus savukārt tālāk var iegrupēt 12 rīcības virzienos un 3 mērķos), kas aptver kopīgas izvirzītās politikas jomas. Tālāk tiks sīkāk apskatīta izpilde tieši iedalījumā pa politikas rezultātiem, lai veiksmīgāk varētu novērtēt sasniegto progresu šajās jomās.

SASNIEGTIE UN GALVENOKĀRT SASNIEGTIE POLITIKAS REZULTĀTI

Par sasniegtajiem un galvenokārt sasniegtajiem politikas rezultātiem tiek uzskatīti politikas rezultāti, kuros attiecīgi ir sasniegtas vai nu visas tajos ietilpstošās rādītāju mērķa vērtības, vai nu puse un vairāk tajos ietilpstošās rādītāju mērķa vērtības. Kopš 2017. gada Latvija ir sasniegusi visas rādītāju mērķa vērtības 25 (no 50) politikas rezultātos. Šie politikas rezultāti ir saistīti ar finansējuma palielinājumu izglītībā, finansēšanas modeļu uzlabošanu (augstākajai izglītībai un institūcijām izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām), augstākās izglītības starptautiskās konkurētspējas paaugstināšanu (izglītojamo piesaiste, augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas iestādes ieviešana un integrācija ar EQAR standartiem) un pedagogu attīstību (jauna motivācijas sistēma, apmācība latviešu valodas mācīšanai, digitālo prasmju un svešvalodu apmācība, uzlabota profesionālās ievirzes izglītības programma sporta jomā), kā arī uzlaboja bērnu obligātajā skolas vecumā, kuri neapmeklē izglītības iestādes, monitoringu. Turklāt vairāk nekā puse no rādītāju mērķa vērtībām tika sasniegtas politikas rezultātos, kas saistīti ar labāku izglītības pieejamību un palielinātu pieaugušo iesaisti izglītības pasākumos.

DAĻĒJI SASNIEGTIE POLITIKAS REZULTĀTI

Par daļēji sasniegtiem politikas rezultātiem tiek uzskatīti politikas rezultāti, no kuriem tika sasniegta mazāk nekā puse atbilstošo rādītāju mērķa vērtību. Tajos ietilpst neformālā izglītība (paaugstinātas jauniešu prasmes, dalība ārpusstundu pasākumos, paaugstinātas jauniešu pasniedzēju prasmes), starptautiskā mobilitāte (pedagogu mobilitāte visiem izglītības veidiem un pakāpēm, pārrobežu sadarbība profesionālajā izglītībā), sociāli neaizsargātu sociālo grupu iekļaušana (samazināta segregācija izglītības procesā, pastiprināta aktivitāte neformālajā izglītībā), kā arī uzlabojumi valsts informācijas sistēmās, paaugstināta izglītības satura kvalitāte, karjeras atbalsta sistēmas attīstība un palielināta iesaiste izglītībā. Ir svarīgi izcelt šajos politikas rezultātos ietilpstošos rādītājus, kuru abas mērķa vērtības (2017. un 2020. gadam) netika sasniegtas 2017. gadā:

- skolēni ar augstiem mācību rezultātiem (skolēni 15 gadu vecumā; PISA 5. un 6. līmenis), lasītprasmē, matemātikā, dabaszinātnēs;
- skolēni ar zemiem mācību rezultātiem (15 gadu vecumā; PISA 1. un zemāks līmenis), lasītprasmē, matemātikā, dabaszinātnēs;
- bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām (t.sk. ar invaliditāti) īpatsvars, kas turpina izglītību pēc obligātās izglītības iegūšanas;
- pieaugums Izglītība visiem Attīstības indeksa (*Education for all Development index*) valstu salīdzinošajā rangā, skaits;
- nodrošināta izglītojamo ar invaliditāti uzskaitē vispārējās izglītības, profesionālās izglītības un augstākās izglītības iestādēs;
- skolēnu proporcija vispārējā un profesionālajā izglītībā vidējās izglītības pakāpē u.c.

POLITIKAS REZULTĀTI, KAS VĒL JĀSASNIEDZ

Ir 25 politikas rezultāti (kurus pārstāv 37 rādītāji), kuru 2017. un 2020. gada rādītāju mērķa vērtības vēl ir jāsasniedz. Turpmāk ir uzskaitīti šo politikas rezultātu un rādītāju atspoguļoto tematu piemēri:

- **Pedagogu atalgojums (izstrādāts un ieviests jauns vispārējās izglītības pedagogu atalgojuma modelis; palielināts valsts līdzfinansējums treneru atalgojumam profesionālās ievirzes sporta izglītības programmu īstenošanai) |** Ietvertie rādītāji: "Izglītībā strādājošo vidējā darba alga (bruto) salīdzinājumā ar vidējo darba algu valstī" un "Nodrošināts valsts līdzfinansējums treneru atalgojumam profesionālās ievirzes sporta izglītības programmu īstenošanai";

- **Paaugstināta izglītības un cilvēkresursu kvalitāte (paaugstināta cilvēkresursu kapacitāte izglītībā; izstrādāta un aprobēta jauna, vienota profesionālās un vispārējās izglītības iestāžu vadītāju novērtēšanas sistēma; īstenots jauns tālākizglītības saturs profesionālās izglītības pedagogiem, administrācijai un prakses vadītājiem; palielināta akadēmiskā personāla profesionālā konkurētspēja; Īstenota pedagogu profesionālā pilnveide uzņēmējspējās, finanšu pratībā, līderībā, IKT un svešvalodās)** | Ietvertie rādītāji: “Pedagogu vecumā līdz 29 gadiem īpatsvars no kopējā pedagogu skaita ISCED 2. un 3. līmenī”; “Ārvalstu mācībspēku ISCED 5. un 6. līmenī skaita īpatsvars, % no kopējā akadēmiskā personāla skaita”; “Pedagogu skaits, kas iesaistīti tālākizglītības aktivitātēs”, “Novērtēto izglītības iestāžu vadītāju īpatsvars”; “Akadēmiskā personāla vecuma struktūras (30-49 gadu vecumā) īpatsvars no kopējā akadēmiskā personāla” un “Augstākās izglītības iestāžu profesoru zemākās algas likmes attiecība pret CSP oficiālajā statistikas paziņojumā publicēto valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša vidējās darba samaksas apmēru”;
- **Moderna izglītības procesa nodrošināšana (nodrošināts izglītības process atbilstoši darba tirgus mainīgajām prasībām; pārstrukturēts valsts atbalsts augstākās izglītības zinātņu nozarēm (studiju virzieniem) atbilstoši vidējā termiņa darba tirgus prognozēm; Izstrādāts un ieviests jauns, kompetencēs balstīts vispārējās izglītības saturs)** | Ietvertie rādītāji: “Absolventu (bakaluru, maģistru un doktoru) bezdarba līmenis 18 mēnešus pēc absolvēšanas no visu izglītības iestāžu absolventu bezdarba līmeņa”; “Absolventu (ISCED 5. un 6.) īpatsvars STEM jomās no kopējā absolventu skaita”; “Budžeta vietu īpatsvars STEM no kopējā budžeta vietu skaita” un “1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās (koledžas līmeņa programmās) studējošo īpatsvars”;
- **Mūsdienīgas izglītības infrastruktūras un materiālu nodrošināšana (nodrošināts finansējums mācību līdzekļu iegādei; nodrošināts mūsdienīgs mācību process vispārējā izglītībā; uzlabota augstākās izglītības iestāžu infrastruktūra mūsdienīga studiju procesa īstenošanai)** | Ietvertie rādītāji: “Finansējuma apmērs uz vienu izglītojamo”; “Digitālo mācību līdzekļu vispārējā un profesionālajā izglītībā īpatsvars no kopējo mācību līdzekļu skaita”; “Doktorantu skaits kopīgajās doktorantūras studiju programmās” un “Palielināts pirmā līmeņa profesionālajā augstākajā izglītības pakāpē studējošo skaits koledžas STEM programmās”;
- **Īstenoti atbalsta pasākumi diasporai latviešu valodas un kultūras apguvē** | Ietvertie rādītāji: “Pasākumu skaits diasporas latviešu valodas un kultūras apguvei”;
- **Nodrošināta iespēja iesaistīties starptautiski atzītā augstākās izglītības akreditācijā** | Ietvertie rādītāji: “Studiju programmu skaits, kas ieguvušas starptautiskā līmeņa kvalitāti apliecināšus dokumentus (starptautisku akreditāciju)”.

POLITIKAS REZULTĀTI, KAS NETIKA MĒRĪTI

Visbeidzot, bija 3 politikas rezultāti, kurus veidojošie rādītāji, nebija izmērāmi pieejamo datu trūkuma vai temata neatbilstības dēļ:

- **Atbalsts All studiju virzienu pārvaldības pilnveidei** | Ietvertais rādītājs: “Izveidotas un darbojas studiju virzienu padomes” kļuva mazsvarīgs, jo studiju virziena padomes faktiski darbojas augstākās izglītības iestādēs, nevis kā neatņemama IZM sastāvdaļa;
- **Sniegts atbalsts augstākās izglītības iegūšanai sociāli mazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām** | Rādītājs “Finansiālā atbalsta saņēmēju skaits” kļuva neatbilstošs, jo kritēriji piederībai sociāli neaizsargātai sociālajai grupai netika iekļauti finansiālā atbalsta piešķiršanas kritēriji. Tomēr šis rādītājs un finansiālā atbalsta piešķiršana kopumā atbilst iepriekšējās apakšnodaļās izklāstītajiem globālajiem un ES mērķiem, jo tie veicina vienlīdzīgu piekļuvi profesionālajai un augstākajai izglītībai un sociālajai kohēzijai;
- **Palielināta agrīnu speciālo vajadzību un mācību grūtību diagnostikas prakse** | Rādītājs “Agrīnā vecumā diagnosticētas bērnu speciālās vajadzības un mācību grūtības, lai veiktu savlaicīgu profilakses un korekcijas darbu” netika sasniegts, jo šobrīd nav skaidrs, vai ir pieejama informācija

ši rādītāja mērīšanai un, ja nē, vai tiks ieviesti nepieciešamie pasākumi radīt iespēju nākotnē izmērīt šo rādītāju.

Pilns IAP rādītāju saraksts ar 2017. gada faktisko un 2020. gada mērķa vērtību salīdzinājumu ir sniegts 3. pielikumā.

Noslēgumā jāpiebilst, ka kopš 2017. gada Latvija ir sasniegusi nedaudz vairāk nekā pusi (57%) no 2017. gada IAP rādītāju mērķa vērtībām un vairāk nekā trešo daļu (35%) no 2020. gada IAP rādītāju mērķa vērtībām. Šie pierādījumi liecina, ka Latvija nav sasniegusi visus mērķus, kas tika izvirzīti tās izglītības sistēmai IAP, un tai vēl ir jāuzrāda ievērojami uzlabojumi tādās jomās kā pedagogu atalgojums, izglītības infrastruktūras modernizācija un citas, lai sasniegtu 2020. gada mērķus. Latvijas izglītības sistēmai jāievieš arī nepieciešamie pasākumi, lai novērtētu rādītājus, kuri šobrīd nav izmērīti (piemēram, bērna speciālās vajadzības un agrīnā vecumā diagnosticētas mācīšanās grūtības savlaicīga profilakses un korekcijas darba veikšanai).

3. PAŠREIZĒJIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA ELEMENTI

Izglītības kvalitātes monitorings ir viens no galvenajiem izglītības politikas veidošanas instrumentiem. Monitoringa rezultātus izmanto lēmumu pieņēmēji, kuri izstrādā izglītības politiku, izglītības iestādes, kuras plāno attīstības pasākumus, starptautiskas organizācijas, kuras veic starptautiskus salīdzinošos pētījumus, un sabiedrība, kurai ir vispārēja interese par situāciju izglītības nozarē.

Izglītības sistēmas novērtēšanai (monitoringam) ir vairāki mērķi, tostarp:

- rūpīgi izvērtēt dažādu iesaistīto pušu (pedagogu, iestāžu, utt.) sniegumu un īstenoto politikas pasākumu ietekmi;
- veicināt izglītības sistēmas kvalitātes uzlabošanos;
- atbalstīt politikas veidotājus izglītības politikas izstrādāšanas un īstenošanas posmos.

Izglītības sistēmas monitoringam, kas tiek veikts sistemātiskā un koordinētā veidā, parasti ir četri elementi, kas nodrošina tā lietderību un efektivitāti:

1. izglītības kvalitātes definīcija (konceptuāla izpratne);
2. izglītības kvalitātes rādītāji;
3. izglītības kvalitātes novērtēšanas process;
4. datu vākšanas un analīzes infrastruktūra (UNESCO International Institute for Education Planning 2019).

Pirms sīkākas pārējo izglītības kvalitātes monitoringa elementu apskates, ir svarīgi apsvērt tā galveno elementu, bez kura neviena izglītības monitoringa sistēma nevarētu pilnvērtīgi īstenot savu potenciālu, – “izglītības kvalitātes” definīciju. Šobrīd Latvijā izglītības kvalitātes jēdziens nav definēts – dažādām iesaistītajām pusēm ir atšķirīgi uzskati par to, kādi elementi veido izglītības kvalitāti un kā tā būtu vērtējama. Tā kā nepastāv vienprātība par to, kas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai būtu jāvērtē, sistemātisks novērtējums nav iespējams. Bez vienotas definīcijas ir iespējams veikt tikai šaura mēroga novērtējumu par atšķirīgu izglītības veidu vai izglītības sistēmas līmeņu dažādiem elementiem.

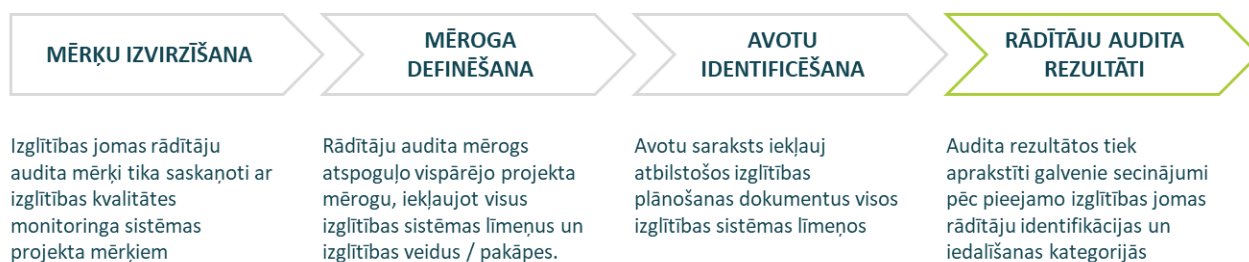
Ņemot vērā šos ierobežojumus, turpmākās pašreizējo izglītības kvalitātes monitoringa elementu analīzes pamatā ir izglītības kvalitātes rādītāji, pašreizējā izglītības kvalitātes novērtēšanas procesa izvērtējums un pašreizējās datu vākšanas infrastruktūras analīze.

3.1. IZGLĪTĪBAS JOMAS RĀDĪTĀJU AUDITS

Lai gan Latvijas izglītības sistēmā vēl ir jāizstrādā visaptverošs izglītības kvalitātes jēdziens, pastāvošie izglītības jomas rādītāji vērtē dažādus izglītības kvalitātes aspektus, kurus izglītības eksperti atzīst par nozīmīgiem. Šie izglītības jomas rādītāji tiek izmantoti, lai novērtētu izvirzīto izglītības mērķu sasniegšanu, dažādu iesaistīto pušu (izglītojamo, pedagogu, izglītības iestāžu) sniegumu un arī izglītības kvalitāti. Šobrīd izglītības jomas rādītāji ir definēti visos izglītības sistēmas līmeņos un visiem izglītības veidiem un pakāpēm, kā arī aprakstīti dažādos politikas plānošanas dokumentos.

Izglītības jomas rādītāju audits tika veikts, izmantojot metodoloģiju, kas sastāv no četriem posmiem (10. attēls).

10. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS JOMAS RĀDĪTĀJU AUDITA METODIKA

Avots: autori

MĒRĶI | Audits tika veikts, lai sasniegtu šādus mērķus:

- veidot izpratni par pašreizējo izglītības kvalitātes interpretāciju, kas būtu pamats vienotas un mērķtiecīgas daudzlīmeņu izglītības kvalitātes definīcijas (konceptijas) izstrādāšanai;
- noskaidrot, kādi dati tiek ievākti, mērot izglītības jomas (tostarp kvalitātes) rādītājus;
- novērtēt, vai esošos rādītājus varētu iekļaut izstrādātajā izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā.

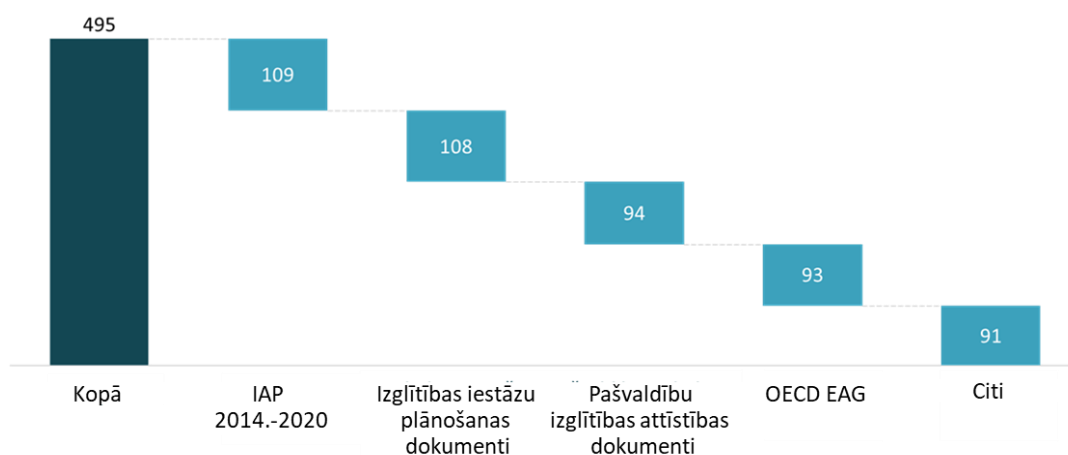
MĒROGS | Audita ietvaros tika identificēti rādītāji no visiem izglītības veidiem un pakāpēm (vispārējā, profesionālā, utt.), izglītības sistēmas līmeņiem (izglītības iestādes utt.) un iesaistītajām pusēm (izglītojamie utt.).

AVOTI | Lai sagatavotu pilnīgu izglītības jomas rādītāju sarakstu, tika izskatīti un izvērtēti starptautiskā (IAM, Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūra profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā (turpmāk – EQAVET), ET 2020, OECD Izglītības apskats), nacionālā (IAP, ERAF un ESF projekti), reģionālā (pašvaldību izglītības stratēģijas) un iestāžu līmeņa stratēģiskie un politikas plānošanas dokumenti.

Kopumā tika analizēti 31 izglītības iestādes stratēģiskie un politikas plānošanas dokumenti (izlase tika veidota, ņemot vērā gan izglītības iestādes atrašanās vietu (tika pārstāvēti visi Latvijas statistiskie reģioni), kā arī izglītības iestādes tipus. Pašvaldību izglītības stratēģiju un citu izglītības politikas plānošanas dokumentu analīzē tika iekļautas 25 pašvaldības, kurām uz doto brīdi bija izstrādātas un publiski pieejamas izglītības stratēģijas un citi izglītības politikas plānošanas dokumenti. Šajā izlasē tika pārstāvēti visi Latvijas plānošanas reģioni, kā arī tika vismaz viena pašvaldība no katras pašvaldību grupas pēc to lieluma (republikas nozīmes pilsētas, reģionālās nozīmes attīstības centri un novadu pašvaldības).

RĀDĪTĀJU AUDITA REZULTĀTI | Kopumā tika identificēti 495 izglītības jomas rādītāji. 475 no šiem rādītājiem ir unikāli, proti, tie bija iekļauti tikai vienā dokumentā. Identificēto izglītības jomas rādītāju skaits dažādos avotos ir norādīts attēlā zemāk (11. attēls).

11. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS JOMAS RĀDĪTĀJU SKAITS DAŽĀDOS AVOTOS*

Avots: autori

*Kategorijā "citi" ir iekļauti ESF un ERAF projekti, EQAVET ietvarstruktūra, ET 2020 ietvarstruktūra un IAM.

Lielākā daļa izglītības jomas rādītāju tiek definēti IAP un izglītības iestāžu plānošanas dokumentos. Taču šajos dokumentos identificētie rādītāji veido attiecīgi tikai 22% un 21% no kopējā rādītāju skaita. Iepriekš minētais lielais unikālo rādītāju skaits norāda uz izteiktu esošo rādītāju fragmentāciju, kas liecina, ka pat tad, ja plānošanas dokumenti ir saskaņoti tajos izvirzīto mērķu ziņā, tas neatspoguļojas izglītības jomas rādītājos, jo lielākajā daļā gadījumu tiek veikti atšķirīgi izglītības kvalitātes vērtēšanas mērījumi. Tādēļ, ka vienotas "izglītības kvalitātes" definīcijas trūkuma dēļ dažādas ieinteresētās puses, kurām ir atšķirīgi uzskati par to, kā definējama un vērtējama kvalitāte izglītības jomā, ievieš dažādus, konkrētiem gadījumiem pielāgotus rādītājus, kā arī saskaņotības plānošanas dokumentu izstrādes procesā.

Turklāt rādītāji dažādos avotos nav saskaņoti dažādu izglītības sistēmas līmeņu un izglītības veidu un pakāpju ietvaros (13. tabula), lai varētu:

- novērtēt, cik lielā mērā un cik saskaņoti dažādos pārvaldības līmeņos tiek izmantoti rādītāji, lai novērtētu atšķirīgu izglītības veidu un pakāpju kvalitāti;
- novērtēt, vai dažādu iesaistīto pušu uzskati par izglītības kvalitātes elementiem sakrīt.

13. TABULA. RĀDĪTĀJI DAŽĀDOS IZGLĪTĪBAS VEIDOS UN PAKĀPĒS UN IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS LĪMEŅOS

IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	VALSTS	DIBINĀTĀJS	IZGLĪTĪBAS IESTĀDE	ATTIECAS UZ VISIEM LĪMEŅIEM
Vispārējā izglītība	169	191	272	163
Interesu izglītība	42	41	36	32
Profesionālā izglītība	118	141	188	94
Augstākā izglītība	116	n / a	78	49
Pieaugušo izglītība	39	27	19	17
Visi izglītības veidi un pakāpes	15	12	13	11

Avots: autori

Dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm piemēroto rādītāju skaits ievērojami atšķiras. Politikas veidotāji un izglītības analītiķi izmanto visvairāk rādītāju, novērtējot vispārējās un profesionālās izglītības kvalitāti, bet vismazākais rādītāju skaits tiek piemērots interešu un pieaugušo izglītībai. Šo nevienlīdzību var

izskaidrot ar atšķirībām dažādu izglītības veidu un pakāpju īstenošanas mērogā un funkcijās, kā arī ar atšķirībām konkrētu izglītības veidu un pakāpju sasniedzamo mērķu saturā un skaitā.

Daži rādītāji attiecas uz visiem izglītības veidiem un pakāpēm un / vai izglītības sistēmas līmeņiem. Šie rādītāji ļauj salīdzināt dažādus izglītības veidus un pakāpes un vairākus atšķirīgus izglītības sistēmas līmeņus tādās vienojošās jomās kā finansējums, infrastruktūras izmērs vai administratīvā personāla īpatsvars. Nākotnē, pateicoties tādai parādībai kā mūžizglītība, vienojošo rādītāju skaitam vajadzētu pieaugt, lai varētu salīdzināt dažādus izglītības veidus un pakāpes visā izglītojamo izglītības dzīves ciklā.

Pilns identificēto izglītības jomas rādītāju saraksts kopā ar to aprakstu, avotu, mērījumu veikšanas biežumu un atbilstību konkrētiem izglītības veidiem un pakāpēm un izglītības sistēmas līmeņiem ir pieejams 2. pielikumā.

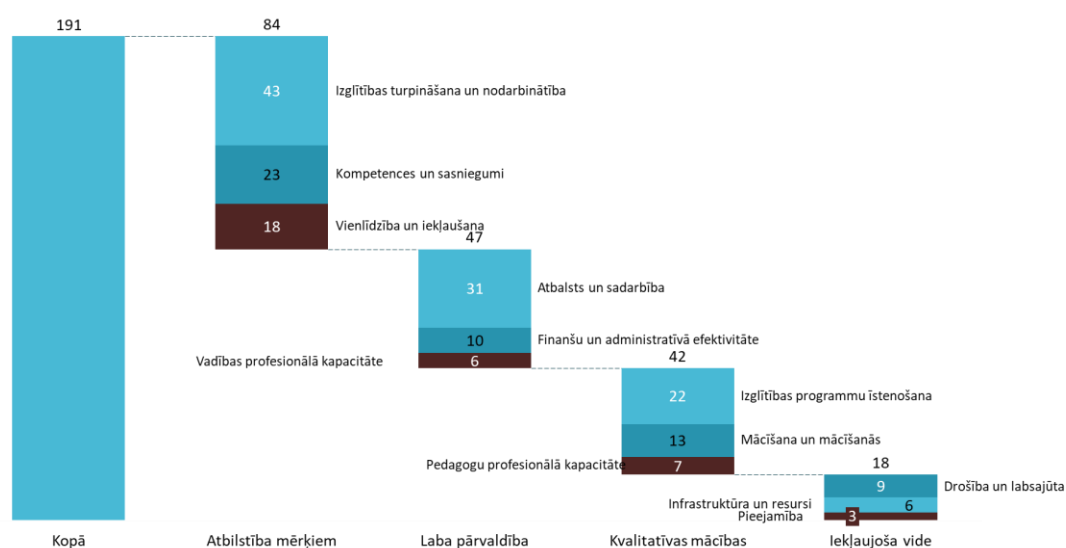
IZSTRĀDĀTAJAI IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAI ATBILSTOŠIE RĀDĪTĀJI

Rādītāju audita laikā tika identificēti rādītāji, kuri ir atbilstoši jaunizstrādātajai izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai. Atbilstošie rādītāji tika izvēlēti, pamatojoties uz diviem kritērijiem:

- **SMART koncepciju, kas nozīmē, ka rādītājiem jābūt:**
 - **konkrētiem (specific)** | Atbild uz jautājumiem “Kas ir jāizdara?” un “Kā mēs zināsim, ka tas ir izdarīts?”, kā arī apraksta veicamā darba rezultātus (gala produktu). Apraksts ir noformulēts tā, lai visiem lasītājiem rastos vienāds priekšstats par mērķi;
 - **izmērāmiem (measurable)** | Atbild uz jautājumu “Kā mēs zināsim, ka tas atbilst gaidītajam?” un nosaka mērķi, izmantojot novērtējamus kritērijus (daudzums, kvalitāte, periodiskums, izmaksas, termiņi u. tml.). Attiecas uz to, cik lielā mērā kaut ko ir iespējams novērtēt atbilstoši kādam standartam;
 - **sasniedzamiem (achievable)** | Atbild uz jautājumu “Vai tas ir izdarāms attiecīgajā laika posmā ar pieejamajām iespējām un resursiem?” un nosaka, vai izvirzītie mērķi ir sasniedzami;
 - **atbilstošiem (relevant)** | Atbild uz jautājumiem “Vai tas ir nepieciešams?”, “Kādēļ?” un “Kādu iespaidu tas atstās?”, kā arī nosaka, vai izvirzītais mērķis ir piemērots attiecīgajam laika posmam vai apstākļiem;
 - **laikā noteiktiem (time-oriented)** | Atbild uz jautājumu “Kad tas tiks izdarīts?” Attiecas uz faktu, ka mērķim ir noteikti starpposmu un beigu atskaides punkti.
- **Rādītāju atbilstība izglītības kvalitātes koncepcijai.** Rādītājiem, kuri tika identificēti kā atbilstīgi izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai, jāatbilst vismaz vienam no šiem nosacījumiem:
 - rādītājs apraksta un ir iekļaujams kādā no izglītības kvalitātes kategorijai atbilstošajiem elementiem;
 - rādītājs raksturo būtisku elementa aspektu.

Kopumā 191 rādītājs atbilda minētajiem kritērijiem. Turpmāk attēlotajā diagrammā šis 191 rādītājs ir iedalīts pēc piederības attiecīgajām izglītības kvalitātes koncepcijas kategorijām (uz X ass) un elementiem (blakus diagrammas stabīņiem; 12. attēls).

12. ATTĒLS. RĀDĪTĀJU IEDALĪJUMS PĒC PIEDERĪBAS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KATEGORIJĀM UN ELEMENTIEM

Avots: autori

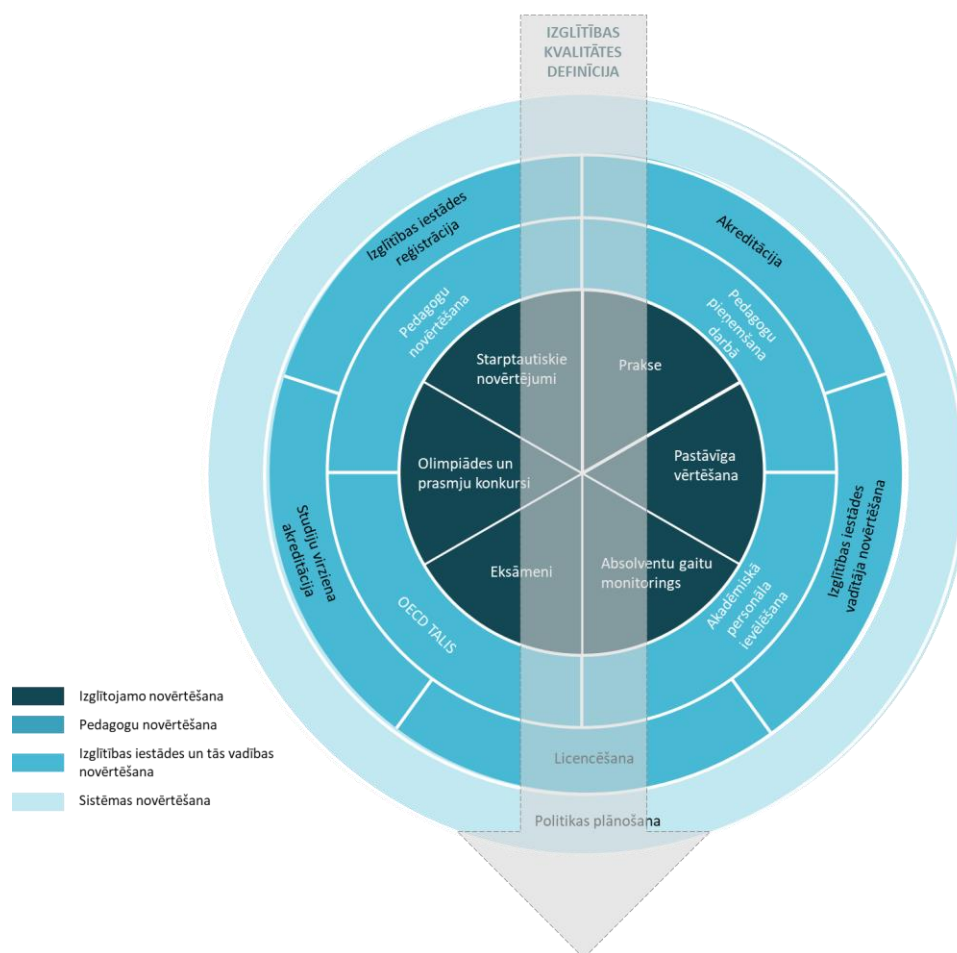
Kā liecina attēls augstāk (12. attēls), lielākā daļa rādītāju, kuri ir atbilstoši izglītības monitoringa sistēmai, atbilst izglītības kvalitātes kategorijai “Atbilstība mērķiem”, kurai seko kategorijas “Labā pārvaldība” un “Kvalitatīvas mācības”, savukārt vismazāk rādītāju atbilst kategorijai “Iekļaujoša vide”.

Informācija par to, vai pašreiz izmantotais rādītājs ir atbilstošs izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai un kurai izglītības kvalitātes kategorijai un elementam tas pieder, ir pieejama 2. pielikumā.

3.2. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESS

Izglītības kvalitātes novērtēšanas sistēmu mērķis ir veicināt izglītības kvalitātes uzlabošanu, atbalstīt izglītības politikas izstrādi un īstenošanu, kā arī nodrošināt informācijas pieejamību par izglītības sistēmu un tās pārvaldību (Santiago *et al.* 2012). Novērtējumi, kuri ir iekļauti izglītības kvalitātes monitoringa procesā, ir uzskatāmi par neatņemamu instrumentu izglītības sistēmas uzlabošanai un atbildības veicināšanai, jo tie ir cieši saistīti ar izglītības plānošanu un politikas izstrādāšanu (OECD 2016a; 13. attēls).

13. ATTĒLS. PAŠREIZĒJĀ KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESU SHĒMA

Avots: autori

Nemot vērā, ka dažādu ieinteresēto pušu starpā trūkst vienprātības par izglītības kvalitātes definīciju, izvērtēt pašreizējo izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu ir ļoti sarežģīti, jo nepastāv vienotas izpratnes par to, kādiem izglītības aspektiem nepieciešams monitorings un novērtēšana.

Kā OECD valsts Latvija nav izstrādājusi integrētu novērtēšanas struktūru, taču dažādos izglītības sistēmas līmeņos tiek izmantotas vairākas neatkarīgas un savstarpēji nesaistītas pieejas (kvalitātes novērtējumi). Latvijā pastāv dažādi noteikumi izglītojamo, pedagogu, izglītības iestāžu, to vadītāju un pašas sistēmas novērtēšanai, taču šie novērtējumi bieži vien nav integrēti un nav ieviesta visaptveroša sistēma, kas nodrošinātu, ka šie atšķirīgie komponenti savstarpēji pastiprina cits citu. Šobrīd nav konkrētas ieinteresētās puses, kura būtu atbildīga par visa izglītības kvalitātes novērtēšanas procesa īstenošanu un uzraudzību – dažādi tematiskie novērtējumi tiek veikti dažādos izglītības sistēmas pārvaldības līmeņos (nacionālajā, pašvaldību, iestāžu). Tas rada situāciju, kurā dažādas iesaistītās puses (IZM, pašvaldības un izglītības iestādes) ievāc atšķirīgu informāciju, kas ar atšķirīgu periodiskumu un dažādos laika periodos tiek nodota dažādām iestādēm. Tas attiecas arī uz izglītības kvalitātes rādītājiem (3.1. apakšnodaļu) – šobrīd nav pieņemta saskaņota rādītāju mērīšanas un analizēšanas metodika un nav izveidota vienota datubāze, kurā tiktu uzglabāti un analizēti visi izglītības kvalitātes rādītāju aprēķināšanai nepieciešamie dati.

Otrkārt, visaptverošas kvalitātes monitoringa stratēģijas un izglītības kvalitātes definīcijas trūkuma dēļ, dažādi rādītāji / novērtēšanas procesi tiek izstrādāti *ad hoc* (t.i., ES finansētu projektu gaitā), neveicot padziļinātu jau pastāvošo tematisko novērtējumu analīzi, kas noved pie biežām izmaiņām šajos novērtējumos vai to atsaukšanas. Šis savstarpējās saistības un līdzsvara trūkums palielina iespēju, ka dažādu tematisko novērtējumu starpā rodas atkārtojumi un neprecizitātes.

3.2.1. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESU APRAKSTS

Tā kā šobrīd nepastāv visaptverošs izglītības kvalitātes novērtēšanas process, izglītības kvalitātes novērtēšanas procesa analīzes vietā tiek sīkāk apskatīti un analizēti atšķirīgi tematiskie novērtējumi, norādot to aprakstu, īstenošanas biežumu, tvērumu un saistību ar dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm (14. tabula). Apskatītie tematiskie novērtējumi ir sagrupēti atbilstoši tam, kuras puses (izglītojamā, pedagoga utt.) snieguma vērtēšanai tie ir paredzēti:

- **IZGLĪTOJAMO NOVĒRTĒJUMS** | Starptautiski un nacionāli (kohortas vai izlases) standartizēti novērtējumi, pedagogu veiktie summatīvie un formatīvie novērtējumi izglītības iestādes līmenī);
- **PEDAGOGU NOVĒRTĒJUMS** | Snieguma pārvaldības procesi, izcila snieguma identificēšana un atzīšana, neformālas izglītības iestādes līmeņa atsauksmes pedagogiem;
- **IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU NOVĒRTĒJUMS** | Izglītības iestāžu pašvērtējums un ārējais novērtējums;
- **IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU VADĪTĀJU NOVĒRTĒJUMS** | Izglītības iestāžu vadītāju snieguma novērtēšanas pārvaldības procesi;
- **SISTĒMAS NOVĒRTĒJUMS** | Izglītojamo rezultātu monitorings gan noteiktos laika periodos, gan laika gaitā, kontekstuālie (demogrāfisko, politisko, ekonomisko procesu) dati un to ietekme uz rezultātiem, analizēšanas un lēmumu pieņemšanas procesa efektivitāte (OECD 2013).

14. TABULA. LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ IZMANTOTIE TEMATISKIE NOVĒRTĒJUMI

TEMATISKAIS NOVĒRTĒJUMS	ĪSS APRAKSTS	PERIODS	NOVĒRTĒTĀ GRUPA	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
				VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
IZGLĪTOJAMO NOVĒRTĒJUMS									
Iestājpārbaudījumi un uzņemšanas prasības	Iestājpārbaudījumi un uzņemšanas prasības tiek izmantoti kā kvalitātes standarti izglītojamo uzņemšanas procesā. Šī procesa nolūks ir nodrošināt, ka izglītojamais spēs sekot līdzi izglītības programmai un veiksmīgi pabeigt attiecīgo izglītības pakāpi.	Katru gadu	Izglītības iestādes reflektanti ¹⁰						
Pastāvīgā vērtēšana	Ietver trīs veidu vērtēšanu ¹¹ : formatīvā vērtēšana tiek izmantota, lai novērtētu izglītojamā sniegumu ar mērķi veikt uzlabojumus mācīšanas un mācīšanās procesos;diagnostiskā vērtēšana tiek izmantota, lai noteiktu katra izglītojamā stiprās un vājās puses;summatīvā vērtēšana tiek veikta konkrēta izglītības procesa posma beigās un sniedz salīdzināmu priekšstatu par izglītojamā mācību sasniegumiem (Namsone <i>et al.</i> 2018).	Mainīgs	Visi izglītojamie						
Pārbaudījumi, centralizētie eksāmeni	Pārbaudījumi un centralizētie eksāmeni ir daļa no summatīvās vērtēšanas pamatzglītības un vidējās izglītības pakāpēs.	Katru gadu	Izglītojamie, kuriem jākārt eksāmeni						
Profesionālās kvalifikācijas eksāmeni	Profesionālās kvalifikācijas eksāmeni ir daļa no summatīvās vērtēšanas profesionālajā izglītībā, kas apliecina, ka izglītojamais ir apguvis noteiktu kvalifikācijas līmeni.	Katru gadu	Visi izglītojamie ¹²						

¹⁰ Ja izglītības iestādē vai izglītības pakāpei ir noteikti iestājpārbaudījumi un kritēriji.

¹¹ Ja izglītības veidam un pakāpei atbilst vismaz viens no tālāk uzskaitītajiem vērtēšanas veidiem, tad tas tiek atzīmēts arī attiecīgajā izglītības veida un pakāpes lauciņā.

¹² Pieaugušo izglītības veidā šis process attiecas uz profesionālo tālākizglītību.

TEMATISKAIS NOVĒRTĒJUMS	ĪSS APRAKSTS	PERIODS	NOVĒRTĒTĀ GRUPA	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
				VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
Noslēguma un valsts pārbaudījumi	Noslēguma pārbaudījumi un valsts pārbaudījumi ir daļa no summatīvās vērtēšanas augstākās izglītības pakāpes beigās, kas atspoguļo augstākās izglītības izglītojamo iegūtās zināšanas un kompetences.	Reizi gadā	Izglītojamie, kuriem jākārtos noslēguma un valsts pārbaudījumi						
Olimpiādes, profesionālās meistarības konkursi, zinātniski pētnieciskie darbi (vispārējā izglītība), u.tml.	Mācību procesu bagātina olimpiādes konkrētos priekšmetos, profesionālās meistarības konkursi, zinātniski pētnieciskie darbi un citas aktivitātes ar mērķi padziļināt izglītojamo kompetenci, veicināt radošo un izziņas darbību, kā arī lai apzināt talantīgākos izglītojamos.	Katru gadu	Visi izglītojamie						
IEA TIMSS	Starptautisks ceturto klašu izglītojamo sasniegumu novērtējums matemātikā un dabaszinātnēs.	Ik pēc četriem gadiem	Izlases kārtā						
IEA PIRLS	Novērtē bērnu lasītprasmi ceturtajā klasē un piedāvā politikai saistošu informāciju par mācīšanas un mācīšanās uzlabošanu.	Ik pēc pieciem gadiem	Izlases kārtā						
OECD PISA	Novērtē izglītības sistēmu, novērtējot 15 gadus vecu skolēnu mācību sniegumu matemātikā, dabaszinātnēs un lasīšanā.	Ik pēc trim gadiem	Izlases kārtā						
OECD PIAAC	Nosaka pieaugušo prasmes galvenajās informācijas apstrādes jomās – rakstītprasmē, rēķinātprasmē un problēmu risināšanā – un ievāc informāciju par to, kā pieaugušie izmanto savas prasmes mājās, darbā un plašākā sabiedrībā.	Nav noteikts	Izlases kārtā						
OECD SCDH	Analizē zinātnu doktoru karjeru un mobilitāti. Novērtē ne tikai zinātnu doktoru akadēmiskos sasniegumus, bet arī viņu nodarbinātības statusu.	Nav noteikts	Izlases kārtā						
Absolventu gaitu monitorings	Izglītības kvalitātes novērtēšanas process, kas koncentrējas uz izglītības rezultātiem: absolventu nodarbinātības līmeni, nodarbinātības jomu un vidējo atalgojumu pēc konkrētu studiju programmu un universitāšu	Katru gadu	Absolventi						

TEMATISKAIS NOVĒRTĒJUMS	ĪSS APRAKSTS	PERIODS	NOVĒRTĒTĀ GRUPA	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
				VI	ProfI	AI	PI	PII	Intl
	absolvēšanas. Tas sniedz atgriezenisko saiti augstākās izglītības iestādēm par to panākumiem izglītojamo sagatavošanā darba tirgum.								
Mācību prakse	Mācību prakse ir darba devēju sniegta iespēja izglītojamajiem un absolventiem gūt praktisku pieredzi darba vidē, parasti konkrētā nozarē, kas saistīta ar viņu mācību virzienu.	Katru gadu	Izglītojamie, kuriem programmā paredzēta mācību prakse						
PEDAGOGU NOVĒRTĒŠANA									
Pedagogu atlase	Pedagogu atlases process nodrošina, ka izglītības programmas īsteno speciālisti, kuri atbilst vismaz minimālajām prasībām un spēj nodrošināt kvalitatīvu mācīšanas un mācīšanās procesu.	Pieņemot darbā mācītspēku	Visi pedagogi						
Pedagogu vērtēšana	Pedagogu vērtēšana ir brīvprātīgs process, kurā tiek novērtēti četri aspekti: 1) pedagoģiskā procesa organizēšana, pārvaldība un rezultāti; 2) pedagogu ieguldījums izglītojamo attīstības procesā; 3) pedagogu ieguldījums izglītības iestādes attīstībā; 4) sadarbība pedagogu starpā, pieredzes uzkrāšana un zināšanu pārnese.	Katru gadu ¹³	Brīvprātīgi						
Akadēmiskā personāla ievēlēšana	Akadēmiskais personāls augstākās izglītības iestādēs ieņem akadēmiskos amatus vēlēšanu gaitā. Akadēmiskā personāla ievēlēšanas process ir noteikts augstskolas satversmē vai koledžas nolikumā.	Ik pēc sešiem gadiem ¹⁴	Viss akadēmiskais personāls ¹⁵						
OECD TALIS	TALIS novērtē skolotāju un skolu vadītāju skatījumu uz darba apstākļiem un mācību vidi savās izglītības iestādēs.	Ik pēc pieciem gadiem	Izlases kārtā						

¹³ Var veikt vairākas reizes vienā gadā.

¹⁴ Atkarībā no amata piemēram, rektorus ievēl ik pēc pieciem gadiem.

¹⁵ Tostarp izņēmumi (vadošie viespētnieki, vieslektori u. tml.), kurus var pieņemt darbā akadēmiskajos amatos bez ievēlēšanas, bet uz laiku līdz diviem gadiem.

TEMATISKAIS NOVĒRTĒJUMS	ĪSS APRAKSTS	PERIODS	NOVĒRTĒTĀ GRUPA	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
				VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU NOVĒRTĒŠANA									
Izglītības iestādes reģistrēšana	Izglītības iestādes reģistrēšana nodrošina, ka izglītības iestāde atbilst pamatprasībām un tai ir nepieciešamā kapacitāte izglītības pakalpojumu sniegšanai. Izglītības iestādes var dibināt valsts, pašvaldības, valsts augstākās izglītības iestādes un privātas juridiskās personas.	Dibināšanas un datu atjaunināšanas brīdī	Visas izglītības iestādes ¹⁶						
Akreditācija (tostarp pašnovērtējums) un vadītāja profesionālās darbības novērtēšana	Izglītības iestāžu darbības un to izglītības programmu īstenošanas un vadītāju profesionālās darbības novērtēšana ¹⁷ . Akreditācija sastāv no pašnovērtējuma ziņojuma (tiek aktualizēts katru gadu) un ārējā novērtējuma (reizi sešos gados vai citādi veic ekspertu komisija).	Ik pēc sešiem gadiem ¹⁸	Visas izglītības iestādes ¹⁹						
Studiju virzienu akreditācija	Studiju virzieni tiek akreditēti, novērtējot tādos aspektus kā atbilstība normatīvajiem aktiem, akadēmiskais personāls un mācību, zinātnes, informācijas, tehnisko materiālu un finansiālais nodrošinājums.	Ik pēc sešiem gadiem ²⁰	Visas izglītības iestādes						
Licencēšana	Izglītības iestādēm ir jālicencē savas izglītības programmas, lai nodrošinātu atbilstību normatīvajām prasībām. Licencēšanas procesa gaitā tiek novērtēta izglītības programmas atbilstība normatīvajām	Licencējot programmu un veicot izmaiņas	Visas izglītības iestādes ²¹						

¹⁶ Pieaugušo izglītības un interešu izglītības jomā iestādēm nav nepieciešama reģistrācija, ja izglītības pakalpojumus sniedz juridiskas vai fiziskas personas, kuras saņēmušas pašvaldības licenci neformālu kursu vai interešu izglītības programmu īstenošanai.

¹⁷ Pirmsskolas izglītībā izglītības iestāde netiek akreditēta, šajā pakāpē tiek veikta tikai pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja novērtēšana. Izglītības iestādes vadītāja profesionālās darbības novērtēšana nav attiecināma uz augstāko izglītību.

¹⁸ Pamatojoties uz novērtējumu, var atkārtot pēc diviem gadiem.

¹⁹ Pieaugušo izglītības jomā akreditācija un pašnovērtējums ir nepieciešams profesionālās izglītības iestādēm, kuras īsteno pieaugušo izglītības programmas, bet nav nepieciešams, ja izglītības pakalpojumus sniedz juridiskas vai fiziskas personas, kuras saņēmušas pašvaldības licenci neformālu kursu īstenošanai.

²⁰ Pamatojoties uz novērtējumu, var atkārtot pēc diviem gadiem.

²¹ Īstenojot neformālus pieaugušo izglītības kursus un interešu izglītības programmas, fiziskām un juridiskām personām jāsaņem pašvaldības izsniegta licence. Citām interešu izglītības programmām licencēšana nav nepieciešama.

TEMATISKAIS NOVĒRTĒJUMS	ĪSS APRAKSTS	PERIODS	NOVĒRTĒTĀ GRUPA	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
				VI	ProfI	AI	PI	PII	Intl
	prasībām un noteiktajiem mācību vides, infrastruktūras un materiālu standartiem.	(grozījumus) tajā							
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU VADĪTĀJU PROFESIONĀLĀS DARBĪBAS NOVĒRTĒŠANA									
Izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšana	Izglītības iestāžu vadītāju profesionālo darbību vērtē gan dibinātāji (ik pēc diviem gadiem), gan IKVD (ik pēc sešiem gadiem). Novērtēšanas procesā tiek vērtēta vadītāju kompetence, nepieciešamība pēc profesionālās kompetences pilnveides un profesionālās attīstības, kā arī novērtēšanas periodā sasniegtie snieguma mērķi.	Ik sešiem gadiem pēc	Visi izglītības iestāžu vadītāji ²²						
SISTĒMAS NOVĒRTĒŠANA									
Politikas plānošana	Plānojot politiku, tiek novērtēta aktuālā situācija, izvirzīti sasniedzami mērķi un sagatavots veicamo darbību plāns vēlamo rezultātu sasniegšanai. <i>Ex-post</i> un <i>ex-ante</i> novērtējumi tiek izmantoti, lai noteiktu īstenotās politikas ietekmi.	Mainīgs	Mainīgs						

Avots: autori

Kopumā Latvijā pastāv 23 tematiskie novērtējumi, kas tiek izmantoti izglītības kvalitātes monitoringam. Lielākā daļa šo novērtējumu attiecas uz izglītojamajiem (13), taču izglītības iestāžu un izglītības sistēmas novērtēšanai (kopumā) ir paredzēts tikai pa vienam tematiskajam novērtējumam. Ievērojama daļa no Latvijā izmantotajiem tematiskajiem novērtējumiem attiecas uz visiem izglītības veidiem un pakāpēm (piemēram, pastāvīga vērtēšana, politikas plānošana), bet citi ir specifiskāki (piemēram, OECD *TALIS*, absolventu monitorings). Vairāk nekā ceturto daļu (astoņus) no visiem novērtējumiem veic tādas starptautiskas organizācijas un apvienības kā Starptautiskā izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācija (piemēram, *IEA PIRLS*) vai OECD (piemēram, OECD *PISA*).

3.2.2. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒJUMU ANALĪZE

Pamatojoties uz Latvijas izglītības sistēmā izmantoto novērtējumu aprakstiem un to saistības ar attiecīgajiem izglītības veidiem un pakāpēm, kā arī ņemot vērā ekspertu vērtējumus, attiecīgos normatīvos aktus un plānošanas dokumentus un intervijas ar iesaistītajām pusēm, tika noteikti galvenie trūkumi izglītības

²² Pieaugušo izglītības jomā izglītības iestāžu vadītāju novērtējums attiecas uz to profesionālās izglītības iestāžu vadītājiem, kurās tiek īstenotas pieaugušo izglītības programmas.

kvalitātes novērtēšanas procesos. Identificētie trūkumi tika iedalīti piecās grupās (izglītojamie, pedagogi, izglītības iestāžu vadītāji, izglītības iestādes un izglītības sistēma) un ir attēloti tabulā zemāk (15. tabula).

15. TABULA. SECINĀJUMI PAR IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESIEM PĒC IZGLĪTĪBAS VEIDA UN PAKĀPES

TRŪKUMI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
		VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
IZGLĪTOJAMO NOVĒRTĒJUMS							
Pirmsskolas izglītojamo rezultātu novērtēšanas procesu starpā trūkst saskaņotības	Nacionālā līmenī nepastāv pirmsskolas izglītojamo novērtēšanas process. Izglītojamo progresam līdzī seko iestādes un pašvaldības, kuras izmanto dažādas pieejas (piemēram, pedagogu sagatavotus novērojumus un aprakstus), kuru starpā trūkst saskaņotības un salīdzināšanas iespēju, jo šīs metodes dažādās iestādēs un dažādās pašvaldībās krasi atšķiras (OECD 2016a).						
Trūkst procesu izglītojamo labsajūtas novērtēšanai	No pašlaik īstenotajiem izglītojamo novērtējumiem tikai starptautiski salīdzinošie pētījumi (piemēram, PISA) ietver datus par izglītojamo labsajūtu vispārējās izglītības pakāpē (OECD 2019c). Taču šie novērtējumi netiek veikti pietiekami bieži un nav pietiekami detalizēti, lai tos varētu izmantot dažādu laika periodu salīdzināšanai un lai tie kalpotu par pamatojumu izmaiņu veikšanai izglītības politikas pasākumos. Citu izglītības veidu un pakāpju (piemēram, augstākās un profesionālās) ietvaros valsts līmenī netiek veikts izglītojamo labsajūtas novērtējums. Taču dažas iestādes mēdz veikt šādus novērtējumus pēc savas iniciatīvas.						
Izglītojamo novērtējumos trūkst kontekstuālu datu, lai veiktu padziļinātu izglītības rezultātu analīzi	Izglītojamo novērtējumu ietvaros ievāktie kontekstuālie dati aprobežojas ar dzimumu un izglītības iestādes atrašanās vietu. Daudzpusīgāki kontekstuālie dati tiek iekļauti tikai starptautiski salīdzinošos pētījumos (piemēram, PISA, PIRLS), kas ņem vērā arī sociālekonomisko statusu, valodu un citus aspektus, taču neietver tādus aspektus kā vecāku izglītības vai atalgojuma līmenis. Turklāt šie dati ir pieejami tikai valsts līmenī un netiek ievākti katru gadu (OECD 2019a; Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019).						
Starptautiski salīdzinošie pētījumi netiek sasaistīti ar vietējiem pētījumiem, kas ļautu detalizētāk analizēt izglītojamo rezultātu iemeslus	Tādi pētījumi kā PISA, PIRLS un TIMSS sniedz starptautiski salīdzināmus datus par izglītojamo rezultātiem, taču tālāka izpēte, kas ļautu analizēt šajos starptautiskajos pētījumos konstatētās tendences, ir ierobežota (piemēram, dati nav pieejami pašvaldību līmenī), tādējādi mazinot priekšrocības, kuras varētu gūt no piedalīšanās šādos pētījumos (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019; OECD 2016a).						

TRŪKUMI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
		VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
Ierobežots absolventu rezultātu monitorings	Absolventu monitorings šobrīd tiek veikts tikai augstākās izglītības pakāpē (Jaunzeme 2020), kaut gan tiek plānots to veikt arī profesionālās izglītības jomā. Absolventu monitorings varētu būt neatņemama sastāvdaļa arī pieaugušo izglītības kvalitātes monitoringā – pašlaik netiek ievākta informācija par šī izglītības veida dalībnieku sasniegumiem sabiedrībā un darba tirgū. Tas gan politikas veidotājiem, gan izglītības iestādēm sniegtu vērtīgu informāciju par izglītības programmu atbilstību darba tirgus vajadzībām un absolventu konkurētspēju darba tirgū.						
PEDAGOGU NOVĒRTĒŠANA							
Pedagogu novērtēšana ir jāveic biežāk, jo tā nesniedz savlaicīgu informāciju par pedagogu sniegumu	Pastāv tikai daži pedagogu novērtēšanas procesi (reģistrācija, brīvprātīga pedagogu vērtēšana un starptautiskā aptauja TALIS), kas tiek īstenoti neregulāri, tādējādi nesniedzot savlaicīgu informāciju par pedagoģiskā procesa kvalitāti. Pedagogu novērtēšana jāveic biežāk, lai sniegtu savlaicīgu informāciju par pedagoģiskā procesa kvalitāti un pedagogu sniegumu, kā arī īstenotu nepieciešamos politikas pasākumus nolūkā risināt galvenās šajos novērtējumos konstatētās problēmas un izaicinājumus (Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību 2018; Pedagogu profesionālās darbības kvalitātes novērtēšanas organizēšanas kārtība 2017; OECD 2018d).						
Pedagogu novērtēšanas procesi ir jāuzlabo, lai atbalstītu pedagogu profesionālo izaugsmi	Pašreizējie pedagogu novērtēšanas procesi ir vairāk vērsti uz finansiālas atbildības sniegšanu (pamatojoties uz kvalitātes līmeni), nevis profesionālās izaugsmes veicināšanu. Pedagogu novērtējumiem vairāk jākoncentrējas uz personīgo izaugsmi, izceļot galvenās jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, un piedāvājot konkrētas darbības, kuras pedagogiem jāīsteno, lai paaugstinātu savu kompetenci. Tas jo sevišķi attiecas uz izglītības iestāžu līmeni, kurā iestāžu vadītājiem būtu jāuzņemas aktīvāka loma pedagogu novērtēšanas un profesionālās izaugsmes procesos (OECD 2016a).						
Pedagogu novērtēšanā netiek ņemti vērā izglītojamo novērtēšanas rezultāti	Šobrīd pedagogu novērtēšanas pamatā ir mācību procesa kvalitāte, bet netiek ņemts vērā izglītojamo sniegums vai izglītojamo viedoklis par pedagogu. Piemēram, ja pedagogi tiek vērtēti, pamatojoties galvenokārt uz standartizētu pārbaudes darbu rezultātiem, viņi var sagatavot izglītojamos tieši pārbaudes darbam un mācīt tikai tā nokārtošanai nepieciešamās prasmes, pievēršot mazāku uzmanību izglītojamo vispārīgai izaugsmei un izglītības vajadzībām. Šīs nevēlamās blakusparādības var mazināt, izmantojot daudzpusīgāku pieeju izglītības iestāžu un pedagogu snieguma novērtēšanai, piemēram, novērtējumu priekšplānā izvirzot izglītojamos un nosakot, vai pedagogi veido sadarbību ar izglītojamajiem, panākot daudzpusīgākus mācību rezultātus, kas ietver kritisko domāšanu, sociālās prasmes, iesaistīšanos mācību procesā un vispārējo labsajūtu (OECD 2013).						

TRŪKUMI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
		VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
	Mācīšanas un mācīšanās procesa kvalitātes nozīmīgumu uzsvēra arī izglītojamo aptaujas rezultāti, kuru pētījuma autori veica 2019. gada pavasarī. Lielākā daļa (72,5%) izglītojamo izvēlējās atbildi "Atsaucīgi un saprotoši skolotāji, pie kuriem var vērsties jebkādu neskaidrību gadījumā" kā galveno izglītības kvalitātes faktoru (Iesaistīto pušu aptauja 2019).						
Pedagogu labsajūta tiek novērtēta reti	No pašreiz pieejamajiem pedagogu novērtēšanas procesiem tikai starptautiski salīdzinošos pētījumos (piemēram, <i>TALIS</i>) ir iekļauti dati par pedagogu labsajūtu (OECD 2019d). Nacionālā līmenī dati par labsajūtu tiek ievākti tikai no vispārējās izglītības pedagogiem. Turklāt šie novērtējumi netiek veikti pietiekami bieži un nav pietiekami detalizēti, lai tos varētu izmantot dažādu laika periodu salīdzināšanai un lai tie kalpotu par pamatojumu izmaiņu veikšanai izglītības politikas pasākumos.						
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU NOVĒRTĒŠANA							
Iestāžu novērtēšanā trūkst riska identificēšanas sistēmas jeb agrīno brīdinājuma pazīmju sistēmas, kas uzlabotu operatīvu atbalsta sniegšanu un problēmu risināšanu	Akreditācijas process ir izstrādāts, izmantojot labāko starptautisko praksi, jo tas ietver ikgadējos pašvērtējumus un ārējos novērtējumus ik pēc sešiem gadiem, taču šajos novērtējumos nav iekļauta riska identificēšanas jeb agrīno brīdinājuma pazīmju sistēma. Riska identificēšanas jeb agrīno brīdinājuma pazīmju sistēmas ieviešana palīdzētu noteikt konkrētajām izglītības iestādēm nepieciešamo atbalstu, piemēram, konstatējot biežu pedagogu maiņu, augstu nesekmīgo izglītojamo skaitu u.tml. (OECD 2016a; Izglītības kvalitātes valsts dienests 2020).						
Akreditācijas procesā netiek pilnvērtīgi ņemtas vērā atšķirības starp izglītības iestādēm	Akreditācijas procesā izglītības programmu kvalitāte, mācību vide, pedagogu kompetence un izglītības iestāžu procesu efektivitāte tiek vērtēta pēc kopējiem kvalitātes kritērijiem. Šāda pieeja nodrošina izglītības iestāžu novērtēšanu pēc noteikta standarta, nepievēršot īpašu uzmanību izglītības iestāžu atšķirīgajiem mērķiem un resursiem. Lai akreditācijas gaitā varētu nodrošināt katrai izglītības iestādei pielāgotu novērtēšanas procesu, tajā jāiekļauj to mērķu un resursu nodrošinājuma analīze. Tas veicinātu OECD ierosinātā principa ievērošanu, kas paredz izglītības iestāžu novērtēšanā pāriet "no atbildības uz kvalitāti" (OECD 2013). Pieaugušo izglītības jomā akreditācija un pašvērtējums ir nepieciešams profesionālās izglītības iestādēm, kurās tiek īstenotas pieaugušo izglītības programmas.						
Nav izstrādāta pilnvērtīga pēcakreditācijas procedūra, kas	Saskaņā ar OECD, ir nepieciešams uzlabot attieksmi pret pašvērtējumu un akreditāciju, jo tie netiek uzskatīti par iespējām veikt uzlabojumus, bet gan par instrumentu, ar kuru IZM uzrauga iestādes piedāvāto izglītības programmu kvalitāti. Lai vairāk pievērstos attīstības iespēju identificēšanai, akreditācijas procesam jāietver pēcakreditācijas pasākumi rekomendāciju īstenošanas statusa apzināšanai. Tāpat akreditācijas ziņojumā						

TRŪKUMI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
		VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
nodrošinātu sagatavoto rekomendāciju īstenošanu	jānorāda, cik lielā mērā izglītības kvalitātes uzlabošanā jāiesaistās dibinātājam. Turklāt saskaņā ar Velsā izstrādāto praksi, OECD ierosina akreditācijas ziņojumos skaidri norādīt, kādi pasākumi jāveic pašvaldībām (un citiem dibinātājiem), lai palīdzētu izglītības iestādēm uzlabot izglītības kvalitāti (OECD 2016a). Profesionālās izglītības iestādēm, kuras īsteno pieaugušo izglītības programmas, ir nepieciešama pieaugušo izglītības akreditācija un pašvērtējums.						
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU VADĪTĀJU PROFESIONĀLĀS DARBĪBAS NOVĒRTĒŠANA							
Ierobežotais novērtēšanas procesu skaits neļauj veikt visaptverošu novērtējumu	Tiek atzīts, ka trūkst mehānismu izglītības iestāžu vadības profesionālās darbības monitoringam un novērtēšanai (Pont <i>et al.</i> 2008). Šobrīd pastāv tikai viens novērtēšanas process, kuru veic ekspertu komisija, izvērtējot izglītības iestāžu vadītāju sasniegtos mērķus, amata pienākumu izpildi, kompetenci un profesionālo kvalifikāciju. Taču tā neietver, piemēram, pedagogu / vecāku aptaujas vai izglītojamo snieguma rezultātus (Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru, citu Izglītības likumā noteiktu institūciju, vispārējās un profesionālās izglītības programmu akreditācijas un izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas kārtība 2016).						
Iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas procesi nav saskaņoti ar plānošanas dokumentos un stratēģijās iekļautajiem rādītājiem	Izglītības iestādes vadībai ir neatņemama loma izglītības iestādes mācīšanas un mācīšanās procesa uzlabošanā (Kools <i>et al.</i> 2016). Taču šobrīd izglītības iestāžu vadītāju snieguma novērtēšanai paredzētie mehānismi nav pietiekami attīstīti. Lai gan politikas plānošanas dokumentos ir noteikti mērķi un politikas rezultāti, kas izglītības iestāžu vadītājiem ir jāsasniedz, rādītāji, ar kuriem būtu iespējams novērtēt iestāžu vadības sniegumu, nav izstrādāti. Šādu rādītāju trūkums mazina izglītības iestāžu vadības atbildības līmeni. Pieaugušo izglītības jomā izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtējums attiecas uz to profesionālās izglītības iestāžu vadītājiem, kurās tiek īstenotas pieaugušo izglītības programmas.						
SISTĒMAS NOVĒRTĒŠANA							
Dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm trūkst sistemātiska un saskaņota izglītības kvalitātes monitoringa	Latvijā pirmsskolas izglītībā nepastāv sistemātisks izglītības kvalitātes monitoringa process, jo bērnu rezultātu, pedagogu un izglītības iestāžu novērtēšanas procesi netiek izmantoti pietiekami bieži vai vispār netiek izmantoti (piemēram, bērnu rezultātu novērtēšanas gadījumā). Vietējā līmenī īstenotie novērtējumi nav pietiekami saskaņoti (vienotas vadlīnijas) un nenodrošina pietiekamu augšupejošo saikni (pedagogu veikts iestāžu vadītāju novērtējums). Tādēļ ir nepieciešams izstrādāt vienotas novērtēšanas vadlīnijas un iekļaut dažādas novērtēšanas pieejas, piemēram, pedagogu / vecāku aptaujas (OECD 2016a). Arī pieaugušo izglītības jomā trūkst sistēmas līmeņa novērtēšanas procesu – formālas pieaugušo izglītības programmas tiek novērtētas tikai licencēšanas laikā, bet neformālu izglītības programmu kvalitāte netiek						

TRŪKUMI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE					
		VI	Profl	AI	PI	PII	Intl
	vērtēta vispār. Politikas plānošanas pienākums ir sadalīts desmit dažādu iestāžu starpā (IZM, Ekonomikas ministrija, Labklājības ministrija u.c.), kuras koordinē mūžizglītības īstenošanu. Tomēr par pieaugušo izglītību ievāktie dati ir nepietiekami – trūkst informācijas ne tikai par reģistrēšanos mācībām un izglītības sniedzējiem, bet arī par pieaugušo izglītības atstāto ietekmi uz darba tirgu. Tādēļ par pirmsskolas un pieaugušo izglītību trūkst rūpīgai politikas plānošanai un lēmumu pieņemšanai nepieciešamā informācija (Par pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.-2020. gadam 2016).						
Vairāk darba jāiegulda izglītības iestāžu izdevumu novērtēšanā un uzraudzībā	Izglītības iestāžu izdevumu pamatojums un apjoms tiek novērtēts reti. Ārējo uzraudzību nodrošina Valsts kontrole, taču tā ir neregulāra, tematiska (piemēram, pedagogu atlīdzības sistēmas novērtējums) un neietver visus izglītības veidus un pakāpes (Valsts kontrole 2018). Biežāki un visaptverošāki novērtējumi / revīzijas sniegtu iespēju ievākt nepieciešamo informāciju, lai novērtētu, cik liela līdzekļu daļa tiek tērēta pedagogu un administratīvā personāla atalgojumam, mācīšanas un mācīšanās materiāliem un infrastruktūras uzturēšanai. Šie dati ļautu novērot tendences, identificēt iestādes, kuras pārvalda savus resursus neefektīvi (piemēram, novērtējot infrastruktūras izdevumus uz vienu m² vai administratīvā personāla atalgojumu uz vienu izglītojamo) un tā rezultātā ierosināt politikas pasākumus, kas uzlabotu sistēmas efektivitāti. Tas attiecas uz visām izglītības iestādēm, kuras vismaz daļēji tiek finansētas no valsts vai pašvaldības budžeta.						
Izglītības sistēmas novērtējumu ziņojumi nav brīvi pieejami un netiek plaši izmantoti	Ziņošana ir viens no galvenajiem izglītības monitoringa procesa posmiem (OECD 2013). Pašreizējā ziņošanas sistēma ir sadrumstalota, jo dažādas iestādes veic dažādus novērtējumus un nav konkrēta procesa pārvaldnieka (iestādes), kas uzraudzītu un organizētu visu monitoringa procesu izglītības sektorā. Apgrūtinātā pieejamība ierobežo dažādu izglītības sistēmā iesaistīto pušu atbildības līmeni, jo galvenās izglītības kvalitātes monitoringa atziņas netiek plaši izziņotas. Tāpat tas samazina potenciālo pētījumu skaitu, ko varētu veikt, pamatojoties uz izglītības monitoringa ziņojumiem, jo citas iestādes, pētnieki un augstākās izglītības iestāžu izglītojamie nevar izmantot izglītības kvalitātes monitoringa datus / secinājumus savos pētījumos (Intervijas ar iesaistītajām pusēm 2019).						

Avots: autori

Veiktā izglītības kvalitātes monitoringa elementu analīze sniedz vairākas atziņas, kuras jāņem vērā izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas veidošanas laikā. Pašreizējā izglītības kvalitātes novērtēšanas sistēma ir daudzpusīga un ietver dažādus valsts līmeņa novērtējumus, taču daži izglītības veidi un pakāpes (piemēram, pieaugušo izglītība, interešu izglītība) un novērtējumu veidi (piemēram, pirmsskolas izglītojamo novērtējums, sistēmisks visu izglītības veidu novērtējums) nav pietiekami attīstīti. Arī sistēmas līmeņa novērtējumi ir nepilnīgi – pašreizējie novērtējumi neņem vērā savstarpējo saistību starp dažādiem izglītības veidiem un nevērtē tādus visaptverošus procesus kā izdevumi. Turklāt, lai gan daži svarīgi novērtējumi jau ir ieviesti, tie tiek veikti neregulāri, jo sevišķi pedagogu un izglītības iestāžu vadītāju līmenī.

No dažādiem novērtējumiem ievāktā informācija neatbilst savstarpēji izslēdzošam un pilnībā visaptverošam principam – no dažādiem novērtējumiem iegūtie rezultāti pārklājas un pašreizējais tematisko novērtējumu saraksts nav pilnīgs, jo tas nerisina tādus būtiskus jautājumus kā izdevumu novērtēšana un pedagogu / izglītojamo labsajūtas novērtēšana.

Lai atrisinātu šos jautājumus, ir būtiski izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izstrādē piemērot stratēģisku pieeju, kas ļautu saskaņot dažādus elementus un panākt to mijiedarbību, vienlaikus izvairoties no atkārtojumiem, mērķu nekonsekvences un trūkstošiem novērtēšanas procesiem (OECD 2013).

3.3. PAŠREIZĒJĀ DATU VĀKŠANAS INFRASTRUKTŪRA

Kvalitatīva datu vākšana ir neatņemama labi funkcionējošas monitoringa sistēmas daļa, kas nodrošina rādītāju aprēķināšanu un izglītības sistēmā iesaistīto pušu snieguma novērtēšanu. Šobrīd dati par Latvijas izglītību ir izkaisīti pa dažādām informācijas sistēmām, piemēram, VIIS, skolvadības sistēmām (piemēram, E-klase, *Mykoob*), e-studiju sistēmām (piemēram, *Moodle*), Nacionālajā zinātniskās darbības informācijas sistēmā un citās. Šīs informācijas sistēmas ietver atšķirīgu informāciju par izglītojamo sniegumu, izglītojamo personas datiem, galveno informāciju par izglītības iestādēm un to programmām u.tml. Dažādās informācijas sistēmas (un ierobežotās datu apmaiņas iespējas) samazina šīs informācijas izmantojamību vienotā izglītības politikas plānošanā. Piemēram, šobrīd netiek nodrošināta vai ir ierobežota datu apmaiņa starp atsevišķām izglītības informācijas sistēmām lokālā un nacionālā mērogā, kas apgrūtina dažādu izglītības kvalitātes aspektu analizēšanu un rada lielu datu importēšanas procesa noslogojumu, kas tiek veikts manuālā veidā un paaugstina cilvēka kļūdu risku. Taču nesen ir uzsākti projekti ar mērķi veicināt datu apmaiņu starp VIIS un citām nacionālā līmeņa informācijas sistēmām (piemēram, Valsts ieņēmumu dienestu, Valsts zemes dienestu). Ja tie būs veiksmīgi, šie tehnoloģiskie jaunievedumi ļaus padziļināti analizēt izglītības kvalitāti un vērtēt izglītības kvalitātes rādītājus (piemēram, saistībā ar absolventu rezultātiem darba tirgū).

Turklāt visām izglītības sektorā izmantotajām publiskajām informācijas sistēmām trūkst analītiskās funkcijas (Izglītības un zinātnes ministrija 2018). Lai veiktu salīdzinājumus un aprēķinus, dati ir jāeksportē no attiecīgās informācijas sistēmas un jāanalizē citā programmatūrā (piemēram, Microsoft Corporation (turpmāk – MS) Excel). Tas attiecas arī uz izglītības kvalitātes rādītāju aprēķināšanu un analizēšanu – lai novērtētu rādītājus, dati no dažādām informācijas sistēmām un starptautiskiem pētījumiem ir jākartē un jāapstrādā trešo pušu analītiskajā programmatūrā.

3.3.1. VALSTS IZGLĪTĪBAS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS APRAKSTS

VIIS, kuru pārvalda IZM, ir pašreizējā izglītības datu vākšanas un uzglabāšanas procesa pamatā. Šīs sistēmas mērķis ir sniegt visām izglītības sektorā iesaistītajām pusēm informāciju, kas veicinātu lēmumu pieņemšanu ikdienā un izglītības kvalitātes un efektivitātes novērtēšanu. VIIS uzglabātie dati tiek ievākti no dažādiem avotiem: izglītības iestādēm, IKVD, VISC, pašvaldībām, CSP un citām informācijas sistēmām. IZM, AIC, IKVD, pašvaldības un izglītības iestādes ir atbildīgas par datu ievadīšanu VIIS. Tie tiek ievadīti dažādos veidos, piemēram, izglītības iestādes aizpilda veidlapas manuāli, bet informācija no Valsts pārbaudījumu informācijas sistēmas, ledzīvotāju reģistra un citām sistēmām tiek pārsūtīta datu apmaiņas ceļā (Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi 2019).

VIIS ietver visaptverošu informāciju par visiem izglītības sistēmas līmeņiem: studiju programmām, studiju virzieniem, izglītības iestādēm, to dibinātājiem un izglītības sistēmu kopumā (Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi 2019). Kā redzams attēlā zemāk (14. attēls), VIIS sastāv no dažādām sastāvdaļām, kas nodrošina procesu atbalstu, piemēram, datu reģistriem, tarifikācijas atbalstu, licencēšanas un akreditācijas atbalstu u.c. Tāpat VIIS ietver komponentus, kas veicina datu koplietošanu un administratīvo atbalstu, piemēram, datu apmaiņu, ziņojumus u. tml.

14. ATTĒLS. VALSTS IZGLĪTĪBAS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS STRUKTŪRA

Avots: adaptēts no Izglītības un zinātnes ministrija 2018

Visapjomīgākie dati, kas tiek uzglabāti VIIS, attiecas uz izglītojamajiem (izglītojamo reģistrs, obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites datubāze, studējošo un absolventu reģistrs, izglītības dokumentu reģistrs) dažādos izglītības veidos un pakāpēs (izņemot neformālo pieaugušo izglītību). Izglītojamo dati ietver tādas personas datus kā vecums, deklarētā dzīvesvieta, informācija par apmeklētajām izglītības iestādēm un apgūtajām studiju programmām, imatrikulācijas datums, eksmatrikulācijas datums, tās iemesls u.tml. Dati tiek apkopoti no dažādiem avotiem: izglītības iestādēm, IKVD, VISC un pašvaldībām. Dati, kas raksturo izglītības kvalitāti, attiecas galvenokārt uz izglītības rezultātiem: saņemto kvalifikāciju, iegūtajiem kredītpunktiem un sniegumu pa semestriem.

Dati par izglītības iestādēm tiek uzglabāti Izglītības iestāžu reģistrā, Augstskolu reģistrā un Izglītības programmu reģistrā. Izglītības iestāžu dati ietver nosaukumu, adresi, dibinātāju, izglītības iestādes veidu, izglītības iestādes vadītāju, atbilstību prasībām u.c. Šie dati tiek iegūti no izglītības iestādēm, IKVD, AIC un citiem avotiem.

Dati par personālu tiek apkopoti no Pedagogu reģistra, Akadēmiskā personāla reģistra un Tehniskā personāla reģistra. Personāla dati ietver vārdu un uzvārdu, vecumu, amatu, iegūto kvalifikāciju, darba attiecību uzsākšanas un izbeigšanas datumu, tarifikāciju u.c. Personāla raksturojums tiek iegūts no izglītības iestādēm, VISC, Sodu reģistra un pašvaldībām. VIIS ietver arī tarifikācijas sadaļu – elektronisku rīku mācībspēka darba slodzes un atalgojuma aprēķināšanai. Šī informācija tiek izmantota gan politikas plānošanā, gan normatīvo aktu izstrādāšanā (Valsts kontrole 2018).

3.3.2. VALSTS IZGLĪTĪBAS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS ANALĪZE

Lai strukturāli novērtētu VIIS, tika piemērots gan OECD Statistiskās darbības kvalitātes ietvars, gan Pasaules Bankas Sistēmiskā pieeja labākiem izglītības rezultātiem. Šī kombinētā pieeja ļāva novērtēt, vai informācijas sistēmā iekļautie dati tiek pārvaldīti saskaņā ar starptautiskajiem datu izcilības kvalitātes standartiem, izmantojot astoņus kvalitātes raksturlielumus: atbilstība, precizitāte, uzticamība, savlaicīgums, pieejamība, interpretējamība, saskaņotība un izmaksu efektivitāte (16. tabula).

Jāpiebilst, ka šobrīd IZM īsteno VIIS attīstības projektu, kura noslēgums paredzams 2021. gada laikā. Tabulā zemāk (17. tabula) ir iekļauti papildu pieņēmumi gadījumos, kuros ir paredzams, ka konkrētais VIIS attīstības projekts varētu atrisināt konstatētās problēmas un trūkumus. Taču šie pieņēmumi netika iekļauti šīs apakšnodaļas secinājumos, jo tie ir vairāk vērsti uz pašreizējo (aktuālo) situāciju.

16. TABULA. OECD UN PASAULES BANKAS DATU KVALITĀTES RAKSTURLIELUMU APRAKSTS

KVALITĀTES RAKSTURLIELUMI	APRAKSTS
Atbilstība	- ievāktie dati ir atbilstoši lietotāju grupām un to vajadzībām (Scheerens <i>et al.</i> 2012).- statistika sniedz atbilstošu informāciju, kas ir saskaņā ar attiecīgā temata tiesisko un institucionālo vidi (World Bank 2014).
Precizitāte	- novērtē, cik lielā mērā dati ļauj pareizi aprēķināt vai aprakstīt lielumus vai īpašības, kuru mērīšanai tie ir paredzēti (Jaap Scheerens <i>et al.</i> 2012).- izmantotie statistiskie paņēmieni atbilst pamatotām statistikas procedūrām (World Bank 2014).
Uzticamība	- lietotāju uzticība sistēmas datu produktiem. Tas liecina, ka dati tiek uzskatīti par sagatavotiem profesionāli un saskaņā ar attiecīgajiem statistikas standartiem un, ka politika un prakse ir caurskatāma (Scheerens <i>et al.</i> 2012).- starpposmu rezultāti un statistikas dati tiek regulāri novērtēti un apstiprināti (World Bank 2014).- revīzijas kā uzticamības rīks tiek rūpīgi analizētas, lai iegūtu vērtīgu informāciju (World Bank 2014).
Savlaicīgums	- laika posms starp datu pieejamību un notikumiem vai parādībām, ko tie apraksta. Savlaicīguma jēdziens tiek novērtēts, pamatojoties uz laika periodu, kurā informācija ir noderīga un izmantojama (Scheerens <i>et al.</i> 2012).- periodiskums un savlaicīgums atbilst starptautiski pieņemtiem informācijas izplatīšanas standartiem (World Bank 2014).- datu revīzijas tiek veiktas regulāri un tiek publicētas (World Bank 2014).
Pieejamība	- atspoguļo, cik viegli datu produkti ir atrodamā un pieejami (Scheerens <i>et al.</i> 2012).- informācijas izplatīšanas veidi ir piemēroti, un statistikas rezultāti tiek pasniegti objektīvā veidā (World Bank 2014).- ir pieejams operatīvs un zinošs atbalsta dienests (World Bank 2014).
Interpretējamība	- atspoguļo, cik viegli lietotājiem būs saprast un pareizi izmantot un analizēt datus. Interpretējamības līmeni lielā mērā nosaka jēdzienu definīciju atbilstība, mērķauditorija, datu pamatā esošie mainīgie un terminoloģija, kā arī informācija par datu ierobežojumiem, ja tādi pastāv (Scheerens <i>et al.</i> 2012).
Saskaņotība	Atspoguļo, cik lielā mērā dati ir loģiski saistīti un savstarpēji konsekventi. Tā ietver divus galvenos aspektus:

KVALITĀTES RAKSTURLIELUMI	APRAKSTS
	- saskaņotība datu kopas ietvaros nozīmē, ka datu pamatvienības ir balstītas uz saderīgiem jēdzieniem, definīcijām un klasifikāciju un tās ir iespējams apvienot. Nesaskaņas datu kopā rodas, piemēram, kad tādi divi pretēji bilances rādītāji kā ienākošie un izejošie līdzekļi nav līdzsvarā (Scheerens <i>et al.</i> 2012); - saskaņotība datu kopas ietvaros nozīmē, ka dati ir balstīti uz kopīgiem jēdzieniem, definīcijām un klasifikāciju vai ka jebkādas atšķirības ir izskaidrotas (OECD 2012b). Nesaskaņotība laika gaitā rodas pārrāvumu rezultātā, ko izraisa izmaiņas jēdzienos, definīcijās vai metodikā (Scheerens <i>et al.</i> 2012).
Izmaksu efektivitāte	- izmaksas un piegādātāja finansiālais slogs attiecībā pret ieguvumiem. Piegādātāja finansiālais slogs ir izmaksas, kuras jāsedz piegādātājam. Lai gan izmaksu efektivitāte netiek uzskatīta par kvalitātes raksturlielumu, tas ir faktors, kas jāņem vērā jebkurā kvalitātes analīzē, jo tā var ietekmēt visu raksturlielumu kvalitāti (Scheerens <i>et al.</i> 2012).

Avots: adaptēts no OECD 2012b, Scheerens *et al.* 2012 un World Bank 2014

Pamatojoties uz datu kvalitātes kritērijiem, VIIS tika novērtēta, lai identificētu nepieciešamos uzlabojumus (17. tabula).

17. TABULA. VIIS ANALĪZE SASKAŅĀ AR KVALITĀTES RAKSTURLIELUMIEM

ATŠĪFRĒJUMS:

	VIIS datu kvalitāte atbilst kvalitātes kritērijiem.
	VIIS datu kvalitāte daļēji atbilst kvalitātes kritērijiem.
	VIIS datu kvalitāte neatbilst kvalitātes kritērijiem.

KVALITĀTES RAKSTURLIELUMS	NOVĒRTĒJUMS	PAMATOJUMS
Atbilstība		VIIS apkopoto datu veidi ir noteikti nacionālajos normatīvos (Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi 2019) un katra 14. attēlā iekļautā reģistra atsevišķajos noteikumos. Saskaņā ar šiem noteikumiem viena no IZM (kā VIIS pārvaldnieka) galvenajām prioritātēm ir integrētas informācijas un datu analīzes struktūras izveidošana izglītības kvalitātes novērtēšanas procedūrai. Taču pašlaik izglītības kvalitātes monitoringam nepieciešamā informācija vai nu netiek ievākta nemaz, vai ir izkaisīta pa vairākām informācijas sistēmām, tādējādi par izglītības sistēmu nav pieejama visa informācija, kas ir aktuāla ieinteresētajām pusēm un izglītības kvalitātes monitoringam kopumā. Šī iemesla dēļ ieinteresētajām pusēm ir jāizmanto dažādi pieejamie resursi (tostarp VIIS), lai novērtētu izglītības iestāžu sniegumu un izmaiņas izglītības kvalitātē (Izglītības un zinātnes ministrija 2018). Turklāt, salīdzinot pašreizējo VIIS datu struktūru ar starptautisko praksi, atklājas vismaz divas neapzinātas jomas. Pirmā no tām ir saistīta ar nepilnīgu informācijas sniegšanu par izglītības izdevumiem, kas tiek uzskatīta par būtisku daļu no OECD Starptautiski salīdzināmas izglītības statistikas rokasgrāmatā noteiktajām vadlīnijām (OECD 2018b). Otrā attiecas uz pieaugušo dalību neformālās pieaugušo izglītības programmās un mūžizglītībā kopumā (OECD 2019b). Taču pašreizējais VIIS attīstības projekts (kura noslēgums tiek prognozēts 2021. gada laikā) veiksmīga iznākuma gadījumā vismaz daļēji atrisinās šīs problēmas, izveidojot izglītības kvalitātes rādītāju apkopošanas un

KVALITĀTES RAKSTURLIELUMS	NOVĒRTĒJUMS	PAMATOJUMS
		apstrādes funkciju un automātisku datu apmaiņu ar CSP, Valsts zemes dienestu (kas ļaus iegūt datus par absolventu nodarbinātības statusu un izglītības iestāžu reģioniem) un izglītības iestāžu informācijas sistēmām. Šie jaunievedumi varētu uzlabot IZM spēju izstrādāt pierādījumus balstītu izglītības politiku, kā arī radīt priekšnosacījumus detalizētākam izglītības kvalitātes monitoringam (Izglītības un zinātnes ministrija 2018).
Precizitāte		Datu precizitāte ir viena no jomām, kas VIIS tiek pastāvīgi attīstīta. VIIS datu kvalitātes uzraudzības procedūras dažādu datu veidiem atšķiras. Dažos gadījumos datu validēšana notiek automātiski, kas neļauj lietotājiem ievadīt / izvēlēties un saglabāt nepareizu informāciju. Taču dažu ziņojumu apstrādei joprojām nepieciešams manuāls darbs, kas nozīmē, ka, konstatējot atsevišķus kļūdainus ierakstus, par VIIS pārvaldību atbildīgajiem speciālistiem tie ir jāizlabo manuāli. Tāpat VIIS lietotājiem ir iespēja pašiem veikt datu apstiprināšanas darbības, izmantojot kontroles logu, kurā tie var izlabot ievadītos datus pirms iesniegšanas.
Uzticamība		Valsts kontrole VIIS raksturo kā "formālu rīku" un argumentējusi, ka dažu subjektu dati (piemēram, pedagogu tarifikācija) ir neuzticami, jo, piemēram, izmantojot tikai VIIS uzglabātos datus, nav iespējams noteikt, cik iestādēs viens pedagogs noteiktā brīdī reāli strādā (Valsts kontrole 2018).
Savlaicīgums		VIIS lietotājiem ir pienākums ievadīt datus 10 dienu laikā no attiecīgo izmaiņu iestāšanās (piemēram, izglītojama izstājas no izglītības iestādes). Taču, kad dati tiek apkopoti izglītības iestāžu aizpildītās veidlapās un ziņojumos (netiek ievadīti tieši), garo kvalitātes kontroles procedūru dēļ paiet ievērojami ilgāks laiks, pirms dati parādās VIIS, kas rada ievērojamu laika novirzi no brīža, kad dati tiek ievadīti sistēmā, līdz brīdim, kad tie kļūst pieejami VIIS lietotājiem. Taču nesen ir veikti būtiski uzlabojumi, jo šobrīd dažus datus var ievadīt VIIS, manuāli importējot teksta datnes (.csv, .xlsx formātā), kas ievērojami samazina minēto laika novirzi. Tāpat IZM paredz, ka pēc pašreizējā VIIS attīstības projekta īstenošanas (2021. gada laikā), VIIS spēs nodrošināt lietotājiem lielāko daļu datu ar minimālu novirzi (Izglītības un zinātnes ministrija 2018).
Pieejamība		VIIS ir savs publiskais portāls, kurš ir pieejams plašākai sabiedrībai. Taču tajā pieejamā informācija ir ierobežota līdz pamatinformācijai par izglītības iestādēm (piemēram, adreses, kontaktinformācija), īstenotajām izglītības programmām un bērnu aprūpes pakalpojumu sniedzējiem. Tāpat VIIS publiskā portāla saskarne tiek uzskatīta par lietotājiem nedraudzīgu un nefunkcionālu (Izglītības un zinātnes ministrija 2018). Tādējādi lielākā daļa VIIS uzglabāto datu nav pieejami citām iestādēm, ekspertiem un pētniekiem, lai analizētu tos sev nepieciešamajā līmenī. Tādēļ VIIS uzglabātie dati netiek izmantoti pietiekami bieži un plaši, kas mazina sabiedrības izpratni par Latvijas izglītības sistēmas stāvokli, kā arī iespējas veikt pētījumus un pieņemt pierādījumus balstītus lēmumus (gan izglītības sistēmā, gan ārpus tās). Taču IZM piedāvā citus veidus, kā piekļūt VIIS uzglabātajiem datiem. IZM ir noslēgusi vairāk nekā 100 datu apmaiņas līgumus ar lielāko daļu pašvaldību un tādām valsts iestādēm kā Valsts ieņēmumu dienests, Ceļu satiksmes drošības direkciju (turpmāk – CSDD) un CSP. Saskaņā ar šiem līgumiem, dati

KVALITĀTES RAKSTURLIELUMS	NOVĒRTĒJUMS	PAMATOJUMS
		no VIIS tiek pārsūtīti saņēmējam, izmantojot tīmekļa serveri. Taču dati pētniekiem tiek sniegti tikai pēc rakstveida pieprasījuma. Visbeidzot, lai gan pēc pieprasījuma pētnieki un valsts iestādes var saņemt detalizētākus datus, gan indivīdiem / iestādēm, kuras izsaka pieprasījumu, gan IZM ir jāiegulda ievērojami resursi, lai sagatavotu šādu pieprasījumu / datus. Jāatzīmē, ka VIIS attīstības projekta noslēgumā daudz vairāk datu būs publiski pieejami Latvijas Atvērto datu portālā un VIIS publiskajā portālā.
Interpretējamība		VIIS datu interpretējamības līmenis ir uzskatāms par problemātisku. Tam ir vairāki iemesli, piemēram, dati ir ierobežoti un nesniedz pietiekamu informāciju par būtiskiem izglītības kvalitātes aspektiem. Turklāt VIIS sniedz "jēldatus", kas nav pārvērtīti salīdzināmos rādītājos. Tas ierobežo datu izmantojamību lēmumu pieņemšanas procesā, jo to analizēšanā jāiegulda ievērojami resursi. VIIS ziņojumi, kas tiek sagatavoti pēc pieprasījuma, sniedz dažādām iesaistītajām pusēm aktuālus datus, taču tas rada nesaskaņotu un pat pretrunīgu datu plūsmu, kas var novest pie maldinošiem secinājumiem, kas neprecīzi atspoguļo aktuālo situāciju (Izglītības un zinātnes ministrija 2018). Tāpat VIIS trūkst datu apstrādes un analīzes (piemēram, automātisko ziņojumu, datu vizualizācijas u.tml.) funkcijas, kas atvieglotu VIIS apkopoto datu interpretēšanu. Taču ir būtiski pieminēt, ka šī funkcija tiks pievienota šobrīd īstenotā VIIS attīstības projekta gaitā.
Saskaņotība		Vērtējot VIIS saskaņotību, secināms, ka VIIS uzglabātā informācija ir noteikta normatīvajos aktos, kuros ir skaidri atrunāti jēdzieni, definīcijas un klasifikācija, kas ir saskaņota dažādu datu kopu starpā. Ja jēdzienos vai definīcijās tiek veiktas izmaiņas, tās tiek atspoguļotas VIIS (izlabojot, papildinot vai dzēšot datu laukus). Kopumā ir iespējams gūt pareizu un objektīvu vēsturisko informāciju par visām izmaiņām, kas VIIS veiktas jēdzienos, definīcijās un klasifikācijās. Šajā ziņā pastāv tikai daži izņēmumi, piemēram, kā norādījusi Valsts kontrole, tarififikācijas dati nav precīzi, jo datu sniedzēji (izglītības iestādes) interpretē Ministru kabineta noteikumos izvirzītās prasības atšķirīgi (Valsts kontrole 2018).
Izmaksu efektivitāte		Kā norāda IZM un Valsts kontrole, konstatētie trūkumi iepriekšējās sadaļās rada zemu efektivitātes līmeni. VIIS lietotāji pavadā pārāk ilgu laiku, cenšoties noskaidrot, vai viņu meklētie dati tiek uzglabāti VIIS, apvienojot datus ar datiem no citām informācijas sistēmām, veicot datu tīrīšanu un kartēšanu (nepilnīgu datu un / vai datu apmaiņas trūkuma dēļ starp VIIS un dažām nacionālajām informācijas sistēmām), sagatavojot datu pieprasījumus un eksportējot datus, lai veiktu pat visvienkāršāko analīzi, jo VIIS nepiedāvā analītisko funkciju (Izglītības un zinātnes ministrija 2018; Valsts kontrole 2018). Taču dažiem no šiem trūkumiem vajadzētu tikt atrisinātiem VIIS attīstības projekta gaitā, kura noslēgums ir paredzēts 2021. gada laikā.

Avots: autori

Uzticama datu vākšanas infrastruktūra ir neatņemama, lai ieviestu efektīvu un uzticamu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, kas ļautu pieņemt pierādījumos balstītus lēmumus. Šobrīd šie procesi tikai daļēji norit

saskaņā ar datu uzraudzības labo praksi – Latvijas izglītības sistēmas datu vākšanas infrastruktūrai trūkst centralizācijas, integrācijas, noteiktu funkciju un caurskatāmības:

- **CENTRALIZĀCIJA** | Pašlaik IZM un tās padotībā esošās iestādes īsteno atšķirīgas izglītības kvalitātes monitoringa funkcijas (piemēram, akreditāciju – IKVD, valsts pārbaudījumu organizēšanu – VISC, vispārējo izglītības datu pārvaldību – VIIS, kas ir IZM ITND departamenta pārziņā), tādēļ izglītības kvalitātes monitoringam nepieciešamie dati ir izkaisīti pa dažādām informācijas sistēmām un datubāzēm, kuras pārvalda dažādas iestādes. Ir ieteicams apvienot visus izglītības kvalitātes monitoringam nepieciešamos datus vienā informācijas sistēmā vai datubāzē, lai visa izglītības kvalitātes kategoriju, elementu un rādītāju mērīšanai nepieciešamā informācija atrastos vienuviet.
- **INTEGRĀCIJA** | Šobrīd VIIS (kā izglītības sistēmas datu noliktavai) trūkst datu apmaiņas iespēju ar tādām informācijas sistēmām kā izglītības pārvaldības sistēmas, kur tiek uzglabāti izglītības kvalitātes monitoringam nepieciešamie dati. Datu apmaiņas iespēju trūkuma dēļ palielinās par datu ievadīšanu atbildīgo darbinieku noslogojums gan IZM, gan izglītības iestādēs, jo vieni un tie paši dati jāievada vairākkārt dažādās informācijas sistēmās. Turklāt manuāla un atkārtota informācijas ievadīšana var radīt cilvēku kļūdas, pārsūtot datus no vienas informācijas sistēmas uz otru. Ir svarīgi, lai dati tiktu ievadīti jebkurā informācijas sistēmā tikai vienu reizi un tad pārsūtīti uz citām informācijas sistēmām, izmantojot datu apmaiņas funkciju.
- **FUNKCIONALITĀTE** | Šobrīd Latvijas izglītības sistēmas datu vākšanas infrastruktūrā trūkst noteiktu funkciju, kurām vajadzētu būt iekļautām visās mūsdienu informācijas sistēmās. Piemēram, nevienai no izglītības sektora pārvaldītajām informācijas sistēmām nav analītiskās funkcijas – lai novērtētu izglītības kvalitātes rādītājus un analizētu datus, dati no dažādām informācijas sistēmām un starptautiskiem pētījumiem ir jākartē un jāapstrādā, izmantojot trešo pušu analītisko programmatūru.
- **CAURSKATĀMĪBA** | Lai nodrošinātu saprotamību dažādām iesaistītajām pusēm, kuras izmanto informācijas sistēmas, tās pārvaldošajām iestādēm skaidri jānorāda, kāda informācija un par kādu laika periodu ir iekļauta attiecīgajā informācijas sistēmā. Tāpat tiek uzskatīts, ka datu publicēšanai pilnā apmērā tādās publiski pieejamās sistēmās kā VIIS publiskais portāls būtu daudz priekšrocību, tostarp labāka izglītības sistēmas caurskatāmība un mazāka datu pieprasījumu administrēšanas un sagatavošanas radītā noslodze.

Lai uzlabotu datu vākšanas procesu izglītības sektorā, ir nepieciešama visaptveroša izglītības sistēmas datu vākšanas stratēģija, jo sevišķi risinot tādus jautājumus kā integrācija dažādu informācijas sistēmu starpā.

3.4. KOPSAVILKUMS UN GALVENIE SECINĀJUMI

Izglītības sistēmas monitorings ir viens no galvenajiem instrumentiem izglītības politikas veidošanā, kas tiek izstrādāts, lai novērtētu dažādu izglītības sistēmā iesaistīto pušu sniegumu un izglītības kvalitāti kopumā. Taču, tā kā dažādu iesaistīto pušu starpā nepastāv vienprātība par to, kā definējams izglītības kvalitātes jēdziens, ieviest sistemātisku pieeju izglītības monitoringam nav iespējams. Lai gan dažādi novērtējumi nosaka sniegumu šaurākā mērogā (izglītības veidos un pakāpēs vai izglītības sistēmas līmeņos), nav izstrādāta visaptveroša struktūra, kas rada ļoti lielu iespējamību, ka dažādi novērtējumi pārklāsies vai nespēs pienācīgi novērtēt būtiskās izglītības kvalitātes kategorijas.

Šī neatņemamā pamata (izglītības kvalitātes jēdziena) trūkums izteikti atspoguļojas rādītāju nesaskaņotībā. Šobrīd Latvijā pastāv pārāk daudz izglītības kvalitātes rādītāju, turklāt šie rādītāji nav strukturēti – dažādos avotos (IAP, pašvaldību dokumentos, izglītības iestāžu attīstības plānos utt.) ir identificēti dažādi rādītāji. Tāpat nepastāv viena atbildīgā iestāde, kas veiktu visu ieviesto rādītāju apkopošanu un noteiktu, kuri no tiem ir piemērojami un mērāmi, bet kuri ir lieki un neatbilst izvirzītajiem kritērijiem. Tādējādi rodas situācija, kurā dažas izglītības kvalitātes kategorijas ir pārstāvēti pārmērīgi – vairāki rādītāji dažādos izglītības sistēmas līmeņos vai plānošanas dokumentos attiecas uz vienu un to pašu kategoriju. No otras

puses, daži aspekti, kas sniegtu noderīgu informāciju par izglītojamo, iestāžu un sistēmas sniegumu kopumā, tiek mērīti salīdzinoši maz.

Šī nevienmērība ir novērojama arī pašreiz īstenoto izglītības kvalitātes monitoringa novērtējumu starpā. Lai gan Latvijas izglītības sistēmā tiek īstenoti dažādi valsts līmeņa novērtējumi, tie nav savstarpēji saistīti un nepastāv visaptverošas struktūras, kas nodrošinātu, ka dažādi novērtējumi savstarpēji papildina cits citu un nepārklājas. Tāpat daži izglītības veidi un pakāpes (piemēram, pieaugušo izglītība, interešu izglītība) un novērtējumu veidi (piemēram, pirmsskolas izglītojamo novērtējums, sistēmisks visu izglītības veidu un pakāpju novērtējums) nav pietiekami attīstīti. Sistemātiskas pieejas trūkums un nenovērtēto izglītības jomu radītās “pelēkās zonas” pašlaik izmantoto novērtēšanas paņēmieni starpā rada atkārtojumus, nesaskaņas starp dažādiem laika posmiem un potenciāli lēnāku to izglītības jomu attīstību, kuras netiek novērtētas nemaz vai pietiekami bieži.

Pamatojoties uz veikto analīzi, secināms, ka infrastruktūra, kas tiek izmantota novērtējumu rezultātu apkopošanai un izglītības kvalitātes rādītāju analizēšanai, neatbilst labākajai datu vākšanas praksei. Lai gan Latvijas izglītības sektorā ir izstrādātas dažādas informācijas sistēmas (piemēram, VIIS, E-klase, *Mykoob*, *Moodle*), datu sasaiste šo sistēmu starpā nepastāv, kas palielina datu ievadīšanas procesa radīto noslodzi un cilvēka kļūdu rašanās risku. Turklāt VIIS un citās izglītības sistēmās uzglabātās datu kopas ir pārāk izkliedētas (iesaistītās puses nav pilnībā informētas par datu uzglabāšanas vietu) un nepilnīgas (piemēram, kontekstuālā informācija par izglītojamajiem ir ļoti ierobežota), lai pareizi novērtētu ieviestos rādītājus, tādēļ ieinteresētajām pusēm ir jāizmanto pieejamie resursi, kas sniedz tikai daļēju priekšstatu par izglītības iestāžu sniegumu un izmaiņām izglītības sistēmas kvalitātē. Visbeidzot, pastāvošajām informācijas sistēmām trūkst analītiskās funkcijas – lai veiktu pašus vienkāršākos salīdzinājumus vai aprēķinus, dati ir jāeksportē no, piemēram, VIIS, un jāanalizē, izmantojot trešo pušu analītisko programmatūru (piemēram, MS Excel).

Tā kā nepastāv vienprātības par izglītības kvalitātes definīciju, izglītības kvalitātes monitorings ir sadrumstalots un neapsver visus izglītības kvalitātes elementus, kurus nacionālās politikas veidotāji un ārējie eksperti uzskata par būtiskiem. Pašreizējai izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai trūkst sistemātiskas pieejas, tādēļ tā nespēj sniegt padziļinātu ieskatu, kas nepieciešams kvalitatīvu lēmumu pieņemšanai.

Efektīvas un kvalitatīvas izglītības sistēmas izstrādāšanai ir nepieciešams sistemātisks monitoringa risinājums, kura pamatā būtu vispārēji pieņemts izglītības kvalitātes jēdziens un kas ļautu politikas veidotājiem pieņemt stratēģiskus lēmumus, pamatojoties uz uzticamu un detalizētu informāciju.

4. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS APRAKSTS

Šajā nodaļā ir aprakstīta izstrādātā izglītības kvalitātes monitoringa sistēma, iekļaujot tās mērķus, īpašības un priekšnosacījumus tās veiksmīgai ieviešanai un izmantošanai. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma tiek veidota uz savstarpējas vienošanās pamata, lai veiktu izglītības kvalitātes novērtējumu ar mērķi veicināt izglītības kvalitātes uzlabošanu, kā arī atvieglot politikas plānošanu, izglītības sistēmā iesaistīto pušu novērtēšanu un resursu izmantošanas efektivitātes palielināšanu.

4.1. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA MĒRĶI

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas virsmērķis ir palīdzēt efektīvāk novērtēt izglītības kvalitāti – nodrošināt attiecīgajām ieinteresētajām pusēm (IZM, iestāžu dibinātājiem, pašvaldībām, izglītības iestādēm, pedagogiem, izglītojamajiem, sabiedrībai u.c.) savlaicīgu un uzticamu informāciju, kas ļauj tām pieņemt uz pierādījumiem balstītus lēmumus, veicinot izglītības kvalitātes attīstību. Efektīvi funkcionējošai izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jānodrošina šādu apakšmērķu sasniegšana:

- **NODROŠINĀT SALĪDZINOŠO NOVĒRTĒŠANU UN STIPRO UN VĀJO PUŠU IDENTIFICĒŠANU |** Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jākalpo par caurskatāmu un objektīvu rīku, ar kura palīdzību analizēt izglītības kvalitāti dažādos izglītības sistēmas līmeņos (piemēram, izglītības iestāžu līmenī). Monitorings ļautu novērtēt atšķirības sasniegtajos rezultātos, identificēt potenciālos iemeslus, kā arī konstatētu dažādu izglītības sistēmas daļībnieku stiprās un vājās puses. Snieguma novērtējumu (stipro un vājo pušu identifikāciju) nepieciešams veikt, fokusējoties nevis uz konkrētu izglītības iestādi vai dibinātāju rezultātu salīdzināšanu, bet gan salīdzinot snieguma atbilstību pret to izvirzītajiem mērķiem, līdzīgu analīzes objektu grupām (piemēram, nelielas izglītības iestādes ārpus attīstības centriem), valsts vidējiem rezultātiem vai citiem izvēlētiem atskaites punktiem.
- **UZLABOT CAURSKATĀMĪBU |** Izglītības sistēmai, kuru galvenokārt finansē nodokļu maksātāji, ir svarīgi iegūt augstu uzticības līmeni sabiedrībā, uzņemoties atbildību par izvirzīto izglītības kvalitātes mērķu sasniegšanu. Lai to paveiktu, izglītības sistēmai (tostarp izglītības iestādēm un to dibinātājiem) ir jārod iespējas informēt sabiedrību par to darbības efektivitāti un sniegtās izglītības kvalitāti skaidri saprotamā veidā. Izglītības sistēmas snieguma pārskats, kas izriet no izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas, ir pamatā diskusijām par to, ko izglītojamie un citas iesaistītās puses sagaida no izglītības sistēmas.
- **NOVĒRTĒT RESURSU NODROŠINĀJUMU UN PROCESU PĀRVALDĪBU |** Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jāpalīdz novērtēt, vai izglītības iestādēm un pedagogiem ir pieejami visi nepieciešamie resursi, lai nodrošinātu kvalitatīvu mācīšanas un mācīšanās procesu un radītu veselīgu un drošu mācību vidi izglītojamajiem. Tāpat monitoringa instrumentiem jāpalīdz novērtēt, vai visi resursi (pamatlīdzekļi un apgrozāmie līdzekļi, cilvēkresursi u.c.) tiek pārvaldīti efektīvi, piemēram, vai izglītības iestādēm nav liekas infrastruktūras un administratīvie procesi tiek organizēti optimālā veidā.
- **NOVĒRTĒT IZGLĪTĪBAS REZULTĀTUS |** Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jāpalīdz novērtēt izglītojamo progresu un mācīšanas un mācīšanās procesa kvalitāti. Ir svarīgi ne tikai sekot līdzi izglītojamo sniegumam noteiktos priekšmetos, bet arī novērtēt plašākus izglītības rezultātus, tostarp kritisko domāšanu, sociālās prasmes, iesaistīšanos mācību procesā un vispārējo labsajūtu, kas ir neatņemama, lai izglītojamie uzrādītu augstvērtīgus rezultātus. No šiem novērtējumiem gūtie vispusīgie rezultāti ir svarīgi, lai saprastu, vai izglītības sistēma darbojas efektīvi, un izstrādātu praktiskus ieteikumus izglītojamo snieguma uzlabošanai.

- **NOVĒRTĒT DAŽĀDU IESAISTĪTO PUŠU SNIEGUMU** | Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jākalpo par instrumentu dažādos izglītības sistēmas līmeņos iesaistīto pušu (piemēram, iestāžu dibinātāju, vadītāju un pedagogu) snieguma novērtēšanai. Monitoringa rezultātus varēs izmantot, sagatavojot rekomendācijas iestādēm, ierosinot personīgās attīstības jomas (iestāžu vadītāju un pedagogu gadījumā) un izstrādājot motivējošus pasākumus (piemēram, paaugstinājumus un algas pielikumus) par labu sniegumu.

4.2. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS ĪPAŠĪBAS

Rūpīgi izstrādātai un efektīvai izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jāpiemīt šādām īpašībām:

- **ATBILSTĪGA MĒRĶIEM** | Būtisks izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas aspekts ir tās pienācīga saskaņošana ar izglītības sistēmas un izglītojamo mērķiem. Pirmkārt, ir svarīgi saskaņot izglītības kvalitātes monitoringa procesu ar izglītības sistēmas mērķiem un vienotu izpratni par izglītības kvalitāti. Otrkārt, šiem procesiem ir jābūt saskaņotiem ar attiecīgo izglītības veidu un pakāpi vai izglītības sistēmas līmeni, ko tie novērtē, tādēļ tiem jābūt elastīgiem.
- **SASKAŅOTA** | Lai izglītības kvalitātes monitoringa sistēma varētu sasniegt savu pilno potenciālu, tās atsevišķajām sastāvdaļām jāveido saskaņota sistēma. Tam nepieciešama vienota pieeja, lai izveidotu pilnvērtīgu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu.
- **SKAIDRI SAPROTAMA** | Visiem izglītības kvalitātes monitoringa procesa posmiem, t.i., mērķu izvirzīšanai, datu vākšanai, analizēšanai utt., jābūt skaidri aprakstītiem (iekļaujot periodiskumu, atbildīgo pusi utt.) un saprotamiem visām iesaistītajām pusēm. Tāpat no izglītības kvalitātes monitoringa gūtajiem rezultātiem un atziņām jābūt viegli interpretējamām visām iesaistītajām pusēm, kurām, pamatojoties uz šiem rezultātiem, jāpieņem operacionāli, politikas plānošanas u.c. veida lēmumi.
- **EFEKTĪVA** | Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jānodrošina iespēja ievākt augstas kvalitātes datus, kas tiks izmantoti monitoringa procesā, neradot pārlietu lielu administratīvo slogu. Ir svarīgi nodrošināt, ka tiek ievākta tikai tāda informācija, kas ir būtiska un tiks izmantota. Turklāt lēmumu pieņemējiem jāpiemēro resursu ziņā racionāla pieeja un jānovērtē, vai sagaidāmais datu vākšanas lietderīgums attaisno datu vākšanas procesa izmaksas (izmantotos resursus), vai pretējā gadījumā jāizvērtē citas izmantojamo datu alternatīvas.
- **OBJEKTĪVA** | Ievāktajiem datiem un rādītāju mērīšanas nosacījumiem / formulām jānodrošina objektīva analīze un novērtējums. Ir jāievieš nepieciešamie kontroles mehānismi, lai novērstu datu nepamatotu interpretāciju un iespējamās manipulācijas.
- **ĒRTI LIETOJAMA** | Izglītības sistēmai jānodrošina nepieciešamie rīki (piemēram, IT sistēmas, analītiskā programmatūra) un jāizmanto pētījumu metodes, lai nodrošinātu, ka visi izglītības kvalitātes monitoringa procesa posmi ir ērti lietojami un ļauj ietaupīt pēc iespējas vairāk laika iesaistītajām pusēm, kuras veic datu vākšanu, ievadīšanu, analīzi un citas darbības izglītības kvalitātes monitoringa procesā, vienlaikus saglabājot iegūto datu kvalitāti un uzticamību.
- **ATBILDĪBU VEICINOŠA** | Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jākalpo par instrumentu izglītības sistēmas darbinieku atbildīguma veicināšanai, tieši saistot viņu sniegumu ar karjeras izaugsmes iespējām, algas pielikumiem, vienreizējām piemaksām un sankcijām. Tieši sasaistot izglītības iestāžu vadītāju, pedagogu un izglītības iestāžu sniegumu ar to novērtējumu, izglītības kvalitātes monitoringa sistēma tiecas veicināt snieguma uzlabošanos (OECD 2013).

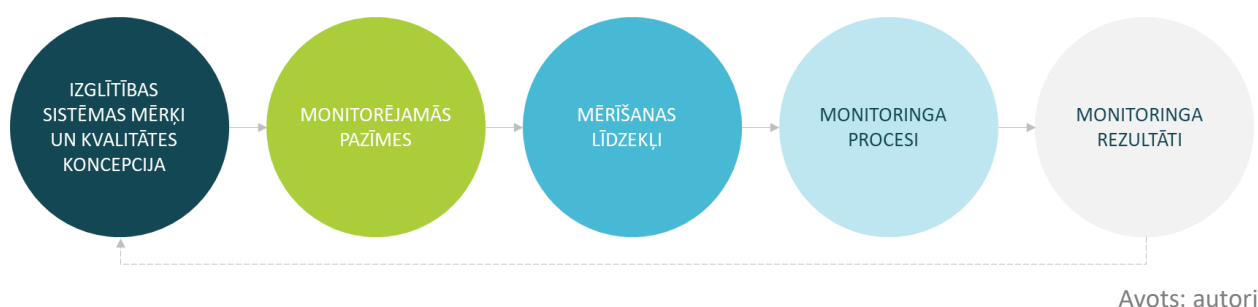
Šīs īpašības tika ņemtas vērā, projekta gaitā izstrādājot izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, tostarp datu vākšanas un apkopošanas procesu, kā arī monitoringa rīkus.

4.3. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMA

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu veido:

- izglītības sistēmas mērķi un izglītības kvalitātes koncepcija (5. nodaļa);
- monitorējamās pazīmes (5. un 6. nodaļa);
- mērīšanas līdzekļi²³ (6. nodaļa un 5.pielikums);
- monitoringa process (7. nodaļa);
- monitoringa rezultāti (7. nodaļa un 7. pielikums).

15. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS KONCEPTUĀLĀS SADAĻAS

IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS MĒRĶI UN IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KONCEPCIJA

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas funkcionēšanā būtiska ir vienota izpratne par sasniedzamajiem mērķiem un izglītības kvalitātes koncepciju. Izvirzītie mērķi un izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija veido vīziju un kalpo par ceļvedi, skaidri norādot virzienu izglītības un izglītības kvalitātes mērķu sasniegšanai.

Izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija Latvijas izglītības sistēmai ir aprakstīta 5. nodaļā.

MONITORĒJAMĀS PAZĪMES JEB KAS IR JĀMĒRĀ?

Nosakot izglītības sistēmas mērķus un vienojoties par izglītības kvalitātes koncepciju, tiek identificētas arī būtiskākas monitorējamās pazīmes, par kurām nepieciešams ievākt datus, lai veiktu sniegumu novērtējumu. Tomēr šajā posmā pazīmes tiek ieskicētas zemā detalizācijas pakāpē, kādēļ nepieciešams mērķus un izglītības kvalitātes koncepcijas sastāvdaļas atklāt līdz līmenim, par kuru pieejami dati analīzes veikšanai. Tāpat monitorējamās pazīmes lielā mērā ir atkarīgas no analizējamā objekta.

Tāpēc monitorējamās pazīmes izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā ir detalizētas, ņemot vērā izglītības saturiskos (izglītības veidi un pakāpes), sistēmiskos (izglītības sistēmas līmeņi) un kvalitatīvos (izglītības kvalitātes kategorijas un elementi, kas sīkāk aprakstīti 5. nodaļā) aspektus. Kvalitatīvie aspekti tālāk detalizēti līdz konkrētiem, izmērāmiem rādītājiem, kuri norāda uz specifiskām pazīmēm, kuras tiek analizētas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā (sīkāku aprakstu skatīt 6. nodaļā).

Saturiskie un sistēmiskie aspekti ir samērā stabili un paliek nemainīgi ilgtermiņā, ja vien izglītības sistēmā netiks īstenotas plaša mēroga strukturālas pārmaiņas. Savukārt kvalitatīvie aspekti biežāk tiek mainīti un pielāgoti aktuālajām sabiedrības un izglītības tendencēm un izaicinājumiem. Taču, tā kā sistemātiskas izmaiņas izglītības sistēmā prasa daudz laika (no politikas ierosināšanas līdz pilnīgai īstenošanai), jo stabilāka ir izglītības kvalitātes koncepcija, jo mērķtiecīgākas un ietekmīgākās būs politikas plānošanas iniciatīvas.

²³ Pie mērīšanas līdzekļiem pieskaitāmi arī izglītības jomas pētījumi. Ieteiktie izglītības jomas pētījumu temati aprakstīti 10. nodaļā. Tāpat pie mērīšanas līdzekļiem pieder aptaujas u.c. datu ieguves procesi, kas aprakstīti 8.1.4. apakšnodaļā.

Ierosināto monitorēšanas pazīmju detalizācija aprakstīta 5. un 6. nodaļā.

MĒRĪŠANAS LĪDZEKĻI JEB KĀ TĀS (MONITORINGA JOMAS) MĒRĪT?

Izglītības iestādes ievāc lielu daudzumu datu saistībā ar izglītības rezultātiem, mācīšanas un mācīšanās procesu un administratīvajiem pasākumiem. Lai gan uz datiem balstītam monitoringam ir potenciāls sniegt efektīvāku (ar mazāku administratīvo slogu) un lietderīgāku (savlaicīgu, precīzu un informatīvu) novērtējumu, tam jābūt rūpīgi strukturētam, lai tas nodrošinātu šīs priekšrocības. Tāpēc katram mērījumam ir jābūt skaidram pielietojumam, aprakstam, aprēķina formulai, noteiktam veikšanas biežumam, identificētiem datu avotiem utt.

Izstrādātajā izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā izglītības kvalitātes novērtējumu strukturē izglītības kvalitātes rādītāji. Rādītāji kalpo par pierādījumiem, lai novērtētu paveikto – tie ir izglītības sistēmas vai atsevišķas izglītības sistēmā iesaistītās puses panākumu apliecinājums (Shapiro 2003). Rādītāji ir neatņemama daļa no monitoringa sistēmas, jo tie nodrošina apkopoto datu aprēķināšanu, analīzi un rezultātu iegūšanu. Bez skaidri noteikta rādītāju kopuma monitoringa un novērtēšanas darbības zaudē spēju salīdzināt faktiskās izmaiņas ar plānotajiem un saskaņotajiem mērķiem (Gosparini *et al.* 2003). Tāpat rādītāji palīdz precizēt dažādu iesaistīto pušu pienākumus, skaidri norādot, kurš ir atbildīgs par noteiktu rādītāju sasniegšanu un ar to saistīto mērķu sasniegšanu (OECD 2013).

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā tiek sniegts pamatojums un skaidrojums par katra rādītāja nepieciešamību un saistību ar citiem izglītības sistēmas elementiem. Katrs rādītājs attiecas vismaz uz vienu izglītības veidu un pakāpi, izglītības sistēmas līmeni un izglītības kvalitātes kategoriju / elementu. Lai gan viens rādītājs var attiekties uz vairākiem izglītības veidiem un pakāpēm un izglītības sistēmas līmeņiem, nodrošinot izglītības kvalitātes koncepcijas konsekveni, viens rādītājs nevar attiekties uz vairākām izglītības kvalitātes kategorijām / elementiem. Dati katra rādītāja vērtības mērīšanai tiek iegūti no dažādām datubāzēm vai reģistriem, vai ievākta no attiecīgajiem novērtējumiem vai pētījumiem, kas sniedz izglītības kvalitātes rādītāju mērīšanai nepieciešamo informāciju.

Izglītības kvalitātes rādītāji ir aprakstīti 6. nodaļā, bet pilns izglītības kvalitātes rādītāju saraksts ir pieejams 5. pielikumā.

MONITORINGA PROCESI JEB KĀ ĪSTENOT MONITORINGU?

Monitoringa process, kura nolūks ir sniegt precīzu un savlaicīgu informāciju par nozares situāciju un sniegumu. Tā pamatā ir pastāvīga un periodiska raksturojo parametru (datu un / vai rādītāju) reģistrēšana īstermiņā vai ilgtermiņā. Monitoringa sistēma ievieš procesus informācijas ievākšanai, apstrādāšanai, analizēšanai un izplatīšanai starp / ar iesaistītajām pusēm, lai palīdzētu tām pieņemt uz pierādījumiem balstītus lēmumus (Glisic *et al.* 2002).

Ierosinātie monitoringa procesi izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai ir aprakstīti 7. nodaļā.

MONITORINGA REZULTĀTI JEB KĀ IZMANTOT MONITORINGA REZULTĀTUS?

Izglītības kvalitātes monitoringa rezultātiem jābūt pieejamiem dažādām ieinteresētajām pusēm, lietotājiem draudzīgā veidā. Pamatojoties uz monitoringa datiem, ieinteresētās puses pieņem informētus un savlaicīgus lēmumus par izglītības kvalitātes uzlabošanu saskaņā ar izglītības kvalitātes koncepciju un mērķiem. Piedāvātie un prototipētie monitoringa rīki nodrošina šo vajadzību apmierināšanu (detalizētāk skatīt 7. nodaļā un 7. pielikumā).

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas sagaidāmie ieguvumi (priekšrocības iesaistītajām pusēm) ir apkopoti 7. nodaļā.

4.4. PRIEKŠNOSACĪJUMI IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS EFEKTĪVAI FUNKCIONĒŠANAI

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas efektīvai funkcionēšanai ir vairāki priekšnosacījumi. Šie apstākļi ietver vienprātību iesaistīto pušu starpā, skaidri nošķirtas funkcijas, izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pārvaldībai nepieciešamo infrastruktūru un kompetences, kā arī uz izaugsmi vērstu domāšanu:

- **VIENPRĀTĪBA IESAISTĪTO PUŠU STARPĀ** | Pirmkārt, ir būtiski panākt vienošanos dažādu izglītības sistēmā iesaistīto pušu starpā par izglītības kvalitātes koncepciju, lai visi būtu vienisprātis par to, kādi aspekti izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai ir būtiski un attiecīgi būtu jāvērtē. Turklāt ir nepieciešams panākt vienošanos arī par to, kā strukturēt izglītības kvalitātes monitoringa procesu. Tā kā izglītības kvalitātes monitoringa process ir ilgstošs un samērā sarežģīts un tā kā visām iesaistītajām pusēm, kurām ir noteikta loma monitoringa procesā, būs jāiegulda laiks un arī līdzekļi nepieciešamās infrastruktūras izveidē un kompetenču attīstībā, kādēļ ir ļoti svarīgi, lai visas puses (no izglītojamajiem un pedagogiem līdz politikas plānotājiem) pilnībā pieņemtu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu.
- **SKAIDRI NOŠĶIRTAS FUNKCIJAS** | Dažādo izglītības sistēmā iesaistīto pušu starpā jābūt skaidri nošķirtām atbildības sfērām. Ir jābūt norādītam, kurš ir atbildīgs par vispārīgo izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pārvaldību un kurš ir atbildīgs par atsevišķu monitoringa posmu īstenošanu rādītāju līmenī. Turklāt ir jānorāda arī, kurš ir atbildīgs par datu vākšanas un analīzes infrastruktūras uzturēšanu, analītiskās kapacitātes veicināšanu un nodrošināšanu, informācijas izplatīšanu dažādu izglītības sistēmā iesaistīto pušu starpā u.tml.
- **NEPIECIEŠAMĀ INFRASTRUKTŪRA** | Lai izglītības kvalitātes monitoringa sistēma varētu darboties efektīvi, izglītības sistēmai ir jānodrošina nepieciešamā infrastruktūra (datortehnika, analītiskā programmatūra, informācijas sistēmas), kas ļautu ievākt, apkopot un analizēt izglītības kvalitātes rādītāju mērīšanai nepieciešamos datus.
- **KAPACITĀTE** | Kapacitāte ietver cilvēkresursu un kompetences, kas nepieciešamas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas procesiem, tostarp vadlīnijas izglītības kvalitātes monitoringa rīku lietošanai. Lai izveidotu efektīvu un darbojošos izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, ir nepieciešams attīstīt kapacitāti visos izglītības sistēmas līmeņos. Piemēram, pedagogiem un citiem izglītības iestāžu darbiniekiem var rasties vajadzība uzlabot analītiskās prasmes, kas ir īpaši būtiskas monitoringa sistēmas rezultātu interpretācijā. Papildus tam var būt nepieciešami centralizēti pasākumi, lai izstrādātu zināšanu bāzi – vadlīnijas novērtēšanas darbību īstenošanai (OECD 2013).
- **NEPĀRTRAUKTA IZAUGSME** | Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai nepārtraukti jāmainās un jāattīstās. Ir nepieciešams pastāvīgi apsvērt veidus, kā uzlabot monitoringa sistēmas efektivitāti un precizitāti, un izstrādāt jaunus novērtējumus, kas būtu vislabāk piemēroti dažādu izglītības kvalitātes kategoriju vērtēšanai.

5. IZSTRĀDĀTĀ IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KONCEPCIJA LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAI

Šajā nodaļā ir aprakstīta Latvijas izglītības sistēmai izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija, tās izstrādāšanas procedūra un saistība starp izglītības kvalitātes koncepciju un izstrādāto izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu. Jānorāda, ka pētījuma pirmais posms paredzēja vienotas, visus izglītības sistēmas līmeņus iekļaujošas “izglītības kvalitātes” definīcijas izstrādi. Ņemot vērā izvēlēto pieeju izglītības kvalitāti definēt kā “atbilstošu mērķiem (fit for purpose)”, saskaņojot ar IZM, tika izstrādāta izglītības kvalitātes koncepcija.

Izglītības sistēmas visā pasaulē tiek organizētas vairākos līmeņos (nacionālā, reģionālā, vietējā utt.), izglīto arvien daudzveidīgākas sabiedrības (multikulturālas, novecojošas) un pastāvīgi paļaujas uz daudzpusīgu ieinteresēto pušu iesaisti (vecāki, izglītojamie, politikas veidotāji, pedagogu apvienības, komerciālie izglītības sniedzēji, pētnieki, ideju laboratorijas u.tml.). Katram izglītības sistēmas līmenim un iesaistīto pušu grupai parasti ir sava nostāja par to, kāda veida zināšanas izglītības sistēmai vajadzētu sniegt izglītojamajiem, kā tā būtu jāstrukturē, kāds saturs būtu jāiekļauj mācību programmās, kādām vajadzētu būt attiecībām starp izglītības iestādēm un darba tirgu un kā vajadzētu īstenot izglītības kvalitātes novērtēšanu. Tāpēc izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jāatrod veidols un saturs, kas būtu pieņemams visām iesaistītajām pusēm un ļautu pilnveidot izglītības sistēmu, īstenojot saskaņotus politikas pasākumus. Turpmāk tekstā ir izskaidrotas šīs dažādās pieejas izglītības kvalitātei.

5.1. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES PIEEJAS UN IESAISTĪTO PUŠU VIEDOKLIS

Pamatojoties uz pētījuma rezultātiem, pastāv trīs visizplatītākās pieejas izglītības kvalitātes definēšanai.

1. **UZ MĒRĶIEM BALSTĪTA PIEEJA** | Šī pieeja definē izglītības kvalitāti, pamatojoties uz to, cik lielā mērā izglītības rezultāts atbilst izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem.
2. **UZ IEGULDĪJUMIEM, PROCESIEM UN REZULTĀTIEM BALSTĪTA PIEEJA** | Saskaņā ar šo pieeju izglītības sistēmas attīstības, funkcionalitātes un ietekmes aspektus var novērtēt, tikai izprotot izglītības rezultātus un to saistību ar ieguldījumiem un procesiem.
3. **UZ VIENLĪDZĪBU UN EFEKTIVITĀTI BALSTĪTA PIEEJA** | Šī pieeja ievieš divus jaunas izglītības kvalitātes aspektus, kas ir vienlīdz svarīgi, lai izstrādātu līdzsvarotu un visaptverošu monitoringa sistēmu – vienlīdzību un efektivitāti. Pamatojoties uz šo pieeju, izglītības iestāžu resursi, izglītojamo dzīvesvieta, ienākumu līmenis, ģimenes stāvoklis, vecāku iesaistīšanās un citi aspekti var būtiski ietekmēt izglītojamo sasniegumus. Tās pamatā ir racionāla individuālo un organizatorisko mērķu saskaņošana, panākot gan tehnisko rādītāju (piemēram, mācīšanās paradumi, iegūtās prasmes, izmaiņas attieksmē), gan sociālo rādītāju (piemēram, sociālā mobilitāte, ienākumi, darba ražīgums) kvalitāti par zemākām izmaksām.

Šīs pieejas ir apkopotas zemāk redzamajā tabulā (18. tabula). Pilns literatūras pārskats apkopojums par pieejām izglītības kvalitātei, kā arī Latvijas izglītības sistēmas iesaistīto pušu diskusiju rezultāti, intervijas un aptaujas ir atspoguļotas šī pētījuma Starpziņojumā.

18. TABULA. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES PIEEJAS

NR.	PIEEJA	APRAKSTS	PĒTĪJUMU PIEMĒRI	LATVIJAS IZGLĪTĪBAS IESAISTĪTO PUŠU VIEDOKLIS PAR IZGLĪTĪBAS KVALITĀTI
1.	Uz mērķiem balstīta pieeja	Novērtē, cik lielā mērā izglītības produkts atbilst izglītības mērķiem un uzdevumiem. Mērķi un uzdevumi var attiekties uz atsevišķiem izglītojamajiem, klasēm un / vai pedagogiem, izglītības iestādēm, pašvaldībām un / vai sistēmām, kas var radīt pretrunas sistēmā, jo katram līmenim izvirzītie mērķi atšķiras atkarībā no to pievēršanās sabiedrības vai individuālajām vajadzībām. Skaidru mērķu izvirzīšana var pārveidot izglītības praksi, saskaņojot politisko gribu un stratēģiski novirzot resursus prioritārajām jomām, nodrošinot labāku valdības vadīšanu, veicinot konsekventākus, saskaņotākus un uz izglītojamajiem vērstākus pakalpojumus ar vienotiem sociālajiem un pedagoģiskajiem mērķiem, sniedzot padomus iestādēm un palīdzot vecākiem pieņemt informētus lēmumus.	(Scherman <i>et al.</i> 2017) (OECD 2013) (OECD 2018c)	- izglītības monitoringa sistēmai jābūt balstītai uz vispārēju mērķi un jāveicina tā sasniegšana (dažādu izglītības pakāpju mērķi šobrīd ir noteikti atšķirīgos plānošanas dokumentos un standartos vai nav pietiekami definēti). - katrs izglītojamais saņem palīdzību savu individuālo mērķu sasniegšanai. - katram izglītojamajam ir jābūt patstāvīgam un sagatavotam dzīvei ar prasmēm, kas atbilst pastāvošajiem izaicinājumiem, tostarp darba tirgus prasībām. - monitoringa sistēmas ietvaros jāveicina savstarpēja uzticība datu sniedzēju, ievācēju un izmantotāju starpā, lai nodrošinātu sistēmas kvalitāti un atbilstību izvirzītajiem monitoringa mērķiem. Ir svarīgi ievākt un sniegt atsauksmes iesaistītajām pusēm, lai saprastu, kur un kā dati tiek izmantoti. - monitoringa sistēmā jābūt skaidri noteiktam datu pārvaldniekam, kā arī konkrētu lietotāju piekļuves tiesībām. monitoringa sistēmai ir jābūt caurskatāmai, ar skaidri noteiktiem tās pielietojuma mērķiem (atbalstam, nevis sodīšanai).
2.	Uz ieguldījumiem, procesiem un rezultātiem balstīta pieeja	Saskaņā ar šo pieeju, daudzus būtiskus izglītības sistēmas attīstības, funkcionalitātes un ietekmes aspektus var novērtēt, tikai izprotot izglītības rezultātus un to saistību ar ieguldījumiem un procesiem indivīdu un iestāžu līmenī.	(OECD 2018c) (European Commission 2001) (Nusche, Earl, <i>et al.</i> 2011; Nusche, Laveault, <i>et al.</i> 2011)	- ieguldījumi un pieejamie resursi izglītībā (infrastruktūra, mācība, tehnoloģijas, kvalificēti un motivēti pedagogi utt.) Ieguldījumi izglītības sistēmā (piemēram, pedagogu kvalifikācija, infrastruktūra, izglītojamo sociālekonomiskā izcelsme utt.) jāmonitorē sistēmas, dibinātāju un izglītības iestāžu līmenī. - process (mācīšanas metodes, profesionālā izaugsme, pārvaldība utt.). Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai jākoncentrējas uz procesu izglītības iestāžu līmenī, lai pedagogiem un izglītības iestāžu vadībai sniegtu informāciju par veicamajiem uzlabojumiem (piemēram, iejaukšanās pasākumi), kā arī uz rezultātiem izglītības iestāžu un sistēmas līmenī, lai nodrošinātu, ka tiek sasniegti izglītības sistēmas mērķi. Izglītības procesa

NR.	PIEEJA	APRAKSTS	PĒTĪJUMU PIEMĒRI	LATVIJAS IZGLĪTĪBAS IESAISTĪTO PUŠU VIEDOKLIS PAR IZGLĪTĪBAS KVALITĀTI
				monitoringam un novērtēšanai jākoncentrējas uz izglītības iestāžu un klašu līmeni, sniedzot atbalstu un brīvību izvēlēties dažādas pieejas. - sasniegtie rezultāti (īstermiņa un ilgtermiņa rezultāti, ietekme, centralizēto eksāmenu rezultātu indekss, sasniegumi dažādu mācību priekšmetu konkursos, starptautiskie salīdzinošie izglītības pētījumi u.c.). Ir nepieciešams atrast veidu, kā informēt plašāku sabiedrību par noteiktiem izglītības kvalitātes rezultātiem, lai izvairītos no izglītības iestāžu reitingu veidošanās, vienlaikus ļaujot vecākiem un citām personām izvēlēties piemērotāko izglītības iestādi atbilstoši savām vēlmēm. Izglītības rezultāti galvenokārt jānovērtē klašu un indivīdu līmenī, tādējādi vairāk pievēršoties formatīvajai, nevis summatīvajai vērtēšanai.
3.	Uz vienlīdzību un efektivitāti balstīta pieeja	Širens (Scheerens) sniedz ieskatu piecos izglītības kvalitātes aspektos, no kuriem vienlīdzība un efektivitāte iepriekš nav bijusi plaši izmantota: - produktivitāte – rezultāti; - atbilstība – veids, kādā ieguldījumi, procesi un paredzētie iznākumi tiek pielāgoti kontekstam; - lietderīgums – saistība starp ieguldījumiem un procesiem no vienas puses un iznākumiem no otras puses; - vienlīdzība – ieguldījumu, procesu un iznākumu sadalījums un izglītības sistēmas spēja iekļaut visus izglītojamos; - efektivitāte – lietderīgums ar iespējami zemākām izmaksām. • Vienlīdzībai kā izglītības kvalitātes aspektam pēdējās desmitgades laikā tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība. OECD ir veikusi apjomīgu pētījumu par vienlīdzību attiecībā uz mācību iespējām un rezultātiem, kas liecina, ka izglītības iestāžu resursi,	(Scheerens 2013) (OECD 2010)	- ņemot vērā samērā augsto nevienlīdzību starp, piemēram, izglītojamo rezultātiem pilsētu un lauku skolās vai izglītības izdevumiem dažādās pašvaldībās, ir svarīgi risināt šos un citus aspektus, kas norāda uz individuāliem rezultātiem un nevienlīdzības cēloņiem. - apsverot vienlīdzības un efektivitātes aspektus, ir svarīgi analizēt tos valsts un pastāvošās izglītības sadrumstalotības un decentralizācijas kontekstā. Tāpat kā kaimiņvalstīs, arī Latvijas izglītības sistēmā IZM sistēmas līmenī izvirza izglītības kvalitātes mērķus un uzdod dibinātājiem (vai vispārējās izglītības gadījumā – pašvaldībām) pārvaldīt izglītībai atvēlēto budžetu un sasniegt šos mērķus. Taču dibinātāju līmenī izvirzītie mērķi ne vienmēr sakrīt ar sistēmas līmeņa mērķiem. Izglītības iestāžu vadītāji, kuri ir daļēji atbildīgi par izglītības rezultātiem, ne vienmēr uzņemas atbildību sabiedrības priekšā par šo rezultātu sasniegšanu (OECD 2016a). - Lai veicinātu vienlīdzību un efektivitāti, ir jāizveido monitoringa sistēma, kurā tiek stiprināts ne tikai izglītības sistēmas, izglītības iestāžu un klašu līmenis, bet arī dibinātāju līmenis.

NR.	PIEEJA	APRAKSTS	PĒTĪJUMU PIEMĒRI	LATVIJAS IZGLĪTĪBAS IESAISTĪTO PUŠU VIEDOKLIS PAR IZGLĪTĪBAS KVALITĀTI
		izglītojamo dzimšanas vieta, ienākumu līmenis, ģimenes stāvoklis, vecāku iesaistīšanās un citi aspekti var būtiski ietekmēt izglītojamo sasniegumus (OECD 2010). Efektivitāti raksturo ieguldījumi finansiālā izteiksmē (Scheerens 2000). Tā izskaidrojama arī kā racionāla individuālo un organizatorisko mērķu saskaņošana, panākot gan tehnisko rādītāju (piemēram, mācīšanās paradumi, iegūtās prasmes, izmaiņas attieksmē), gan sociālo rādītāju (piemēram, sociālā mobilitāte, ienākumi, darba ražīgums) kvalitāti par zemākām izmaksām.		

Avots: autori

TEORĒTISKO PIEEJU IZGLĪTĪBAS KVALITĀTEI PIEMĒROŠANA LATVIJAS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAI

Iesaistīto pušu apsvērumi tika piemēroti iepriekš identificētajām teorētiskajām pieejām izglītības kvalitātei, lai pielāgotu tās vietējam kontekstam:

- **UZ MĒRĶIEM BALSTĪTA PIEEJA** | Izglītības kvalitātes koncepcijai un struktūrai jābūt balstītai uz pašreizējiem Latvijas izglītības standartiem, mērķiem un izaicinājumiem, lai nodrošinātu tās spēju pielāgoties un veicināt pastāvīgu izglītības sistēmas attīstību.
- **UZ IEGULDĪJUMIEM, PROCESIEM UN REZULTĀTIEM BALSTĪTA PIEEJA** | Rezultātu (īstermiņa un ilgtermiņa rezultātu un ietekmes), procesu un ieguldījumu kopums jāizmanto, lai novērtētu rādītājus un sniegtu visu līmeņu iesaistītajām pusēm mērķu sasniegšanas novērtēšanai nepieciešamos rīkus un lēmumu pieņemšanas tiesības.
- **UZ VIENLĪDZĪBU UN EFEKTIVITĀTI BALSTĪTA PIEEJA** | Rādītāji jāizmanto atbilstoši izglītības sistēmu līmeņu, kā arī izglītības veidu un pakāpju specifikai, lai precīzāk novērtētu vienlīdzības un efektivitātes rādītājus (ieguldījumu un rezultātu saistību).

5.2. KONCEPTUĀLĀ STRUKTŪRA

Izvērtējot teorētiskās pieejas un Latvijas konteksta specifiku, izglītības kvalitātes jēdziens ir definēts kā “piemērots mērķim”, un tas ir atkarīgs no izvirzīto izglītības kvalitātes mērķu sasniegšanas. Tas ļauj izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai ņemt vērā vides izmaiņas un mainīgos mērķus, ko izvirza sabiedrības un individuālās vajadzības. Tomēr tas prasa, lai izglītības kvalitātes jēdziens ietvertu vismaz trīs dimensijas:

- **KATEGORIJU UN ELEMENTU SISTĒMA** | Iekļauj vissvarīgākos izglītības kvalitātes mērķus, uzdevumus un rādītājus.
- **IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS LĪMEŅI** | Iekļauj studiju programmu, studiju virzienu, izglītības iestāžu, dibinātāju un sistēmas līmeņus.
- **IZGLĪTĪBAS VEIDI UN PAKĀPES** | Iekļauj (1) pirmsskolas izglītību²⁴ (2) vispārējo izglītību; (3) profesionālo izglītību; (4) augstāko izglītību; un (5) pieaugušo izglītību.

Komponentes, kurām izglītības kvalitātes koncepcijas struktūrā ir vislielākā nozīme, tiek sauktas par “kategorijām”. Tās tika identificētas, veicot apjomīgu starptautisko izglītības pētījumu, politikas dokumentu un ārzemju pieredzes analīzi un identificējot visaptverošu kategoriju kombināciju, kas savstarpēji nepārklājas, un kas ietver aplūkotos izglītības kvalitāti aspektus.

Lai izstrādātu atlikušo struktūru un nodrošinātu tās atbilstību Latvijas kontekstam, tika veikta detalizēta normatīvo aktu (piemēram, izglītības standartu), nacionālās politikas plānošanas dokumentu, pašvaldību izglītības stratēģiju un izglītības iestāžu attīstības plānu izpēte. Katrs no šiem avotiem sniedza informāciju par mērķiem, kas bija vai nu plaši un attiecās uz vairākiem izglītības sistēmas līmeņiem vienlaikus vai arī konkrētāki un attiecās tikai uz dažiem no tiem. Pēc tam šie Latvijai specifiskie mērķi tika prioritizēti, pamatojoties uz ekspertu izvirzītiem kritērijiem:

1. Saistība ar Latvijas izglītības sistēmā pastāvošajiem izaicinājumiem (Vai mērķis atbalsta pārmaiņas sistēmā?).
2. Piemērotība dažādiem sistēmas līmeņiem (Vai mērķis ir aktuāls valsts, dibinātāju, iestāžu, studiju virzienu, studiju programmu līmenī?).
3. Atbilstība starptautiskajai praksei un ieteikumiem (Vai mērķis ir saistīts ar identificētajām kategorijām?)

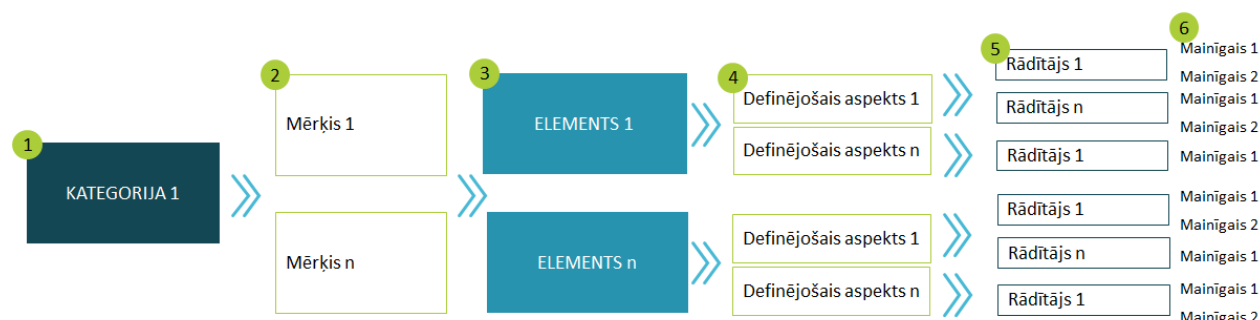
²⁴ Ņemot vērā pirmsskolas izglītības specifiku, izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveides vajadzībām tā nodalīta no vispārējās izglītības.

Prioritizēšana ļāva identificēt piemērotākos mērķus un definējošos aspektus un apkopot tos divos līmeņos, kuros 1) “mērķi” apraksta katru izglītības kvalitātes kategoriju; un 2) “definējošie aspekti” apraksta elementus. Tas nozīmē, ka “mērķi” atspoguļo galvenās prioritātes Latvijā katrā kategorijā, bet “definējošie aspekti” raksturo elementus. Tādējādi vispārīga izglītības kvalitātes monitoringa sistēma, kuru varētu piemērot lielākajai daļai izglītības sistēmu, tiek individuāli pielāgota Latvijas izglītības sistēmas īpatnībām. Detalizētāks veiktās analīzes apraksts pieejams Starpziņojumā.

Latvijas situācijai piemērotai izglītības kvalitātes monitoringa sistēmai tiek piedāvāta šāda struktūra (16. attēls):

- **PAMATKATEGORIJAS** | Būtiskas elementu grupas, kuras iesaistītas puses atzīst par neatņemamām un svarīgām vietējā kontekstā, lai sasniegtu izglītības kvalitāti.
- **MĒRĶI** | Attiecas uz plaši atzītām izglītības kvalitātes pazīmēm, kuru sasniegšana izglītības kvalitātes nodrošināšanai tiek sagaidīta katrā kategorijā.
- **PAMATELEMENTI** | Kategoriju apakšgrupas, kuras sīkāk precīzē izvirzītos mērķus un sniedz padziļinātu saikni starp kategorijām un konkrētām vajadzībām (uzdevumiem) Latvijas izglītības sistēmā.
- **DEFINĒJOŠIE ASPEKTI** | Kontekstā balstītas pazīmes, kuras iesaistītās puses un politikas plānotāji identificējuši kā stratēģiski svarīgas izglītības kvalitātes sasniegšanai.
- **RĀDĪTĀJI** | Dati, kas ir pamatā izvirzīto mērķu sasniegšanas novērtēšanai.
- **MAINĪGIE** | Datu vienības, kas veido rādītājus.

16. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KONCEPCIJAS STRUKTŪRA

Avots: autori

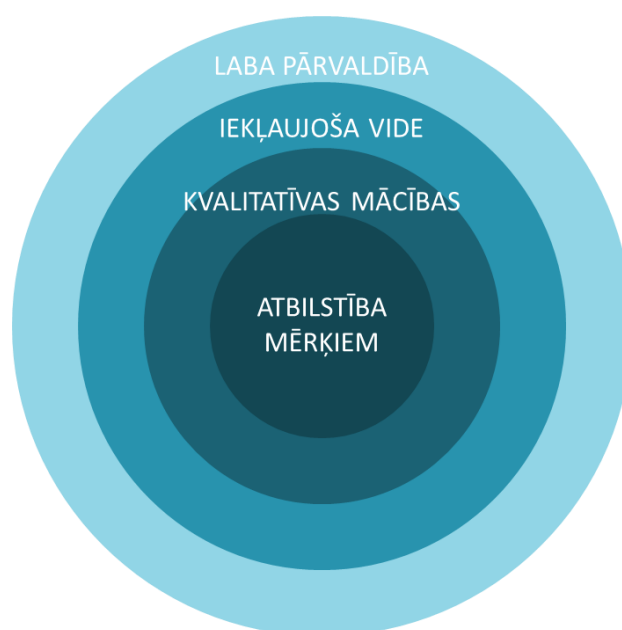
5.3. IZSTRĀDĀTĀ IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KONCEPCIJA

Pamatojoties uz iepriekšējās nodaļas aprakstīto izpēti, tika identificētas četras izglītības kvalitātes kategorijas, kuras ir sakārtotas hierarhiskā secībā, sākot ar vissvarīgāko (17. attēls):

- 1) **ATBILSTĪBA MĒRĶIEM** | Šī kategorija tieši raksturo sasniegto izglītības kvalitāti, analizējot izglītības rezultātus atbilstoši izglītojamo un plašākas sabiedrības vajadzībām. Izglītības kvalitāte nodrošina kompetenču attīstību un izglītības turpināšanas iespējas, ievērojot vienlīdzības un iekļaušanas principus.
- 2) **KVALITATĪVAS MĀCĪBAS** | Kvalitatīvām mācībām ir vistiešākā ietekme uz izglītības kvalitātes mērķu sasniegšanu. To novērtējumu visprecīzāk raksturo progressa un sasniegumu mērījumi, kā arī atbilstoši izglītības programmai izvēlētais mācīšanas un mācīšanās metodes. To īstenošanai būtiska ir pedagogu profesionālā kapacitāte, kam ir vislielākā ietekme uz kvalitatīva mācību procesa nodrošināšanu un izglītības mērķu sasniegšanu.

- 3) **IEKĻAUJOŠA VIDE** | Izglītības vide nodrošina mācību procesā iesaistīto personu fizisko un emocionālo drošību un labsajūtu, kā arī uzlabo motivācijas līmeni, kas tiešā veidā veicina izvirzīto izglītības mērķu sasniegšanu. Gan fiziskie aspekti, kas nodrošina pieejamību un resursus dažādu vajadzību apmierināšanai, gan emocionālie aspekti ir būtiski iekļaujošas un motivējošas vides nodrošināšanai.
- 4) **LABA PĀRVALDĪBA** | Laba izglītības pārvaldība nodrošina efektīvu izglītības procesa vadību un nepieciešamo kontekstu, kurā tiek attīstīta mācību vide un process, lai sasniegtu attiecīgos izglītības kvalitātes mērķus. Izglītības kvalitātes sasniegšanai ir nepieciešama efektīva un ilgtspējīga finanšu, cilvēku, infrastruktūras un citu resursu izmantošana saskaņā ar attīstības plāniem un politikas plānošanas dokumentiem, kas izstrādāti sadarbībā ar dažādām iesaistītajām pusēm.

17. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KATEGORIJU HIERARHIJA

Avots: autori

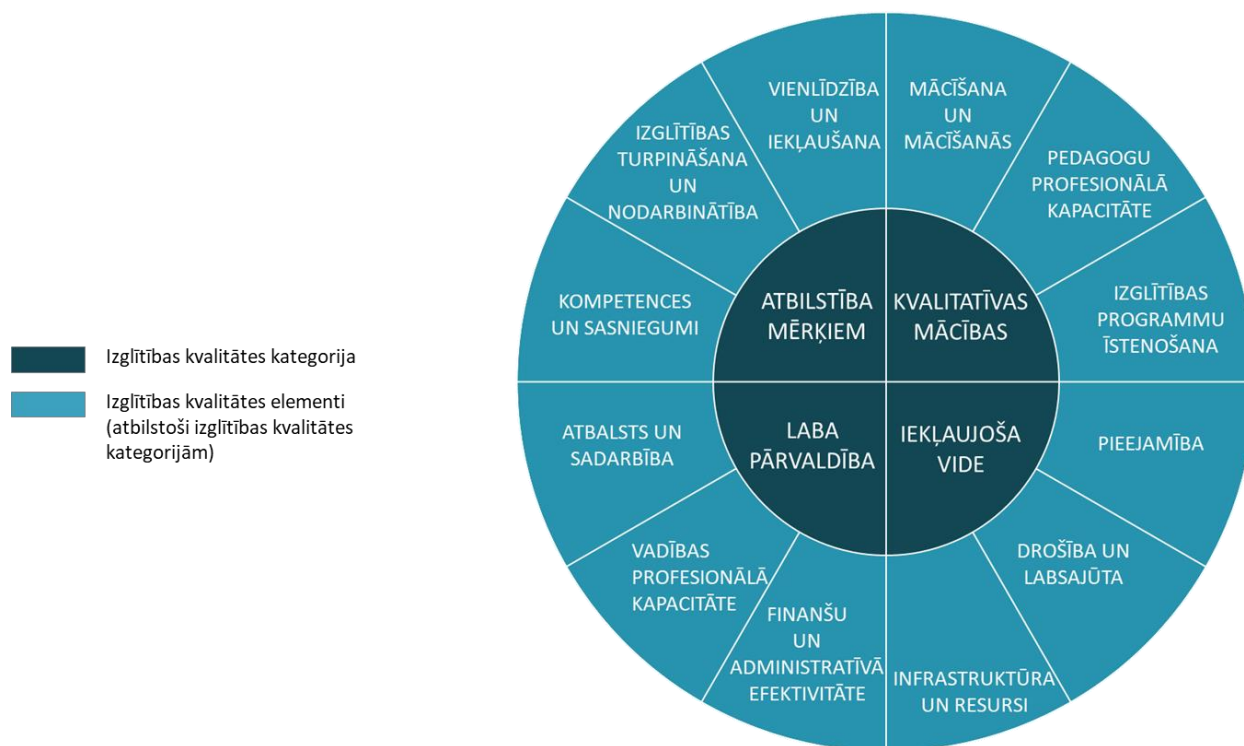
Izglītības kvalitātes kategoriju hierarhija ir balstīta arī uz starptautisko praksi, kuras ietvaros valstis arvien biežāk izvirza izglītojamo sasniegtos rezultātus kā centrālo elementu (Campbell *et al.* 2008). Ņemot vērā, ka viens no Latvijas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izstrādāšanas mērķiem ir veicināt caurskatāmību un atbildību, kategoriju hierarhijai jābūt balstītai uz nepārprotamu loģiku, kurā skaidri atspoguļots, ko dažādas iesaistītās puses sagaida attiecībā uz nepieciešamajām investīcijām, procesiem un rezultātiem. Ārvalstu pieredze ir apliecinājusi, ka rezultātu sasniegšanas pamatā ir mērķtiecīgs darbs pie labas pārvaldības visos izglītības sistēmas līmeņos: ministrijās, reģionālajās izglītības pārvaldēs, pašvaldībās, izglītības iestāžu vadībā utt. Piemēram, Ontārio (*Ontario*), Kanādā tiek īstenota visaptveroša izglītības pārvaldības stratēģija, kuras mērķis ir piesaistīt izglītības sektoram augsti kvalificētus un motivētus speciālistus, tostarp izglītības iestāžu vadītāju amatiem (Ontario Institute of Education Leadership 2013). Viņiem tiek sniegts nepieciešamais atbalsts vadības prasmju uzlabošanai, lai strādātu pie izglītības mērķu sasniegšanas, kuru galvenais mērķis ir nodrošināt iekļaujošu vidi un augstas kvalitātes mācību procesu. Dažādas izglītības kvalitātes kategorijas ir cieši saistītas savā starpā, tādēļ arī Latvijas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā katra kategorija ietekmē pārējās (17. attēls):

- laba pārvaldība nodrošina nepieciešamos ieguldījumus un procesus, kas rada iekļaujošu vidi;
- laba pārvaldība un iekļaujoša vide sniedz nepieciešamo kontekstu un resursus kvalitatīvām mācībām;

- kvalitatīvas mācības, kas ir vissvarīgākais aspekts izglītības mērķu sasniegšanai un kuru nodrošina iekļaujoša vide un laba pārvaldība, veicina izglītības atbilstību mērķiem.

Katrai kategorijai ir vispārīgi mērķi un sīkāks iedalījums elementos, kurus precīzāk raksturo definējošie aspekti un izglītības kvalitātes rādītāji (18. attēls).

18. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KATEGORIJU UN ELEMENTU PĀRSKATS

Avots: autori

Šajā pieejā izglītības kvalitāte ir saistīta ar izvirzīto mērķu sasniegšanu. Galvenā kategorija – atbilstība mērķiem – norāda, vai iegūtā izglītība ļauj sasniegt izglītojamo personīgos un sabiedrības mērķus. Citas kategorijas – kvalitatīvas mācības, iekļaujoša vide un plašākā kontekstā arī laba pārvaldība – veido nepieciešamo kontekstu, lai nodrošinātu izglītības atbilstību mērķiem.

6. PIEDĀVĀTIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA RĀDĪTĀJI

Šīs nodaļas mērķis ir izskaidrot izstrādāto kvalitātes monitoringa rādītāju kopumu un demonstrēt to atbilstību izglītības veidiem un pakāpēm, izglītības sistēmas līmeņiem un izstrādātajai izglītības kvalitātes koncepcijai.

6.1. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA RĀDĪTĀJU STRUKTŪRA

Lai izveidotu pilnvērtīgu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un novērtētu izglītības kvalitāti no visiem aspektiem, tika izstrādāts izglītības kvalitātes rādītāju (tostarp kontekstuālo rādītāju) saraksts. Visi rādītāji tiek kategorizēti un atspoguļo Latvijas izglītības kvalitātes (izglītības kvalitātes kategorijas), saturiskos (izglītības veidi un pakāpes) un sistēmiskos (izglītības sistēmas līmeņi) aspektus:

- **IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KONCEPCIJA** | Izglītības kvalitātes kategorijas (atbilstība mērķiem, kvalitatīvas mācības, iekļaujoša vide, laba pārvaldība) un attiecīgie elementi;
- **IZGLĪTĪBAS VEIDI UN PAKĀPES** | Pirmsskolas izglītība, vispārējā izglītība (tostarp rādītāji attiecībā uz interešu izglītību), profesionālā izglītība (tostarp profesionālās ievirzes izglītība), augstākā izglītība, pieaugušo izglītība;
- **IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS LĪMENIS** | Sistēma (S), dibinātājs (D), izglītības iestāde (II), studiju virziens (SV), studiju programma (SP), kur studiju virziens un programma attiecas tikai uz augstāko izglītību.

Pilns izglītības kvalitātes rādītāju saraksts ir pieejams 5. pielikumā ar visu attiecīgo informāciju: rādītāju definējošie aspekti, datu avots, pamatojums, datu pieejamības kategorija, mērvienība, mērījuma formula un mainīgie, mainīgo apraksti, datu ieguves metode, datu turētājs, datu avots un datu ieguves biežums u.c. Izglītības kvalitātes rādītāju iedalījums pēc izglītības kvalitātes kategorijām ir vizuāli attēlots 4. pielikumā.

6.2. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES RĀDĪTĀJU UN MAINĪGO DATU PASES

Datu pases ir detalizēti un strukturēti izglītības kvalitātes rādītāju un to mainīgo apraksti. Tie sniedz informāciju par izglītības kvalitātes rādītāja galvenajām īpašībām, piemēram, datu vākšanas biežumu, iespējamajiem datu avotiem un datu pieejamību (SIGMA 2018).

Rādītāju pasu struktūra ir balstīta uz UNESCO un OECD tehniskajiem ieteikumiem un pielāgoti atbilstoši projekta prasībām (OECD 2018c; Kaiser 2003); 19. tabula, 20. tabula).

19. TABULA. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES RĀDĪTĀJU DATU PASU STRUKTŪRA

Kategorija	<i>Izglītības kvalitātes kategorija, kurai atbilst rādītājs</i>
Elements	<i>Izglītības kvalitātes elements, kurai atbilst rādītājs (saistīts ar kategoriju)</i>
Definējošais aspekts	<i>Definējošais aspekts, kurai atbilst rādītājs</i>
Rādītāja kods	<i>Unikāls rādītāja kods</i>
Rādītājs	<i>Rādītāja nosaukums</i>
Rādītāja aprēķina metodika	<i>Rādītāja iegūšanas apraksts, izmantojot mainīgos</i>

Atsauce uz rādītāja iekļaušanas nepieciešamību	Atsauce uz avotiem, kur rādītājs izmantots, vai kas iesaka izmantot konkrēto rādītāju
Pamatojums	Apraksts, kāpēc rādītājs ir nozīmīgs
Pielietojuma ierobežojumi, rādītāja interpretācijas konteksts	Identificētie ierobežojumi rādītāja pielietojumam, kā arī konteksts, kas jāņem vērā
Formāts	%, EUR, 1,0
Rādītāja klasifikācija	Atbilstoši OECD klasifikācijai – input, process, output
Atbildīgais par uzlabošanu	Izglītības sistēmas dalībnieks, kurš primāri atbildīgs par rādītāja uzlabošanu
Aktuālā vērtība	Aktuālākā pieejamā rādītāja vērtība
Aktuālās vērtības aprēķina zemākais līmenis	Zemākais izglītības sistēmas līmenis, uz kuru attiecināms rādītāja aprēķins
Izmantojamā formula rādītāja iekļaušanai kompozītrādītāja aprēķinā	Formulas veids, kurš jāizmanto, lai rādītāju iekļautu kompozītrādītāja aprēķinā (piemēram, elementu vērtības aprēķinā)
Rādītāja aprēķināšanas datums	Datums, kurā pieejami visi mainīgie, kuri nepieciešami rādītāja aprēķināšanai, un kurā tiek aprēķināta rādītāja vērtība
Rādītāju publicēšanas datums	Datums, kurā aprēķinātās rādītāju vērtības tiek padarītas pieejamas lietotājiem
Datu pieejamības kategorija	Norāde uz to, vai uz pētījuma veikšanas brīdi pieejami dati rādītāja aprēķināšanai. 1. kategorija – dati ir pieejami 2. kategorija – dati ir daļēji pieejami, nepieciešami uzlabojumi datu ieguves procesos 3. kategorija – dati nav pieejami, nepieciešams veidot jaunus datu ieguves procesos

Avots: autori

Pilnīgas izglītības kvalitātes rādītāju datu pases un saistība starp rādītājiem un izglītības kvalitātes kategorijām un elementiem ir atspoguļota 5. pielikumā.

Katrs izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā izmantotais rādītājs sastāv no viena vai vairākiem mainīgajiem, kas ir nepieciešami attiecīgā rādītāja mērīšanai. Tāpat kā rādītājiem, arī katram mainīgajam ir sava datu pase, kuras struktūra ir attēlota tabulā zemāk (20. tabula).

20. TABULA. MAINĪGO DATU PASES STRUKTŪRA

Kategorija	Izglītības kvalitātes kategorija, kurai atbilst rādītājs
Elements	Izglītības kvalitātes elements, kurai atbilst rādītājs (saistīts ar kategoriju)
Rādītāja kods	Unikāls rādītāja kods
Rādītājs	Rādītāja nosaukums
Mainīgā kods	Unikāls mainīgā kods
Mainīgais	Datu vienības, kas veido rādītāju

Formāts	%, EUR, 1,0
Darbības mainīgā iegūšanai	Nepieciešamās darbības, lai oriģinālos mainīgos (pieejamos datus) pārvērstu mainīgajos, kas tiek izmantoti rādītāja aprēķinā
Mainīgā veids	Norāda uz datu ieguves avotu un biežumu (tiek nošķirti operatīvie dati un dati, kuri nav operatīvi)
Mainīgā datums / periods	Datums vai periods, uz kuru tiek iegūts konkrētais mainīgais
Fiksēšanas datums	Datums, uz kuru tiek fiksēti operatīvie dati (mainīgie)
Validācijas datums	Datums, līdz kuram tiek validēti dati (mainīgie), kuri nav operatīvie
Oriģinālais mainīgais	Datu vienība, kas iegūta no oriģinālā avota mainīga aprēķināšanai
Tabula oriģinālo un pārkodēto mainīgo uzglabāšanai	Datu tabula, kurā atbilstoši subjektam tiek uzglabāti oriģinālie un aprēķinātie mainīgie
Mainīgā datu turētājs	Datu turētājs, kas pārvalda konkrēto datu avotu
Mainīgā ieguves metodoloģija / atsaucis	Mainīgā aprēķinam nepieciešam datu ieguves veida un procesa apraksts
Mainīgā avots	Datu avots, no kura tiek iegūti dati mainīgo aprēķinam
Datu pieejamības kategorija	Norāde uz to, vai uz pētījuma veikšanas brīdi pieejami dati rādītāja aprēķināšanai. 1. kategorija – dati ir pieejami 2. kategorija – dati ir daļēji pieejami, nepieciešami uzlabojumi datu ieguves procesos 3. kategorija – dati nav pieejami, nepieciešams veidot jaunus datu ieguves procesus

Avots: autori

Saistība starp rādītājiem un tos veidojošajiem mainīgajiem ir attēlota 5. pielikumā, kurā atrodama tabula ar rādītājiem un to attiecīgajiem mainīgajiem (jāatzīmē, ka daži mainīgie attiecas uz vairākiem rādītājiem).

6.3. KONTEKSTUĀLIE RĀDĪTĀJI

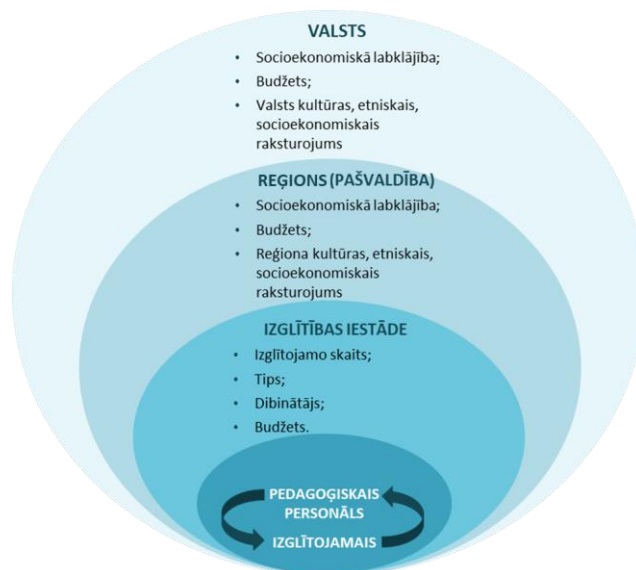
Dažādi kontekstuālie faktori, piemēram, izglītības iestāžu vides raksturlielumi (izglītojamo skaits, pedagogu sastāvs u.c.) un izglītojamo un viņu ģimenes sociālie, kulturālie un ekonomiskie apstākļi, tiešā veidā ietekmē mācīšanās kvalitāti. Kontekstuālo rādītāju izmantošanai izglītības kvalitātes monitoringā ir daudz pozitīvu ieguvumu, piemēram, niansētāki izglītības kvalitātes monitoringa rezultāti, jo izglītības iestādes tiek salīdzinātas tas grupējot pēc noteiktiem atlasē kritērijiem, kādēļ netiek salīdzinātas valsts ģimnāzijas ar lielu izglītojamo skaitu, augstiem mērķiem centralizētajos eksāmenos ar nelielu vidusskolu reģionos, kur primāri ir nodrošināt kvalitatīvas izglītības pieejamību.

To var ilustrēt ar starptautiskās prakses piemēriem Zviedrijā un Austrālijā – valstīs, kurās izglītības kvalitāti visbiežāk raksturo valsts līmenī veiktu pārbaužu rezultāti (līdzīgi, kā tas šobrīd tiek darīts Latvijā). Šajās valstīs rodas bažas, ka salīdzinājumi ar konkrētām mērķa vērtībām vai vidējā snieguma rādītājiem ir diezgan neobjektīvi vai pat nelabvēlīgi gadījumos, kad rezultāti attiecas uz tādiem aspektiem kā finansējuma sadalījums. Rezultātus bieži ietekmē izglītības iestādes atrašanās vieta, izglītojamo sociālekonomiskā situācija un citi aspekti, kurus izglītības iestādes nevar tieši ietekmēt. Zviedrijā izglītības kvalitātes monitoringa sistēma ietver analīzes modeli, kas ļauj izglītības iestādēm iepriekš novērtēt valsts

pārbaudījumu “paredzamos rezultātus”, ņemot vērā izglītojamo vecāku izglītību, zēnu īpatsvaru, ārzemēs dzimušo izglītojamo īpatsvaru un izglītojamo ar ārzemēs dzīvojošiem vecākiem īpatsvaru (Nusche *et al.* 2012). Piemēram, tiek uzskatīts, ka izglītības iestāde ar izglītojamajiem, kuru vecākiem ir zemāka iegūtā izglītība, vidēji sasniegs zemākus rezultātus. Savukārt Austrālijā valsts pārbaudījumu rezultāti tiek analizēti arī tādā kontekstā kā vecāku iegūtā izglītības un nodarbošanās, vietējo izglītojamo īpatsvars, izglītības iestāžu atrašanās vieta un izglītojamo dzimtā valoda (Australian Curriculum Assessment and Reporting Authority 2015).

Piedāvātais kontekstuālo rādītāju modelis redzams attēlā zemāk (19. attēls).

19. ATTĒLS. KONTEKSTUĀLO RĀDĪTĀJU MODELIS

Avots: autori

Saskaņā ar šo modeli izglītojamo rezultātus var ietekmēt dažādi faktori gan klasē, gan izglītības iestādē, gan plašākā vidē:

- **IZGLĪTOJAMIE UN PEDAGOĢISKAIS PERSONĀLS** | Izglītojamā iesaiste, kuru ietekmē izglītojamā raksturīpašības (dzimums, vēlmes un ambīcijas, kas veicina sociālo un akadēmisko integrāciju) un pedagogu īpašības (vecums, pieredze, dzimums utt.);
- **IZGLĪTĪBAS IESTĀDE** | Administratīvās darbības, vadība, mācīšanās apstākļi, vecāku iesaiste, aprīkojuma kvalitāte un finansiālo resursu pieejamība;
- **REĢIONS (PAŠVALDĪBA) UN VALSTS** | Sabiedriskās vērtības, finansiālo resursu pieejamība, valsts un reģionālo iestāžu nodrošinātā infrastruktūra un pakalpojumi, kā arī atšķirīgs sociālais un kultūras kapitāls gan ģimenē, gan kopienā.

Tabula zemāk (21. tabula) atspoguļo kontekstuālo rādītāju izlase, kas izstrādāta iekļaušanai izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā. Šis saraksts tika apkopots, pamatojoties uz iepriekš aprakstīto OECD un konkrēto valstu labo praksi un zinātniskajiem pētījumiem.

21. TABULA. KONTEKSTUĀLIE RĀDĪTĀJI PĒC DATU SUBJEKTA

KONTEKSTUĀLIE RĀDĪTĀJI	VALSTS	REĢIONS (PAŠVALDĪBA)	IZGLĪTĪBAS IESTĀDE	PEDAGOĢISKAIS PERSONĀLS	IZGLĪTOJAMĀS
Iekšzemes kopprodukts					
Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju					

KONTEKSTUĀLIE RĀDĪTĀJI	VALSTS	REGIONS (PAŠVALDĪBA)	IZGLĪTĪBAS IESTĀDE	PEDAGOĢISKAIS PERSONĀLS	IZGLĪTOJAMĀIS
Izglītības izdevumu daļa no kopējā budžeta					
Izglītības izdevumu daļa no kopējā iekšzemes					
Bezdarba līmenis					
Nevienlīdzības līmenis (Džini indekss)					
Vidējais atalgojums					
Izglītības personāla vidējais atalgojums					
Dalība vēlēšanās (pašvaldību, nacionālās)					
Dalība nevalstiskajās organizācijās					
Iedzīvotāji vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar iegūtu augstāko izglītību					
Izglītības iestādes īpašības (tips, veids, dibinātājs, izglītojamo skaits, atrašanās vieta, izglītības programmas)					
Izglītojamo skaits pa izglītības veidiem un pakāpēm					
Izglītojamo sastāvs pēc dzimuma, imigrācijas statusa, speciālām vajadzībām, vecāku izglītības, vecāku ienākumiem, dzīvesvietas, dzimtās valodas					
Pedagoģiskā personāla sastāvs pēc vecuma, dzimumam, pieredzes, darba stāža, slodzes, dzimtās valodas, kvalifikācijas					
Izglītojamo skaits klasē					

Avots: autori

Piedāvātie kontekstuālie rādītāji attiecas uz dažādiem aspektiem saistībā ar ekonomikas sniegumu (IKP, IKP uz vienu iedzīvotāju), darba tirgu (bezdarba līmenis, vidējā alga), pilsonisko sabiedrību (iesaistīšanās NVO, piedalīšanās vēlēšanās), izglītību (mācībspēka sastāvs, vidējais klases izmērs utt.). Šie kontekstuālie rādītāji tiek piemēroti vienam vai vairākiem datu subjektiem. Piemēram, rādītājs "Izglītojamā vecums" attiecas uz izglītojamo un apkopotā veidā kā izglītojamo sastāvs pa vecuma grupām uz izglītības iestādi, reģionu un valsti, bet rādītājs "IKP uz vienu iedzīvotāju" attiecas uz reģionu un valsti.

7. IZSTRĀDĀTĀS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS PROCESU APRAKSTS

Šajā nodaļā ir aprakstīti izglītības kvalitātes monitoringa sistēma un procesi, kas ir dažādu elementu un procesu struktūra, kas tiek izmantota, lai vāktu un sakārtotu datus (t.i., ievaddatus), kas nepieciešami, lai sekotu līdzi izglītības kvalitātei (tostarp, citiem izglītības sistēmu raksturojošiem rādītājiem, piemēram, izglītojamo skaitam), pamatojoties uz izstrādāto izglītības kvalitātes koncepciju, lai nodrošinātu pieejamu informāciju (t.i., izvaddatus) izglītības sistēmas ieinteresētajām pusēm / lietotājiem (IZM, izglītības iestāžu dibinātājiem, izglītības iestāžu vadībai, vecākiem, izglītojamajiem, sabiedrībai u.c.).

Pētījuma 4. nodaļā aprakstīta izglītības kvalitātes monitoringa sistēma, kuru veido izglītības sistēmas mērķi un izglītības kvalitātes koncepcija; monitorējamās pazīmes; mērīšanas līdzekļi; monitoringa process; monitoringa rezultāti. Pēdējās divas daļas – monitoringa procesi un rezultāti. Apraksts strukturēts sekojoši:

1. **IEVADDATI: DATU AVOTI UN DATU KOPAS** | Dati, kas nepieciešami definētajiem izglītības kvalitātes un / vai kontekstuālajiem rādītājiem un mainīgajiem tiek glabāti dažādos datu avotos un informācijas sistēmās dažādos datu formātos. Ievaddati aprakstīti 7.1. apakšnodaļā.
2. **PROCESI** | Izmantojot iepriekš noteiktus secīgus procesus (ar kuriem ievaddati tiek pārveidoti par izvaddatiem), no datu avotiem un informācijas sistēmām tiek iegūti rādītāju aprēķināšanai nepieciešamie dati, tiek aprēķināti rādītāji un kompozītrādītāji, tiek sagatavotas analītiskās matricas, pamatojoties uz analīzes modeļiem padziļinātai izpētei. Procesu detalizētāk aprakstīti 7.2. apakšnodaļā.

Plašākā skatījumā izglītības kvalitātes novērtēšanas procesi, kas aprakstīti 3.2. apakšnodaļā, ir cieši saistīti ar monitoringa sistēmu. Izglītības kvalitātes novērtēšanas procesi, piemēram, izglītojamo vērtēšana, pedagogu novērtēšana u.c., izmanto monitoringa sistēmas datus (rādītājus, mainīgos, datu analīzes rezultātus), lai uzlabotu kvalitātes novērtēšanas procedūras un nodrošinātu saskaņotu pieeju izglītības kvalitātes mērīšanai. Šie novērtēšanas procesi vienlaikus arī nodod datus monitoringa sistēmai, lai tos izmantotu turpmākajos izglītības kvalitātes novērtēšanas procesos vai analīzē, ko veic ieinteresētās puses.

Tātad izglītības kvalitātes monitoringa procesiem ir ciklisks raksturs, un tie sniedz iespēju novērtējuma (-u) rezultātus izmantot turpmākajā izglītības kvalitātes monitoringā. Monitoringa cikls nodrošina procesu aktualitāti, un monitoringa sistēmas lietotāji pamatotāku lēmumu pieņemšanai var izmantot detalizētāku informāciju.

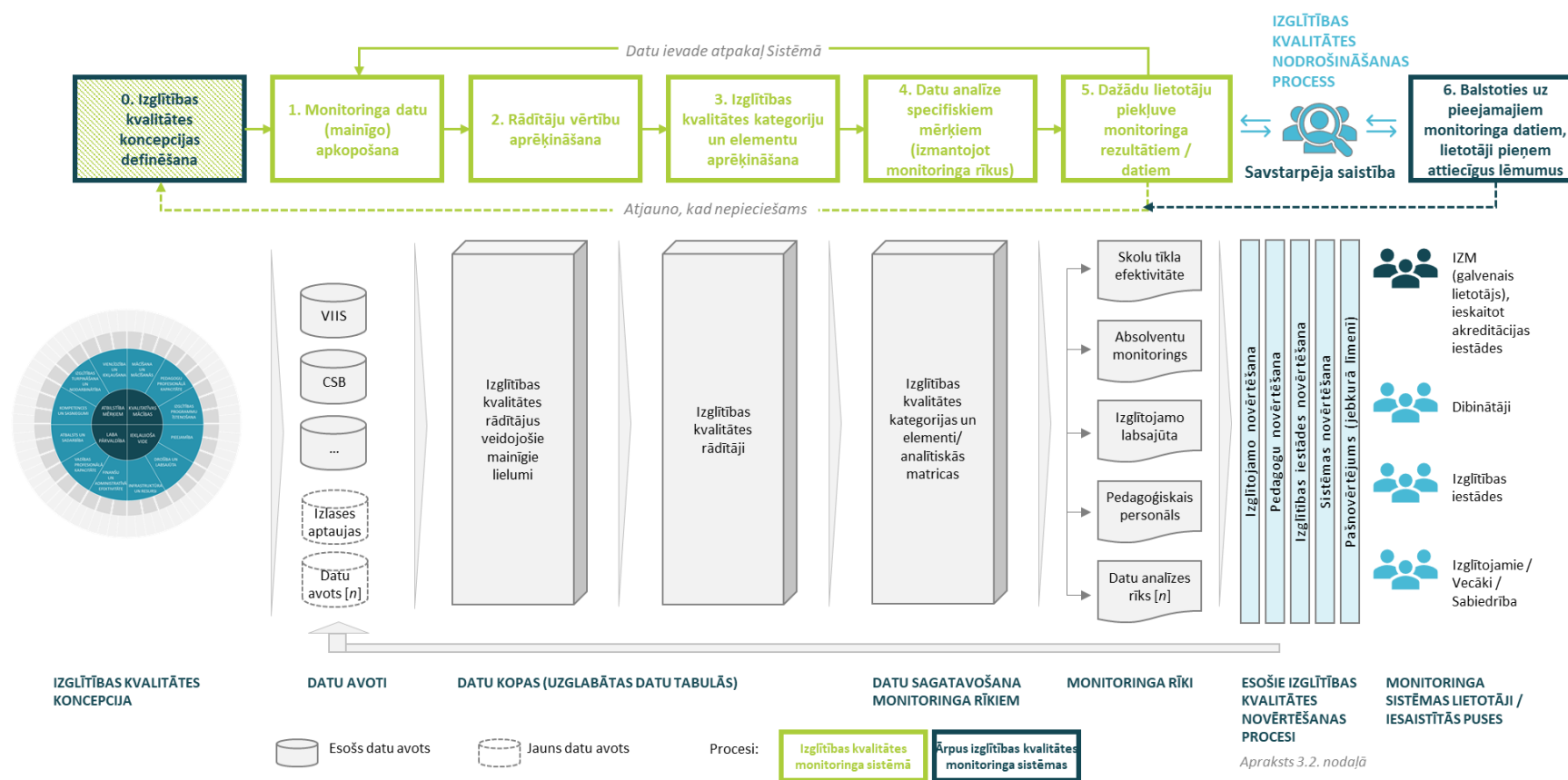
3. **ANALĪZES MODEĻI UN SASKARNES: MONITORINGA RĪKI** | Dati no monitoringa sistēmas tiek uzkrāti, analizēti un vizualizēti, izmantojot monitoringa rīkus. Dažādām ieinteresētajām pusēm ir pieejami dažādi monitoringa rīki. Monitoringa rīki ir lietotājiem draudzīgas “saskarnes”, ar kuru palīdzību lietotāji “mijiedarbojas” ar monitoringa sistēmu, kā aprakstīts 7.3. apakšnodaļā.

Monitoringa datus iespējams analizēt arī kā datu kopu.

4. **IZVADDATI: ANALĪZES REZULTĀTI** | Ieinteresētās puses pieņem informētus un savlaicīgus lēmumus par izglītības kvalitātes uzlabošanu, pamatojoties uz pieejamajiem datiem, kā aprakstīts 7.4. apakšnodaļā.

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma un attiecības starp tās ievaddatiem (datu avotiem un kopām), procesiem un izvaddatiem (analīzes rezultāti) ir parādīti sistēmas modelī (20. attēls).

Iepriekš minēto apakšnodaļu (7.1., 7.2., 7.3. un 7.4.) mērķis ir izskaidrot un parādīt katras izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu veidojošās daļas mērķi, organizāciju un praktisko īstenošanu. Vajadzības gadījumā apraksti ir papildināti ar plašākiem tehniskajiem skaidrojumiem, kas attiecas uz monitoringa sistēmas attīstību un izmantošanu.

20. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS MODELIS²⁵

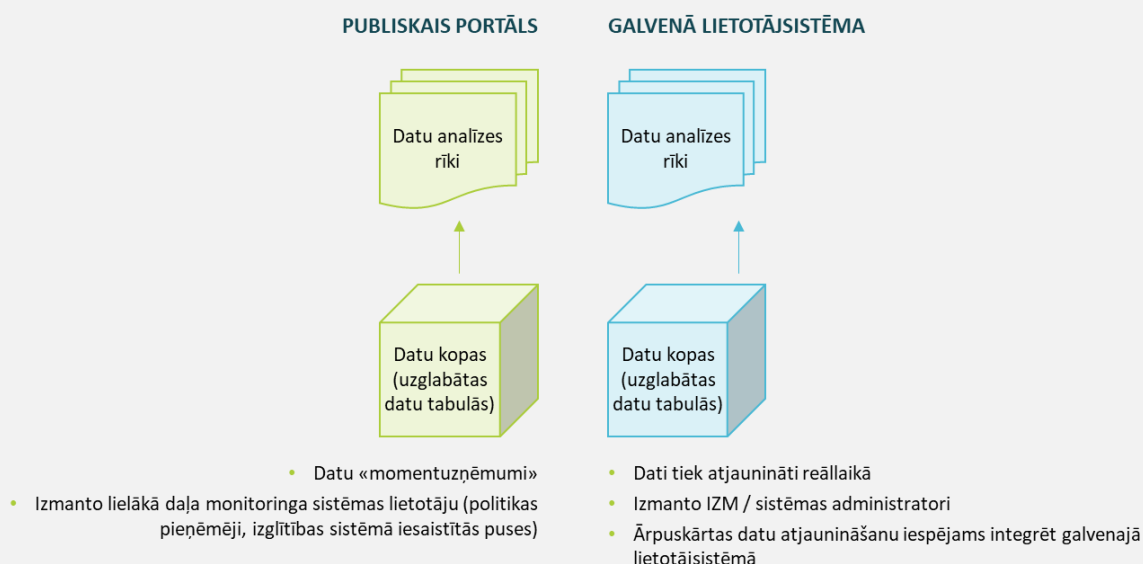
Avots: autori

Piezīme: Turpmāk ziņojumā tehniskie skaidrojumi par monitoringa sistēmu ir norādīti uz pelēka fona.

²⁵ Process – “Izglītības kvalitātes koncepcijas definēšana” atrodas ārpus monitoringa sistēmas, tomēr tas nosaka monitorējamās pazīmes (kas tiks monitorēts?), līdz ar to tas strukturē turpmākos monitoringa sistēmas procesus.

Piezīme: Lai uzskaitītu dažādus datus par rādītāju aprēķināšanas iegūšanas periodiem, tiek ierosināts, ka monitoringa sistēma vienlaikus darbotos divos pieejas veidos – (1) publiskais portāls (atvērtie dati) un (2) galvenā lietotājsistēma (IZM; 21. attēls). Atšķirība starp abiem veidiem ir datu atjaunināšanas biežumā un līdz ar to jaunākās pieejamās informācijas līmenī. Abiem monitoringa sistēmas veidiem ir kopīgas funkcijas, ieskaitot piekļu monitoringa rīkiem (iepriekš definētiem), spēja salīdzināt rezultātus starp dažādiem izglītības sistēmas līmeņiem un dalībniekiem u.c.

21. ATTĒLS. DIVU VEIDU IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS IESTATĪŠANA

Avots: autori

(1) PUBLISKAIS PORTĀLS | Publiskais portāls (atvērtie dati) nodrošina aktuālās informācijas “momentuzņēmumu” jeb datu pieejamību iepriekš noteiktā laika periodā (piemēram, divas reizes gadā). Šāda veida monitoringa sistēmu izmanto dažādas izglītības sistēmas ieinteresētās puses, lai nodrošinātu skaidru komunikāciju (aktuālās vērtības tiek “fiksētas”, līdz tiek atjauninātas).

Projekta ietvaros tiek piedāvāti šādi rādītāju publicēšanas datumi:

- pirmsskolas izglītība – 1. augusts, 15. janvāris;
- vispārējā izglītība – 1. augusts, 15. oktobris (centralizēto eksāmenu rezultāti), 15. janvāris;
- profesionālā izglītība – 1. augusts, 15. oktobris (centralizēto eksāmenu rezultāti), 15. februāris;
- augstākā izglītība – 1. augusts, 15. februāris;
- pieaugušo izglītība – 1. jūlijs.

Plašāku informāciju par publicēšanas datumiem var iegūt rādītāju datu pasēs (5. pielikums). Paredzams, ka šāda monitoringa sistēmas izmantošana nodrošinās ātrāku uzticamības veidošanos, kā arī samazinās atšķirības datu interpretējamībā (piemēram, izmantojot dažādu periodu datus).

(2) GALVENĀ LIETOTĀJSISTĒMA | Šajā monitoringa sistēmas veidā dati tiek atjaunināti tiklīdz tie kļūst pieejami, piemēram, caur datu apmaiņu ar ārējiem datu avotiem (skolvadības sistēmas, VIIS u.c.) vai teksta failu importēšanu (.csv, .xlsx u.c. formāti).

Šo monitoringa sistēmas veidu plānots izmantot tikai IZM departamentiem, kas ir atbildīgi par monitoringa sistēmas pārvaldību, un izglītības sistēmas dalībniekiem, kuriem ir nepieciešama jaunākās informācijas plūsma, lai veiksmīgi īstenotu savas funkcijas (piemēram, licencēšana un akreditācija, risku vadības sistēmā u.c.). Šīs monitoringa sistēmas lietotājiem vajadzētu būt labi informētiem par datu atjaunināšanas biežumu un izglītības kvalitātes rādītāju aprēķināšanas ierobežojumiem. Tiek ieteikts atjaunināt šāda veida monitoringa sistēmas rādītāju vērtības reizi mēnesī un / vai pēc lietotāja pieprasījuma.

Tehnoloģiski šis monitoringa sistēmas veids jebkurā brīdī var kļūt par galveno, veicot datu atjauninājumus izņēmuma kārtā. Šie atjauninājumi var notikt, ja tiek novērotas nopietnas datu nepilnības vai izmaiņas pamatdatos ir kļuvušas tik lielas, ka visiem lietotājiem ir nepieciešama piekļuve atjauninātiem datiem.

7.1. IEVADDATI: DATU AVOTI UN DATU KOPAS

Iepriekš identificēti vairāki izglītības kvalitātes datu avoti (piemēram, VIIS, CSP, IKVD, VISC, OECD PISA, TALIS, IEA TIMSS; 5.pielikums), kuru izcelsme ir pati Latvijas izglītības sistēma (piemēram, akreditācija, eksāmenu rezultāti, pedagogu novērtējumi u.c.) vai ārējs monitorings (starptautiskie salīdzinošie pētījumi u.c.), no kuriem tiek ievākti un glabāti dati pēc jau saskaņotiem datu vākšanas protokoliem.

Kad dati ir ievākti (piemēram, no veiktajām aptaujām), **(1)** atlasītie (atbilstošie) dati no iepriekš norādītajiem datu avotiem tiek pārsūtīti uz monitoringa sistēmu, izmantojot noteiktus protokolus (t.i., reāllaika datu apmaiņa vai teksta failu importēšana, ja datu avots ir ārpus monitoringa sistēmas). Pašlaik kā datu noliktavu monitoringa sistēmas datiem paredzēts izmantot VIIS. **(2)** saņemtie dati, ja nepieciešams, tiek pārveidoti atbilstoši monitoringa sistēmā izmantotajiem formātiem un vēlāk **(3)** dati tiek glabāti datu tabulās. Visbeidzot **(4)** visas monitoringa sistēmā glabātās un tālāk aprēķinātās / pielietotās datu kopas ir sagrupētas pēc izglītības kvalitātes mainīgajiem (mērījumiem un dimensijām) → rādītājiem → kategorijām un elementiem, ievērojot izglītības kvalitātes koncepcijas struktūru.

Katrs no iepriekš uzskaitītajiem soļiem turpmākajā tekstā ir izskaidrots detalizētāk.

(1) DATI TIEK PĀRSŪTĪTI UZ MONITORINGA SISTĒMU NO ĀRĒJIEM DATU AVOTIEM

Neapstrādāti dati no dažādiem ārpus monitoringa sistēmas esošiem datu avotiem (piemēram, CSP, skolvadības sistēmas u.c.) tiek pārsūtīti uz monitoringa sistēmu saskaņā ar vienu no izveidotajiem datu pārraides protokoliem.

Piezīme: Ārējie (attiecībā uz monitoringa sistēmu) datu avoti attiecīgos datus var ievadīt monitoringa sistēmā divos veidos:

1. Izmantojot *datu apmaiņu*, kas ir process, kura laikā dati, kas strukturēti saskaņā ar īpašu datu avota shēmu, tiek paņemti un pārveidoti par datiem, kas strukturēti saskaņā ar monitoringa sistēmā izmantojamo shēmu. Datu apmaiņai tiek izmantoti datu apmaiņas protokoli. Šis pārraides veids ļauj nodrošināt nepārtrauktu jaunāko datu plūsmu ar minimālu kavēšanos.
2. Izmantojot teksta *failus* (.csv, .xlsx vai citi formāti), datus importē monitoringa sistēmā no ārpus monitoringa sistēmas esoša datu avota. Teksta failu importēšana tiks izmantota, lai pārsūtītu datus no pieejamiem ārējiem avotiem, piemēram, starptautiskajiem salīdzinošajiem pētījumiem (piemēram, PIAAC, TIMSS, PIRLS). Izmantojot šāda veida pārraidi, dati ("aktuālā informācija") tiek importēti sistēmā tikai noteiktos laika periodos.

Dati tiks ievākti un nodoti monitoringa sistēmai atbilstoši informācijai, kas iekļauta rādītāju un mainīgo datu pasēs (5. pielikums). Datu ievākšanai būtisks ir datums vai periods, par kuru dati tiek ievākti, kas savukārt ietekmē mainīgo fiksēšanas un validācijas datumus. Tas savukārt nosaka datumu, kad rādītāji var tikt aprēķināti, lai tos publicētu un / vai iekļautu monitoringa rīkos (11. pielikums; 6.2. apakšnodaļa).

(2) DATI, JA NEPIECIEŠAMS, TIEK PĀRVEIDOTI

Daļa no monitoringa sistēmā saņemtajiem datiem ir jāapstrādā, t.i., jāpārveido no datu formātiem un vērtībām uz monitoringa sistēmā izmantotiem datu formātiem un vērtībām.

Katru datu elementu var pārveidot par vienu no šiem mainīgo veidiem:

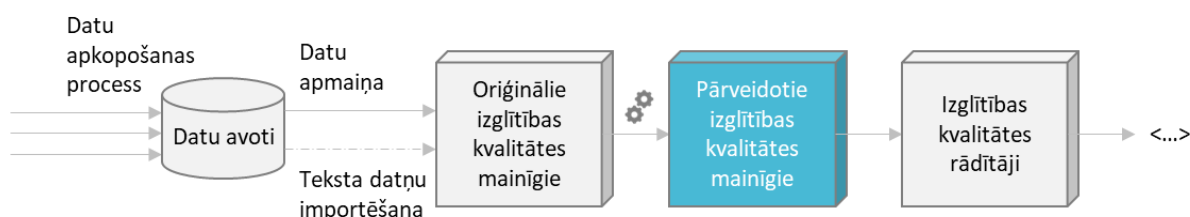
- rādītāji (mērījumi) – nepārtraukta skaitliskā vērtība, kuru var apkopot līdz vēlamajai detalizācijas pakāpei. Rādītājus var iegūt tieši no datu avotiem vai aprēķināt, izmantojot avota datus un vienkāršas formulas;

- kompozitrādītāji – nepārtraukta skaitliskā vērtība, kas sastāv no viena vai vairākiem svērtajiem rādītājiem, kas iegūti, salīdzinot to vērtības ar mērķa vērtībām. Kompozitrādītāji tiek izmantoti, lai aprēķinātu izglītības kvalitātes elementu un kategoriju vērtības;
- dimensijas – kategoriski (skaitliski diskreti) mainīgie, kas ļauj sadalīt datus atšķirīgās grupās pēc to vērtībām.

Elementu pārveidošana ir automatizēts process, kam nepieciešama tikai sākotnēja cilvēku iesaiste (datu un mainīgo noteikšanas posmā). Kad pārveidošanas “noteikumi” ir izveidoti, process ir šāds:

1. dati tiek apkopoti datu avotos;
2. attiecīgos (tikai iepriekš noteiktos un nepieciešamos) datus pārraida no ārējiem avotiem uz monitoringa sistēmu (izmantojot datu apmaiņas vai teksta failu importēšanas protokolus);
3. monitoringa sistēmā dati tiek saglabāti pēc iespējas zemākā agregācijas līmenī (t.i., mainīgie (mērījumi un dimensijas); detalizētāku skaidrojumu skatīt monitoringa sistēmas datu kopu aprakstā – 23. attēls);
4. vajadzības gadījumā mainīgie (mērījumi un dimensijas) tiek pārveidoti tādās vērtībās un formātos, kas ļauj tos turpmāk izmantot monitoringa sistēmā;
5. turpmāka apkopošana / aprēķini tiek veikti, kā iepriekš datu pasēs definēts katram rādītājam (22. attēls).

22. ATTĒLS. DATU PLŪSMA UZ IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMU

Avots: autori

Monitoringa sistēmā jāveic dažādu veidu mainīgo (mērījumu un dimensiju) pārveidošana:

1. Jaunu mainīgo (datu mērījumu) iestatīšana, lai aprēķinātu un apkopotu datus līdz tādām līmenim, kas nepieciešams turpmākiem aprēķiniem. Piemēram, rādītāju “Izglītojamo skaits uz vienu pedagogu” var aprēķināt, izmantojot 2 mainīgos no datu avotiem – “Izglītojamo skaits” un “Pedagogu skaits”, izmantojot formulas $\text{summa}(\text{“Izglītojamo skaits”}) / \text{summa}(\text{“Pedagogu skaits”})$ formulu.
2. Jaunu mainīgo (datu mērījumu) iestatīšana, lai aprēķinātu un apkopotu datus kompozitrādītājos (izmanto izglītības kvalitātes elementu / kategoriju aprēķināšanai). Piemēram, kompozitrādītājam, kas raksturo apmierinātību ar mācību vidi, apmierinātības aprēķinā var būt iekļauti dažādi rādītāji, kas tiek glabāti sākotnējos mainīgajos, kas savukārt tiek iegūti no datu avotiem vai pirmā līmeņa rādītājiem, kas definēti iepriekšējā rindkopā. Šāda veida mainīgos sauc par “aprēķinātajiem mainīgajiem”, un tos var aprēķināt pēc pieprasījuma (atmiņas aprēķinos), vai arī iepriekš aprēķināt, veicot datu pārveidošanas procesu. Tas atšķiras katrā IT rīkā un neietekmē turpmākus apsvērumus šajā vai saistītajos dokumentos.
3. Jaunu mainīgo (datu dimensiju) iestatīšana, lai saskaņotu dažu datu dimensiju kodēšanu, nodrošinot, ka dažādu avotu mainīgie atbilstu viens otram. Piemēram, vienā avotā izglītojamo dzimumu var kodēt kā “M” / “F”, savukārt citā – kā “1” / “0”.

(3) DATI TIEK GLABĀTI DATU TABULĀS

Pārsūtītie un, ja nepieciešams, pārveidotie mainīgie zemākajā (t.i., izglītojamā, pedagoga, izglītības iestādes, dibinātāja, pašvaldības vai, ja nav iespējams sadalīt, nacionālajā) līmenī tiek saglabāti monitoringa sistēmas datu tabulās, kuras vēlāk tiek izmantotas apkopošanai / analizēšanai. Datu glabāšanas līmenis ir atkarīgs no tā avota un dažādiem monitoringa rīkiem. Piemēram, ja datiem ir vērtības par visiem monitoringa sistēmas izglītojamajiem, dati tiks uzkrāti izglītojamā līmenī un vēlāk monitoringa sistēmā tos varēs apkopot augstākos līmeņos (izglītības iestādes, dibinātāja u.c.).

Piezīme: Ir četru veidu datu tabulas, kurās tiek veikta datu mainīgo lielumu (mērījumu un dimensiju) glabāšana monitoringa sistēmā (skatīt zemāk).

Datu tabulas veids Apraksts

TABULAS OBJEKTU RAKSTUROJUMAM Satur datu mainīgos (mērījumus un dimensijas) no atšķirīgiem izglītības sistēmas objektiem – izglītojamais, pedagogs, izglītības iestāde u.c.

RELĀCIJU TABULAS Tiek izmantotas, lai sasaistītu objektus vienu ar otru, piemēram, lai novērtētu, kurus izglītojamus izglīto kurš pedagogs, kurās izglītības iestādēs un / vai izglītības programmās.

TABULU GRUPAS / APTAUJĀM / TESTIEM Paredzētas, lai turpmāk varētu analizēt dažādas respondentu apakšgrupas dažādās aptaujās. Piemēram, šāda datu tabula savieno starptautiskos salīdzinošo pētījumu rezultātus ar nacionālā līmenī veiktajām aptaujām (piemēram, TALIS rezultāti ar skolotāju apmierinātības aptauju).

SERVISA INFORMĀCIJA Tiek izmantotas ar izglītības kvalitātes monitoringu saistītās operatīvās informācijas glabāšanai, piemēram, IZM / dibinātāju / izglītības iestāžu noteiktās rādītāju mērķa vērtības, informācija par pēdējiem datu atjauninājumiem, datu mainīgo lielumu, rādītāju un elementu svāri, kas izmantoti, lai aprēķinātu izglītības kvalitātes kategoriju kompozitrādītājus.

Katram datu mainīgajam ir sava īpaši izstrādāta datu tabula. Tā ir norādīta mainīgo datu pasēs: 1) kolonnā *Tabula oriģinālo un pārkodēto mainīgo uzglabāšanai*; 2) ar *otro burtu* mainīgā kodā. Burti, kas apzīmē tabulas nosaukumus un detalizētāka informācija par tabulām pieejama 5. un 6. pielikumā.

Dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm var būt vajadzīgas atsevišķas datu tabulas, jo pieejamie rādītāji un datu struktūra var atšķirties. Atsevišķu datu tabulu uzturēšana ļautu vieglāk pielāgoties datu avotiem un mainīgajiem lielumiem, ko izmanto katram no šiem veidiem un pakāpēm. Tomēr, ja monitoringa sistēmas izstrādātāji to uzskata par pieņemamu, var tikt veidotas datu tabulas, kas ietver vairākus izglītības veidus un pakāpes (piemēram, lai saglabātu datus par vispārējās un profesionālās izglītības pedagogiem).

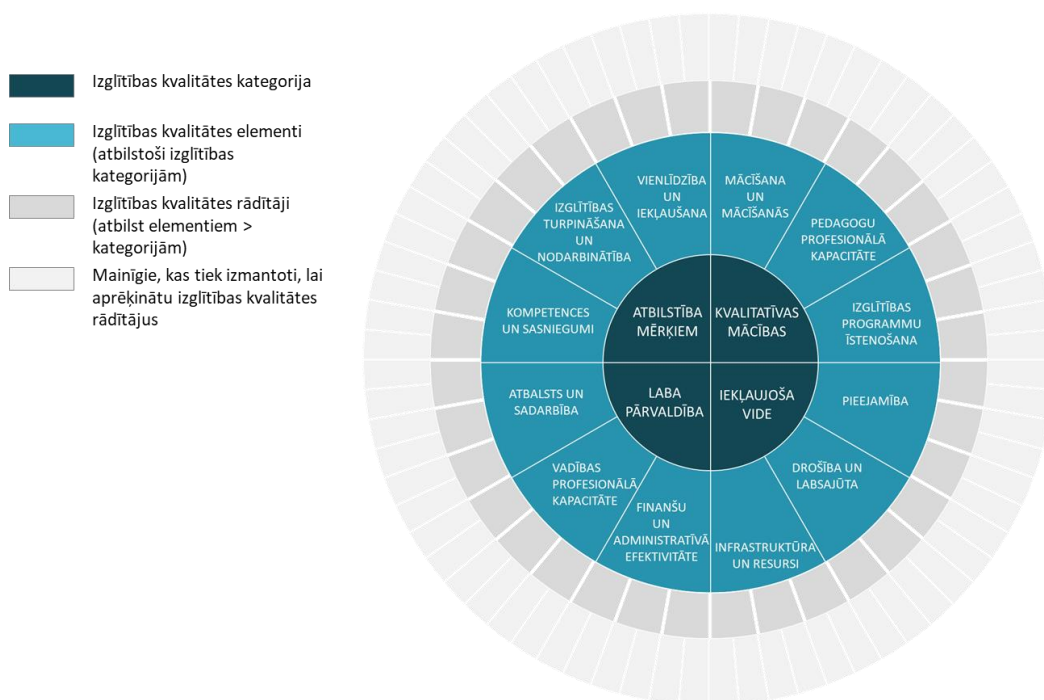
Līdzīgi dažiem monitoringa rīkiem varētu būt nepieciešama datu sadalīšana atbilstoši dažām papildu dimensijām, piemēram, akadēmiskais gads, lai samazinātu datu daudzumu un aprēķinu sarežģītību. Tomēr šo funkcionalitāti var noteikt paši monitoringa sistēmas IT risinājuma izstrādātāji.

(4) DATI SASTĀV NO MAINĪGAJIEM (MĒRĪJUMIEM UN DIMENSIJĀM) → IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES RĀDĪTĀJIEM → PAMATKATEGORIJĀM UN PAMATELEMENTIEM

Monitoringa sistēmā tiek izmantoti dati, kas strukturēti dažādās datu kopās, no kurām katra atspoguļo savstarpēji saistītus faktorus:

1. mainīgie (mērījumi un dimensijas),
2. rādītāji,
3. kategorijas un elementi (23. attēls).

23. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS DATU KOPU HIERARHIJA

Avots: autori

Katra datu kopa attēlo dažādus monitoringa sistēmā uzkrāto un izmantoto datu apkopošanas līmeņus:

- 1. MAINĪGIE (MĒRĪJUMI UN DIMENSIJAS) |** Mainīgie – zemākā līmeņa datu objekti, kas tiek apkopoti tieši no avotu sistēmām. Mainīgie var attēlot gan mērījumus (skaitliskās vērtības), gan dimensijas (parasti kategoriskās vērtības). *Mērījumi* atspoguļo dažādu datu vienību vērtības (piemēram, eksāmena vai testa rezultāti, apmierinātības rādītāji, nodarbinātība, studentu skaits u.c.). Tas ir monitoringa sistēmā konsolidēto datu pamats, jo datu mērījumus turpina izmantot rādītāju, kategoriju un elementu aprēķināšanai. *Dimensijas* papildina šos mērījumus, lai reģistrētu un analizētu izglītības sistēmas dalībniekus (piemēram, izglītojamais, pedagogs, izglītības iestāde, dibinātājs, ģeogrāfiskā vienība) vai grupas dažādās sociālekonomiskās, finanšu, izglītības rezultātu u.c. dimensijās (piemēram, vecums, dzimums, atrašanās vieta u.c.).
- 2. RĀDĪTĀJI |** Izglītības kvalitātes rādītāju datu kopums tiek iegūts no datu mainīgajiem, izmantojot attiecīgus apkopojumus / aprēķinus (ja šādi apkopojumi / aprēķini ir nepieciešami, formulas ir norādītas rādītāju datu pasēs; 5. pielikums). Rādītāju iegūst no viena vai vairākiem mainīgajiem. Zemākais mainīgo līmenis nosaka attiecīgā rādītāja iespējamo zemāko līmeni (t.i., izglītojamais / pedagogs / izglītības iestāde / izglītības programmas līmenis u.c.). Svarīgi ir arī rādītājus definēt tādā veidā, lai tos varētu apkopot augstākos līmeņos (piemēram, izglītības iestāde, dibinātājs, studiju virziens vai sistēmas (valsts) līmenis).
- 3. PAMATKATEGORIJAS UN PAMATELEMENTI |** Izglītības kvalitātes kategorijas (Atbilstība mērķiem, Kvalitatīvas mācības, Iekļaujoša vide un Laba pārvaldība) atspoguļo četrus galvenos aspektus, kas tiek definēti kā izglītības kvalitāte. Kategorijām ir definēti 12 izglītības kvalitātes elementi, kurus var aprēķināt, sverot attiecīgos izglītības kvalitātes rādītājus, veicot to salīdzinājumu ar izvirzītajām mērķa vērtībām.

Tātad monitoringa sistēmas mainīgo (mērījumu un dimensiju) ievaddati (datu kopas) tiek tieši ievadītas vai pārsūtīti no ārējiem datu avotiem un saglabāti datu tabulās. Atlikušās datu kopas (izglītības kvalitātes

rādītāji, kategorijas un elementi) ir iegūtas no mainīgo datu kopas, izmantojot noteiktu matemātisko darbību, piemēram, aritmētisko formulu / sastāvu / apkopojumu.

Veidi, kā monitoringa sistēmas ievaddati tiek apstrādāti un izmantoti (t.i., monitoringa sistēmas procesi), ir aprakstīti 7.2. apakšnodaļā.

7.2. MONITORINGA SISTĒMAS PROCESI

Monitoringa procesi aprakstos identificēti rīcības virzieni un dažādu lietotāju (IZM un citu izglītības sistēmas ieinteresēto pušu) lomas, kā arī monitoringa rīki, kas ļauj monitoringa sistēmai konsekventi darboties ar mērķi nodrošināt datus uz pierādījumiem balstītai lēmumu pieņemšanai, kas veicinātu izglītības kvalitātes paaugstināšanos. Šajā apakšnodaļā ir aprakstīta monitoringa sistēmas procesu loģika un uzbūve.

Attēlā zemāk (24. attēls) ir identificēti 7 procesi (ieskaitot procesu (0) Izglītības kvalitātes koncepcijas definēšana), no kuriem divi procesi ir ārpus monitoringa sistēmas, bet kas ir vienlīdz svarīgi izglītības politikas plānošanā un lēmumu pieņemšanā, lai uzlabotu izglītības kvalitāti:

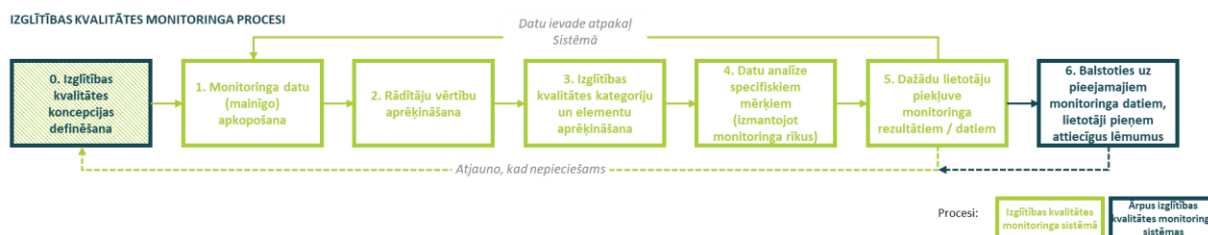
- procesā (0) tiek definēta izglītības kvalitāte, kas tika izstrādāta šī Projekta ietvaros, kā arī izvirza izglītības kvalitātes rādītāju mērķa vērtības. Process (0) ietver:
 - izglītības kvalitātes kategoriju un elementu definēšanu;
 - izglītības kvalitātes rādītāju definēšanu katram elementam;
 - mainīgo definēšanu, kas nepieciešami katra rādītāja aprēķināšanai;
 - rādītāju svaru noteikšanu, aprēķinot izglītības kvalitātes kompozītrādītājus (piemēram, katra izglītības kvalitātes elementa vērtība);
 - rādītāju mērķa vērtību noteikšanu (uz datiem balstīti mērķi vai mērķi, kas noteikti nacionālās / starptautiskās politikas dokumentos).

Informācija tiek atspoguļota rādītāju datu pasēs, kas ir detalizēti un strukturēti izglītības kvalitātes rādītāju un to mainīgo apraksti. Tie sniedz informāciju par izglītības kvalitātes rādītāja galvenajām īpašībām (piemēram, datu vākšanas biežumu, datu avotiem un datu pieejamību; skatīt 6.2. apakšnodaļu un 5. pielikumu).

Ievērojot labās prakses piemērus un ekspertu ieteikumus, izglītības kvalitātes koncepcijai laika gaitā jāsaglabājas samērā nemainīgai. Tiklīdz mainās izglītības kvalitātes koncepcija, ir jāpārskata un jāpielāgo izglītības kvalitātes rādītāji un procesi, ieskaitot IT rīku (-us).

- process (6) ietver IZM / dibinātāju / izglītības iestāžu mērķtiecīgus pasākumus izglītības kvalitātes uzlabošanai noteiktās jomās (t.i., noteiktu administratīvo lēmumu pieņemšana, projektu / programmu plānošana un īstenošana u.c.). Šo darbību īstenošana izraisa izmaiņas, kas parādās no jauna ievāktajās izglītības kvalitātes mainīgo (t.i., ievaddatu procesā (1)) vērtībās (t.i., ievaddati).

24. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS PROCESI

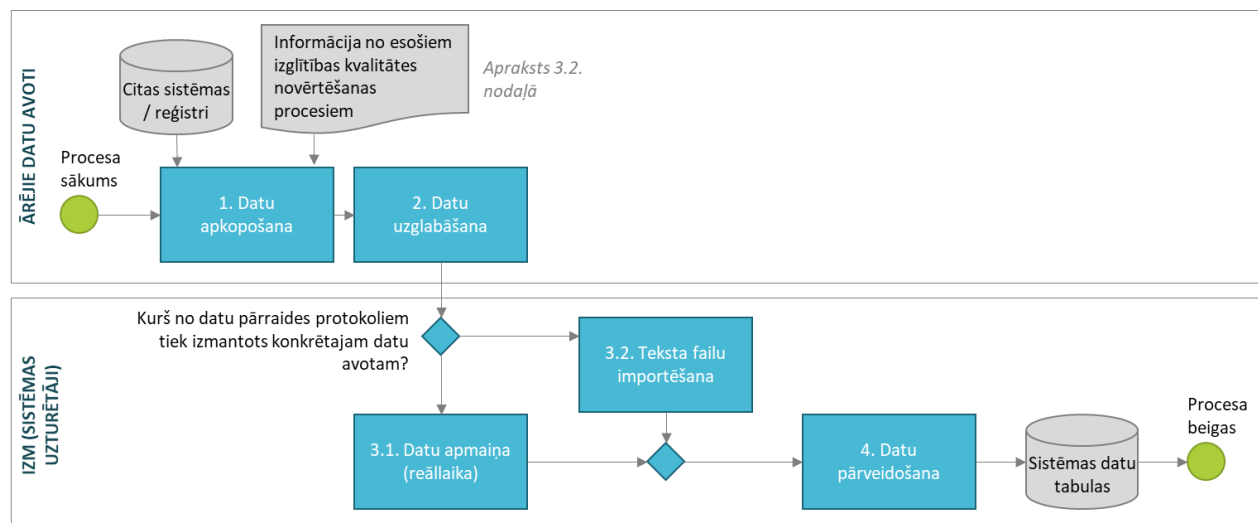
Avots: autori

Tā kā procesi (0) un (6) ir ārpus monitoringa sistēmas (t.i., tiek veikti bez noteikta periodiskuma un / vai atsevišķi), turpmākajā tekstā uzmanība tiks pievērsta procesiem (1)-(5), kas ir daļa no monitoringa sistēmas.

(1) MONITORINGA DATU (MAINĪGO) APKOPOŠANA

Datu pasēs katram mainīgajam ir norādīts jau esošs datu avots vai tiek sniegts priekšlikums veidot jaunu. Turpmāk tekstā ir aprakstīts process, kā no šiem avotiem plānots vākt datus un sagatavot tos turpmākiem aprēķiniem monitoringa sistēmā un analīzes veikšanai (25. attēls, 22. tabula; 5. pielikums).

25. ATTĒLS. PROCESS (1): MONITORINGA DATU (MAINĪGIE) APKOPOŠANA

Avots: autori

22. TABULA. MONITORINGA DATU APKOPOŠANAS SOĻI

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
1.	Datu apkopošana	Saskaņā ar iepriekš noteiktiem datu vākšanas protokoliem (piemēram, ikgadējās aptaujas, izlases veida pētījumi, datu apkopošana no citām sistēmām / reģistriem) mainīgie (t.i., to mērījumus un dimensijas) tiek reģistrēti ārējos (monitoringa sistēmai) datu avotos. <i>NB:</i> Daļa no ārējos datu avotos savāktajiem datiem <i>rodas no</i> jau izveidotiem izglītības kvalitātes novērtēšanas procesiem (izglītojamo novērtēšana, izglītības iestāžu novērtēšana, absolventu monitorings u.c.).	Atbildīgais: Ārējo datu avotu (VIIS, CSP, IKVD, VISC, OECD PISA, TALIS, IEA TIMSS un citi) pārvaldītāji un operatori Laika posms: Mainīgs: norādīts katram izglītības kvalitātes rādītājam datu pasēs Sistēma / rīks: VIIS, CSP, IKVD, VISC, OECD PISA, TALIS, IEA TIMSS un citas sistēmas un reģistri 5. pielikums. Rādītāju un mainīgo datu pasēs – <i>detalizētāks datu avotu apraksts, kas atbilst katram piedāvātajam rādītājam</i>
2.	Datu uzglabāšana	Apkopotie dati tiek glabāti ārējos datu avotos: sistēmas datu bāzēs / reģistros.	Atbildīgais: Ārējo datu avotu (VIIS, CSP, IKVD, VISC, OECD PISA, TALIS, IEA TIMSS un citi) pārvaldītāji un operatori Laika posms: Tiklīdz dati tiek savākti Sistēma / rīks: VIIS, CSP, IKVD, VISC, OECD PISA, TALIS, IEA TIMSS un citas sistēmas un reģistri

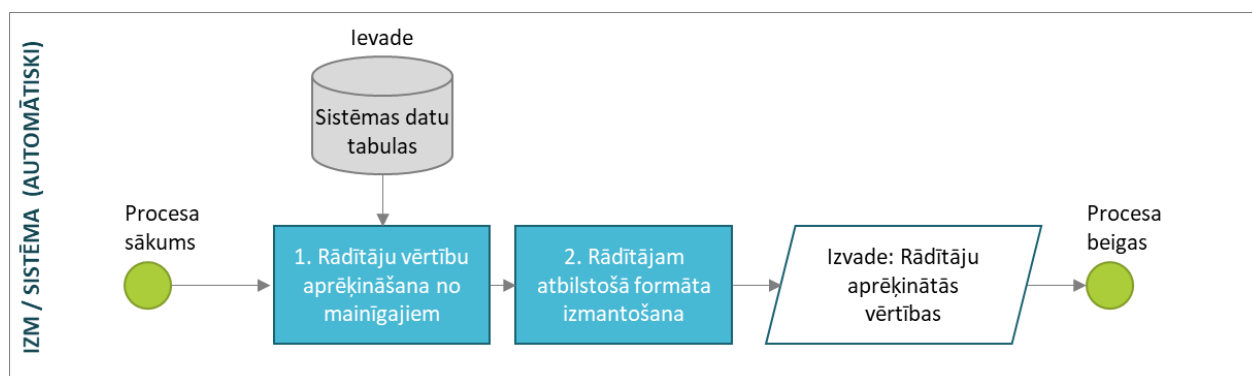
NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
			5. pielikums. Rādītāju un mainīgo datu pasēs – <i>detalizētāks datu avotu apraksts, kas atbilst katram piedāvātajam rādītājam</i>
3.1.	Datu apmaiņa (reāllaika)	Ja pastāv noteikta reāllaika integrācija (piemēram, lietojumprogrammu saskarne) starp ārējo datu avotu un monitoringa sistēmu (noliktava vai cita tehnoloģiska alternatīva), pēc savākšanas un saglabāšanas ārējā avotā dati tiek pārsūtīti uz monitoringa sistēmu.	Atbildīgais: IZM (kā monitoringa sistēmas uzturētājs) Laika posms: Tiklīdz dati tiek saglabāti ārējā datu avotā Sistēma / rīks: VIIS, CSP, IKVD, VISC, OECD PISA, TALIS, IEA TIMSS un citas sistēmas un reģistri, kā arī Sistēma 5. pielikums. Rādītāju un mainīgo datu pasēs – <i>detalizētāks datu avotu apraksts, kas atbilst katram piedāvātajam rādītājam</i>
3.2.	Teksta failu importēšana	Ja starp ārējo datu avotu un monitoringa sistēmu nav noteikta reāllaika integrācija, dati tiek importēti monitoringa sistēmā noteiktos laika periodos (kā “aktuālā informācija”). Dati (piemēram, PIAAC / TIMSS / PIRLS pētījumu rezultāti) tiek pārsūtīti, izmantojot teksta failus (.csv, .xlsx vai citi formāti).	Atbildīgais: IZM (kā monitoringa sistēmas uzturētājs) Laika posms: Mainīgs: kad dati ir pieejami (norādīts datu pasēs) Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
4.	Datu pārveidošana	Nosūtītie (gan ar reāllaika datu apmaiņu, gan ar teksta failu importēšanu) dati, <i>ja tas ir nepieciešams</i> , tiek tālāk apstrādāti monitoringa sistēmā. Lai pārsūtītie dati atbilstu monitoringa sistēmas datu mainīgo vērtībām un formātiem, tiek veikti īpaši automatizēti aprēķini / apkopojumi. Visi pārsūtītie (un, ja nepieciešams, pārveidotie) datu mainīgie (mērījumi un dimensijas) tiek glabāti Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas datu tabulās. <i>Procesa beigas</i>	Atbildīgais: IZM (kā monitoringa sistēmas uzturētājs) Laika posms: Mainīgs: kad dati tiek pārsūtīti monitoringa sistēmā Sistēma / rīks: monitoringa sistēma

Avots: autori

(2) RĀDĪTĀJU VĒRTĪBU APRĒĶINĀŠANA

Izglītības kvalitātes rādītājus iegūst no mainīgajiem, kas tiek savākti un pārsūtīti sistēmā caur (1) procesu, izmantojot attiecīgus apkopojumus / aprēķinus (ja šādi apkopojumi / aprēķini ir nepieciešami; aprēķinu metodika ir norādīta rādītāju datu pasēs. Piedāvātais process ir redzams nākamajā attēlā un tabulā (26. attēls, 23. tabula).

26. ATTĒLS. PROCESS (2): RĀDĪTĀJU VĒRTĪBU APRĒĶINĀŠANA

Avots: autori

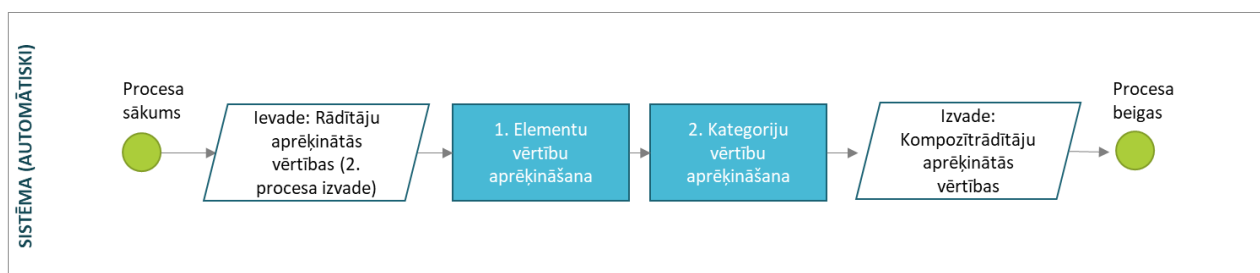
23. TABULA. RĀDĪTĀJU VĒRTĪBU APRĒĶINĀŠANAS PROCESA POSMI

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
1.	Rādītāju vērtības aprēķināšana no mainīgajiem	Saskaņā ar rādītāju datu pasēs norādītajiem apkopošanas noteikumiem / aprēķina metodikām mainīgo lielumi tiek pārveidoti izglītības kvalitātes rādītāju vērtībās. Šis solis tiek veikts automātiski, tiklīdz sistēmas administratori ir iestatījuši aprēķina / apkopošanas noteikumus monitoringa sistēmā. Precīzas darbības mainās atkarībā no izglītības kvalitātes rādītāja. Biežākie aprēķini ir šādi: (i) mainīgā dalīšana ar citu, (ii) vairāku mainīgo apvienošana, (iii) abu darbību apvienojums. Aprēķinu rezultāts tiek apkopots un saglabāts sistēmas datu tabulās nepieciešamajā izglītības sistēmas līmenī (t.i., izglītības iestādes / dibinātāja / valsts līmenī).	Atbildīgais: IZM (kā monitoringa sistēmas uzturētājs) Laika posms: Balstoties uz iepriekš noteiktu biežumu, bet ne biežāk kā reizi mēnesī vai pēc lietotāja pieprasījuma Sistēma / rīks: monitoringa sistēma (tiek veikta automātiski).
2.	Atbilstošās rādītāja vērtības veida izmantošana	Monitoringa sistēmā automātiski tiek aprēķināti un turpmāk izmantoti divu veidu rādītāju vērtības. Rādītāju <i>reālās</i> vērtības iegūst pēc aprēķiniem šī procesa 2. solī. Šīs vērtības sistēmas lietotājiem tiek uzrādītas, izmantojot monitoringa rīkus (informācijas paneļus). <i>Salīdzinājums ar mērķu</i> vērtībām tiek iegūts, salīdzinot rādītāju reālās vērtības ar katra rādītāja mērķa vērtībām. Tālāk dokumentā ir aprakstītas dažādas formulas dažādiem rādītāju veidiem. Šīs vērtības tālāk tiek izmantotas, aprēķinot izglītības kvalitātes kategorijas un elementus. <i>Procesa beigas</i>	Atbildīgais: IZM (kā monitoringa sistēmas uzturētājs) Laika posms: Tiklīdz rādītāju datu mainīgie tiek pārsūtīti un saglabāti sistēmas datu tabulās Sistēma / rīks: monitoringa sistēma (tiek veikta automātiski).

(3) IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES PAMATKATEGORIJU UN PAMATELEMENTU APRĒĶINĀŠANA (KOMPOZĪTRĀDĪTĀJI)

Kvalitātes kategoriju / elementu aprēķināšanas process ir aprakstīts zemāk (27. attēls, 24. tabula). Kvalitātes kategorijas / elementus aprēķina, izmantojot kompozitrādītāju formulu, kā norādīts 7.3.3. apakšnodaļā. Process tiek īstenots tikai gadījumos, kad tiek izmantoti kompozitrādītāji.

27. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KATEGORIJU UN ELEMENTU APRĒĶINĀŠANĀ (KOMPOZĪTRĀDĪTĀJI)

Avots: autori

24. TABULA. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES KATEGORIJU UN ELEMENTU APRĒĶINĀŠANAS PROCESA POSMI

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
1.	Elementu vērtību aprēķināšana	Izglītības kvalitātes rādītāju vērtības tiek automātiski apkopotas elementos (12), izmantojot rādītāju faktiskās vērtības, mērķa vērtības un svarus, kas iepriekš iestatīti monitoringa sistēmā. Skatīt 7.3.3. apakšnodaļu.	Atbildīgais: IZM (kā monitoringa sistēmas uzturētājs) Laika posms: Vismaz reizi gadā (atkarībā no datu atjaunināšanas biežuma katram rādītājam elementa sastāvā) Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
2.	Kategoriju vērtību aprēķināšana	Izglītības kvalitātes elementu (12) vērtības tiek automātiski apkopotas kategorijās (4), izmantojot atbilstošās elementu vērtības un to svarus katrai izglītības kvalitātes kategorijai, kas iepriekš iestatīti monitoringa sistēmā. Skatīt 7.3.3. apakšnodaļu. <i>Procesa beigas</i>	Atbildīgais: IZM (kā monitoringa sistēmas uzturētājs) Laika posms: Vismaz reizi gadā (atkarībā no datu atjaunināšanas biežuma katram rādītājam elementa sastāvā → kategorijā) Sistēma / rīks: monitoringa sistēma

Avots: autori

(4) DATU ANALĪZE SPECIFISKIEM MĒRĶIEM

Mainīgos un to vērtības, kas iegūtas procesos (1)-(3), izmanto, analizējot un vizualizējot datus IZM un citiem monitoringa sistēmas lietotājiem, izmantojot monitoringa rīkus.

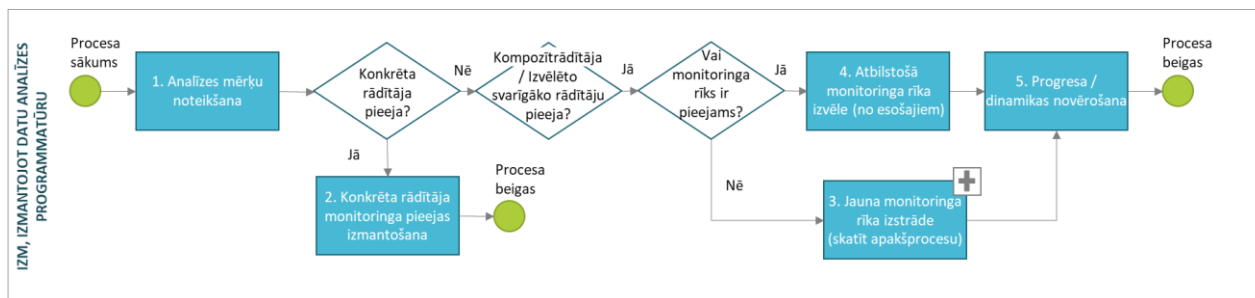
Datu analīzei var izmantot dažādas monitoringa pieejas. Monitoringa sistēmā tiek ieteiktas 3 monitoringa pieejas: **(1)** konkrēta rādītāja monitorings; **(2)** izvēlēto rādītāju kopuma monitorings; **(3)** kompozitrādītāja monitorings. Datu monitoringa pieejas ir iestrādātas monitoringa rīkos, kuru plašāks apraksts ir pieejams 7.3.1.-7.3.3. apakšnodaļās.

Monitoringa pieeja **(1) konkrēta rādītāja monitorings** ir vienkāršots un to var veikt bez izstrādāta monitoringa rīka. Citas monitoringa pieejas – **(2) izvēlēto rādītāju monitorings** un **(3) kompozitrādītāja monitorings** – ir jāveic ar monitoringa rīku palīdzību, kas balstās izstrādātajos analīzes modeļos.

Datu analīzes process ir sadalīts šādos loģiskos posmos (28. attēls, 25. tabula):

- Vai datu analīzē iespējams izmantot viena rādītāja (vienkāršotu) pieeju?
- Vai datu analīzē būtu jāizmanto izvēlēto rādītāju kopas monitoringa / kompozitrādītāju monitoringa pieejas, kas nozīmētu, ka ir nepieciešami monitoringa rīki?

28. ATTĒLS. PROCESS (4): DATU ANALĪZE SPECIFISKIEM MĒRĶIEM

Avots: autori

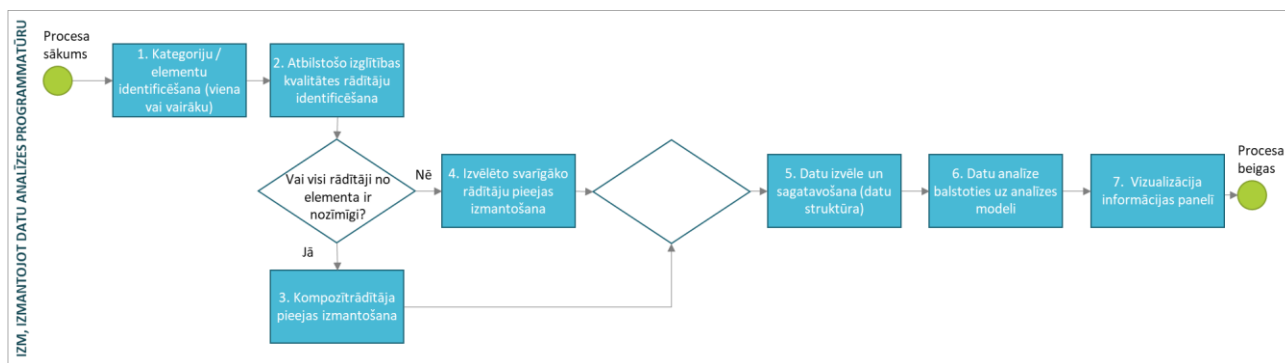
25. TABULA. DATU ANALĪZES SPECIFISKIEM MĒRĶIEM SOLĪ

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
1.	Analīzes mērķu noteikšana	Tiek noteikti konkrēti interesējošie jautājumi vai analīzes mērķi. Mērķim piemīt sekojošas īpašības: - īss. Problēmas / interesējošā jautājuma būtība ir koncentrēta vienā teikumā. - konkrēts. Problēmas nosaukumā / interesējošajā jautājumā ir koncentrēti iespējamie risinājumi attiecībā uz noteikto problēmu. - izmērāms. Tam jāspēj izmērīt un uzraudzīt problēmu / parādību pakāpes un / vai biežuma ziņā. - tiek norādīts, kas tiek ietekmēts. Problēmas nosaukumā / analīzes jautājumā ir identificēts analīzes subjekts (vai objekts), kuru skar problēma, piemēram, pēc izglītības veida, izglītības pakāpes. Papildus mērķiem jādefinē analīzes mērķauditorija / lietotājs.	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: -

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
Ja tiek izmantota konkrēta rādītāja monitoringa pieeja			
2.	Konkrēta rādītāja monitoringa pieejas izmantošana	Viena rādītāja pieejas monitorings ietver: - mērīšanu, cik tālu vai cik tuvu rādītāja vērtība ir no sasniedzamā uzdevuma (mērķa); - problēmu vai nepieņemamu situāciju identificēšanu attiecībā uz izglītības veidiem un pakāpēm vai izglītības sistēmas līmeņiem; - rādītāja salīdzināšanu starp dažādiem laika periodiem; - rādītāja salīdzināšanu ar vidējo vērtību; - konteksta datu pārbaudi turpmākai analīzei; - dažādu dimensiju vērtību salīdzināšanu attiecībā pret rādītāju. <i>Procesa beigas</i>	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
Ja tiek izmantota kompozītrādītāja / izvēlēto rādītāju pieeja un monitoringa rīks nav pieejams			
3.	Jauna monitoringa rīka izstrāde	<i>Skatīt apakšprocesu (29. attēls, 26. tabula)</i> <i>Pēc jaunā monitoringa rīka izstrādes process turpinās ar 5. soli.</i>	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
Ja tiek izmantota kompozītrādītāja / izvēlēto rādītāju pieeja un monitoringa rīks ir pieejams			
4.	Atbilstošā monitoringa rīka izvēle (no esošajiem)	Lietotājs izvēlas atbilstošo monitoringa rīku no esošo monitoringa rīku saraksta, lai analizētu interesējošo jautājumu, pamatojoties uz izvirzīto mērķi.	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas kā IT rīka lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
5.	Progresā / dinamikas novērtēšana	Pēc monitoringa rīkā iestrādāta datu modeļa, izmantojot rīka funkcionalitāti, lietotājs novēro un pārbauda iepriekš izvēlēto rādītāju (un to savstarpējo saistību) progresu noteiktā laika posmā, lai kaut ko par to atklātu un sniegtu ieskatu. <i>Procesa beigas</i>	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma, Power BI (vai līdzīga analītiskā programmatūra)

Avots: autori

29. ATTĒLS. PROCESS (4), APAKŠPROCESS: JAUNA MONITORINGA RĪKA IZSTRĀDE

Avots: autori

26. TABULA. APAKŠPROCESS: JAUNA MONITORINGA RĪKA IZSTRĀDES SOĻI

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
1.	Noteikt atbilstošos izglītības kvalitātes elementus / kategorijas	Balstoties uz rīka mērķiem, tiek noteikti attiecīgie izglītības kvalitātes elementi un kategorijas, sīkāk aprakstot rīka analīzes objektu.	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
2.	Attiecīgo izglītības kvalitātes rādītāju identificēšana	Balstoties uz rīka mērķi, tiek noteikti attiecīgie izglītības kvalitātes rādītāji, sīkāk aprakstot rīka analīzes objektu.	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
Ja visi elementa rādītāji ir svarīgi			
3.	Izmantot kompozitrādītāju pieeju	Kompozitrādītājs ir mērījums, kas ļauj pārveidot vairākus rādītājus vienā izmērāmā skalā. Izglītības kvalitātes elementu / kategoriju kompozitrādītāji ar iepriekš noteiktu regularitāti ir aprēķināti monitoringa sistēmā un gatavi lietošanai monitoringa rīkos. Ja kompozitrādītāji noteiktam sistēmas līmenim, veidam konkrētai mērīšanas biežumam nav iepriekš aprēķināti, lietotājs aprēķina kompozitrādītājus, izmantojot sniegtās formulas (skatīt 7.3. apakšnodaļu.). <i>Process turpinās ar 5. soli.</i>	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma, <i>Power BI</i> (vai līdzīga analītiskā programmatūra)
Ja ne visi elementa rādītāji ir svarīgi			
4.	Izmantot vairāku rādītāju pieeju	Šī pieeja tiek izmantota izglītības kvalitātes	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
		jautājumiem / tēmām, uz kurām daļēji attiecas vairāk nekā viens elements un / vai nav nepieciešams (nav iespējams), lai būtu tikai viens mērījums atbildes sniegšanai uz jautājumu. Šis monitoringa rīka veids nodrošina to pašu funkcionalitāti, kas pieejama monitoringa rīkiem, pamatojoties uz vienu rādītāju, kā arī ir papildu iespējas: - rādītājus var salīdzināt vienu ar otru, izmantojot matricas skatu; - rādītājus var salīdzināt vienu ar otru, izmantojot izkliedes diagrammas skatu, kas ļauj identificēt iespējamās korelācijas; - korelācijas analīze – var aprēķināt korelāciju starp dažādiem rādītājiem, lai identificētu to savstarpējo saistību; - dimensiju analīze, pamatojoties uz spēju sadalīt un pārstāvēt atšķirīgas datu kopas. Tas ļauj labāk izprast, kā daži rādītāji ir savstarpēji saistīti, salīdzinot ar monitoringu, kurā tiek izmantots tikai viens rādītājs.	Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma, <i>Power BI</i> (vai līdzīga analītiskā programmatūra)
5.	Attiecīgo datu atlase un sagatavošana (datu struktūra)	Apkopots pilns datu mainīgo saraksts, kas jāizmanto datu monitoringa rīka aprēķinos. Atbilstošie dati tiek izvēlēti atbilstoši datu monitoringa rīka objektam un mērķim. Datu struktūra, kas nepieciešama datu monitoringa rīka algoritmu programmēšanai un palaišanai.	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma, <i>Power BI</i> (vai līdzīga analītiskā programmatūra)
6.	Analizēt atlasītos datus, pamatojoties uz sagatavoto analīzes modeli	Tiek sagatavots analīzes modelis konkrētajam rīkam, kas ir darbību saraksts un datu analīzes soļu secība.	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu

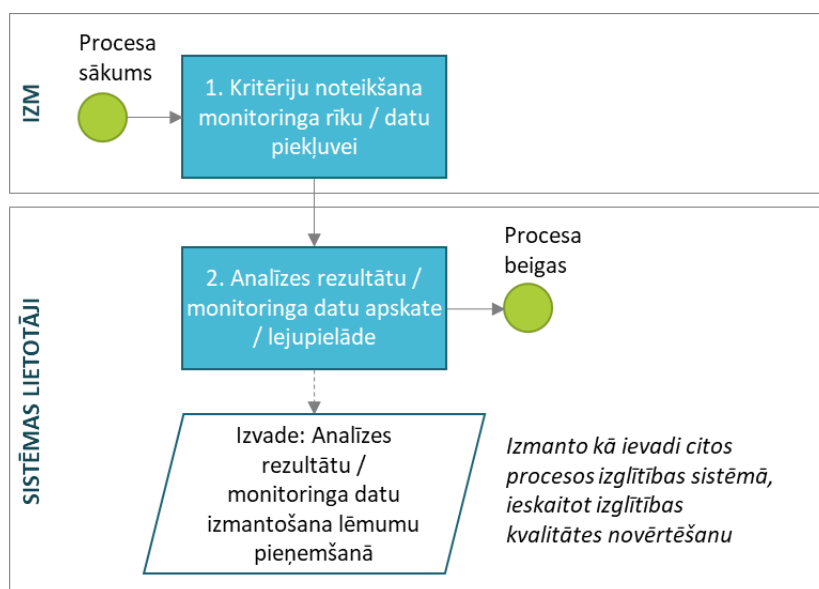
NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
		Kad datu analīzes modelis ir sagatavots, algoritmus, funkcionalitāti var ieprogrammēt (ar IZM palīdzību vai izmantojot ārpalpojumus) <i>Excel, Power BI</i> vai līdzīgā analītiskā programmatūrā.	Sistēma / rīks: monitoringa sistēma, <i>Power BI</i> (vai līdzīga analītiskā programmatūra)
7.	Vizualizēt analīzes rezultātus informācijas panelī	Lietotājs izvēlas vizualizācijas metodes analīzes rezultātu vizualizēšanai informācijas panelī. Informācijas panelis, tiklīdz tas ir izveidots / atjaunināts, vispirms ir jāpārbauda testēšanas vidē pirms tas ir pieejams visiem definētajiem lietotājiem. <i>Procesa beigas</i>	Atbildīgais: IZM vai cits monitoringa sistēmas lietotājs Laika posms: pēc vajadzības (pamatojoties uz analīzes mērķiem); var sakrist ar esošo kvalitātes novērtēšanas procesu biežumu Sistēma / rīks: monitoringa sistēma, <i>Power BI</i> (vai līdzīga analītiskā programmatūra)

Avots: autori

(5) DAŽĀDU LIETOTĀJU PIEKĻUVE MONITORINGA REZULTĀTIEM / DATIEM

Pēdējais monitoringa sistēmas process (5) raksturo, kā monitoringa sistēmas lietotāji var piekļūt analīzes rezultātiem un monitoringa datiem un tos izmantot caur monitoringa rīkiem, lai izdarītu secinājumus par nepieciešamajām darbībām / pieņemtu lēmumus / veidotu priekšlikumus (30. attēls, 27. tabula). Monitoringa rezultātus var izmantot dažādos izglītības sistēmas procesos, t.sk. jau esošajos izglītības kvalitātes novērtēšanas procesos (3.2.1. apakšnodaļa).

30. ATTĒLS. PROCESS (5): DAŽĀDU LIETOTĀJU PIEKĻUVE MONITORINGA REZULTĀTIEM / DATIEM

Avots: autori

27. TABULA. DAŽĀDU LIETOTĀJU PIEKĻUVES MONITORINGA REZULTĀTIEM / DATIEM SOĻI

NR.	SOLIS	APRAKSTS	CITA INFORMĀCIJA
1.	Kritēriju noteikšana un monitoringa rīku / datu piekļuves tiesību piešķiršana	IZM kā monitoringa sistēmas uzturētājs definē kritērijus atbilstoši kuriem piešķir piekļuves tiesības dažādām izglītības sistēmas ieinteresētajām personām (monitoringa sistēmas lietotājiem) monitoringa rīku un monitoringa datu izmantošanai.	Atbildīgais: IZM Laika posms: – Sistēma / rīks: monitoringa sistēma
2.	Analīzes rezultātu / monitoringa datu apskate / lejuplāde	Saskaņā ar viņiem piešķirtajām piekļuves tiesībām monitoringa sistēmas lietotāji piekļūst interaktīvajām paneliem, filtrē atbilstošos datus un spēj apskatīt / lejupielādēt analīzes rezultātus datu failu / ziņojumu veidā. Lietotāji var sniegt atgriezenisko saiti par nepieciešamajām jaunajām funkcijām / monitoringa rīkiem (informācijas paneliem) IZM, lai attiecīgi atjauninātu rīku un modeļu komplektu. <i>NB!</i> monitoringa sistēmā pieejamie analīzes rezultāti ir <i>ievaddati</i> esošajos izglītības sistēmas novērtēšanas procesos: izglītojamo novērtēšana, pedagogu novērtējumi, izglītības iestāžu vērtējumi, izglītības iestāžu vadītāju novērtējumi, sistēmas novērtējumi. <i>Procesa beigas</i>	Atbildīgais: monitoringa sistēmas lietotāji Laika posms: Pirms / tā laikā / pēc stratēģiskās plānošanas perioda; katru gadu; atbilstoši konkrētām lietotāju vajadzībām Sistēma / rīks: monitoringa sistēma

Avots: autori

IZM (kā primārais monitoringa sistēmas lietotājs) / izglītības iestāžu dibinātāji / izglītības iestādes plāno un veic mērķtiecīgus pasākumus, lai uzlabotu situāciju identificētajās problemātiskajās jomās (t.i., pieņem noteiktus lēmumus, plāno un īsteno projektus / programmas u.c.).

Monitoringa sistēmā pieejamos datu analīzes rezultātus var izmantot arī kā ievaddatus pedagogu / izglītības iestāžu vadītāju novērtējumos un akreditācijā, sistēmas novērtējumos un citos esošajos izglītības sistēmas novērtēšanas procesos.

Tā kā tiek izstrādāti priekšlikumi / tiek plānoti un īstenoti pasākumi rezultātu uzlabošanai, notiek nepārtrauktas izmaiņas izglītības kvalitātē, kas atspoguļojas apkopotajās izglītības kvalitātes mainīgo vērtībās (ievaddati (1) procesam).

7.3. SASKARNE: MONITORINGA RĪKI

Monitoringa rīks ir analītisks rīks, kas ļauj uzraudzīt attiecīgās izglītības kvalitātes kategorijas, elementus un rādītājus, kas identificēti kā atbilstoši konkrētai tēmai un / vai jautājumam. Monitoringa rīka galvenais mērķis ir ar kvantitatīvu (izmērāmu) pieeju vienkāršot un analizēt reālās pasaules procesu, sistēmu vai objektu. Monitoringa rīki nodrošina saskarni, caur kuru monitoringa sistēmas lietotāji "mijiedarbojas" ar monitoringa sistēmu, un atvieglo izglītības kvalitātes pārraudzību un uz datiem balstītu lēmumu pieņemšanu.

Monitoringa rīkā ir iestrādāts datu analīzes modelis, vienkāršots analīzes procesa attēlojums, kas piemērojams dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm un / vai sistēmas līmeņiem. Datu analīzes modelis ir darbību saraksts un datu analīzes soļu secība. Tas var būt apraksts un / vai algoritms.

Monitoringa rīkos tiek izmantota monitoringa sistēmas datu kopa ar rādītājiem (ieskaitot kontekstuālos rādītājus), kas tika identificēti un izvēlēti kā vislabākie konkrētā reālās pasaules procesa, sistēmas vai objekta raksturošanai.

Monitoringa rīki (analīzes modeļi) ļauj monitoringa sistēmas lietotājiem no izglītības monitoringa datiem veikt gan aprakstošu (analīze, ko izmanto, lai aprakstītu datu pamatiezīmes), gan izpēti (analīze, ko izmanto, lai izpētītu problēmu, kas nav skaidri definēta). Monitoringa rīki sniedz un vizualizē informāciju, kuras pamatā ir mainīgo / rādītāju / elementu / kategoriju vērtības, tomēr tie paši par sevi nesniedz galīgas atbildes, tādēļ būtiska ir monitoringa rīkos iegūstamo rezultātu interpretācija. Monitoringa rīka lietotājs nosaka nozīmīgas tendences, sagatavo ieskatus un izdara secinājumus uz datiem balstītu lēmumu pieņemšanai.

MONITORINGA RĪKU STRUKTŪRA | Monitoringa rīkos ir noteikts mērījumu, rādītāju, elementu un kategoriju kopums, kas ir saistīti ar konkrētu analīzes tēmu un / vai attiecīgo objektu.

Monitoringa sistēmas struktūra ir izstrādāta, lai dotu iespēju attīstīt dažādus monitoringa rīkus, kas aptver dažādus izglītības veidus un pakāpes un izglītības sistēmas līmeņus. Tā kā izglītība ir plašs un visaptverošs process, to var analizēt un novērot no dažādiem skatupunktiem. Tomēr šāda līmeņa monitoringa rīku izveidošana, kas aptvertu visus izglītības aspektus, nav ne iespējama, ne efektīva. Tādējādi izglītības kvalitātes monitoringa rīka izstrādes mērķis ir sniegt vispārīgas pieejas, kas ļautu iegūt visaptverošu dažādu analīzes kombināciju iespējamību.

MONITORINGA RĪKU TVĒRUMS | Monitoringa rīka apjomam vai dziļumam nav ierobežojumu. Tas var koncentrēties uz īpašu izglītības kvalitātes aspektu (piemēram, labklājību, vienlīdzību), izglītības veidu un pakāpi, izglītības sistēmas līmeni un / vai izglītības sistēmas dalībnieku grupu (piemēram, pedagogiem). Arī dažus no šiem aspektiem var apvienot vienā monitoringa rīkā – piemēram, rīks varētu sniegt informāciju par izglītības sistēmas dalībnieku grupām kādā no izglītības pakāpēm (piemēram, vispārējās izglītības pedagogi). Tā kā monitoringa rīki lietotājiem dod piekļuvi datiem, kas saistīti ar dažādām tēmām, kuru apjoms ir atšķirīgs, arī rīku tvērumi atšķiras. Tas, ka dažādus monitoringa rīkus izmantos dažādi lietotāji, iespējams, pat palielinās rīku atšķirības, jo dažādām lietotāju grupām būs vajadzīgas vai būs interesantas datu kopas, kuru apjoms un detalizācijas pakāpe būtiski atšķiras.

ZEMĀKAIS DATU APKOPOŠANAS LĪMENIS | Informācija monitoringa rīkā tiek attēlota **zemākajā datu apkopošanas līmenī**. Zemākais datu apkopošanas līmenis ir atkarīgs no datu vākšanas metodoloģijas, kas tiek izmantota datu vākšanai izglītības kvalitātes rādītāju vērtību mērīšanai. Ir izdalāmi pieci zemākie iespējamie datu apkopošanas līmeņi:

1. **Indivīds** | Attiecas uz īpašībām, kas raksturo indivīdu, piemēram, vecums, dzimums, dzīvesvieta, apmeklētās izglītības programmas u.c. pazīmes, kas pieejamas individuālā līmenī. Tipiski indivīdu piemēri: izglītojamais / pedagogs / izglītības iestādes direktors;
2. **Indivīdu grupa** | Monitoringa rīki ar “indivīdu grupu” kā zemāko datu agregācijas līmeni sniegs informāciju grupas līmenī (nevis individuālā līmenī). Tipiski indivīdu grupu piemēri: sievietes / vīrieši / vecuma grupas / vienas iestādes pedagogi;
3. **Iestāde** | Attiecas uz izglītības iestādi attiecīgajā izglītības pakāpē / veidā un tās pazīmēm, piemēram, izmēru, adresi, piedāvātajām formālās, neformālās izglītības programmām un / vai ārpusklases aktivitātēm;
4. **Dibinātājs** | Attiecas uz datiem, kas ir pieejami vai (un) attiecas tikai uz dibinātāju (pašvaldību, privātu dibinātāju u.c.) līmeni;
5. **Valsts (visa izglītības sistēma)** | Attiecas uz datiem, kas ir pieejami un / vai ir būtiski tikai valsts līmenī.

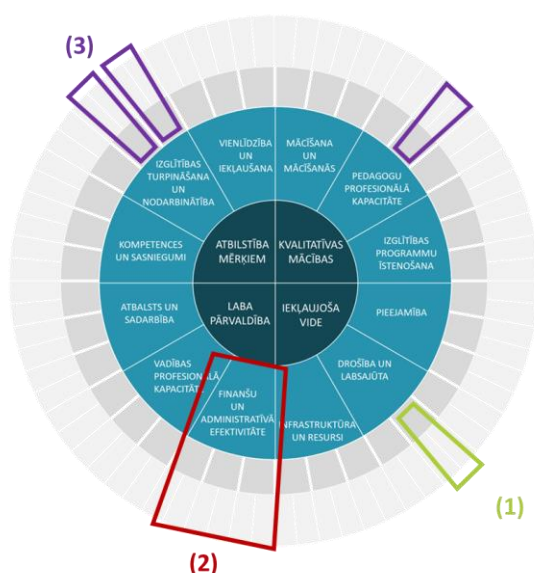
Zemākais datu apkopošanas līmenis var atšķirties starp rādītājiem, kas iekļauti konkrētajā datu monitoringa rīkā, tādējādi vienam datu monitoringa rīkam var būt vairāki zemākie datu apkopošanas līmeņi.

MONITORINGA RĪKU VEIDI | Pastāv 3 monitoringa rīku veidi (monitoringa pieejas): **(1)** konkrēta rādītāja monitorings; **(2)** izvēlēto rādītāju kopuma monitorings; **(3)** kompozītrādītāja monitorings (31. attēls).

Katram monitoringa rīkam jābūt: (a) skaidri formulētiem mērķiem, kas būtu specifiski un izmērāmi, izmantojot izglītības kvalitātes rādītājus; (b) mērķauditorijai / lietotājam; (c) atbilstošam izglītības kvalitātes rādītāju kopumam. Par katru konkrēto rādītāju ir nepieciešama šāda informācija zemākajā datu apkopošanas līmenī:

- rādītāja nosaukums;
- mērvienība;
- pašreizējā gada vērtība noteiktajās mērvienībās (rādītājiem, kuri tiek iegūti retāk nekā reizi gadā, tiek iekļauta jaunākā pieejamā vērtība);
- vēsturiskās vērtības (līdz 4 iepriekšējiem gadiem, kā arī 10 gadiem tiem rādītājiem, kas saistīti ar absolventu monitoringu);
- salīdzinošās novērtēšanas (mērķa) vērtība attiecīgajam periodam (piemēram, mērķis 2024., 2027. gadam (vai citam periodam)).

31. ATTĒLS. MONITORINGA RĪKU VEIDI

- (1)** Monitorings, kas balstīts uz **konkrētu rādītāju** no izvēlēta izglītības kvalitātes elementa / kategorijas.
- (2)** Monitorings, kas balstīts uz **kompozītrādītāju**: piemēram, viens novērtējums izglītības kvalitātes elementiem / kategorijām.
- (3)** Monitorings, kura pamatā ir atlasīti **izvēlētie svarīgākie rādītāji (no viena vai vairākiem elementiem)**, lai sniegtu atbildi uz konkrētu jautājumu.

Avots: autori

7.3.1. KONKRĒTA RĀDĪTĀJA MONITORINGS (1)

Pielietojuma jomas: palīdz uzraudzīt progresu, kad rodas skaidrs un tiešs jautājums, kas saistīts ar izglītības kvalitātes monitoringu. To var izmantot, lai uzraudzītu stratēģiskā mērķa / uzdevuma īstenošanu, pamatojoties uz iepriekš saskaņotu galveno snieguma rādītāju.

Konkrēta rādītāja attēlošana lietotājiem ļaus:

- mērīt, cik tālu vai cik tuvu rādītāja vērtība ir no sasniedzamā mērķa (uzdevuma);
- identificēt problēmas vai nepieņemamas situācijas attiecībā uz izglītības veidiem un pakāpēm vai izglītības sistēmas līmeņiem, kategorijām vai elementiem;
- salīdzināt rādītāja vērtību dažādos laika periodos;
- analizēt rādītāja vērtību, izmantojot kontekstuālos datus;

- salīdzināt dažādu dimensiju vērtības attiecībā pret šo rādītāju (piemēram, izglītības iestādes, izglītības iestādes veidi, pašvaldības u.c.).

Gadījumā, ja tiek izvēlēta individuāla rādītāju salīdzināšanas pieeja, rādītāju vērtības var interpretēt dažādos veidos:

- **Vidējās vērtības** | Rādītāju vērtības tiek parādītas gan vērtībās par konkrēto gadu zemākajā datu apkopošanas līmenī, gan vidējos rādītājos valsts līmenī (kur šāda apkopšana piemērojama). Tāpēc katru rādītāju dažādos līmeņos var interpretēt, pēc tā novirzes no vidējā, t.i., viena iestāde (iestādes līmenis) var sevi salīdzināt ar vidējo rādītāju valstī (valsts līmenis);
- **Dimensiju vērtības** | Rādītāju vērtības var sadalīt un salīdzināt ar jebkuru dimensiju. Piemēram, sadalījums pēc izglītības pakāpes dimensijas ļauj salīdzināt rādītāja vērtību pamatskolas līmenī ar tādu pašu rādītāja vērtību vidējās izglītības pakāpē. Tas ir iespējams tikai gadījumos, kad rādītājs ir pieejams vairāk nekā divām dimensiju vērtībām;
- **Vēsturiskās vērtības** | Rādītāju vērtības var interpretēt, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, lai noteiktu tendences konkrētās izglītības sistēmas jomās (nominālās vērtības, gada izmaiņas procentos);
- **Mērķa vērtības** | Mērķa vērtības tiek noteiktas saskaņā ar pieņemto izglītības kvalitātes koncepciju, Latvijas izglītības sistēmas vispārējiem mērķiem, starptautisko un vietējo labo praksi, kā arī starptautisko organizāciju un ekspertu ieteikumiem un ir noteiktas politikas plānošanas dokumentos (nacionālajā, reģionālajā līmenī). Gadījumos, kad politikas plānošanas dokumentos nav noteiktas mērķa vērtības konkrētam rādītājam, tās var aprēķināt, balstoties uz datiem (skatīt 7.3.2. apakšnodaļu). Pašreizējās vērtības var interpretēt, ņemot vērā, vai tās virzās uz noteikto nākotnes mērķa vērtību sasniegšanu (atšķirība mērvienībās, atšķirība procentos);
- **Kontekstuālie dati** | Katru rādītāju var analizēt, ņemot vērā kontekstuālos datus, nosakot jaunas korelācijas starp rādītājiem un statistiskajiem datiem.

7.3.2. MONITORINGA RĪKS, KAS BALSTĪTS UZ IZVĒLĒTO RĀDĪTĀJU KOPUMU (2)

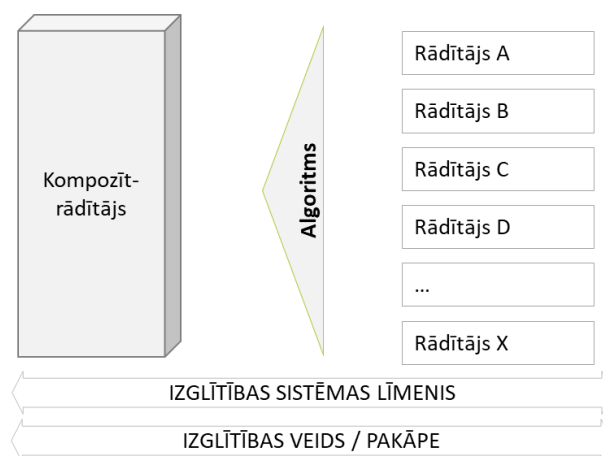
Uz šo veidu balstīti monitoringa rīki būtu jāizmanto izglītības kvalitātes jautājumiem / tēmām, uz kurām *daļēji* attiecas viens vai vairāki elementi un / vai nav iespējams izmantot tikai *vienu mērījumu*, lai atbildētu uz jautājumu. Šis monitoringa rīka veids nodrošina to pašu funkcionalitāti, kas pieejama monitoringa rīkiem, pamatojoties uz vienu rādītāju (7.3.1 apakšnodaļa), kā arī papildu iespējas:

- rādītājus var salīdzināt vienu ar otru, izmantojot matricas skatu;
- rādītājus var salīdzināt vienu ar otru, izmantojot izkliedes diagrammas skatu, kas ļauj identificēt iespējamās korelācijas;
- korelācijas analīze – var aprēķināt korelāciju starp dažādiem rādītājiem, lai identificētu to savstarpējo saistību;
- dimensiju analīze, pamatojoties uz spēju sadalīt un analizēt atšķirīgas datu kopas;
- labāka izpratne par to, kā daži rādītāji ir savstarpēji saistīti, salīdzinot ar monitoringu, kurā tiek izmantots tikai viens rādītājs.

7.3.3. UZ KOMPOZĪTRĀDĪTĀJA BĀZES IZVEIDOTS MONITORINGA RĪKS (3)

Kompozitrādītājs ir mērījums, kas ļauj pārveidot vairākus (divus vai vairākus) rādītājus vienā izmērāmā skalā (32. attēls). Piemēram, rādītāju kopumu, kas apraksta izglītības kvalitātes elementu, var pārveidot par vienu vērtību, kas raksturo izglītības sistēmas dalībnieka sniegumu konkrētajā kategorijā (piemēram, Vienlīdzība un iekļaušana). Kompozitrādītāju pieeja ļauj dažādiem rādītājiem piešķirt atšķirīgu svaru (koeficientus), ja tiek noteikts, ka dažu rādītāju mērķu sasniegšana ir svarīgāka.

32. ATTĒLS. KOMPOZĪTRĀDĪTĀJA KONCEPCIJAS ILUSTRĀCIJA

Avots: autori

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, universālo kompozītrādītāju formulu definē šādi:

$$\text{Kompozītrādītājs } [0; 1] = \frac{A_{1,t} * w_{1,t} + A_{2,t} * w_{2,t} + \dots + A_{n,t} * w_{n,t}}{\sum_{i=1}^n w_i}$$

Kur:

A – mērķa vērtības sasniegšana;

W – svars (pamatojoties uz rādītāja datu pasēm)

t – laiks (izvēlētais laika periods, par kuru tiek aprēķināts kompozītrādītājs, izmantojot tā paša gada datus).

Šīs formulas rezultātā iegūtais kompozītrādītājs ir ar vērtību no 0 līdz 1. Ir svarīgi izprast kompozītrādītāja dinamiku:

- kompozītrādītājs = 1 – visi kompozītrādītājā iekļautie mērķi tiek sasniegti 100%. Ja izvirzītie mērķi ir precīzi definēti, šāda situācija nav reāli iespējama;
- kompozītrādītājs = 0 – visi kompozītrādītājā iekļautie mērķi nav sasniegti, to vērtība ir 0. Šāda situācija ir maz iespējama, ja mērāmais objekts pastāv un darbojas;
- kompozītrādītājs ir no 0 līdz 1, piemēram, ir sasniegti 0,8-80% mērķu. Daži var būt virs 100%, bet citi – krietni zem 80%.

Ņemot vērā iepriekš minēto, ir skaidri redzams, ka **pareizi noteiktiem mērķiem** un **svaram** ir izšķiroša nozīme veiksmīgā kompozītrādītāja aprēķināšanā un izmantošanā.

RĀDĪTĀJU MĒRĶA VĒRTĪBAS | Izglītības politikas veidotāji ir atbildīgi par rādītāju mērķu noteikšanas procesu un nepieciešamo darbību organizēšanu, kas atvieglotu šo procesu (piemēram, ekspertu iesaistīšana, diskusiju organizēšana ar ieinteresētajām pusēm). Mērķa vērtības jānosaka saskaņā ar izveidoto izglītības kvalitātes koncepciju, Latvijas izglītības sistēmas vispārējiem mērķiem, starptautisko un vietējo labo praksi, kā arī starptautisko organizāciju un ekspertu ieteikumiem. Gadījumā, ja plānošanas dokumentos ir noteiktas divas mērķa vērtības vienam un tam pašam rādītājam, kompozītrādītāja aprēķinos jāizmanto tuvākā (līdz pašreizējai vērtībai) mērķa vērtība.

Mērķu izmantošanai kompozītrādītāja formulā mērķus var izvirzīt, izmantojot uz datiem balstītas mērķu noteikšanas formulas. Tā kā izglītības sistēmas rādītāju mērķi var būt dažāda rakstura (piemēram, jo lielāka ir rādītāja vērtība, jo labāk; jo zemāka rādītāja vērtība, jo labāk; un noteiktas vērtības / diapazona sasniegšana), ir trīs mērķu veidi, kuriem ir atšķirīgas formulas:

- **Jo vairāk, jo labāk (piemēram, eksāmenu rezultāti):**

$$T_{X1} = 90\text{tā procentīle no } X$$

Kur:

T – rādītāja mērķa vērtība;

X – visas rādītāja novērotās vērtības.

- **Tiekšanās pēc konkrētas vērtības (piemēram, izglītojamo / pedagogu attiecība)**

$$T_{h,X1} = \text{mediāna} + \frac{IQR_{X1}}{5}$$

$$T_{l,X1} = \text{mediāna} - \frac{IQR_{X1}}{5}$$

Kur:

T_h – rādītāja mērķa intervāla augšējā vērtība;

T_l – rādītāja mērķa intervāla apakšējā vērtība;

Median – konkrētā rādītāja mediānas vērtība (izglītības iestāde);

IQR – starpkvartīļu intervāls ($Q3-Q1$).

- **Jo mazāk, jo labāk (piemēram, sūdzību skaits)**

$$T_{X1} = 10\text{tā procentīle no } X$$

Kur:

T – rādītāja mērķa vērtība;

X – visas rādītāja novērotās vērtības.

Konkrētam rādītājam aprēķinātā mērķa vērtība iestāžu līmenī piemērojama arī pašvaldību līmenim.

Ir svarīgi ņemt vērā, ka dažāda veida mērķi, kuriem ir atšķirīga dinamika, kompozitrādītāja algoritmā ir jāaprēķina nedaudz atšķirīgi:

- **Jo vairāk, jo labāk (piemēram, eksāmenu rezultāti):**

$$A_{X1} = \min \left(\frac{X}{T_{X1}}, 1 \right)$$

- **Mērķis sasniegt noteiktu vērtību, ja rādītājs ir simetrisks (piemēram, izglītojamo skaits uz atbalsta personālu)**

$$A_{x1} = \begin{cases} \max \left(1 - \frac{X - T_{x1}}{T_{x1}}, 0 \right), & \text{kur } X > T_h \\ \frac{X}{T_{x1}}, & \text{kur } X < T_l \\ 1, & \text{kur } T_l < X < T_h \end{cases}$$

- **Mērķis sasniegt specifisku vērtību, ja rādītājs ir asimetrisks (piemēram, pedagogiskās slodzes īpatsvars no kopējā slodžu skaita)**

$$A_{x1} = \begin{cases} 1 - \frac{X - T_{x1}}{X}, & \text{kur } X > T_h \\ \frac{X}{T_{x1}}, & \text{kur } X < T_l \\ 1, & \text{kur } T_l < X < T_h \end{cases}$$

- **Jo mazāk, jo labāk (piemēram, sūdzību skaits)**

$$A_{X1} = \min\left(\frac{T_{X1}}{X}, 1\right)$$

Kur:

A – mērķa sasniegšanas līmenis;

X – rādītāja faktiskā vērtība;

T – rādītāja mērķa vērtība.

Jāatzīmē, ka diapazona formulas gadījumā rādītājs var būt vai nu simetrisks (atrasties virs mērķa ir tikpat slikti kā zem mērķa) vai asimetrisks (atrasties virs mērķa nav tik slikti, kā būt zemāk par mērķi vai otrādi). Datu pasēs ir sniegta definīcija, vai rādītājs ar mērķa diapazonu ir simetrisks vai asimetrisks (5. pielikums; kolonna *Izmantojamā formula rādītāja iekļaušanai kompozitrādītāja aprēķinā*).

Ja rādītājs nav piemērojams dažām izglītības iestādēm (piemēram, pamatizglītības iestādēm), to nevajadzētu iekļaut kompozitrādītāja formulā (atstāt tukšu, nulles vērtība) un attiecīgi jāpielāgo saucējs kompozitrādītāja formulā. Piemēram, ja rādītājs, kura svars ir 0,2, tiek izslēgts, saucēja vērtība ir 0,8 (1-0,2).

Ilgtermiņā jānovērtē iespēja vienas izglītības iestādes vajadzībām aprēķināt dažādu izglītības pakāpju rādītājus. Piemēram, ja izglītības iestādei ir divu veidu izglītības programmas – pamatizglītības un vidējās izglītības –, tad gan pamatskolas, gan vidējās izglītības programmām var aprēķināt atsevišķus kompozitrādītājus. Jāatzīmē, ka vairums rādītāju ir universāli un tos var aprēķināt tikai vienu reizi vienai un tai pašai izglītības iestādei (piemēram, tie, kas saistīti ar izlases pētījumiem, finanšu rādītājiem). Tomēr dažus rādītājus, piemēram, jauno pedagogu, izglītojamo / pedagogu attiecību, iespējams aprēķināt katrai izglītības pakāpei atsevišķi.

RĀDĪTĀJU SVARS. Svari ļauj salīdzināt dažādus izglītības kvalitātes rādītājus, tāpēc, nosakot svaru, galvenais, kas jāņem vērā, ir valsts izglītības sistēmas stratēģija. Nosakot svaru, ir jāņem vērā vairāki aspekti:

- saistībā ar to, ka dažādām izglītības veidiem un pakāpēm var būt atšķirīga nozīme, var izmantot dažādus svarus (uz vienu izglītības pakāpi). Tas nav piemērojams dažādiem izglītības sistēmas līmeņiem (iestādes, dibinātāja, valsts līmeņiem ir jābūt vienādiem svaram vienam un tam pašam rādītājam);
- noklusējuma svara vērtība var būt vienāda ar viens;
- svars nav jāpārskata pārāk bieži – tam būtu jāmainās ne biežāk kā stratēģiskajiem uzstādījumiem, jo, mainot svaru, mainās kompozitrādītāja vērtība.

Papildinformāciju par ieteikto svara iestatīšanas procedūru skatīt 7.2. apakšnodaļā un ieteiktos rādītāju svarus 14. pielikumā.

FORMULAS UNIVERSĀLA STABILITĀTE, JA DAŽI RĀDĪTĀJI NAV PIEEJAMI

Ir svarīgi atzīmēt, ka kompozitrādītāju algoritms ļauj aprēķināt kompozitrādītājus visiem izglītības veidiem un pakāpēm un izglītības sistēmas līmeņiem, izmantojot to pašu pieeju, pat ja dažādiem sistēmas līmeņiem un / vai tipiem ir pieejams atšķirīgs rādītāju skaits. Vispārīgā formula ir veidota tā, ka iztrūkstošā rādītāja vērtība joprojām ļauj aprēķināt kompozitrādītāja vērtību, izslēdzot neskaidros rādītājus.

33. ATTĒLS. SITUĀCIJA, KAD DAŽĀDIEM LĪMEŅIEM IR PIEEJAMI DAŽĀDI RĀDĪTĀJI

Sistēmas līmenis	Rādītājs 1	Rādītājs 2	Rādītājs 3	Rādītājs 4	...	Rādītājs n	Kategorija / elements
Iestāde	✓	✗	✓	✗	...	✗	✓
Pašvaldība	✓	✓	✓	✗	...	✓	✓
Valsts	✓	✓	✓	✓	...	✓	✓

Avots: autori

Kā parādīts attēlā augstāk (33. attēls), atsevišķu rādītāju vērtību neesamība netraucē aprēķināt elementa / kategorijas kompozitrādītāju. Tas ir saistīts ar to, ka, lai garantētu universālu kompozitrādītāju formulu, rādītāju vērtības tiek salīdzinātas ar attiecīgajiem mērķiem un tikai tad tos iekļauj kategorijas / elementa aprēķinā ar attiecīgo svaru.

Šī pieeja neļauj salīdzināt absolūto kategoriju / elementu vērtības dažādos līmeņos. Piemēram, ja "A izglītības iestādei" ir 0,8 un "X pašvaldībai" kompozitrādītājs ir 0,85, būtu nepareizi apgalvot, ka "A izglītības iestādei" ir zemāks rezultāts par "X pašvaldības" vidējo tādēļ, ka dažādiem izglītības sistēmas līmeņiem var būt atšķirīgs rādītāju skaits (34. attēls).

34. ATTĒLS. KOMPOZITRĀDĪTĀJA APRĒĶINS, JA IR NEPIECIEŠAMS SALĪDZINĀT LĪMEŅUS

Sistēmas līmenis	Rādītājs 1	Rādītājs 2	Rādītājs 3	Rādītājs 4	...	Rādītājs n	Kategorija / elements
Iestāde	✓	✗	✓	✗	...	✗	✓
Pašvaldība	✓	✓	✓	✗	...	✓	✓
Valsts	✓	✓	✓	✓	...	✓	✓

Rādītājs netiek ņemts vērā kategorijas / elementa aprēķinā

Avots: autori

Ja ir nepieciešams īpašs monitoringa rīks, lai veiktu salīdzinājumus starp dažādiem līmeņiem (piemēram, salīdziniet "A izglītības iestādi" ar "X pašvaldību"), tad kompozitrādītāju aprēķināšanā izmanto tikai tos rādītājus, kuri ir pieejami visiem līmeņiem. Tādā veidā kategorijas / elementi kļūst salīdzināmi starp līmeņiem vai pat izglītības veidiem un pakāpēm.

Piezīme: Šajā modelī uz izlasi balstītie rādītāji nav izņēmums. Piemēram, ja tiek veikta aptauja pašvaldības līmenī, pašvaldībai būs pilnībā funkcionējošs rādītājs, tomēr iestādes līmenī šis rādītājs var nebūt pieejams.

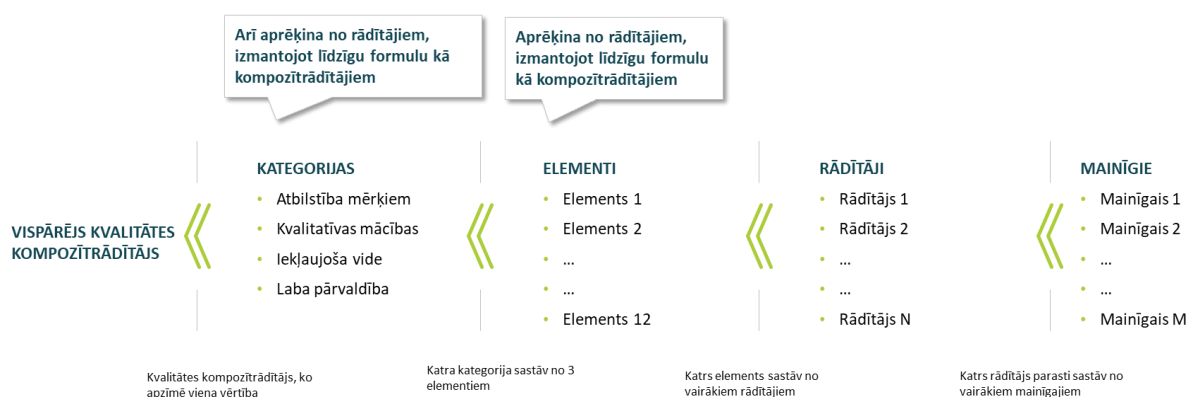
ELEMENTU, KATEGORIJU UN VISPĀRĒJĀ KVALITĀTES INDEKSA APRĒĶINĀŠANA

Vienkāršībai iesakām izmantot vispārējo izglītības kvalitātes indeksu; pieeju, kas līdzsvaro lielu skaitu dažādu mērījumu. Šāds vispārējais indekss sniedz plašu priekšstatu par izglītības sniegumu galvenajās dimensijās, un to var izmantot, lai noteiktu sasniedzamos rezultātus, kā arī mēritu un salīdzinātu izglītības sistēmas sniegumu laika gaitā. To var uzskatīt par vienkāršotu pieeju, kur kompleksitāte tiek reducēta līdz vienam skaitlim, tomēr tas ir labi izmantojams kā pamats tālākai analīzei un diskusijai.

Indeksi tiek izmantoti, lai raksturotu arī citus kompleksus fenomenus, piemēram dzīves kvalitāti (Apvienoto Nāciju Organizācijas Tautas attīstības indekss – *Human Development Index*), ilgtspējīgu labklājību (Laimīgās planētas indekss – *The Happy Planet Index*), kā arī citus mērījumus kā iekšzemes kopprodukts, korupcijas indekss u.c.

Indekss ievirza valsts sniegumu un progresu izglītības kvalitātes attīstībā politikas dienaskārtības priekšplānā. Tas veicina skaidru saziņu ar plašāku sabiedrību (t.i., iedzīvotājiem, medijiem utt.) un veicina atbildību, kā arī norāda uz prioritātēm rezultātu uzlabošanai. Indeksa izmantošana sasaistē ar izglītības kvalitātes kategorijām un elementiem ļautu iegūt uzmanību, sakot, ka vispārējā kvalitāte nav vienāda, neraugoties uz, piemēram, izcilu rezultātiem (vidi vai infrastruktūras). Izglītības sistēmas ieinteresētajām pusēm tādējādi būtu jāizmanto līdzsvarotāka pieeja izglītības kvalitātes novērtēšanai un nepietiktu koncentrētos tikai uz 1-2 galvenajām kategorijām, kurās redzami vislabākie rezultāti.

35. ATTĒLS. RĀDĪTĀJI, ELEMENTI, KATEGORIJAS UN VISPĀRĒJĀ KVALITĀTES KOMPOZĪTRĀDĪTĀJU HIERARHIJA

Avots: autori

Iepriekš redzamajā attēlā (35. attēls) ir aprakstīta hierarhija starp rādītājiem, elementiem, kategorijām un kopējo kvalitātes kompozitrādītāju. Tā kā katram rādītājam tiek piešķirts svars un mērķa vērtības, jebkuru šo aprēķinu līmeni var veikt tieši no zemākā līmeņa datiem – mainīgajiem un rādītājiem.

7.3.4. ANALĪZE UN VIZUALIZĀCIJA

Ar datu modeļa iegūšanu parasti nepietiek, lai sniegtu vērtīgu un noderīgu ieskatu. Nākamais solis ir vizualizēt datus, kas jādara tā, lai tiktu sniegtas atbildes uz monitoringa rīka sākotnējiem mērķiem / uzdevumiem. Šajā apakšnodaļā tiks parādīti visbiežāk izmantotie vizualizāciju paņēmieni (36. attēls).

36. ATTĒLS. PIEMĒRS INFORMĀCIJAS PANEĻA IZKĀRTOJUMAM AR VISPĀRĒJO FUNKCIONALITĀTI

Avots: autori

Atkarībā no konkrēta monitoringa rīka mērķa var izmantot dažādas vizualizācijas. Lietotāju pieredze labā prakse paredz norādīt vismaz sekojošas funkcijas:

- iespēju filtrēt pēc dimensijām un datuma;
- rādītāja (-u) vērtības izvēlētajā laika posmā (nominālās vērtības, gada izmaiņas procentos);
- rādītāja (-u) vērtības attiecībā pret mērķa (vidējām) vērtībām (mērvienību starpība, atšķirība procentos);
- rādītāja (-u) vērtību sadalījums pēc dimensijām (nominālās vērtības, gada izmaiņas procentos).

Papildu vizuālos elementus var izmantot, lai uzlabotu analītiskā rīka lietojamību (atkarībā no gadījuma un rīka mērķa):

- matrica – ļauj noteikt galējās vērtības, pamatojoties uz daudzdimensiju sadalījumiem;
- izkliedes diagramma – ļauj pamanīt tendences un attiecības starp rādītājiem, elementiem un kategorijām;
- kartes – ļauj izmantot ģeogrāfiskos datus;
- dinamiski informācijas paneļa elementi, kas ļauj izvēlēties un filtrēt dimensiju (ar dinamisku klikšķi);
- labākais / sliktākais sniegums, pamatojoties uz rādītāju, elementu vai kategoriju.

7.4. IZVADDATI: MONITORINGA REZULTĀTI UN IEINTERESĒTO PUŠU IEGUVUMI

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma sniedz ieguvumus dažādām ieinteresētajām pusēm, nodrošinot saskaņotu informāciju, kuras pamatā ir vienota pieeja izpratnei par izglītības kvalitāti, informētai un savlaicīgai lēmumu pieņemšanai, lai nodrošinātu pastāvīgus un mērķtiecīgus uzlabojumus izglītības sistēmā.

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma apvieno jaunos un esošos izglītības kvalitātes novērtēšanas procesus (piemēram, izglītojamā snieguma novērtēšana, pedagoga snieguma novērtēšana, izglītības iestādes darbības novērtēšana, izglītības iestādes vadītāja profesionālās kompetences novērtēšana, sistēmas snieguma / darbības novērtēšana). Savā ziņā monitoringa sistēma sniedz pilnīgu, saskaņotu un centralizētu informāciju esošiem kvalitātes novērtēšanas procesiem. Izglītības sistēmas iesaistītās puses tiek motivētas un virzītas, sekot to sasniegumiem prioritāšu īstenošanā, izmantojot licencēšanas, ārējā novērtējuma un pašvērtējuma procedūras. Turklāt katrai iestādei un tās dibinātājam ir pieeja rīku kopumam, ko iespējams izmantot neatkarīgi no formāliem kontroles mehānismiem (t.i., datu reģistrēšana, pašnovērtējuma aptaujas un testi). Šie rīki uzlabo iestāžu pašattīstības / pašvērtēšanas spējas.

Monitoringa sistēmai būtu jāļauj katrai ieinteresētajai personai un / vai izglītības sistēmas dalībniekam izmantot izglītības kvalitātes rādītājus, lai izmērītu *savu* progresu, vienlaikus īstenojot savas atšķirīgās izglītības kvalitātes uzlabošanas prioritātes un saņemot pietiekošu atbalstu turpmākajā darbībā. Tam vajadzētu arī palīdzēt uztvert un atbilstoši reaģēt uz agrīnās brīdināšanas (risku vadības) signāliem. Ieinteresēto pušu ieguvumi ir apkopoti tabulā zemāk (28. tabula).

28. TABULA. GALVENIE IEGUVUMI IEINTERESĒTAJĀM PUSĒM, KO SNIEDZ IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMA

NR.	LIETOTĀJU GRUPA / IEINTERESĒTĀ PUSE	IEGUVUMI NO IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS
1.	Izglītības un zinātnes ministrija, ieskaitot akreditācijas un citas Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošās iestādes	- datus balstīti izglītības politikas mērķus; - datus balstītu lēmumu pieņemšana par resursu sadalījumu; - risku identificēšanas jeb agrīnās brīdināšanas pazīmju uztveršana; - palīdzība institūcijām un dibinātājiem izglītības kvalitātes paaugstināšanā; - izglītības iestāžu un izglītības programmu akreditācija.
2.	Dibinātāji un izglītības iestādes	- iestādes / iestāžu grupas snieguma novērtēšana, nepieciešamo uzlabojumu noteikšana; - pašvērtējuma veikšana, ieskaitot pedagogu un iestāžu vērtēšanu; - komunikācija par sasniegumiem un izaicinājumiem izglītojamajiem, vecākiem un plašākai sabiedrībai; - iesaistīšanās diskusijās par politikas prioritātēm, virzieniem; - nepārtraukta uzlabojumu plānošana / nodrošināšana.
3.	Izglītojamie, vecāki un sabiedrība	- datus balstīta lēmumu pieņemšana par izglītības iestādes un / vai studiju virzienu izvēli; - pieprasījuma veidošana pēc izglītības iespējām un izglītības kvalitātes (iesaistoties aptaujās); - jautājumu izvirzīšana par konkrētas iestādes / reģiona neatbilstību kvalitātes kritērijiem, iesaistoties diskusijās ar dibinātājiem / izglītības iestādēm par attīstības alternatīvām; - iesaistīšanās pašvērtēšanas un ārējās kvalitātes novērtēšanas procesos.
4.	Pētnieki / studenti	- pieejama detalizētāka informācija par izglītību un izglītības kvalitātes aspektiem; - ērtāka piekļuve esošajiem datiem; - kvantitatīvo datu pieejamība padziļinātu pētījumu veikšanai; - precīzāka izglītības sistēmas tendenču un aktualitāšu sākotnējā identifikācija; - vienota pieeja un skatījums uz izglītības kvalitātes novērtējumu; - atbalsts izglītības politikas attīstībai.

Avots: autori

8. PRIEKŠLIKUMI IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESU UZLABOJUMIEM

Šajā nodaļā aprakstīts, kādi uzlabojumi un ieguldījumi jāveic, lai izstrādātā izglītības kvalitātes monitoringa sistēma kļūtu pilnībā darboties spējīga. Pastāv iespēja īstenot atsevišķus izklāstīto pārmaiņu elementus, tādējādi daļēji uzlabojot izglītības kvalitātes monitoringu (piemēram, noteiktas izglītības kvalitātes kategorijas vai izglītības veida monitoringu). Tomēr, lai izglītības kvalitātes monitorings pilnībā atbilstu izstrādātajai koncepcijai, nepieciešams veikt attiecīgos pielāgojumus un ieviest jaunus datu vākšanas procesus.

Nodaļai ir šāda struktūra: vispirms aplūkoti izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pilnvērtīgai darbībai nepieciešamie uzlabojumi. Tālāk identificētas potenciālās alternatīvas metodes datu ieguvei. Pēc tam sniegts aprakstīto uzlabojumu īstenošanai nepieciešamo resursu novērtējums, aplūkojot gadījumus, kuros iespējams izvērtēt vairākas alternatīvas. Visbeidzot tiek aplūkots profesionālās izglītības iestāžu beidzēju turpmākā monitoringa process, kā arī tā sekmīgai ieviešanai nepieciešamās izmaiņas.

Īstenošanas plāns, kurā visas ar izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas attīstību saistītās darbības ir strukturētas laika periodā, ir aprakstīts 11. nodaļā.

8.1. NEPIECIEŠAMIE UZLABOJUMI

Uzlabojumi, kas nepieciešami, lai ieviestu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, ir sadalīti sešās grupās: (1) datu noliktava, (2) datu vākšana, (3) monitoringa rīki, (4) kapacitātes veidošana, (5) informācijas pārvaldība un komunikācija.

8.1.1. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS PIELIETOJUMS PAŠREIZĒJO IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESU KONTEKSTĀ

Izglītības kvalitātes koncepcijas izveide un integrētās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešana ir viens no būtiskākajiem iztrūkstošajiem posmiem, kas nepieciešami, lai uzlabotu esošos Latvijas izglītības sistēmas kvalitātes novērtēšanas procesus, jo:

- tā ir dažādu kvalitātes novērtējumu pamats tāpēc, ka izglītības kvalitātes koncepciju iespējams piemērot dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm un sistēmas līmeņiem;
- tā ļauj dažādām izglītības sistēmas ieinteresētajām pusēm vienoties par izglītības kvalitātes jēdzienu un koncentrēties uz sistemātisku izglītības kvalitātes uzlabošanu;
- tā iedibina procesus, kas nosaka, kādi visu izglītības sistēmas līmeņu izglītības dati iepriekš noteiktā biežumā jāapkopo un jāintegrē monitoringa sistēmā, kā arī to, kādā veidā tas jāpaveic, lai iegūtu vienotu un visaptverošu datubāzi par izglītības kvalitātes rādītājiem un kontekstuālajiem datiem;
- tā ļauj nodrošināt lielāku izglītības sistēmas stabilitāti, kā arī veido pamatu dažādu izglītības kvalitātes nodrošināšanas procesu mijiedarbībai.

Zemāk esošajā tabulā (29. tabula) paskaidrots, kā piedāvātā izglītības kvalitātes monitoringa sistēma novērš daļu trūkumu, kas identificēti pašreizējos kvalitātes novērtēšanas procesos un aprakstīti iepriekš (3.2. apakšnodaļā).

29. TABULA. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS PIELIETOJUMS

ESOŠO NODROŠINĀŠANAS TRŪKUMI	KVALITĀTES PROCESU	SAGAI DĀMIE UZLABOJUMI PĒC IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS IEVIEŠANAS	IZGLĪTĪBAS PAKĀPE		VEIDS		/
			VI ²⁶	Profil	AI	PI	
IZGLĪTOJAMO SNIEGUMA NOVĒRTĒŠANA							
Pirmsskolas rezultātu novērtēšanas procesu starpā trūkst saskaņotības	izglītojamo	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ietvaros tiek piedāvāts ieviest pirmsskolas izglītības rādītājus, kas vērsti uz bērnu sasniegto rezultātu novērtējumu, piemēram, “RAK053 Bērnu snieguma indekss”, kas tiktu iegūts atsevišķā jaunveidojamā novērtējumā – Bērnu snieguma novērtējums.					
Trūkst procesu labsajūtas novērtēšanai	izglītojamo	Izglītības kvalitātes koncepcijā iekļauts drošības un labsajūtas aspekts, kas ietilpst kategorijā “Iekļaujoša vide”. Ir piedāvāti rādītāji katram izglītības veidam un pakāpei, lai, ieviešot aptaujas (izglītojamajiem), nodrošinātu biežu un konsekventu visu izglītības veidu un pakāpi izglītojamo labsajūtas novērtēšanu valsts / pašvaldības / iestādes līmenī. Izglītojamo datu monitorings galvenokārt ir paredzēts izglītības iestāžu iekšējam lietojumam, lai tās varētu sekot līdzi mācību vides kvalitātei. Tomēr pašvaldību / valsts līmenī apkopotos datus varētu izmantot, lai salīdzinātu dažādus laika posmus, un tie varētu kalpot kā pamatojums izmaiņām izglītības politikas pasākumos.					
Izglītojamo novērtējumos kontekstuālu datu, lai veiktu padziļinātu izglītības rezultātu analīzi	snieguma	Izstrādātajā Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā plānots ieviest daudzus kontekstuālos rādītājus (neaprobežojoties tikai ar dzimumu un izglītības iestādes atrašanās vietu). Piedāvātie kontekstuālie rādītāji attiecas uz dažādiem aspektiem saistībā ar ekonomisko sniegumu (IKP, IKP uz vienu iedzīvotāju), darba tirgu (bezdarba līmenis, vidējā alga), pilsonisko sabiedrību (iesaistīšanās NVO, piedalīšanās vēlēšanās) un izglītības vides raksturojumu (mācībspēku sastāvs, vidējais klases izmērs utt.). Datus paredzēts sistemātiski ievākt, pamatojoties uz iepriekš noteiktu biežumu (reizi gadā), tos būs iespējams izmantot monitoringam un padziļinātas izpratnes gūšanai, kā arī izglītības kvalitātes analīzei.					
Starptautiski pētījumi, kas aplūko sasniegto rezultātu līmeņa iemeslus, netiek sasaistīti ar valsts mēroga pētījumiem.	salīdzinošie	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma ir izstrādāta, ņemot vērā PISA, PIRLS, TIMSS un citu starptautisko pētījumu rezultātus, integrējot tos rādītāju sistēmā. Lai padziļinātu izpratni par izglītības kvalitāti, tajā tiek piedāvāti jauni kvalitātes novērtējuma procesi, piemēram, izlases veida novērtējumi, digitālo prasmju pārbaude, bērnu rezultātu novērtējumi un aptaujas (piemēram, pedagogu, izglītojamo aptaujas), kurās plānots					

²⁶ Ieskaitot pirmsskolas izglītību

ESOŠO NODROŠINĀŠANAS TRŪKUMI	KVALITĀTES PROCESU	SAGAI DĀMIE UZLABOJUMI PĒC IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS IEVIEŠANAS	IZGLĪTĪBAS PAKĀPE VEIDS /			
			VI ²⁶	Profl	AI	PI
		ievērot līdzīgu struktūru kā iepriekšminētajos starptautiskajos pētījumos un kas biežāk sniegtu informāciju par izglītojamo sasniegumiem un izglītības kvalitāti.				
Ierobežots absolventu rezultātu monitorings		Rādītāji, ar kuriem iespējams izmērīt profesionālās un augstākās izglītības rezultātus darba tirgū, ir neatņemama izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas sastāvdaļa. Arī absolventu monitoringa rīks ir īpaši izstrādāts, lai novērtētu izglītības programmu saderību ar darba tirgus vajadzībām un novērtētu absolventu konkurētspēju. Lai uzzinātu vairāk, skatīt 8.4. apakšnodaļu.				
PEDAGOGU SNIEGUMA NOVĒRTĒŠANA						
Pedagogu snieguma novērtēšana jāveic biežāk, jo tā nesniedz savlaicīgu informāciju par pedagogu sniegumu		Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma piedāvā plašu ar pedagogu sniegumu saistītu rādītāju klāstu, kas izglītības kvalitātes kategorijā “Kvalitatīvas mācības” aptver dažādus kvalitatīvu mācību aspektus. Tiek ieteikts rādītājus izsekot dažādos izglītības veidos un pakāpēs un sistēmas līmeņos, lai savlaicīgi iegūtu informāciju par pedagoģiskā procesa kvalitāti. Monitoringa rīks “Analīze par pedagogu profesijas pievilcību” ir īpaši izstrādāts, lai novērtētu pedagogu sniegumu, pedagoģiskā personāla kohortas dinamiku, pedagoga profesijas pievilcību utt.				
Pedagogu snieguma novērtēšanas procesi ir jāuzlabo, lai atbalstītu pedagogu profesionālo izaugsmi		Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā ir iekļauti rādītāji, kas rada iespēju monitorēt pedagogu profesionālo izaugsmi dažādos izglītības veidos un pakāpēs. Šajos rādītājos ietilpst (bet ne tikai) “VKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā”, “VKP009 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 3 gadu laikā piedalījušies profesionālās pilnveidesursos prioritārajās tēmās”, “VKP018 Pedagogu vērtējums par profesionālās pilnveidesursos iegūto zināšanu un prasmju izmantošanu ikdienas darbā”. Rādītājiem būs iespējams izsekot izglītības iestādes līmenī, līdz ar to izglītības iestādes vadītājiem būs iespējams aktīvāk iesaistīties pedagogu snieguma novērtēšanas un profesionālās izaugsmes procesos.				
Pedagogu snieguma novērtēšanā netiek ņemti vērā izglītojamo snieguma novērtēšanas rezultāti		Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma izstrādāta, balstoties uz izglītības kvalitātes koncepciju, kurā “Atbilstība mērķiem” ir noteikta kā centrālā kvalitātes kategorija. Tā izstrādāta, lai uzlabotu pedagogu snieguma vērtēšanas procesu, piedāvājot plašāku rādītāju klāstu, kas vērsti uz dažādiem izglītības rezultātu aspektiem, neaprobežojoties tikai ar izglītojamo sniegumu eksāmenos. Tomēr pati monitoringa sistēma tikai sniedz ievaddatus, lai nodrošinātu precīzāku pedagogu snieguma novērtējumu. Lai izmantotu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas sniegtās iespējas, ir jāīsteno procesuālas izmaiņas, piemēram, tiek piedāvāts ieviest pedagogu pašnovērtējumu un pedagogu snieguma novērtējumu,				

ESOŠO NODROŠINĀŠANAS TRŪKUMI	KVALITĀTES PROCESU	SAGAI DĀMIE UZLABOJUMI PĒC IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS IEVIEŠANAS	IZGLĪTĪBAS PAKĀPE				VEIDS /
			VI ²⁶	Profil	AI	PI	
		ko veic izglītības iestādes vadība. Šajos novērtējumos būtu iespējams integrēt vienu vai vairākus kritērijus, kas saistīti arī ar izglītojamo sasniegtajiem mācību rezultātiem.					
Pedagogu novērtēta reti	labsajūta tiek	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma piedāvā rādītājus pedagogu labsajūtas novērtēšanai, piemēram, "VID001 Izglītojamo un pedagogu drošības sajūtas līmenis izglītības iestādē", "VID004 Izglītojamo un pedagogu piederības sajūtas līmenis izglītības iestādei", "VID005 Pedagogu mainība". Valsts mēroga aptauju ieviešana nodrošina biežu un konsekventu pedagogu labsajūtas novērtēšanu. Pedagogu labsajūtas datu monitoringa galvenokārt ir paredzēts izglītības iestāžu iekšējam lietojumam, lai tās varētu sekot līdzi mācību vides kvalitātei un pedagogu apmierinātībai. Tomēr dibinātāju / valsts līmenī apkopotus datus varētu izmantot, lai salīdzinātu dažādus laika posmus, un tie varētu kalpot kā pamatojums izmaiņām izglītības politikas pasākumos.					
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU DARBĪBAS NOVĒRTĒŠANA							
Izglītības iestāžu darbības novērtēšanā trūkst agrīno brīdinājuma pazīmju sistēmas jeb riska vadības sistēmas, kas uzlabotu operatīvu atbalsta sniegšanu un problēmu risināšanu		Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma piedāvā plašu rādītāju klāstu un monitoringa rīku izvēli, lai nodrošinātu agrīno brīdinājuma pazīmju sistēmas jeb riska vadības sistēmas ieviešanu. Piemēram, monitoringa rīks "Atbalsta mācību turpināšanai", kā arī tādi rādītāji kā "VAI017 Izglītojamo mainība", "VID005 Pedagogu mainība", "PAI012 Profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo īpatsvars" utt. palīdz novērtēt varbūtību, ka izglītojamais pārtrauks mācības, un, pamatojoties uz iegūto informāciju, ļauj ieviest atbalsta pasākumus. Turklāt izglītības kvalitātes monitoringa sistēma piedāvā rīkus / aptaujas, kuras iespējams izmantot ikgadējā izglītības iestādes pašvērtējumā, lai noskaidrotu, kāds atbalsts ir nepieciešams konkrētajai izglītības iestādei.					
Akreditācijas procesā netiek ņemtas vērā atšķirības starp izglītības iestādēm un to mērķiem		Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma palīdzētu īstenot niansētāku izglītības iestāžu analīzi. Pirmkārt, tā aptvertu kontekstuālus datus par izglītības iestādēm, kurus iespējams izmantot, lai izveidotu izglītības iestāžu grupas, tādējādi radot iespēju gūt ieskatu, pamatojoties uz noteiktām izglītības iestādes īpašībām (atrašanās vieta, izglītojamo skaits, pedagoģiskā personāla sastāvs utt.). Otrkārt, monitoringa sistēmas funkcionalitāte ļautu katrai izglītības iestādei noteikt mērķus, pamatojoties uz tās ilgtermiņa stratēģiju. Treškārt, piedāvātās aptaujas ļautu izglītības iestādēm saņemt regulārākas atsauksmes par dažādiem izglītības kvalitātes aspektiem (labsajūtu, pedagogu sadarbību utt.). Kaut arī monitoringa sistēma ļautu diferencēt skatījumu uz dažādām izglītības iestāžu grupām, akreditācijas process ir jāpārskata, lai nodrošinātu pieejamo datu izmantošanu un individualizētāku pieeju, kuras pamatā ir izglītības iestādes stratēģija, nevis koncentrēšanās uz kopīgiem kritērijiem un visām izglītības iestādēm noteiktajiem vienotajiem mērķiem.					

ESOŠO NODROŠINĀŠANAS TRŪKUMI	KVALITĀTES PROCESU	SAGAIĀMIE UZLABOJUMI PĒC IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS IEVIEŠANAS	IZGLĪTĪBAS PAKĀPE				VEIDS /
			VI ²⁶	Profl	AI	PI	
Nav izstrādāta pilnvērtīga pēcakreditācijas procedūra, kas nodrošinātu sagatavoto rekomendāciju īstenošanu		Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma ir izstrādāta, ņemot vērā izglītības kvalitātes koncepciju, kas aptver plašu rādītāju sarakstu. Arī akreditācijas procesā plānots izmantot izveidoto izglītības kvalitātes koncepciju un rādītājus, lai nodrošinātu konsekveni un ieinteresēto pušu vienotu izpratni. Tādējādi pēcakreditācijas periodā ieteikumu īstenošanas novērtēšanai un izvirzīto mērķu sasniegšanu varēs izmantot monitoringa sistēmu, kas kalpos kā atgriezeniskās saites mehānisms, informējot izglītības iestādes, to dibinātājus u.c. ieinteresētās puses.					
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU VADĪTĀJU PROFESIONĀLĀS DARBĪBAS NOVĒRTĒŠANA							
Ierobežotais novērtēšanas procesu skaits neļauj veikt visaptverošu novērtējumu		Izglītības kvalitātes koncepcija jāizmanto izglītības iestādes darbības un tās vadītāja profesionālās darbības novērtēšanas procesā, lai nodrošinātu visaptverošu novērtējumu. Turklāt katra izglītības iestāde vai tās dibinātājs var izglītības kvalitātes monitoringa datus izmantot saviem mērķiem – pašnovērtējuma ziņojumiem, salīdzinājumam ar vidējiem rādītājiem valstī, attīstības dinamikai utt. Visiem monitoringa datiem būtu jābūt pieejamiem tikai attiecīgajai iestādei vai dibinātājam. Pašvērtējuma veikšanai izglītības iestādes var izmantot tās pašas anketas, kas tika izstrādātas aptaujām izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ietvaros.					
Iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas procesi ir nepilnīgi saskaņoti ar plānošanas dokumentos un stratēģijās iekļautajiem rādītājiem		Izglītības kvalitātes koncepcija jāizmanto izglītības iestādes vadītāja novērtēšanas procesā, lai nodrošinātu visaptverošu novērtējumu. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma izglītības kvalitātes kategorijā “Laba pārvaldība” tiek piedāvāti rādītāji, kas novērtē iestādes vadītāja darbu (elementi “Finanšu un administratīvā efektivitāte”, “Vadības profesionālā kapacitāte”, “Atbalsts un sadarbība”). Vienlaikus novērtējumā izmantojami arī citu izglītības kvalitātes kategoriju rādītāji, piemēram, “Atbilstība mērķiem” iekļautie rādītāji saistībā ar mācību rezultātiem.					

ESOŠO KVALITĀTES NODROŠINĀŠANAS PROCESU TRŪKUMI	SAGAI DĀMIE UZLABOJUMI PĒC IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS IEVIEŠANAS	IZGLĪTĪBAS PAKĀPE		VEIDS	
		VI ²⁶	Profl	AI	PI
SISTĒMAS NOVĒRTĒŠANA					
Dažādiem izglītības veidiem un pakāpēm trūkst sistemātiska un saskaņota izglītības kvalitātes monitoringa	Izglītības kvalitātes koncepcija jāizmanto novērtēšanai sistēmas līmenī, lai nodrošinātu visaptverošu novērtējumu. Katram izglītības veidam un pakāpei, tostarp arī pirmsskolai un pieaugušo izglītībai, ir izstrādāts pielāgots rādītāju kopums, lai atspoguļotu atbilstību kvalitātes koncepcijai.				
Vairāk darba jāiegulda izglītības iestāžu izdevumu novērtēšanā un uzraudzībā	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma piedāvā dažādu izglītības veidu un pakāpju finanšu rādītāju klāstu, ko iespējams izmantot, lai izsekotu ieguldījumu efektivitātei izglītības sistēmā. Finanšu datu vākšanas procesi ir definēti 8.1.4. apakšnodaļā. Finansiālie dati ļauj novērot tendences, identificēt izglītības iestādes, kuras pārvalda savus resursus neefektīvi (piemēram, novērtējot infrastruktūras izdevumus uz vienu m ² vai administratīvā personāla atalgojumu uz vienu izglītojamo), tāpēc iespējams ierosināt politikas pasākumus, kas uzlabotu sistēmas efektivitāti. Turklāt “Skolu tīkla efektivitātes” monitoringa rīkā iekļauts analīzes modelis, kas paredzēts, lai analizētu saikni starp finansiālo efektivitāti un dažādiem izglītības kvalitātes rezultātiem.				
Novērtējumi un politikas plānošanas pasākumi attiecas tikai uz izglītības veidiem un pakāpēm un nenovērtē situāciju kopumā	Izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija novērtē Latvijas izglītības sistēmas stāvokli kopumā, izmantojot kvalitātes kategorijas un elementus. Līdz ar to pastāv visdažādāko analīžu iespējas, kas neaprobežojas tikai ar noteiktu (vienu) izglītības veidu un pakāpi vai izglītības kvalitātes aspektu. Tāpat izglītības kvalitātes monitoringa sistēma var atspoguļot izglītības sistēmas / dibinātāju / izglītības iestāžu sniegumu vienā kategorijā – dažādu izglītības kvalitātes kategoriju vai elementu rādītājus iespējams apvienot, izmantojot kompozītrādītājus (viena no aprakstītajām monitoringa pieejām).				
Izglītības sistēmas novērtējumu ziņojumi nav brīvi pieejami un netiek plaši izmantoti	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma ir izstrādāta plašai lietošanai. Datu (nepersonalizētu datu) monitoringam jābūt pieejamam izglītības sistēmas ieinteresētajām pusēm ne vien statisku ziņojumu, bet arī dinamisku informācijas panelu / monitoringa rīku veidā. Monitoringa rīki ir lietotājiem draudzīgas “saskarnes”, ar kuru palīdzību sistēmas lietotāji ar dažādu pieredzi “mijiedarbojas” ar Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, kā aprakstīts 7.3. apakšnodaļā. Dati pieredzējušiem analītiķiem būtu jādara pieejami atvērto datu portālā.				

Avots: autori

8.1.2. DATU NOLIKTAVA

Lai izglītības kvalitātes monitoringa sistēma darbotos sekmīgi, ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt savlaicīgu un uzticamu datu vākšanu. Nepieciešams nodrošināt tehnoloģisko kapacitāti, kas ļautu ievākt un uzglabāt visus datus, kas nepieciešami izglītības kvalitātes monitoringam, kā arī veikt to analīzi (piemēram, identificēt rādītāja vērtību, novērtēt mērķa vērtību sasniegšanu, analizēt saistību starp noteiktiem rādītājiem). Tomēr, kā minēts 3.3. apakšnodaļā, Latvijas izglītības sistēmas IT infrastruktūra pašlaik neatbilst šīm prasībām – izglītības kvalitātes monitoringam nepieciešamie dati ir izkaisīti dažādās informācijas sistēmās, turklāt starp šīm informācijas sistēmām nepastāv datu apmaiņa, lai tās efektīvi konsolidētu vienā informācijas sistēmā (datu noliktavā). Tāpat arī nevienai no izglītības sektora pārvaldītajām informācijas sistēmām nav analītiskās funkcijas – lai novērtētu izglītības kvalitātes rādītājus un analizētu datus, dati no dažādām informācijas sistēmām un starptautiskiem pētījumiem ir jākartē un jāapstrādā, izmantojot trešās puses analītisko programmatūru.

Tomēr IZM ir pievērsusies šo trūkumu novēršanai, jo pašlaik notiekošā VIIS attīstības projekta (Nr. 2.2.1.1 / 17 / I / 019 “VIIS attīstība – izglītības monitoringa sistēma”) mērķi vērsti uz izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas vajadzību nodrošināšanu.

Plānots, ka šis projekts VIIS pārvērtīs pilnvērtīgā datu noliktavā, kas atbildīs izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas vajadzībām un ļaus savlaicīgi veikt izglītības politikas analīzi, kā arī pieņemt lēmumus, pamatojoties uz piedāvātajiem izglītības kvalitātes rādītājiem. Pēc šī projekta īstenošanas paredzēts, ka VIIS nodrošinās šādu funkcionalitāti:

- uzglabāt datus, kas nepieciešami rādītāju aprēķināšanai;
- izmērīt izglītības kvalitātes rādītāju / elementu / kategoriju vērtības;
- analizēt datus, ieskaitot rādītāju faktisko un mērķa vērtību salīdzinājumu, izglītības iestāžu salīdzinājumus, spēju noteikt svarīgākos mērīšanas kritērijus un veikt analīzi atbilstoši šiem noteiktajiem kritērijiem (skatīt 8.1.2. apakšnodaļu);
- izveidot datu apmaiņu ar valsts atvērto datu portālu, kā arī CSP, Valsts zemes dienestu un skolvadības informācijas sistēmām;
- izveidot atgādinājuma funkciju (automātisko paziņošanu), kas paziņo par datu ievietošanu atbildīgajiem speciālistiem, kad pienācis laiks atjaunināt datus;
- paplašināt VIIS publiskajā portālā automātiski publicēto datu apjomu, lai tie būtu pieejami izglītības sistēmas dalībniekiem, pētniekiem un plašākai sabiedrībai (12 datu kopas)²⁷.
- automātiski veikt datu verifikāciju, piemēram, automātiski salīdzinot izglītības iestāžu importētos datus ar VIIS reģistrēto informāciju;
- izveidot paziņošanas funkcionalitāti, kas tiks izmantota, lai informētu izglītības sistēmas dalībniekus par lielām rādītāju vērtību atšķirībām un citiem ar izglītības kvalitāti saistītiem jautājumiem;
- citas funkcijas, kas saistītas ar pierakstīšanos, dokumentācijas pārvaldību utt.

VIIS attīstības darbības ļaus automatizēt vairākus uzdevumus, kas pašlaik tiek veikti manuāli (kvalitātes kontrole, paziņošana un datu ievietošana). Tomēr, tā kā tiks ieviestas papildu datu vākšanas, pārvaldības un analīzes funkcijas, IZM būtu nepieciešami divi papildu darbinieki (pilnas slodzes amata vienības), lai veiktu ar izglītības kvalitātes monitoringa procesiem saistītos papildu uzdevumus.

²⁷ **VIIS klasifikatori:** bērni pirmsskolas izglītības programmās; izglītojamie vispārējās izglītības un vidējās izglītības programmās; izglītojamie profesionālās izglītības programmās; pirmsskolas izglītības programmas; pamatzglītības un vidējās izglītības programmas; profesionālās izglītības programmas; akadēmiskais personāls; mācībspēki pirmsskolas, pamatzglītības, vispārējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēs; izglītības iestādes; izglītojamo sasniegumi izglītības programmās.

Tiek lēsts, ka šie VIIS uzlabojumi samazinās izglītības sistēmā un citās valsts iestādēs strādājošo speciālistu darba slodzi, kuriem šobrīd jāiesniedz dati VIIS. Tomēr tiek prognozēts, ka šīs norises neietekmēs darbinieku skaitu izglītības sistēmas dalībniekiem / valsts iestādēm.

8.1.3. MONITORINGA RĪKI

Lai ļautu izglītības sistēmas ieinteresētajām pusēm “mijiedarboties” ar izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas datiem un atvieglotu izglītības kvalitātes uzraudzību, uz datiem balstītu lēmumu pieņemšanu un nepieciešamo atbalsta mehānismu veidošanu (piemēram, izglītības veidam un pakāpei vai noteiktam izglītības kvalitātes aspektam), plānots izstrādāt vairākus monitoringa rīkus.

Šī Projekta laikā tika izstrādāts vispārējās pieejas apraksts monitoringa rīku veidošanai un datu analīzei, kā arī pieci datu monitoringa rīku prototipi (7.3. nodaļa; 7. pielikums. Izglītības kvalitātes monitoringa rīku apraksts). Lai uzturētu un pilnveidotu pašreizējos datu uzraudzības rīkus, kā arī izstrādātu jaunus, IZM izvēlējusies *SAP BusinessObjects Intelligence* (turpmāk – SAP BO BI) programmatūru, kuras integrācija ar VIIS ietilpst iepriekšminētajā VIIS attīstības projektā. SAP BO BI piemīt visas funkcijas, kas nepieciešamas ar ziņošanu, analīzi un izglītības kvalitātes monitoringa vizualizāciju saistīto monitoringa rīku izstrādei. SAP BO BI ļaus uzraudzīt izglītības kvalitāti, aprēķinot rādītāju / elementu / kategoriju / indeksu vērtības, veicot salīdzinājumus, vizualizējot datus kartē vai grafikos un izveidojot informācijas paneļus, kas sniedz informāciju ieinteresētajām pusēm un lēmumu pieņēmējiem.

Tiek lēsts, ka VIIS attīstības projekts tiks pabeigts 2021. gada laikā, tāpēc Latvijas izglītības sistēmai ir nepieciešams īstermiņa komercizpētes programmatūras risinājums. Īstermiņā (līdz VIIS attīstības projekta beigām) ieteicams izmantot to pašu programmatūru, kas Projekta laikā tika izmantota monitoringa rīku prototipu izstrādei (*Microsoft Power BI*), jo:

- *Microsoft Power BI* funkcijas ir pietiekamas, lai izstrādātu datu monitoringa rīkus;
- ņemot vērā, ka laika posms ir ļoti īss (aptuveni viens gads), paredzams, ka citas komercizpētes programmatūras iespējamās priekšrocības neatsvērīs pārejas izmaksas.

Lai izstrādātu monitoringa rīkus, ir jāiegādājas komercizpētes programmatūras licences, kuru izmaksas atšķiras atkarībā no izvēlēta risinājuma. Turklāt papildu darba slodze, ko radītu nepieciešamība izstrādāt, pilnveidot un uzturēt monitoringa rīkus, ir iekļauta papildu darba slodzes prognozē attiecībā uz šajā nodaļā aprakstīto Datu noliktavu (8.1.1. apakšnodaļa).

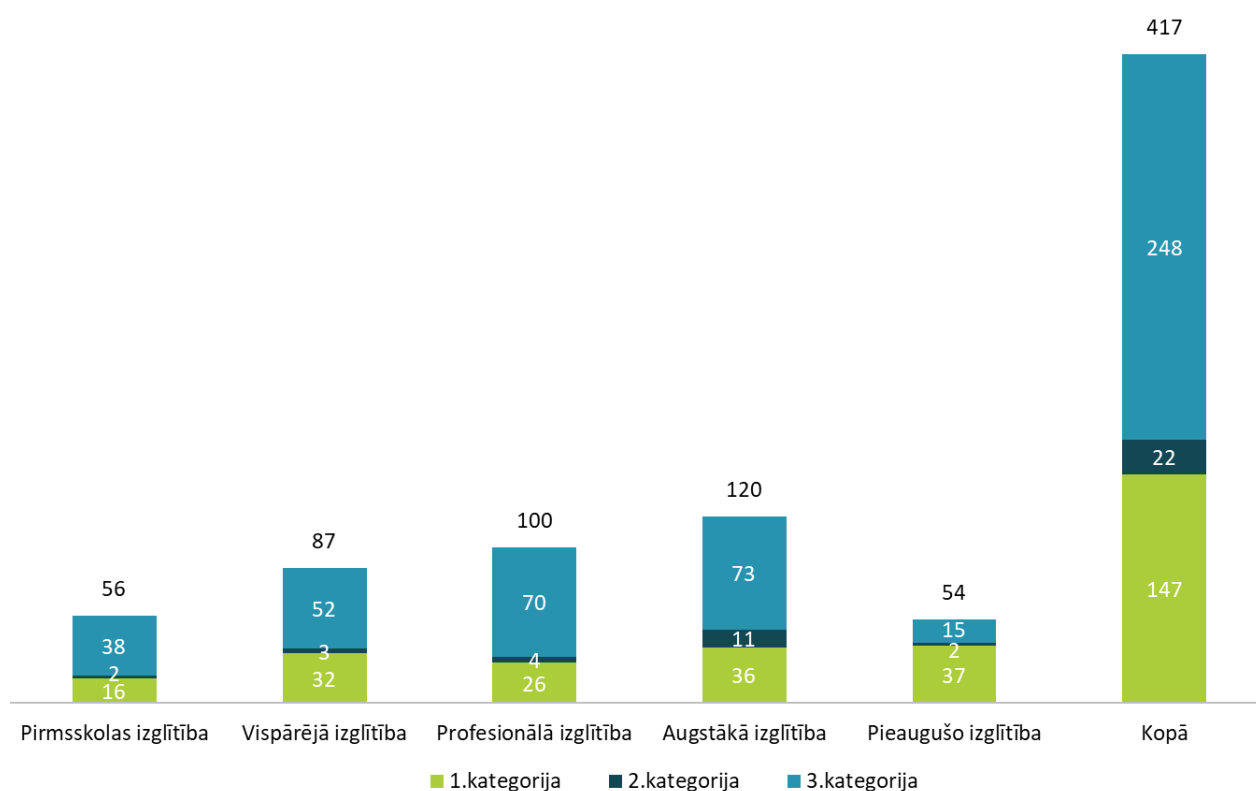
8.1.4. DATU VĀKŠANA

Izstrādātajā izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā ietilpst izglītības kvalitātes rādītāji, kas sagrupēti trīs pieejamības kategorijās:

- **1. kategorija: Rādītāji, kuru ieguvei izmaiņas nav vajadzīgas** | Izglītības kvalitātes rādītāja mērīšanai nepieciešamie dati jau tiek apkopoti, līdz ar to nav nepieciešams izstrādāt papildu metodoloģiju, kā arī nav sagaidāmas papildu izmaksas;
- **2. kategorija: Rādītāji, kuru ieguvei nepieciešami esošo procesu pielāgojumi** | Lai vāktu datus šajā kategorijā ietilpstošo izglītības kvalitātes rādītāju mērīšanai, nepieciešams veikt pielāgojumus kādai no datu vākšanas metodēm;
- **3. kategorija: Rādītāji, kuru ieguvei nepieciešama jaunu procesu izveide** | Izglītības kvalitātes rādītāja mērīšanai nepieciešamie dati netiek ievākti, un ir nepieciešami jauni datu vākšanas procesi, kas ietver papildu izmaksas.

Kopumā izstrādātajā Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā ir 22 (5% no kopējā rādītāju skaita) 2. kategorijas un 248 (59% no kopējā rādītāju skaita) 3. kategorijas izglītības kvalitātes rādītāji (37. attēls).

37. ATTĒLS. RĀDĪTĀJU SKAITS PA IZGLĪTĪBAS VEIDIEM UN PAKĀPĒM UN TO PIEEJAMĪBAS KATEGORIJĀM

Avots: autori

Līdz ar to, izmantojot pašreizējos datu vākšanas procesus, Latvijas izglītības sistēma spētu izmērīt tikai ~35% izglītības kvalitātes rādītāju. Lai palielinātu izmērīto rādītāju īpatsvaru, šajā apakšnodaļā aplūkotas nepieciešamās izmaiņas, kas jāīsteno, lai ievāktu **2. kategorijas** (pielāgojumi) un **3. kategorijas** (jaunu procesu izveide) rādītāju mērīšanai nepieciešamos datus.

ESOŠO DATU VĀKŠANAS PROCESU PIELĀGOJUMI (2. KATEGORIJAS RĀDĪTĀJI)

Nepieciešamās pārmaiņas pašreizējos datu vākšanas procesos, kas jāīsteno, lai iegūtu datus izglītības kvalitātes rādītāju mērīšanai, ir attēlotas tabulā zemāk (30. tabula).

30. TABULA. IZMAIŅAS PAŠREIZĒJOS DATU VĀKŠANAS PROCESOS

DATU VĀKŠANAS PROCESS	RĀDĪTĀJS	IZLASES VEIDS	PERIODISKUMS	IEROSINĀTĀS IZMAIŅAS
Datu ievietošana VIIS	VKI010 / PKI010 Izglītojamo īpatsvars, kuri reģistrēti vismaz vienā interešu izglītības programmā	Visi ar institūcijām nesaistīti interešu izglītības pakalpojumu sniedzēji (nevis formālās izglītības iestādes, kuru dibinātājs ir valsts vai pašvaldība), kas īsteno interešu izglītības programmas	Reizi gadā	Visas interešu izglītības programmas (ne tikai tās, kas tiek īstenotas formālās izglītības iestādēs), kā arī izglītojamie, kas apmeklē šīs interešu izglītības programmas, jāreģistrē VIIS. Iespējama alternatīva ir informācijas vākšana tikai par tām interešu izglītības programmām, kuras tiek īstenotas formālās izglītības iestādēs un izglītojamajiem, kas apmeklē šīs izglītības programmas. Šādā gadījumā nav nepieciešams īstenot izmaiņas datu vākšanas procesā.
	VKP005 / PKP005 Pedagogu īpatsvars ar augstiem rezultātiem centralizētajos eksāmenos, iegūstot vidējo izglītību	Visi vispārējās / profesionālās izglītības pedagogi	Vienreiz, kad pedagogs ticis pieņemts darbā	Jāpapildina VIIS (informācija par pedagogiem) ar pedagogu rezultātiem visos centralizētajos eksāmenos.
	VKP006 / PKP006 Pedagogu īpatsvars ar augstiem studiju rezultātiem	Visi vispārējās / profesionālās izglītības pedagogi	Vienreiz, kad pedagogs ticis pieņemts darbā	Jāpapildina VIIS (informācija par pedagogiem) ar pedagogu vidējo atzīmi A (obligātajos) studiju kursos augstākās izglītības iegūšanas laikā.
	VII002 Izglītības iestāžu īpatsvars, kurās ir pieejams ātrgaitas internets (>30 mb / s)	Visas izglītības iestādes, kas īsteno vispārējās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS sadaļa "Iestādes -> Papildinformācija -> Datortehnika" ar apgalvojumu "Izglītības iestādē ir pieejams ātrgaitas internets (>30 Mb / s)" (atbildes: jā; nē).
	VII010 Izglītības iestādes noslogojums	Visas izglītības iestādes, kas īsteno vispārējās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS sadaļa "Iestādes-> Papildinformācija -> Telpu platība" ar šādiem klašu veidiem: ķīmijas un fizikas klašu platība, mājturības un tehnoloģiju klašu platība, datorklašu platība.
	VKI024 Pieejamo kursu komplektu dažādība	Visas izglītības iestādes, kas īsteno vispārējās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS ar informāciju par izglītības iestādē izveidoto kursu un to kopuma piedāvājumu (kad tiks uzsākta jauno izglītības programmu īstenošana) ²⁸ .

²⁸ Saskaņā ar 2019.gada 3.septembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.416 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem”, VIIS izstrādāta jauna funkcionalitāte vispārējās vidējās izglītības mācību plānu (pie programmas licences) veidošanai, ir iespēja norādīt mācību priekšmetu kursus.

DATU VĀKŠANAS PROCESS	RĀDĪTĀJS	IZLASES VEIDS	PERIODISKUMS	IEROSINĀTĀS IZMAIŅAS
	VKI005 / PKI005 Izglītojamo īpatsvars, kuri iesaistījušies starptautiskos sadarbības projektos	Visas izglītības iestādes, kas īsteno vispārējās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS (informācija par izglītojamajiem) ar datiem par izglītojamajiem, kuri mācību gada laikā piedalījušies starptautiskos sadarbības projektos (nosaukums un sadarbības projekta ilgums). Šo datu ievietošanai VIIS izglītojamajam nepieciešams pievienot atsevišķu funkciju.
	PKM004 Darba vidē balstītās mācībās iesaistīto darba devēju skaits	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS sadaļa "Darba vidē balstītās mācības" ar datiem par uzņēmumiem, ar kuriem profesionālās izglītības iestādes ir noslēgušas sadarbības līgumus.
	PII010 Izglītības iestādes noslogojums	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS sadaļa "Iestādes-> Papildinformācija -> Telpu platība" ar šādiem klašu veidiem: ķīmijas un fizikas klašu platība, mājturības un tehnoloģiju klašu platība, datorklašu platība. Lai pievienotu šos datus (profesionālās izglītības gadījumā), vispirms Ministru kabineta noteikumos Nr. 610 "Higiēnas prasības izglītības iestādēm, kas īsteno vispārējās pamatzglītības, vispārējās vidējās izglītības, profesionālās pamatzglītības, arodizglītības vai profesionālās vidējās izglītības programmas" jānosaka minimālā vienam izglītojamajam nepieciešamā platība attiecīgajās telpās.
	PKI011 Izglītojamo mācību mobilitāte	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās izglītības programmas	Reizi gadā	Pamatojoties uz augstākās izglītības piemēru, jāpapildina VIIS dati par profesionālās izglītības pakāpi ar informāciju par izglītojamo mobilitāti (sākuma datums, beigu datums, izglītības programma utt.); VIIS izglītojamajam jāpievieno atsevišķa pazīme.
	AIP014 Studējošo īpatsvars ar studiju un studējošā kredītiem	Visi augstākās izglītības izglītojamie	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS (informācija par studentiem) ar sadaļām "Studiju kredīts" un "Studējošā kredīts" (atbildes: jā; nē).
	GAI070 Pieaugušo, kuri apguvuši profesionālās izglītības moduli vai augstākās izglītības kursu, skaita attiecība uz 1000 iedzīvotājiem	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās un augstākās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS (informācija par izglītojamajiem), lai varētu atzīmēt, kuri izglītojamie augstākās izglītības iestādē apmeklējuši un pabeiguši profesionālās izglītības moduli vai studiju kursu (nebūdami uzņemti kā izglītojamie).
	GAI071 Pieaugušo īpatsvars, kuri apguvuši profesionālās izglītības moduli vai	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās	Reizi gadā	Jāpapildina VIIS (informācija par izglītojamajiem), lai varētu atzīmēt, kuri izglītojamie augstākās vai profesionālās izglītības

DATU VĀKŠANAS PROCESS	RĀDĪTĀJS	IZLASES VEIDS	PERIODISKUMS	IEROSINĀTĀS IZMAIŅAS
	augstākās izglītības kursu, no mācības uzsākušajiem	un augstākās izglītības programmas		iestādē ir uzsākuši, bet nav pabeiguši attiecīgo profesionālās izglītības moduli vai studiju kursu augstākajā izglītībā (nebūdami uzņemti kā izglītojamie).
Oficiālās statistikas veidlapa Nr. 1- PROF	PLF019 Izglītības iestādes pašu ieņēmumu proporcija no kopējā budžeta	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina 3. tabula oficiālās statistikas veidlapā Nr. 1-PROF ar sadaļu "Citi ieņēmumi" (kods 21400).
	PLF006 Ieņēmumi no pieaugušo izglītības profesionālās izglītības iestādēs	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina 3. tabula (Izglītības iestādes ieņēmumi) oficiālās statistikas veidlapā Nr. 1-PROF ar sadaļu "Ieņēmumi no pieaugušo izglītības".
	PKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina oficiālās statistikas veidlapa Nr. 1-PROF ar sadaļu "Ieguldījumi profesionālajā izaugsme".
	PLV004 Izdevumi profesionālajai pilnveidei uz vienu izglītības administrācijas darbinieku gadā	Visas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina oficiālās statistikas veidlapa Nr. 1-PROF ar sadaļu "Ieguldījumi profesionālajā izaugsme".
Oficiālās statistikas veidlapa Nr. VS-1	VKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā	Visas izglītības iestādes, kas īsteno vispārējās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina oficiālās statistikas veidlapa Nr. VS-1 ar sadaļu "Ieguldījumi profesionālajā izaugsme".
	VLV004 Izdevumi profesionālajai pilnveidei uz vienu izglītības administrācijas darbinieku gadā	Visas izglītības iestādes, kas īsteno vispārējās izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina oficiālās statistikas veidlapa Nr. VS-1 ar sadaļu "Ieguldījumi profesionālajā izaugsme".
Oficiālās statistikas veidlapa Nr. VSP-1	RKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā	Visas izglītības iestādes, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina oficiālās statistikas veidlapa Nr. VSP-1 ar sadaļu "Ieguldījumi profesionālajā izaugsme".
	RLV004 Izdevumi profesionālajai pilnveidei uz vienu izglītības administrācijas darbinieku gadā	Visas izglītības iestādes, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas	Reizi gadā	Jāpapildina oficiālās statistikas veidlapa Nr. VSP-1 ar sadaļu "Ieguldījumi profesionālajā izaugsme".

DATU VĀKŠANAS PROCESS	RĀDĪTĀJS	IZLASES VEIDS	PERIODISKUMS	IEROSINĀTĀS IZMAIŅAS
Augstākās izglītības absolventu monitorings	AAI009 Absolventu vidējie ienākumi	Visi augstākās izglītības absolventi pēdējos 10 gados	Reizi gadā	Absolventu monitoringa sistēmā jāizveido sadaļa "Nodarbinātības grupa" (turpina studijas un strādā; tikai turpina studijas; tikai strādā; neturpina studijas un nestrādā), lai salīdzinātu dažādu nodarbinātības grupu vidējās darba algas.
	AAI042 Absolventu ienākumu mediāna	Visi augstākās izglītības absolventi pēdējos 10 gados	Reizi gadā	Absolventu monitoringa sistēmā jāizveido sadaļa "Nodarbinātības grupa" (turpina studijas un strādā; tikai turpina studijas; tikai strādā; neturpina studijas un nestrādā), lai salīdzinātu dažādu nodarbinātības grupu mediālās algas.
	AAI023 Absolventu īpatsvars, kuri nodarbināti augsti kvalificētās profesijās	Visi augstākās izglītības absolventi pēdējos 10 gados	Reizi gadā	Absolventu monitoringa sistēmā jāizveido sadaļa "Profesiju pamatgrupa" (kopumā ir 10 profesiju pamatgrupas).
	AAK017 Pēdējo 10 gadu absolventu, kuri nodibinājuši vismaz vienu uzņēmumu, īpatsvars	Visi augstākās izglītības absolventi pēdējos 10 gados	Reizi gadā	Uzņēmumu reģistra dati par absolventiem, kuri pēdējo 10 gadu laikā ir nodibinājuši vismaz vienu uzņēmumu, jāpārsūta uz Izglītības kvalitātes monitoringa datu noliktavu.
	AAK040 Pēdējo 10 gadu absolventu dibināto uzņēmumu nomaksātie nodokļi	Visi uzņēmumi, kurus nodibinājuši pēdējo 10 gadu laikā augstāko izglītību ieguvušie absolventi	Reizi gadā	Valsts ieņēmumu dienesta dati par absolventu nodibināto uzņēmumu samaksāto nodokļu apjomu (pamatojoties uz uzņēmumu kodiem, kas iegūti no Uzņēmumu reģistra) jāpārsūta uz Izglītības kvalitātes monitoringa datu noliktavu.
Darbaspēka apsekojums	GAK059 Pieaugušo apmierinātības līmenis ar iegūtajām prasmēm pieaugušo izglītībā	Visi pieaugušie, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Reizi gadā	Jāpievieno darbaspēka apsekojumam jautājums par apmierinātību ar kompetenču pilnveidi pieaugušo izglītībā.
	GII013 Apmierinātība ar pieaugušo izglītības programmās pieejamajiem mācību līdzekļiem	Visi pieaugušie, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Reizi gadā	Jāpievieno darbaspēka apsekojumam jautājums par apmierinātību ar pieaugušo izglītībā pieejamajiem mācību līdzekļiem.
	GII019 Apmierinātība ar pieaugušo izglītības programmās pieejamo infrastruktūru	Visi pieaugušie, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Reizi gadā	Jāpievieno darbaspēka apsekojumam jautājums par apmierinātību ar pieaugušo izglītībā pieejamo izglītības infrastruktūru.

DATU VĀKŠANAS PROCESS	RĀDĪTĀJS	IZLASES VEIDS	PERIODISKUMS	IEROSINĀTĀS IZMAIŅAS
	GKI028 Pieaugušo apmierinātības līmenis ar pieaugušo izglītības programmas īstenošanu	Visi pieaugušie, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Reizi gadā	Jāpievieno darbaspēka apsekojumam jautājums par apmierinātību ar pieaugušo izglītības programmu īstenošanu.
	GKP017 Apmierinātība ar pieaugušo izglītības programmas pedagogu profesionalitāti	Visi pieaugušie, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Reizi gadā	Jāpievieno darbaspēka apsekojumam jautājums par apmierinātību ar pieaugušo izglītības pedagogiem.
	GKM006 Pieaugušo apmierinātība pēc pieaugušo izglītības programmas apguves ar mācību procesa kvalitāti	Visi pieaugušie, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Reizi gadā	Jāpievieno darbaspēka apsekojumam jautājums par apmierinātību ar mācīšanu un mācīšanos pieaugušo izglītības ietvaros.
NZDIS sistēmas papildināšana	AID011 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuriem ir īstermiņa līgumi	Viss zinātniskais personāls	Reizi gadā	Jāpapildina NZDIS ar informāciju par līguma veidu, ko zinātniskais personāls ir noslēdzis ar augstākās izglītības iestādi.
	AKI018 Ienākošā zinātniskā personāla mobilitāte	Viss zinātniskais personāls	Reizi gadā	Jāpapildina NZDIS ar informāciju par ienākošā pētniecības personāla mobilitāti (veids, galamērķis un periods).
	AKI019 Izejošā zinātniskā personāla mobilitāte	Viss zinātniskais personāls	Reizi gadā	Jāpapildina NZDIS ar informāciju par izejošā pētniecības personāla mobilitāti (veids, galamērķis un periods).
Pieaugušo izglītības apsekojums	GIP038 Pieaugušo īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir meklējuši un saņēmuši karjeras konsultācijas	Visi pieaugušo izglītības apsekojuma dalībnieki	Ik pēc pieciem gadiem	Jāpievieno pieaugušo izglītības apsekojumam jautājums par karjeras konsultāciju pieejamību un izmantošanu.
	GIP026 Pieaugušo īpatsvars, kuriem pieejams individuālās ceļakartes izveides pakalpojums	Visi pieaugušo izglītības apsekojuma dalībnieki	Ik pēc pieciem gadiem	Jāpievieno pieaugušo izglītības apsekojumam jautājums par individuāla mūžizglītības darbību plāna pieejamību.

Avots: autori

JAUNU DATU VĀKŠANAS PROCESU IZVEIDE (3. KATEGORIJAS RĀDĪTĀJI)

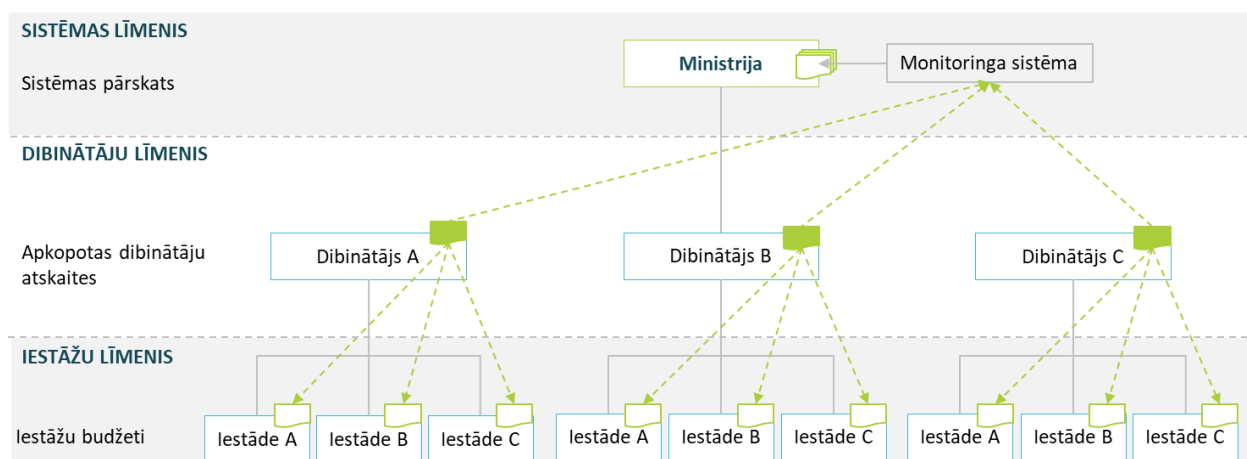
Šajā sadaļā izklāstīti datu vākšanas procesi, kurus ierosināts izveidot, lai ievāktu datus izglītības kvalitātes rādītāju novērtēšanai (izņemot profesionālās izglītības absolventu monitoringu, kas aprakstīts 8.4. apakšnodaļā). Izlases, biežums un to rādītāju saraksts, kuru novērtējumam tiks ievākti dati, izmantojot jaunizveidotos datu vākšanas procesus, aplūkots 9. pielikumā.

Finanšu dati

Efektivitāte jeb saikne starp ievaddatiem un procesiem (no vienas puses) un rezultātiem (no otras puses) ir viens no izglītības kvalitātes aspektiem. Tāpēc nepieciešami savlaicīgi un precīzi iegūti finanšu dati, lai noteiktu izglītības sistēmas efektivitāti, kā arī izdevumu apjomu, kas veltīts noteikta izglītības kvalitātes līmeņa sasniegšanai. Finanšu pārvaldība un kontrole dažādās izglītības pakāpēs atšķiras, tāpēc ierosināti atsevišķi informācijas ieguves procesi.

Galvenā loma finanšu pārvaldībā ir izglītības iestāžu dibinātājiem. Pašlaik attiecībā uz vispārējo izglītību pašvaldības daļēji vāc šo informāciju saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 418 "Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem". Izglītības kvalitātes monitoringa īstenošanai ieteicams paplašināt regulējumā aplūkoto datu vākšanas jomu, lai iekļautu datus par visiem izdevumiem, kas nepieciešami finanšu rādītāju aprēķināšanai (9. pielikums), kas iekļauti izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā. Jāņem vērā arī, ka iepriekš minēto MK noteikumu mērķis nav vērsts uz datu apkopošanu un tālāku nodošanu, līdz ar to, papildinot šos MK noteikumus, nepieciešamas izmaiņas arī šajos aspektos. Saskaņā ar Projekta rezultātā izstrādātajiem priekšlikumiem pašvaldības un citi dibinātāji (ja attiecināms – privātās iestādes var ziņot par ierobežotu finanšu datu daudzumu) ievāc informāciju par izglītības iestāžu budžetiem, izmantojot ekonomiskās klasifikācijas kodus (turpmāk – EKK). Šie izdevumi tiks uzskaitīti dibinātāju līmenī, nodrošinot finanšu datu sadalījumu institucionālā līmenī un savlaicīgu ziņošanu izglītības monitoringa sistēmai. Pēc tam IZM un citas attiecīgās ieinteresētās puses var saņemt ziņojumus par izglītības iestāžu, pašvaldību un sistēmas finanšu rezultātiem kopumā (38. attēls).

38. ATTĒLS. FINANŠU DATU VĀKŠANA UN APKOPOŠANA VISPĀRĒJĀ (IESKAITOT PIRMSSKOLAS) UN PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

Avots: autori

Sagaidāms, ka profesionālajā izglītībā datu vākšana notiks pēc tāda paša principa, ņemot vērā to, ka lielākās daļas profesionālās izglītības iestāžu dibinātāja ir valsts. Dibinātāji apstiprina izglītības iestāžu budžetu un sagatavo ziņojumu par izdevumiem, pamatojoties uz EKK klasifikāciju. Pēc tam ziņojumi tiek importēti monitoringa sistēmā, tādējādi nodrošinot datus par izglītības iestāžu līmeni. Pēc tam IZM un citas attiecīgās ieinteresētās puses var saņemt ziņojumus par izglītības iestāžu un sistēmas finanšu rezultātiem kopumā.

Finanšu datus augstākajā izglītībā paredzēts iegūt no 3 galvenajiem avotiem. Pirmkārt, daļa datu jau šobrīd pieejami CSP oficiālajā statistikā par augstāko izglītību un zinātni. Šie dati tiek iegūti ar oficiālo statistikas veidlapu palīdzību (veidlapas 1-augstskola, koledža; veidlapas 1-pētniecība). Otrkārt, daļa datu tiks iegūti no Valsts kases, kur jau šobrīd pieejami dati par augstākās izglītības iestāžu izdevumiem atbilstoši EKK klasifikācijai. Nepieciešams nodrošināt šo datu apkopošanu un integrēšanu Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā. Vienlaikus nepieciešams papildināt statistikas veidlapas, ko aizpilda privātās augstskolas, lai iegūtu informāciju, kas būtu salīdzināma ar valsts dibinātajām augstskolām. Visbeidzot plānots veidot jaunu datu ieguves procesu, kurā no AII tiktu iegūti dati saistībā ar tām pieejamo pētniecības infrastruktūru, to noslogojumu, kā arī izmaksām un ieņēmumiem.

Valsts mēroga izlases veida novērtējums

Nepieciešams veikt rūpīgus un periodiskus izglītojamo mācīšanās novērtējumus, lai sniegtu pierādījumus par izglītojamo izaugsmi un izglītības iestāžu resursu lietderīgu izmantošanu efektīvu mācību un pienācīgas izglītības vides nodrošināšanā. Valsts mēroga novērtējumā tiks izmantoti standartizēti instrumenti ar iedzīvotāju skaitu vai reprezentatīvu izglītojamo izlasi. Ir ticams, ka šādi novērtējumi parādīs, vai izglītības sistēma pietiekami nodrošina noteiktas izglītojamo grupas (attiecībā uz dzimumu, atrašanās vietu utt.) un gūs empīriskus pierādījumus par to, vai atšķirīgie resursu nodrošinājuma vai īstenoto reformu līmeņi (piemēram, izmaiņas mācību programmā) ietekmē izglītojamo rezultātus. Šāda informācija var novirzīt resursu ieguldījumu ģeogrāfiskiem un administratīviem reģioniem, kā arī izglītības programmu veidiem, kam raksturīgs zems sniegums, vai konkrētām sociālekonomiskām grupām (Department for International Development 2012; OECD 2013).

Praksē pastāv divi valsts mēroga novērtējumu veidi – izlases veida un visaptverošs novērtējums. Atsevišķu izglītības kvalitātes rādītājiem nepieciešamo datu vākšanai ieteicams izmantot valsts mēroga izlases veida novērtējumu, jo:

- izlases veida novērtējumam raksturīgas zemākas administrēšanas, izglītojamo atbilžu novērtēšanas, datu ievades un apstrādes izmaksas;
- tā kā nepieciešams veltīt mazāk laika datu sagatavošanai un analīzei, izlases veida novērtējumam raksturīga mazāka laika nobīde starp novērtējuma īstenošanu un tā rezultātu publicēšanu;
- salīdzinājumā ar visaptverošu novērtējumu, izlases veida novērtējumiem nav raksturīgs “augsto likmju” efekts, kas saistīts ar izglītības programmu saskaņošanu ar testa sagatavošanu, kā arī uzsvaru uz iegaumēšanu un regulāru atkārtošānu (Department for International Development 2012).

Attiecībā uz šo novērtējumu tēmām vispirms ieteicams ievērot labāko starptautisko praksi (Igaunija, Nīderlande, OECD novērtējumi), izveidojot izlases veida novērtējumu attiecībā uz šādām izglītības programmu jomām – (1) matemātika; (2) lasīšana (Santiago *et al.* 2016; Nusche *et al.* 2014; Scheerens *et al.* 2012) un (3) caurviju prasmes (kritiskā domāšana, problēmu risināšana, radošums, pilsoniskā līdzdalība) (Skola2030 n.d.) – un pārbaudīt bērnus no dažādām klasēm: viena sākumskolas klase (piemēram, 3. klase), 5. klase, 8. klase (gan vispārējai, gan profesionālajai izglītībai) un 10. klase (gan vispārējai, gan profesionālajai izglītībai). Testos iekļautie jautājumi jāpielāgo atbilstoši izglītības programmai un sagaidāmajam dažādu klašu izglītojamo attīstīto kompetenču līmenim. Metodikas izstrāde jābalsta iepriekšminēto valstu / organizāciju labajā praksē un pēc tam jāpielāgo Latvijas kontekstam (norādītās tēmas un ierosinājums īstenot izlases veida novērtējumus ir balstīts šajos labās prakses piemēros). Lai samazinātu iegaumēšanas un regulāras atkārtošānas radīto efektu, jautājumi un to izstrāde katru gadu ir jāmaina. Ieteicams šos testus veikt katru gadu, lai labāk novērotu tendences un savlaicīgi veidotu izglītības politiku.

Turklāt, ja ar iepriekšminētajām trim tēmām saistīto novērtējumu īstenošana izrādīsies veiksmīga, ilgtermiņā ieteicams:

- iekļaut ierosinātos izlases veida novērtējumus izglītības iestādes novērtēšanas procesā (pārbaudot reprezentatīvu novērtētās izglītības iestādes izglītojamo izlasi);

- apsvērt iespēju izveidot novērtējumus, kas saistīti ar tādām tēmām kā svešvalodas, satiksmes noteikumu apguve utt. (Nusche *et al.* 2014; Scheerens *et al.* 2012).

Izglītības iestādes pieejamības novērtējums

Izglītības iestādes pieejamības novērtējuma veikšanai ir divas iespējas:

1. **Mobilo sakaru operatoru dati.** Netiešs mērījums, kas var sniegt labu un ticamu vidējā laika un veiktā attāluma novērtējumu dažādos gada periodos un dažādos laika apstākļos. Taču šis mērījums nesniedz informāciju par izglītojamā / izglītojamā vecāku viedokli attiecībā uz veikto attālumu un laiku, kas pavadīts ceļā uz izglītības iestādi un no tās. Piemēram, ja attālums tik un tā tiktu nobraukts (piemēram, gadījumā, kad izglītības iestāde atrodas tālu no mājām, bet tuvu vecāku darbam), piekļuve izglītības iestādei netiks uzskatīta par apgrūtinājumu pat tad, ja izglītojamajam ceļā uz to paiet salīdzinoši ilgs laiks;
2. **Aptauja.** Tiešs mērījums, noskaidrojot vecāku subjektīvo uztveri. Aptauja varētu tikt veikta reizi gadā, piemēram, reizē ar citiem administratīviem uzdevumiem izglītības iestādē (paraksti par atļauju izmantot bērnu fotogrāfijas utt.). Aptaujā tiktu noskaidrots attālums un laiks, kas vecākiem nepieciešams, lai bērnu nogādātu izglītības iestādē (vai lai bērns nokļūtu pats). Tālāk vecākiem tiktu vaicāts, cik ļoti pieņemams, viņuprāt, ir šis laiks un attālums, kā arī, cik ļoti tas piemērots bērna vajadzībām. Piemēram, CSDD līdzīgu pieeju izmanto kopš 1998. gada, nosakot transportlīdzekļu tehniskās apskates punktu, reģistrācijas un autovadītāju apliecību izdošanas pieejamību.

Šīs alternatīvas ir detalizētāk aplūkotas 8.2. apakšnodaļā un 12. pielikumā.

Digitālo prasmju novērtējums

Esošie digitālo prasmju novērtējumi Eiropas līmenī balstās uz atlasītu internetā veikto darbību biežumu, līdz ar to tiek pieņemts, ka periodiska interneta lietošana paaugstinās digitālās prasmes līmeni. Kaut arī intensīvāka interneta lietošana nenoliedzami ir saistīta ar labāk attīstītām digitālajām prasmēm, šis pieņēmums, visticamāk, faktisko situāciju neatspoguļo precīzi, jo:

- ne vienmēr biežums nozīmē arī plaša kompetenču klāsta attīstību. Indivīds internetā var veikt visdažādākās darbības. Līdz ar to pat tad, ja indivīds internetu izmanto bieži, tas var tikt darīts ļoti šaura mērķu kopuma īstenošanai, kas nozīmē, ka netiks attīstīts plašs digitālo prasmju kopums;
- digitālās prasmes nav saistītas vienīgi ar interneta lietošanu – tajās ietilpst arī tādas kompetences kā dažādu ar tekstapstrādi, izklājlapu izstrādi, vizualizāciju u.c. saistītu programmatūru lietošana.

Lai mazinātu šos trūkumus, ieteicams izveidot digitālo prasmju novērtējumu, kuru iespējams izmantot dažādu izglītības veidu un pakāpju izglītojamo un pedagogu zināšanu novērtējumam. Vēlāk šo novērtējumu varētu izmantot, lai novērtētu Latvijas iedzīvotāju digitālo prasmju līmeni kopumā. Šajā testā ierosināms uzdot divu veidu jautājumus:

- jautājumus, kas paredzēti respondentu digitālās kompetences pašnovērtējumam, vaicājot, vai viņi piekrīt dažādiem izteiktajiem apgalvojumiem (piemēram: “Es saprotu, kā meklētājprogrammas darbojas, klasificē un parāda rezultātus.” (Skov 2016));
- jautājumus ar atbilžu variantiem, kur respondentiem jāizvēlas pareizās atbildes.

Ievērojot labāko starptautisko praksi, testa jautājumiem jāaptver trīs sfēras un četras digitālo kompetenču jomas:

- **Sfēras |** Zināšanas, prasmes un attieksme (Skov 2016);
- **Digitālo kompetenču jomas |** Informācija, komunikācija, problēmu risināšana, satura veidošana (Cedefop, n.d.; Eurostat, n.d.).

Aptaujas

Aptaujas iespējams izmantot diagnostikai – plaša mēroga aptauja var palīdzēt konstatēt jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, kā arī īstenot formatīvus un apkopojošus novērtējumus, lai noteiktu izmaiņas izglītojamo iesaistē un klasē notiekošajos procesos (Nīgale *et al.* 2018).

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas gadījumā informācijas iegūšanai tiktu izmantotas tādas aptaujas anketas, kuras citos avotos nav pieejamas. Šī informācija iekļauj izglītojamo, pedagogu (jeb akadēmiskā personāla), darba devēju, vecāku, izglītības iestādes vadības viedokli un tādu aspektu novērtējumu kā drošība izglītības iestādē, kolēģu sadarbība, izglītības iestādes vadības sniegums utt. Ieteicams kopā izveidot 18 aptaujas konkrētajām mērķauditorijām (atsevišķi skatot izglītības veidus un pakāpes) un veikt tās ne biežāk kā reizi gadā.

Lai iegūtos rezultātus izmantotu arī iestādes līmenī:

1. ieteicams noteikt katrai izglītības iestādei par pienākumu īstenot šīs aptaujas vismaz reizi trijos gados pēc izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveides. Ja izglītības iestāde ir apmierināta ar rezultātu, tā to var darīt pieejamu jau pēc pirmā mērījuma veikšanas. Ja nav, izglītības iestāde var veikt izmaiņas novērtētajā izglītības kvalitātes jomā un mērījumus atkārtot pēc gada. Pēc trešā gada rezultāti jāpublicē neatkarīgi no to vērtībām vai izglītības iestādes apmierinātību ar tiem;
2. šīs aptaujas jāveic ikvienā akreditācijas ciklā (ņemot vērā gaidāmās akreditācijas procesa izmaiņas, kas var radīt atšķirības dažādu izglītības iestāžu akreditācijas ciklos).

IZM ir atbildīga par aptauju metodiku izstrādi, bet to īstenošana (datu vākšana un analīze) jāuztic privātiem ārpakalpojumu sniedzējiem Publisko iepirkumu likumā noteiktā kārtībā. Pēc tam, kad pieņemts lēmums izglītības iestādē veikt attiecīgo aptauju, tās pārstāvjiem jāizvēlas viens no pakalpojumu sniedzējiem, lai apsektu attiecīgajā izglītības iestādē izvēlēto mērķauditoriju. Aptaujas (tostarp akreditācijas ietvaros) finansē no izglītības iestādes budžeta (IZM jānosaka novērtējumu maksimālā cena).

Ierosinātās aptaujas, galvenās aptaujās aplūkotās tēmas un to attiecinājums uz izglītības veidiem un pakāpēm ir attēlots zemāk esošajā tabulā (31. tabula). Ieteicams aptaujāt tikai izglītojamos, kam ir 12 un vairāk gadu, turklāt, aptaujājot jaunākus izglītojamos, vispārējās izglītības aptaujā iekļautie jautājumi ir jāpielāgo, lai jaunāko klašu izglītojamajiem tie būtu piemēroti un saprotami (piemēram, dažu jautājumu formulējumu varētu vienkāršot). Būtiski atzīmēt, ka, lai aptaujātu izglītojamos, kuri jaunāki par 15 gadiem, izglītības iestādēm jāsaņem izglītojamā aprūpētāju / vecāku piekrišana. Specifiskiem aptaujas jautājumiem jābalstās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas vajadzībās un izglītības iestāžu (Dimova *et al.* 2019; Thatcher 2017; University of Pennsylvania 2011), administratīvo institūciju (Higher Education Authority and SOLAS 2015) un starptautisko organizāciju (OECD n.d.; 2018d) starptautiskajā labajā praksē.

31. TABULA. APTAUJAS PA IZGLĪTĪBAS VEIDIEM UN PAKĀPĒM

APTAUJAS VEIDS	GALVENIE TEMATI	Pirm ²⁹	VI	Profi	AI
Izglītojamo aptauja	- drošības un piederības sajūtas līmenis;- izglītības iestāžu fiziskās vides (ieskaitot resursu nodrošinājumu) apsekojums;- izglītības procesa kvalitātes novērtējums;- iesaiste ārpusskolas aktivitātēs;- iesaiste karjeras izglītības pasākumos;- iesaiste starptautiskos sadarbības projektos;- izglītības iestādes vadības novērtējums;				

²⁹ Pirmsskolas izglītība

APTAUJAS VEIDS	GALVENIE TEMATI	PirmI ²⁹	VI	Profl	AI
	- iesaiste izglītības procesā un izglītības iestādes pārvaldībā / lēmumu pieņemšanā; - apmierinātība ar iegūtajām kompetencēm; - finanšu situācija.				
Izglītību priekšlaicīgi pametušo aptauja	- izglītības priekšlaicīgās pamešanas iemesls (mācību kvalitāte, finanšu apstākļi).				
Pedagogu aptauja	- profesionālās izaugsmes iespējas un to kvalitāte; - drošības un piederības sajūtas līmenis; - izglītības iestāžu fiziskās vides (ieskaitot resursu nodrošinājumu) novērtējums; - pedagogu pašnovērtējums (mācīšanas un mācīšanās procesa organizācijas kvalitāte); - iesaiste izglītības iestādes pārvaldībā / lēmumu pieņemšanā; - pedagogu sadarbība; - izglītības iestādes vadības novērtējums; - izglītības iestādes motivācijas sistēmas novērtējums; - izglītības iestādes atbalsta pasākumu novērtējums.				
Vecāku aptauja	- iesaiste izglītības procesā un izglītības iestādes pārvaldībā / lēmumu pieņemšanā; - izglītības procesa kvalitātes novērtējums.				
Vadības aptauja	- administratīvajiem pasākumiem / pedagogu pilnveidei / izglītības programmām veltītais darba laiks; - pedagogu novērtējums; - profesionālā pilnveide; - pamatinformācijas sniegšana par bērna attīstību izglītības iestādēm, kurās bērni turpina mācības.				
Akadēmiskā personāla aptauja	- izglītības iestāžu fiziskās vides (ieskaitot resursu nodrošinājumu) novērtējums; - drošības un piederības sajūtas līmenis; - izglītības iestādes vadības novērtējums; - iesaiste izglītības iestādes pārvaldībā / lēmumu pieņemšanā; - profesionālās pilnveides aktivitātēs iegūto prasmju izmantošana.				
Zinātniskā personāla aptauja	- izglītības iestāžu fiziskās vides (ieskaitot resursu nodrošinājumu) apsekojums; - iesaiste izglītības iestādes pārvaldībā / lēmumu pieņemšanā; - pētījumu kvalitātes novērtējums.				

APTAUJAS VEIDS	GALVENIE TEMATI	Pirmā ²⁹	VI	Profil	AI
Darba devēju aptauja	- absolventu kompetenču novērtējums; - iesaiste izglītības procesā un izglītības iestādes pārvaldībā / lēmumu pieņemšanā; - izglītības procesa kvalitātes novērtējums.				

Avots: autori

Turklāt ieteicams arī izveidot tīmekļa aptaujas un autentificēt respondentus (darba devējiem tas nav iespējams), izmantojot vienoto pierakstīšanas skolvadības sistēmās (vispārējās un profesionālās izglītības ietvaros) vai izglītības iestādes izdotus unikālus kodus (citu izglītības veidu ietvaros.) Tīmekļa aptauja izmaksu ziņā ir visrentablākā iespēja tāpēc, ka, salīdzinot ar aptaujām papīra formātā, to izplatīšanai un datu apstrādei būtu jāvelta mazāk resursu. Turklāt tīmekļa aptaujas iespējams ieviest īsākā laikā un tām var ieprogrammēt sarežģītas jautājumu izvēles shēmas (jautājumu kārtības maiņa un to izlaišana, balstoties uz atbildēm) (Owens 2002). Tīmekļa aptauju trūkums ir apstāklis, ka, salīdzinājumā ar tiešajām aptaujām, ir grūtāk validēt respondentus un to atbildes.

Ja iespējams, daļa kontekstuālās informācijas par respondentu ar respondenta piekrišanu jānosūta, izmantojot vienotās pierakstīšanas funkciju. Pēc tam, kad šīs aptaujas un izglītības kvalitātes monitoringa sistēma tiks plaši izmantota izglītības sistēmas ieinteresēto pušu vidū (kas nozīmē, ka respondentu bažas par datu aizsardzību, visticamāk, būs mazinātas), ar respondentu piekrišanu no skolvadības informācijas sistēmām (vispārējā un profesionālā izglītība) vai VIIS (augstākā un pieaugušo izglītība – pēc anketu moduļa ieviešanas³⁰) varētu pārsūtīt citu kontekstuālo informāciju. Ja visas kontekstuālās informācijas pārsūtīšana tiks ieviesta no paša sākuma, tā varētu mazināt atsaucību aptauju aizpildīšanā un līdz ar to arī lielāku rezultātu novirzi.

Valsts ieņēmumu dienesta dati par absolventu dibināto uzņēmumu samaksātajiem nodokļiem

Dati par uzņēmuma samaksātajiem nodokļiem pašlaik tiek glabāti Valsts ieņēmumu dienesta informācijas sistēmā. Lai saņemtu šos datus, kuri ir nepieciešami par absolventu dibināto uzņēmumu samaksātajiem nodokļiem saistīto rādītāju novērtējumam, IZM jākonsolidē visi šo uzņēmumu saraksti no dažādām AII (ar uzņēmuma kodiem) un jānosūta Valsts ieņēmumu dienestam. Pēc saraksta saņemšanas no IZM Valsts ieņēmumu dienestam jāaizpilda dati par izdalīto jauno uzņēmumu attiecīgajā gadā samaksātajiem nodokļiem, pamatojoties uz uzņēmuma reģistrācijas numuru, un jānosūta tie atpakaļ IZM, kam šie dati jāievieto izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas datu noliktavā. Tā kā pašlaik (pētījuma izstrādes laikā 2020. gadā) VIIS nav datu apmaiņas ar Valsts ieņēmumu dienesta informācijas sistēmu, datu pārsūtīšanu starp IZM un Valsts ieņēmumu dienestu iespējams veikt, importējot teksta failus (piemēram, *MS Excel*).

Dati, ko var iegūt no augstākās izglītības iestādēm

Izglītības kvalitātes rādītāju aprēķināšanai nepieciešamos datus par *spin-off* uzņēmumiem, publikācijām, mobilitāti un māksliniecisko jaunradi var iegūt no augstākās izglītības iestādēm. Pagaidām nav izveidota datu sasaiste starp izglītības monitoringa sistēmas datu noliktavu un AII informācijas sistēmām. Tāpēc tuvākajā laikā šie dati, visticamāk, tiks importēti, izmantojot iepriekšnoteiktu datnes izkārtojumu (piemēram, *.csv), kurā būtu skaidri jānorāda, kādus datus IZM nepieciešams saņemt no augstākās izglītības iestādēm.

Studiju pieteikšanās sistēma

Lai noteiktu to izglītojamo īpatsvaru, kuri ir uzņemti augstākās izglītības programmās, ko attiecīgie izglītojamie ir norādījuši kā pirmo prioritāti, ir jāizstrādā centralizēta pieteikšanās sistēma studijām (saskaņā

³⁰ Ja VIIS anketu modulis izrādīsies nepiemērots augstākās izglītības ieinteresēto personu identificēšanai, ieteicams izmantot Latvijas valsts portālu latvija.lv

ar ES noteikumiem šī sistēma jāievieš līdz 2023. gadam (European Parliament and European Council 2018)). Šai sistēmai būtu jāaptver visas AII (gan valsts, gan privātās), un tajā būtu jāglabā dati par visu izglītojamo prioritātēm (izglītības programmām). Pēc sistēmas izveidošanas šie dati ir jāpārsūta uz izglītības monitoringa sistēmas datu noliktavu.

Dati par izglītojamo dibinātajiem mācību uzņēmumiem

Lai novērtētu skolēnu mācību uzņēmumu (proti, uzņēmumu, kuros vismaz viens no dibinātājiem ir skolēns) izplatību dažādās vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs / reģionos, ir jāizstrādā kārtība, kādā dati par skolēnu dibinātajiem mācību uzņēmumiem, kas ir reģistrēti *Junior Achievement Latvia*, tiktu pārsūtīti no *Junior Achievement Latvia* datubāzes uz izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas datu noliktavu. Šos datus tiek piedāvāts importēt, izmantojot iepriekšnoteiktu datnes izkārtojumu (piemēram, *.csv), kurā būtu skaidri jānorāda, kādus datus IZM nepieciešams saņemt no *Junior Achievement Latvia*.

Bērnu snieguma novērtējums

Šobrīd Latvijas izglītības sistēmā tiek izmantota tikai viena pirmsskolas izglītības rezultātu novērtēšanas metode – novērošana, pamatojoties uz kontrolesrakstu, ko EK iesaka izmantot tikai kopā ar citiem novērtējuma veidiem. Turklāt Latvijā nav neviena novērtējuma, kas vērtētu bērnu gatavību skolai – bērnu attīstības līmeni, darbošanās un mācīšanās paradumus un kognitīvās spējas pirms iestāšanās sākumskolā netiek novērtētas (European Commission/EACEA/Eurydice 2019). Ņemot vērā to, ka pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitāte būtiski ietekmē turpmākos akadēmiskos rezultātus, izglītības iespēju vienlīdzību un bērnu spēju sekmīgi iekļauties sabiedrībā, pirmsskolas izglītojamo vērtēšanas apjoms šobrīd ir nepietiekams. Pirmsskolas izglītības iestādēs bērni iemācās pazīt burtus un ciparus, skaitīt un veikt aritmētiskas darbības ar maziem skaitļiem; pirmsskolas izglītības iestādēs veidojas bērnu emocionālā inteliģence un tiek likti pamati bērnu turpmākajai veselībai. Turklāt agrā bērnībā bērnu attīstību ir īpaši viegli ietekmēt; pētījumos ir vairākkārt pierādīts, ka šajā attīstības posmā veiktie pasākumi ļauj sasniegt ilgstošu, ekonomiski izdevīgu rezultātu, kas var mazināt atšķirības starp bērniem, kuri nāk no nelabvēlīgas vides, un bērniem no turīgākām ģimenēm.

Lai novērtētu pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitāti, Latvijai būtu jāizmanto citu valstu pozitīvā pieredze. Anglijā izglītības kvalitātes un bērnu attīstības novērtēšanai tiek izmantota adaptīva datorizēta vērtēšana. Novērtējumu veic pieaugušais (parasti klases audzinātājs vai audzinātāja palīgs), kas vienlaikus strādā ar vienu bērnu. Novērtējumam ir vairākas daļas: spēja uzrakstīt savu vārdu, apgūtais vārdu krājums, priekšstati par rakstu valodu, spēja atpazīt burtus un vārdus, izpratne, skaitīšana, spēja atpazīt ciparus un ģeometriskas formas, spēja risināt vienkārši formulētus matemātiskus uzdevumus utt. Katra novērtējuma daļa ietver vairākus automātiski atlasītus jautājumus, kas bērnam tiek uzdoti, izmantojot skaņu datnes un attēlus. Bērns uz jautājumiem atbild mutiski vai arī norāda uz atbildi, bet pieaugušais atzīmē, vai atbilde ir pareiza vai nepareiza. Jautājumi katrā novērtējuma daļā ir sakārtoti pēc grūtības pakāpes; kad bērns ir pieļāvis noteiktu skaitu kļūdu, programma automātiski pāriet pie nākamās novērtējuma daļas. Novērtējums ilgst aptuveni 15 minūtes.

Šāds novērtējums ļautu identificēt izglītības iestādes, kas nodrošina kvalitatīvu izglītību un aprūpi, kas nozīmē, ka bērni, kuri apmeklē šīs pirmsskolas izglītības iestādes, ir tikuši tālāk nekā viņu vienaudži citās izglītības iestādēs. Pamatojoties uz šiem konstatējumiem, pirmsskolas izglītības iestādēm un bērniem, kuru rezultāti ir sliktāki, varētu sniegt papildu atbalstu, kā arī veikt nepieciešamās izmaiņas pedagogu sagatavošanā un resursu sadalījumā.

Pedagogu pašnovērtējums un pedagogu snieguma novērtējums, ko veic izglītības iestādes vadība

Izglītības iestādes attīstību un izglītojamo sasniegumus ietekmē gan atbilstošas izglītības programmas, gan izglītojamo skaits klasē, gan pieejamais finansējums, gan ģimenes un sabiedrības iesaistīšanās, tomēr vislielākā nozīme ir pedagogiem. Izglītības iestādēm, kas cenšas uzlabot savu sniegumu, ir ļoti svarīgi izvēlēties spēcīgus pedagogus. Dažādos novērtējumos iegūtie dati liecina, ka izglītojamais, ar kuru vienu gadu ir strādājis izcils pedagogs, vismaz nākamajos pāris gadus turpinās sasniegt labākus rezultātus nekā viņa

vienaudži. Šī iemesla dēļ pedagogu pašnovērtējums un pedagogu darba novērtējums, ko veic izglītības iestādes vadība, ir ļoti būtisks, lai izglītības iestādēs tiktu nodrošināta kvalitatīva izglītība.

Tāpēc ir ierosināts ieviest novērtēšanas procesu, kas ietvertu gan pedagogu pašnovērtējumu, gan pedagogu snieguma novērtējumu, ko veic izglītības iestādes vadība (izglītības iestādes vadītājs, tā vietnieki utt.). Šo datu vākšana un rezultātu salīdzināšana (proti, pedagoga pašnovērtējuma salīdzināšana ar vadības novērtējumu) ļautu spriest par to, vai attiecīgā pedagoga profesionālā izaugsme atbilst cerētajam, noteikt jomas, kurās sniegums vēl jāuzlabo, un, pamatojoties uz iepriekš minēto, sniegt ieteikumus un novērtēt, vai attiecīgais pedagogs un mācību iestādes vadība ir vienprātis par pedagoga stiprajām pusēm un jomām, kurās nepieciešami uzlabojumi. Pedagogu sniegumu ir ierosināts novērtēt reizi gadā, izmantojot snieguma līmeņu aprakstus, ietverot jautājumus par izmantotajām mācīšanas metodēm, IKT rīku izmantošanu, mācību satura pielāgošanu, izglītojamo atbalstīšanu, saziņu ar izglītojamajiem utt. Precīzāku novērtēšanas metodoloģiju nepieciešams izstrādāt atsevišķi.

8.1.5. ANALĪTISKĀS KAPACITĀTES STIPRINĀŠANA

Lai izveidotu efektīvu novērtēšanas ietvaru, ir nepieciešams veidot un attīstīt personāla kapacitāti visos izglītības sistēmas līmeņos. Kā norādīts 4.4. apakšnodaļā, analītisko spēju attīstība ir viens no priekšnoteikumiem Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas sekmīgai ieviešanai, jo tās tehniskās veikspējas uzlabojumi visdrīzāk nenodrošinās vispusīgu Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas darbību, ja administratīvajās struktūrās un lēmējīstādēs trūks darbinieku, kas spēs kompetenti izmantot izveidotos rīkus.

Šajā apakšnodaļā ir aprakstītas nepieciešamās darbības un kompetences, kas Latvijas izglītības nozares speciālistiem būtu jāattīsta, lai varētu izmantot izstrādātos rīkus un procesus, kas ir aprakstīti 8.1.2.-8.1.6. apakšnodaļās. Analītiskās kapacitātes stiprināšanas darbības ir iedalītas divās grupās: 1) mācības, kas organizētas šī projekta ietvaros, un 2) mācības, kas tiks organizētas VIIS attīstības projekta ietvaros.

MĀCĪBAS, KAS TIKA ORGANIZĒTAS ŠĪ PROJEKTA IETVAROS

Šajā sadaļā ir aprakstīti divi analītiskās kapacitātes stiprināšanas pasākumi (semināri par Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un mācības par datu monitoringa rīkiem), kas organizēti šī Projekta ietvaros:

- **Semināri par Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu** | Šo semināru galvenais mērķis bija iepazīstināt dažādas ieinteresētās puses (izglītības iestāžu pārstāvjus, dibinātājus, zinātniekus, pedagogus, vecāku un izglītojamo asociāciju pārstāvjus utt.) ar Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un raksturot tās elementus. Šajos semināros ieinteresētās puses iepazīstinātas ar izstrādāto izglītības kvalitātes koncepciju un tās elementiem. Ieinteresētajām pusēm prezentēti mērķi, kurus cenšas sasniegt Latvijas izglītības sistēmas veidotāji un dalībnieki, kā tiek vērtēta nodrošinātās izglītības kvalitāte un izvirzīto mērķu sasniegšana un kā izglītības sistēmas dalībnieku sniegums ietekmē strukturālos lēmumus, kas tiek pieņemti izglītības sistēmas, izglītības iestāžu dibinātāju un izglītības iestāžu līmenī. Galvenie jautājumi, kas pārrunāti šajos semināros, cita starpā ietver turpmāko:
 - izstrādātā izglītības kvalitātes koncepcija, tās kategorijas un elementi;
 - izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas raksturojums;
 - izglītības kvalitātes rādītāji un kontekstuālie rādītāji, to kopējā struktūra, pamatojums un metodoloģija;
 - sekmīga rezultāta priekšnoteikumi un nepieciešamie uzlabojumi saistībā ar datu noliktavu, datu vākšanu, monitoringa rīkiem, analītiskās kapacitātes stiprināšanu utt.;
 - citi jautājumi.
- **Mācības par monitoringa rīkiem** | Šo mācību galvenie mērķi bija: 1) iepazīstināt mācību dalībniekus ar izstrādātajiem monitoringa rīkiem un 2) sniegt mācību dalībniekiem teorētiskas zināšanas un praktiskas iemaņas tādos jautājumos kā monitoringa rīku izstrāde, datu vizualizācija

un datu analīze, kas ļautu uzturēt jau esošos monitoringa rīkus un izstrādāt jaunus rīkus. Galvenie jautājumi, kas aplūkoti nodarbībās, cita starpā ietver turpmāko:

- izstrādātie monitoringa rīki;
- dažādas monitoringa metodes (viens rādītājs, kompozītrādītāji, iepriekš izraudzīti būtiskākie rādītāji);
- datu vizualizācijas metodes;
- ievads darbā ar *Microsoft Power BI*;
- izglītības kvalitātes monitoringa rīki, kas ir izstrādāti *Microsoft Power BI* vidē;
- jaunu monitoringa rīku izstrāde;
- citi jautājumi.

MĀCĪBAS, KAS TIKS ORGANIZĒTAS VIIS ATTĪSTĪBAS PROJEKTA IETVAROS

Šajā sadaļā ir aprakstīti divi analītiskās kapacitātes stiprināšanas pasākumi, ko ir paredzēts organizēt VIIS attīstības projekta ietvaros: mācības par datu noliktavu un *SAP BO* speciālistu mācības.

- **Mācības par datu noliktavu (VIIS)** | Šo mācību mērķis ir iepazīstināt VIIS lietotājus un administratorus / speciālistus, kuri atbild par VIIS uzturēšanu, ar jaunajām VIIS funkcijām, kas tiks ieviestas VIIS attīstības projekta ietvaros, un sniegt šīm ieinteresētajām pusēm praktiskas zināšanas par to, kā izmantot šos produktus. Instruktoriem VIIS administratori būtu jā sagatavo arī tam, lai viņi varētu patstāvīgi kontrolēt un konfigurēt izstrādātās funkcijas / moduļus (veikt nepieciešamās tehniskās izmaiņas). Paredzams, ka nodarbības notiks piecos blokos atbilstoši jaunajām funkcijām / moduļiem, kas tiks ieviesti VIIS attīstības projekta gaitā: 1) VIIS papildu funkcijas (piemēram, atgādinājumu un paziņojumu pārvaldība); 2) publiskais portāls; 3) datu apmaiņas risinājumi; 4) datu analīzes platforma; 5) aptauju pārvaldības modulis.
- ***SAP BO* speciālistu mācības** | Šo mācību mērķis ir sagatavot divus IZM speciālistus pilnvērtīgam darbam ar *SAP BO*. Pēc mācību kursa sekmīgas pabeigšanas speciālistiem būtu jāvar identificēt *SAP BO* galvenos komponentus, sagatavot pārskata ziņojumus, informācijas paneļus un *Web Intelligence* dokumentus, vizualizēt datus ar *SAP Lumira* utt. Nodarbībās tiks aplūkotas šādas *SAP BO* funkcijas un moduļi:
 - *Web Intelligence*, *Lumira Designer*, *SAP BO Dashboards*, *SAP Crystal Reports* (standarta ziņojumu un dinamisko ziņojumu sagatavošana un pielāgošana);
 - *SAP Data Services*;
 - *SAP BO* ģeogrāfiskās informācijas sistēmas pārraudzības lietotne;
 - datu izgūšanas, pārveidošanas un ielādes procesu pielāgošana un izstrāde;
 - jaunu datu avotu pievienošana datu noliktavai;
 - *SAP BO* ziņojumi VIIS publiskajā portālā;
 - datu pārsūtīšana uz Latvijas atvērto datu portālu.

8.1.6. INFORMĀCIJAS PĀRVALDĪBA UN KOMUNIKĀCIJA

Savlaicīga un precīza informācijas izplatīšana būtu jāuzskata par vienu no priekšnoteikumiem izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas sekmīgai ieviešanai, jo ieinteresētajām pusēm ir jābūt informētām par pārmaiņām, kas varētu ietekmēt to darba pienākumus, kā arī par jaunām iespējām, kas ir saistītas ar datu pieejamību un izglītības kvalitātes monitoringu, lai mazinātu risku, ka ieinteresētās puses varētu neiesaistīties sistēmas ieviešanā un pretoties pārmaiņām.

ĀRĒJĀS IEINTERESĒTĀS PUSES

Lai nodrošinātu vispārēju atbildību, ārējām ieinteresētajām pusēm (plašākai sabiedrībai, izglītojamajiem, vecākiem, NVO) ir jābūt informētām par to, kā piekļūt informācijai, kas ir saistīta ar izglītības kvalitātes monitoringu (piemēram, izmantojot publisko datu portālu vai publiski pieejamus monitoringa rīkus). Ja to ieinteresēto pušu loks, kurām ir pieejama informācija, kas ļauj sekot izglītības kvalitātes rādītājiem un indeksiem, kļūtu plašāks, atsevišķiem izglītības sistēmas dalībniekiem vai izglītības sistēmai kopumā būtu jāuzņemas lielāka atbildība par sasniegtajiem rezultātiem. Piemēram, izglītojamie un vecāki, ņemot vērā dažādus rādītājus vai kompozītrādītājus, kas atspoguļo dažādus izglītības kvalitātes aspektus, visdrīzāk izvēlēties tās izglītības iestādes, kuras ir sasniegušas labākus rezultātus (vai kuru audzēkņi / absolventi ir sasnieguši labākus rezultātus), tādējādi liekot izglītības iestādēm, kuru rezultāti ir zemāki, uzņemties atbildību par savu sniegumu. Turklāt, sekojot izglītības kvalitātes rādītājiem, ieinteresētās puses varētu aktualizēt jautājumu par neatbilstību kvalitātes kritērijiem un iesaistīt lēmumu pieņēmējus, kas pārstāv dažādus izglītības sistēmas līmeņus (dibinātājus, sistēmas līmeņa politikas veidotājus), diskusijās par neapmierinošu izglītības kvalitāti un izglītības sistēmas attīstības alternatīvām.

IEKŠĒJĀS IEINTERESĒTĀS PUSES

Vēl viena mērķauditorija, kuras iesaiste ir ļoti būtiska izglītības monitoringa sistēmas sekmīgai ieviešanai, ir iekšējās ieinteresētās puses (IZM un tās padotības iestādes, izglītības iestādes un to dibinātāji, pedagogi). Saziņā ar šo auditoriju galvenā uzmanība būtu jāpievērš turpmākajam:

- ieinteresētās puses būtu jāiepazīstina ar dažādiem rīkiem un līdzekļiem, kas ļauj piekļūt ar izglītības kvalitātes monitoringu saistītajai informācijai (piemēram, ar monitoringa rīkiem);
- ieinteresētās puses būtu jāinformē par to pienākumiem saistībā ar datu vākšanu, informācijas sniegšanu un rezultātu paziņošanu.

Ja izglītības sistēmas dalībniekiem būtu pieejami izglītības kvalitātes monitoringa dati, tie varētu salīdzināt savu sniegumu noteiktā izglītības kvalitātes jomā ar citu izglītības sistēmas dalībnieku sasniegtajiem rezultātiem, noteikt relatīvos trūkumus un novērtēt, vai tiek sasniegti iepriekš nospraustie mērķi.

Runājot par otro punktu, izglītības iestādēm, pedagogiem un dibinātājiem ir jābūt informētiem par jaunajām datu vākšanas un ziņojumu sniegšanas prasībām, jo visbiežāk tieši šīs ieinteresētās puses apkopos nepieciešamo informāciju un iesniegs to glabāšanai datu noliktavā. Ieinteresētajām pusēm ir jāiepazīstas ar uzdevumiem, kas tām būs jāveic saistībā ar dažādiem novērtējumiem (aptaujas anketu izplatīšana, respondentu informēšana, pārrunu / novērojumu plānošana un / vai vadīšana utt.), un darbībām, kas tām būs jāveic, lai iesniegtu datus struktūrvienībām, kas ir atbildīgas par datu noliktavas uzturēšanu (piemēram, teksta datnes nosūtīšana, datu saglabāšana tieši datu noliktavā).

INFORMĀCIJAS PĀRVALDĪBAS UN SAZIŅAS METODES

Iekšējo un ārējo ieinteresēto pušu informēšanai ir ierosināts izmantot dažādas informācijas pārvaldības un saziņas metodes.

- **Zināšanu bāze** | Centralizēta informācijas bāze, kurā ir atrodama strukturēta informācija un uzkrātās zināšanas par izglītības kvalitātes monitoringa procedūrām un procesiem, ieinteresēto pušu pienākumiem, programmatūru un rīkiem, kas ir saistīti ar izglītības kvalitātes monitoringu, utt. Zināšanu bāzi ir ierosināts veidot IZM tīmekļa vietnē vai izglītības sistēmas iekštīklā. Turpmāk ir minētas dažas no priekšrocībām, ko varētu sniegt šāda rīka izstrāde un ieviešana:
 - **Mazāka darba slodze.** Samazinātos vajadzība pēc konsultācijām un saziņas saistībā ar izglītības kvalitātes monitoringu, jo dažādas ieinteresētās puses visdrīzāk varētu patstāvīgi atrast atbildes uz interesējošajiem jautājumiem (izmantojot zināšanu bāzi);
 - **Kvalitatīvāka informācijas pārvaldība.** Zināšanu bāzes izveide ir drošības pasākums, kas garantē uzkrātās paraugprakses (pieredzes) un citas būtiskas informācijas saglabāšanu individuālu vai strukturālu pārmaiņu gadījumā (piemēram, ja kāds no darbiniekiem aiziet

no darba). Turklāt, paredzot noteikumus par informācijas atjaunināšanu, ir iespējams panākt to, ka zināšanu bāzē ir pieejama tikai visjaunākā informācija;

- **Plašāks ieinteresēto pušu atbalsts.** Ja izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieinteresētās puses varētu vienuviet viegli atrast visu nepieciešamo informāciju, varbūtība, ka tās atbalstīs izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveidi Latvijā, būtu daudz lielāka.
- **Ziņas sociālajos tīklos un raksti tīmekļa vietnēs** | Lai izplatītu informāciju par Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveidošanu un vēlāk arī par dažādiem sistēmas uzlabojumiem un dažādām ar to saistītām norisēm, IZM, dibinātājiem un izglītības iestādēm attiecīgā informācija būtu jāpublisko savos sociālo tīklu kontos un tīmekļa vietnēs. Ieteicams, ka IZM sagatavo attiecīgu ierakstu paraugu, ko izglītības iestādes / dibinātāji vēlāk varētu pielāgot savām vajadzībām;
- **Ziņapmaiņa, izmantojot skolvadības sistēmu** | Lai veicinātu izglītojamo un viņu vecāku informētību par Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveidošanu un vēlāk arī par dažādiem sistēmas uzlabojumiem un dažādām ar to saistītām norisēm, IZM būtu jānodrošina izglītības iestādes izplatīt attiecīgo informāciju, izmantojot skolvadības sistēmas ziņapmaiņas funkciju. Ieteicams, ka IZM sagatavo attiecīgu ziņojumu paraugu, ko izglītības iestādes / dibinātāji vēlāk varētu pielāgot savām vajadzībām.
- **Paziņojumi presei** | Lai izplatītu informāciju par Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, ir ieteicams sagatavot vairākus paziņojumus presei un dažādos Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešanas posmos nodot tos dažādiem plašsaziņas līdzekļiem. Šajos paziņojumos galvenā uzmanība būtu jāpievērš Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas mērķiem un priekšrocībām, ko izglītības kvalitātes monitoringa sistēma sniegs izglītojamajiem, darba devējiem un plašākai sabiedrībai, kā arī tam, kā sabiedrība varēs piekļūt izglītības kvalitātes monitoringa datiem.
- **Pasākumi** | Lai detalizētāk iepazīstinātu ieinteresētās puses ar Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un pārrunātu dažādus sistēmas aspektus, ir ieteicams dažādos Latvijas reģionos sarīkot ~ 5-7 pasākumus, ko apmeklētu līdz 100 cilvēki. Tiek uzskatīts, ka šādi pasākumi palīdzētu labāk izprast galvenos ar Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu saistītos problēmjautājumus, kas satrauc ieinteresētās puses, un ļautu uzklaut atsauksmes, kas savukārt ļautu uzlabot Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu un panākt lielāku ieinteresēto pušu atbalstu.
- **Kontaktpersonas** | Ir ierosināts izraudzīties vienu vai divus speciālistus, kuri turpmāk sniegs visu nepieciešamo informāciju un konsultācijas saistībā ar Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, tostarp informāciju par datu vākšanu, datu monitoringa rīkiem, piekļuvi izglītības kvalitātes monitoringa datiem utt. Šo personu kontaktinformācija (e-pasta adrese, tālruņa numurs) būtu jāpublisko IZM tīmekļa vietnē.

Projekta "Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide un īstenošana" ietvaros paredzēts finansējums pastāvīgas darbavietas nodrošināšanai Izglītības un zinātnes ministrijā, kas nodrošinātu projekta ieviešanas publicitāti, informācijas pārvaldību un saziņu. Tomēr nepieciešams apsvērt iespēju nodrošināt pastāvīgu darba vietu arī vismaz pēc projekta noslēgšanās, ņemot vērā apjomīgo projekta rezultātu ieviešanu. Alternatīva būtu nodot šos pienākumus ārpalpojumu sniedzējam (komunikācijas aģentūrai), jo parasti ir ekonomiski izdevīgāk piesaistīt šādu aģentūru, nevis palielināt organizācijas algu izdevumus, papildus paredzot vairākas pilnas slodzes.

8.2. ALTERNATĪVAS DATU VĀKŠANAS METODES

Dažos gadījumos var būt vairāki veidi, kā vākt datus, kas ir nepieciešami, lai novērtētu izglītības kvalitātes rādītājus. Tas nozīmē, ka, lai gan 8.1.4. apakšnodaļā ir sīki aprakstītas ieteiktās datu vākšanas metodes, lēmumu pieņēmēji var izvēlēties arī citu datu vākšanas metodi, ja uzskata, ka alternatīvā metode būtu piemērotāka, ņemot vērā pieejamo materiālo bāzi un izglītības sistēmas stratēģiskās prioritātes.

Nākamajā tabulā (32. tabula) ir aprakstītas datu vākšanas alternatīvas (ieteiktā datu vākšanas metode un alternatīvā metode jaunajiem datu ievākšanas procesiem, kas nepieciešami 3.kategorijas rādītāju iegūšanai), kā arī sniegts pamatojums, kāpēc ir izraudzīta konkrētā metode. Atsevišķos gadījumos gan šādas alternatīvas netika identificētas. Iekļautās alternatīvas ir sagrupētas atbilstoši datu vākšanas grupām saskaņā ar 8.1.4. apakšnodaļu.

32. TABULA. ALTERNATĪVAS DATU VĀKŠANAS METODES³¹

PRIMĀRĀ METODE	ALTERNATĪVĀ METODE	PAMATOJUMS
IZGLĪTĪBAS IESTĀDES SASNIEDZAMĪBAS NOVĒRTĒJUMS		
Mobilo sakaru operatoru dati	Aptauja	Netiešā vērtēšanas metode (mobilo sakaru operatoru dati) Lai novērtētu to izglītojamo īpatsvaru, kuriem ir grūtības katru dienu nokļūt izglītības iestādē un pēc tam atgriezties mājās (piemēram, tāpēc, ka izglītības iestāde atrodas tālu no viņu dzīvesvietas), ir ieteicams izmantot mobilo sakaru operatoru datus. Šā novērtējuma rezultātus varētu izmantot, lai vērtētu skolu tīkla (izglītības skaita un ģeogrāfiskā izvietojuma) atbilstību demogrāfiskajai situācijai Latvijā. Novērtējums tiktu veikts šādi: izmantojot mobilo sakaru operatoru bāzes staciju datus, tiktu identificētas personas, kuras darbdienās mācību stundu laikā (piemēram, no plkst. 8.00 līdz plkst. 15.00) 80 % darbību ar savu mobilo tālruni ir veikušas izglītības iestādēs. Lai izslēgtu pedagogus, administratīvos darbiniekus utt., analizē tiktu iekļauti tikai tie mobilie tālruņi, kuru lietotāji izmanto skolēniem paredzēto tarifu plānu (šādu tarifu plānu piedāvā visi mobilo sakaru operatori, un tas ir paredzēts bērniem līdz 17-18 gadu vecumam). Pēc tam tiktu vērtēts attālums no izglītojamā dzīvesvietas (ko identificē mobilo sakaru operators) līdz izglītības iestādei un tas, cik ilgs laiks ir nepieciešams, lai izglītojamais nokļūtu izglītības iestādē. Lai iegūtu pietiekamu datu apjomu, būtu jāparedz aptuveni mēnesi ilgs novērošanas periods. Lai datu vākšana varētu notikt, ir jānoslēdz līgums ar mobilo sakaru operatoriem, kuri būtu atbildīgi par datu iegūšanu un apstrādi. Atkarībā no lēmumu pieņēmēju gatavības piešķirt nepieciešamos resursus ir ierosināts slēgt līgumus ar vairākiem mobilo sakaru operatoriem (vislabāk ar visiem trim lielākajiem mobilo sakaru operatoriem), jo tas ļautu iegūt kvalitatīvākus datus analīzes vajadzībām un vēlāk mērķtiecīgāk veidot nozares politiku. Ir iespējams veikt arī mazāka apjoma novērtējumus (piemēram, tāds, kuros ir iesaistīts tikai viens mobilo sakaru operators), taču šādos gadījumos atšķirīga mobilo tīklu pārklājuma dēļ izlases dati var neatbilst populācijas datiem. Tomēr šai metodei ir arī savi trūkumi – to varētu būt grūtāk (vai neiespējami) izmantot blīvi apdzīvotās vietās, kur izglītības iestāžu tuvumā atrodas vairākas mobilo tīklu bāzes stacijas vai vienas un tās pašas bāzes stacijas darbības rādiusā atrodas vairākas izglītības iestādes. Tiešā vērtēšanas metode (aptauja) Alternatīvā datu vākšanas metode, kas ļauj novērtēt, vai izglītojamajiem / viņu vecākiem ir grūtības nokļūt izglītības iestādē un pēc tam atgriezties mājās, ir aptauja. Sekojot CSDD piemēram (izraksts no CSDD klientu apkalpošanas centru anketas ir atrodams 10. pielikumā), respondentiem šajā aptaujā tiktu uzdoti četri jautājumi:

³¹ 12.pielikumā norādīta izmantoto metožu sasaiste ar konkrētiem izglītības kvalitātes rādītājiem.

PRIMĀRĀ METODE	ALTERNĀTĪVĀ METODE	PAMATOJUMS
		• Cik ilgs laiks Jums ir nepieciešams, lai nokļūtu izglītības iestādē ar transportlīdzekli (ar privāto automašīnu vai sabiedrisko transportu)? • Vai uzskatāt, ka šāds laika patēriņš kopumā ir pieņemams? • Cik tālu no Jūsu dzīvesvietas atrodas izglītības iestādei? • Vai uzskatāt, ka šāds attālums kopumā ir pieņemams? Šo informāciju no vecākiem var iegūt ikgadējās tikšanās laikā (parasti gada sākumā), kad vecāki paraksta atļaujas, saskaņā ar kurām viņu bērnus izglītības iestādē drīkst filmēt / fotografēt, bērni drīkst apmeklēt ārpusstundu nodarbības, palikt izglītības iestādē ilgāk utt. Izglītības iestādes sasniedzamības novērtēšanai ir ieteicams izmantot mobilo sakaru operatoru datus, jo šie dati būtu precīzāki un detalizētāki, kas ļautu veikt padziļinātu analīzi, kā arī neradītu papildu slodzi vecākiem vai izglītības iestādes darbiniekiem.
DIGITĀLO PRASMJU PĀRBAUDE		
Digitālo prasmju pārbaude	Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss (DESI)	Digitālo prasmju pārbaude ļautu iegūt detalizētākus datus, kas palīdzētu identificēt konkrētas jomas, kurās ir nepieciešami uzlabojumi, un attiecīgi veikt nepieciešamos politikas pasākumus, lai uzlabotu Latvijas iedzīvotāju digitālās prasmes. Tomēr, ja Latvijas politikas veidotāji nebūtu gatavi piešķirt ievērojamus resursus šādas pārbaudes sagatavošanai un veikšanai, tās vietā varētu izmantot DESI, kas ļautu novērtēt, vai iedzīvotāju digitālās prasmes uzlabojas.
APTAUJAS / APSEKOJUMU VEIDI		
Izlases aptauja	Ģenerālās kopas aptauja	Šajā gadījumā ir jāizšķiras starp diviem savstarpēji saistītiem aptauju veidiem – starp izlases vai ģenerālkopas aptauju. Ģenerālkopas aptauja ir statistiskās skaitīšanas metode, saskaņā ar kuru dati tiek vākti par visiem ģenerālkopai piederīgajiem subjektiem, savukārt izlase ir ģenerālkopu reprezentējoša vienība, kurā ietilpst tikai daļa no visas ģenerālkopas. Katrai no metodēm ir savas priekšrocības un trūkumi. Veicot ģenerālkopas aptauju, ir iespējams iegūt precīzākus un ticamākus datus, kā arī nodrošināt dažādu sociālekonomisko grupu vienlīdzīgu pārstāvību. Tomēr ģenerālkopas aptaujas veikšana ir laikietilpīgs un dārgs process, tāpēc šādi apsekojumi visdrīzāk netiks veikti pārāk bieži. Izlases aptauju izmaksas, kas ir saistītas ar aptaujas organizēšanu, izglītojamo atbilžu vērtēšanu, datu ievadīšanu un apstrādi, ir zemākas, turklāt starplaiks starp novērtējuma veikšanu un novērtējuma rezultātu publiskošanu ir īsāks, jo datu sagatavošana un analīze aizņem mazāk laika (Department for International Development 2012). Līdzīgi kā valsts mēroga novērtējumos, arī šajā gadījumā ir ierosināts izmantot izlases aptaujas, jo to izmaksas ir zemākas un tas ļautu aptaujas veikt katru gadu, tādējādi savlaicīgi iegūstot lēmumu pieņemšanai nepieciešamo informāciju.

PRIMĀRĀ METODE	ALTERNATĪVĀ METODE	PAMATOJUMS
Izglītojamo aptauja	Darbaspēka apsekojums	Ja jautājumi par apmierinātību ar iegūtajām prasmēm tiktu iekļauti izglītojamo aptaujā, tas ļautu rūpīgāk izpētīt šo jautājumu, jo salīdzinājumā ar darbaspēka apsekojumu, kurā var iekļaut tikai dažus (1-3) jautājumus par apmierinātību ar iegūtajām prasmēm, izglītojamo aptaujā varētu iekļaut detalizētākus jautājumus. Tāpēc šos jautājumus ir ierosināts iekļaut izglītojamo aptaujā.
Aptaujas	Informācijas sistēmu dati	Noteiktus datus ir ieteicams vākt, veicot dažādas aptaujas, jo administratīvie dati, ko varētu izmantot šo rādītāju novērtēšanai, nav pilnīgi vai ticami. Ja datu pieejamība un uzticamība tiktu uzlabota un datu nepilnības iespēju robežās novērstas, turpmāk šo rādītāju novērtēšanai būtu ieteicams izmantot izglītības sistēmas datu noliktavā (vai citās informācijas sistēmās) saglabātos datus.
Izglītojamo aptauja	<i>Eurostudent</i> aptauja	Tā kā ir ierosināts sekot izglītojamo finansiālā stāvokļa ikgadējam izmaiņām, dati, kas ļautu novērtēt attiecīgos rādītājus, būs jāvāc, aptaujājot izglītojamus. <i>Eurostudent</i> aptaujas dati, kas tiek iegūti reizi trijos gados ir izvērtējama alternatīva, tomēr priekšroka tiek dota regulārākai datu ieguvei.
ABSOLVENTU MONITORINGS		
Profesionālās izglītības iestāžu absolventu monitorings	Darbaspēka apsekojums	Būtībā ir divi veidi, kā politikas veidotāji var vākt datus par absolventu rezultātiem darba tirgū – absolventu monitorings un darbaspēka apsekojums. Šajā gadījumā priekšroka tiek dota absolventu monitoringam, jo tad, kad būs izveidota absolventu monitoringa sistēma, attiecīgie dati tiks saņemti no Valsts ieņēmumu dienesta teksta datnes veidā un importēti izglītības sistēmas datu noliktavā. Ja nepieciešamā informācija tiktu vākta, iekļaujot attiecīgu jautājumu darbaspēka apsekojumā, datu vākšana, apstrāde un analīze prasītu daudz lielākus resursus. Turklāt absolventu monitorings aptver visu ģenerālkopu (šajā gadījumā – visus absolventus), turpretim darbaspēka apsekojums aptvertu tikai noteiktu izlasi, kas nozīmē, ka absolventu monitorings ļauj iegūt precīzākus datus. Ņemot vērā šos argumentus, kā ieteicamā metode datu vākšanai par absolventu rezultātiem darba tirgū ir absolventu monitorings.
AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU SNIEGTIE DATI		
Augstākās izglītības iestāžu sniegtie dati	Dati no starptautiskiem datu avotiem	Tā kā darba slodzes ziņā starp abām alternatīvām nav konstatētas būtiskas atšķirības, ir ieteicams ievērot jau esošos procesus un attiecīgo rādītāju novērtēšanai nepieciešamos datus iegūt no augstākās izglītības iestādēm.
OECD statistikas dati	<i>Eurostat</i>	Ir ieteicams izmantot OECD statistikas datus, jo šie dati aptver plašāku valstu loku (tostarp lielāko daļu ES dalībvalstu) un tādas populāras studiju vietas kā ASV un Apvienotā Karaliste, ko <i>Eurostat</i> dati neaptver (nav skaidrs, vai <i>Eurostat</i> dati aptvers Apvienoto Karalisti arī pēc izstāšanās no ES).

Avots: autori

Trešā alternatīva, kas attiecas uz visām iepriekš minētajām alternatīvu grupām, ir saglabāt līdzšinējo stāvokli, proti, nevākt datus vai vākt tikai ierobežotu datu apjomu, kas neatbilst piedāvātās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas vajadzībām. Tomēr šī alternatīva netika apsvērta tik rūpīgi kā citas alternatīvas, jo izglītības kvalitātes monitoringa sistēma ir sarežģīts, visaptverošs process, kas nozīmē, ka jebkurš sistēmas elements ir tās neatņemama sastāvdaļa, kas ir nepieciešama sistēmas sekmīgai ieviešanai. Papildu izmaksas, ko radītu ierosinātās datu vākšanas metodes un alternatīvās metodes izmantošana, ir iespējams salīdzināt 8. pielikumā.

8.3. RESURSU NOVĒRTĒJUMS

Šī nodaļa attiecas uz 8.1. apakšnodaļā aprakstīto uzlabojumu īstenošanai nepieciešamo resursu aplēsēm. Svarīgi, ka resursu novērtējuma aprēķinos ir ņemti vērā tikai papildu izdevumi, kas ir tieši saistīti ar iepriekš aprakstītajām pārmaiņām, proti, aprēķinos nav iekļauta esošās infrastruktūras uzturēšana un cilvēkresursi, kas ir nepieciešami izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas darbībai. Resursu novērtējuma aprēķini turpmākajiem desmit gadiem un galvenie pieņēmumi ir izklāstīti 8. pielikumā. Desmit gadus ilgs laika periods resursu novērtējumam tika izraudzīts tāpēc, lai pilnībā atspoguļotu tādu ilgtermiņa ieguldījumu kā VIIS attīstīšana un uzturēšana.

Attēlā zemāk (39. attēls) ir redzams izvilkums no 8. pielikuma. Izdevumi ir sakārtoti tādā pašā secībā, kādā 8.1. apakšnodaļā ir aprakstītie nepieciešamie uzlabojumi, proti, sākot ar datu noliktavu un beidzot ar informācijas pārvaldību un saziņu. Jāatzīmē, ka lapā „Resursu novērtējums” ir atspoguļoti tikai tie izdevumi, kas ir saistīti ar izraudzīto datu vākšanas metodi (skatīt 8.2. apakšnodaļu); abas alternatīvas (primāro un alternatīvo datu vākšanas metode) var salīdzināt lapā „Alternatīvas”.

39. ATTĒLS. RESURSU NOVĒRTĒJUMS

	1. gads	2. gads	3. gads	4. gads	5. gads	6. gads	7. gads	8. gads	9. gads	10. gads
Datu noliktava										
VIIS attīstības projekts	429 000									
VIIS uzturēšana	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000
Atalgojums	39 528	39 607	40 399	41 207	42 031	42 872	43 729	44 604	45 496	46 406
Datu vākšana										
Neapstrādāto datu vākšanas procesi (Dati no augstākās izglītības iestādēm un Valsts ieņēmumu dienesta; Finanšu dati; Dati par skolēnu mācību uzņēmumiem)	15 444	15 475	15 784	16 100	16 422	16 751	17 086	17 427	17 776	18 131
Izsoles veida apsekojums	252 000	117 234	119 579	121 970	124 410	126 898	129 436	132 025	134 665	137 358
Izglītības iestādes pieejamības novērtēšana	30 000	30 060	30 661	31 274	31 900	32 538	33 189	33 852	34 529	35 220
Profesionālās izglītības absolventu monitorings	22 500	22 545	22 996	23 456	23 925	24 403	24 892	25 389	25 897	26 415
Digitālo prasmju novērtējums	88 000	43 086	43 948	44 827	45 723	46 638	47 570	48 522	49 492	50 482
Aptaujas	89 278	49 377	50 364	51 372	52 399	53 447	54 516	55 606	56 718	57 853
Bērnu snieguma novērtējums	133 792	51 663	52 697	53 751	54 826	55 922	57 041	58 181	59 345	60 532
Studiju pieteikšanās sistēma	625 000									
Pedagogu pašnovērtējums un pedagogu snieguma novērtējums, ko veic izglītības iestādes vadība	17 280	2 326	2 372	2 420	2 468	2 517	2 568	2 619	2 671	2 725
Datu monitoringa rīki										
Microsoft Power BI Pro licences	20 059									
Kapacitātes veidošana										
Izglītības monitoringa sistēmas semināri	5 000									
Monitoringa rīku apmācība	6 000									
Datu noliktavas (VIIS) apmācība		15 000								
SAP BO speciālistu apmācība		10 000								
Ikgadējas speciālistu mācību izmaksas			10 000	10 200	10 404	10 612	10 824	11 041	11 262	11 487
Informācijas pārvaldība un saziņa										
Zināšanu bāze	4 200	4 208	4 293	4 378	4 466	4 555	4 646	4 739	4 834	4 931
Komunikācijas koordinators	15 444	15 753	16 068	16 389	16 717	17 051	17 392	17 740	18 095	18 457
Kopā gadā	1 872 525	496 334	489 161	497 344	505 691	514 205	522 889	531 746	540 781	549 997
Kopā (Y1-Y10)	6 520 673									

Avots: autori

8.4. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU BEIDZĒJU TURPMĀKO GAITU MONITORINGA PROCESS UN TĀ APRAKSTS

Lai nodrošinātu profesionālās izglītības kvalitāti un pastāvīgu atbilstību darba tirgus prasībām, ir būtiski sistemātiski pārskatīt un uzlabot profesionālās izglītības saturu. Līdzās prognozēm par prasmju piedāvājumu un pieprasījumu labāka izpratne par profesionālās izglītības iestāžu absolventu rezultātiem darba tirgū ir viens no galvenajiem instrumentiem, kas ļauj novērtēt un uzlabot profesionālās izglītības kvalitāti. Tomēr šobrīd Latvijā dati tiek vākti tikai par augstākās izglītības iestāžu absolventiem, lai gan arī profesionālajā izglītībā būtu daudz ieguvumu no secinājumiem, ko var izdarīt, veicot absolventu rezultātu monitoringu (European Commission 2017). Profesionālās izglītības iestāžu absolventu monitoringa sniegtu plašas iespējas dažādām ieinteresētajām pusēm:

- tā ļautu politikas veidotājiem novērtēt izglītības iestāžu nodrošinātās izglītības / izglītības programmu kvalitāti, novērtējot absolventu rezultātus darba tirgū;
- politikas veidotāji varētu nodrošināt to, ka izglītības sistēma spēj apmierināt darba tirgus pieprasījumu, identificējot jomas, kurās vērojama prasmju nepietiekamība, un veicot nepieciešamos pasākumus, lai to mazinātu (piemēram, attiecīgi palielinot / samazinot valsts stipendiju skaitu);
- absolventu monitoringa lēmumu pieņēmējiem sniegtu priekšstatu par to, kuras izglītības programmas (vai izglītības iestādes) neatbilst darba tirgus prasībām un kuros gadījumos ir jālemj par izglītības programmas pilnveidošanu / izbeigšanu;
- potenciālajiem audzēkņiem absolventu monitoringa ļautu iegūt informāciju par iespējamo karjeras attīstību un rezultātiem darba tirgū pēc izglītības iegūšanas;
- tā ļautu salīdzināt dažādu izglītības iestāžu rezultātus atkarībā no izglītības iestādes dibinātāja (valsts vai privātā izglītības iestāde), izglītības iestādes lieluma un reģiona;
- absolventu monitoringa ļautu novērtēt, cik lielā mērā profesionālās izglītības iestāžu absolventi var baudīt taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi neatkarīgi no viņu dzimuma vai ģeogrāfiskās piederības (novērtējot absolventu rezultātus darba tirgū).

Lai izmantotu šīs iespējas, ir ierosināts katru gadu vākt datus par visu profesionālās izglītības iestāžu absolventu rezultātiem darba tirgū, ievērojot datu analīzes un sagatavošanas procedūras, kas ir izklāstītas monitoringa rīka "Absolventu monitoringa" aprakstā. Šis datu monitoringa rīks ietver gan datus, kas attiecas uz absolventu rezultātiem darba tirgū (ienākumu līmenis, nodarbinātības statuss, profesiju grupa), gan kontekstuālu informāciju (absolventu dzimums, vecums, reģions utt.), kas palīdz labāk izprastu to, kādi apstākļi varētu būt par pamatu atsevišķām novērotajām tendencēm un parādībām, kā arī ļauj iegūt ticamākus rezultātus, ko neietekmē darba tirgus nepilnības (piemēram, tas, ka algu līmenis atšķiras atkarībā no nozares, reģiona, dzimuma un ieņemamā amata). Rīka lietotāji *Power BI* vidē var analizēt vizualizētus datus par absolventu turpmākajām gaitām (t.i., diagrammas, kartes utt.). Piemēram, lietotāji varētu salīdzināt dažādu izglītības iestāžu un programmu absolventu vidējo algu un nodarbinātības līmeni, kā arī noteikt, vai, ņemot vērā absolventu rezultātus darba tirgū, vērojamas būtiskas atšķirības starp absolventu grupām pēc dzimuma, vecuma vai ģeogrāfiskās piederības u.c. iemeslu dēļ.

IZMAIŅAS, KAS IR JĀVEIC, LAI SEKMĪGI UZSĀKTU PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ABSOLVENTU MONITORINGU

Tā kā šobrīd nav noteikta procedūra, saskaņā ar kuru tiktu apzināti profesionālās izglītības iestāžu absolventu rezultāti, vispirms ir jāizstrādā jauns datu vākšanas process un jāveic atsevišķas izmaiņas tiesiskajā regulējumā.

DATU VĀKŠANA

Ievaddati, kas ir nepieciešami absolventu monitoringa izmantošanai, tiek saņemti no CSP. Dati var tikt pārsūtīti divos veidos: apkopotā veidā (saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem) vai kā anonimizēti individuālie dati. Turpmāk minētie datu sagatavošanas pasākumi ir paredzēti, pieņemot, ka dati tiks pārsūtīti apkopotā veidā. Ja tiktu pieņemti tiesību aktu grozījumi, kas ļautu pārsūtīt anonimizētus individuālos datus, pietiktu vienkārši sagrupēt attiecīgos datus atbilstoši turpmāk norādītajam formātam (33. tabula) – nebūtu jālūdz, lai CSP sagrupē datus par dažādiem laika periodiem:

1. visu absolventu identifikācijas numuri un citi kontekstuālie dati (vārds, uzvārds, izglītības iestādes nosaukums utt.) tiek pārsūtīti no VIIS uz CSP informācijas sistēmu.
2. CSP pieprasa un saņem no atbildīgajām iestādēm, tostarp no NVA, Valsts ieņēmumu dienesta utt., datus par absolventu turpmākajām gaitām.
3. CSP apkopo attiecīgos datus, ievērojot turpmāk tabulā norādīto formātu (33. tabula). Visi dati, kas attiecas uz tabulā norādītajām kombinācijām (rādītāji + vērtības rindās), ir jādiferencē pēc: a) absolventu dzimuma; b) absolventu dzīvesvietas reģiona; c) vietas (reģiona), kur atrodas absolvētā izglītības iestāde; d) vecuma grupas (<20, 21-25, 26-30, 31-35, 36-40, 41-45, 46-50, 51-55, 56-60, 61-65, 66<); e) ekonomiskās aktivitātes statusa (darbinieks, darba meklētājs, ekonomiski neaktīva persona).

33. TABULA. ABSOLVENTU MONITORINGA DATU TABULAS FORMĀTS

Rādītājs	Absolventu skaits	Nodarbinātības līmenis	Nodibināto uzņēmumu skaits	Nodibināto uzņēmumu nomaksātie nodokļi	Nodarbinātības līmeni	Profesiju grupa / NACE kods	Vidējā alga	Algas mediāna	Vidējā alga	Algas mediāna
<i>Piemērs</i>	<i>Visi</i>				<i>Eksmatrikulētie absolventi</i>	<i>Absolventi, kuri tikai strādā</i>		<i>Absolventi, kuri strādā un mācās</i>		
(1) Izglītības iestāde										
(2) Studiju programma										
(3) Studiju virziens										
(4) Studiju veids										
(5) Studiju finansēšanas avots										
(1)*(3)										
(1)*(4)										
(1)*(5)										
(1)*(3)*(4)										
(1)*(3)*(5)										

Avots: autori

4. CSP pārsūta apkopotos datus uz VIIS.

Informācija par laika posmiem, par kuriem ir jābūt datiem, un par dažādām datu datnēm ir atrodama monitoringa rīka aprakstā.

TIESISKAIS REGULĒJUMS

Lai Latvijas tiesību aktos paredzētu profesionālās izglītības iestāžu absolventu gaitu apzināšanu, ir jāveic grozījumi Ministru kabineta noteikumi Nr. 276 „Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi”, precīzāk – šo noteikumu 21.-25. punkts, lai tas atbilstu turpmāk norādītajiem principiem:

1. Dati ir jābūt gan par augstākās izglītības iestāžu absolventiem, gan par profesionālās izglītības iestāžu absolventiem. Profesionālās izglītības iestādes absolvents ir persona, kas ir saņēmusi profesionālo izglītību apliecinošu dokumentu;
2. Dati, kas tiek pārsūtīti no VIIS uz CSP informācijas sistēmu, ietver turpmāko:
 - Informācija par absolventu:
 - vārds;
 - uzvārds;

- personas kods;
 - dzimums;
 - vecums;
 - absolvēšanas gads (gads, kurā profesionālās izglītības iestādes absolvents saņēma profesionālo izglītību apliecinājošo dokumentu);
 - ziņas par to, vai absolvents turpina mācības nākamajā izglītības posmā vai pakāpē.
- Informācija par absolvēto izglītības iestādi un programmu:
 - absolvētās profesionālās izglītības iestādes nosaukums;
 - absolvētās profesionālās izglītības iestādes reģistrācijas numurs;
 - vieta (reģions), kur atrodas absolvētā izglītības iestāde;
 - mācību veids;
 - mācību finansējuma avots;
 - profesionālās izglītības programmas kods;
 - izglītības programmas tematiskā joma;
 - izglītības programmas grupa.
3. CSP pieprasa un saņem nepieciešamo informāciju no citām valsts informācijas sistēmām, tostarp:
 - no Uzņēmumu reģistra – datus par absolventu dibinātajiem uzņēmumiem: uzņēmuma nosaukumu, reģistrācijas numuru, ziņas par absolventam piederošajām kapitāla daļām;
 - no Valsts ieņēmumu dienesta – datus par absolventu dibināto uzņēmumu nodokļu nomaksas apmēru.
 4. Datiem par profesionālās izglītības iestāžu absolventu turpmākajām gaitām, ko CSP iesniedz VIIS, būtu jāietver turpmākais:
 - absolventu skaits;
 - to absolventu skaits, kuri meklē darbu;
 - emigrējušo absolventu skaits;
 - to absolventu skaits, kuriem valsts informācijas sistēmā nav noteikta statusa;
 - absolventu nodarbinātības līmenis;
 - absolventu dibināto uzņēmumu skaits;
 - absolventu dibināto uzņēmumu nomaksāto nodokļu apmērs;
 - NACE kods;
 - vidējā darba alga;
 - darba algas mediāna;
 - absolventu dibināto uzņēmumu nomaksātie nodokļi, reizināti ar absolventu kapitāla daļu vērtību.
 5. Iepriekš 4. punktā minētie dati būtu jāgrupē pēc: a) izglītības iestādes; b) izglītības programmas; c) mācību finansējuma avota; d) mācību veida; e) izglītības iestādes un mācību finansējuma avota; f) izglītības iestādes un mācību veida; g) izglītības programmas un mācību finansējuma avota; h) izglītības programmas un mācību veida;

6. Pēc 5. punktā norādītajām pazīmēm grupē gan visus 4. punktā minētos datus kā kopumu, gan katru atsevišķo datu grupu, kas atbilst šādiem kontekstuālajiem rādītājiem: a) dzimums; b) absolventa dzīvesvietas reģions; c) vieta (reģions), kur atrodas absolvētā izglītības iestāde; d) vecuma grupa (<20, 21-25, 26-30, 31-35, 36-40, 41-45, 46-50, 51-55, 56-60, 61-65, 66<); e) izglītības turpināšana nākamajā izglītības posmā vai pakāpē;
7. Attiecīgie dati būtu jāiesniedz kā:
- kopējais rezultāts par katru gadu (piemēram, absolventu skaits pirmajā gadā, absolventu skaits otrajā gadā utt.);
 - kārtējā gada un iepriekšējā gada kopējais rezultāts (piemēram, absolventu skaits gadā X un gadā X-1);
 - kārtējā gada un iepriekšējo divu gadu kopējais rezultāts;
 - kārtējā gada un iepriekšējo trīs gadu kopējais rezultāts;
 - kārtējā gada un iepriekšējo četru gadu kopējais rezultāts.

9. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MĒRĶU, KVANTITATĪVO RĀDĪTĀJU UN RĀDĪTĀJU VĒRTĪBU PRIEKŠLIKUMI IEKĻAUŠANAI IZGLĪTĪBAS UN PRASMJU ATTĪSTĪBAS PAMATNOSTĀDĒS 2021.-2027. GADAM

Latvijas Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam aizstās savu priekšgājēju IAP 2014.-2020. gadam kā augstākās izglītības politikas plānošanas dokuments Latvijā, kurā noteikti izglītības sistēmas vidēja termiņa izaicinājumi, prioritātes un risinājumi un kas veicina Latvijas ilgtermiņa un vidēja termiņa stratēģijā (piemēram, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvijas Republikas Saeima 2010)) izvirzīto mērķu sasniegšanu. Šis dokuments attieksies uz visiem izglītības veidiem un pakāpēm.

Pamatojoties uz pašreizējās situācijas analīzi, padziļinātajām intervijām un diskusijām ar iesaistītajām pusēm un izstrādāto izglītības kvalitātes koncepciju un rādītājiem, tika izstrādāti priekšlikumi izglītības mērķiem, kurus Latvijas izglītības sistēmai vajadzētu tiekties sasniegt nākamo septiņu gadu laikā. No šī pētījuma izrietošie izglītības mērķi tika apstiprināti un koriģēti pēc apjomīga literatūras apskata, diskusijām ar ekspertiem un OECD Latvijas prasmju stratēģijas semināra.

Ierosināto izglītības mērķu izklāsts līdzinās izstrādātās izglītības kvalitātes koncepcijas struktūrai – mērķu priekšlikumi ir iedalīti pēc izglītības kvalitātes kategorijām un tālāk – pēc elementiem. Izstrādātās izglītības kvalitātes koncepcijas izmantošanai ir būtiska nozīme, lai veicinātu un uzturētu sapratni iesaistīto pušu starpā, kas ļautu uzlabot Latvijas izglītības sistēmu kopumā. Lai to nodrošinātu, katram izglītības kvalitātes elementam ir vismaz viens mērķis (lai gan tie var būt arī vairāki). Izstrādātajiem Latvijas izglītības sistēmas mērķiem jāatbilst *SMART* kritērijiem.

- **KONKRĒTS** | Atbild uz jautājumiem “Kas ir jāizdara?” un “Kā mēs zināsim, ka tas ir izdarīts?”, kā arī apraksta veicamā darba rezultātus (gala produktu). Apraksts ir noformulēts tā, lai visiem lasītājiem rastos vienāds priekšstats par mērķi;
- **IZMĒRĀMS** | Atbild uz jautājumu “Kā mēs zināsim, ka tas atbilst gaidītajam?” un nosaka mērķi, izmantojot novērtējamus kritērijus (daudzums, kvalitāte, periodiskums, izmaksas, termiņi u. tml.). Attiecas uz to, cik lielā mērā kaut ko ir iespējams novērtēt atbilstoši kādam standartam;
- **SASNIEDZAMS** | Atbild uz jautājumu “Vai tas ir izdarāms attiecīgajā laika posmā ar pieejamajām iespējām un resursiem?” un nosaka, vai izvirzītie mērķi ir sasniedzami.
- **ATBILSTOŠS** | Atbild uz jautājumiem “Vai tas ir nepieciešams?”, “Kādēļ?” un “Kādu iespaidu tas atstās?”, kā arī nosaka, vai izvirzītais mērķis ir piemērots attiecīgajam laika posmam vai apstākļiem.
- **LAIKĀ NOTEIKTS** | Atbild uz jautājumu “Kad tas tiks izdarīts?” Attiecas uz faktu, ka mērķim ir noteikti starpposmu un beigu atskaides punkti.

Taču atsevišķi mērķi paši par sevi neatbilst *SMART* koncepcijai, tādēļ mērķus papildina rādītāji, kas tiks izmantoti, lai novērtētu attiecīgo rādītāju sasniegšanu.

Tāpat katrs no mērķiem ir sasaistīts ar vienu no četriem izglītības politikas virzieniem 2021.-2027. gadam, kurus IZM ir izstrādājusi kopā ar OECD ekspertiem: (1) Izaugsme izcilībai; (2) Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem; (3) Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai; (4) Attīstība ilgtspējīgai izglītības sistēmai un lietderīgai resursu pārvaldībai

Nemot vērā pašreizējo rādītāju vērtību pieejamību, tabulā zemāk (34. tabula) norādītas formulas, ar kuru palīdzību iespējams aprēķināt uz datiem balstītas mērķa vērtības (kā tas aprakstīts 7.3.3. apakšnodaļā). Mērķa vērtības, kas aprēķinātas, izmantojot uz datiem balstītu pieeju, var sadalīt arī starpposmu vērtībās un piemērot dažādiem laika periodiem atkarībā no rādītāja elastības, resursu sadalījuma, stratēģiskās nozīmes un citiem faktoriem. Tāpat tabulā iekļauti mērķi, kas saistīti ar noteiktu, vienreizēju uzdevumu sasniegšanu – tie saistīti ar trūkumiem, kas identificēti izglītības kvalitātes novērtēšanas procesos un kurus nepieciešams novērst, lai papildinātu izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu.

34. TABULA. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MĒRĶU IETEIKUMI 2021.-2027. GADAM

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
ATBILSTĪBA MĒRĶIEM							
Kompetences un sasniegumi	Veicināt caurviju prasmju ieguvu un kompetenču attīstību mācību jomās		Vispārējā izglītība	Izstrādāt nacionāla līmeņa izlases pētījumu izglītojamo kompetenču novērtēšanai	0	1	1
			Profesionālā izglītība	Izstrādāt nacionāla līmeņa izlases pētījumu izglītojamo kompetenču novērtēšanai	0	1	1
	Augstākā izglītība		AAK015 Absolventu īpatsvars prioritārajās studiju programmās no analīzē iekļauto absolventu skaita	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1	
			AAK039 Doktora grāda ieguvēju skaits	Nepieciešams aprēķināt ³³	Vairāk	Vairāk	
			AAK020 Top 10% citēto publikāciju īpatsvars	n / a	Vairāk	Vairāk	
			AAK069 Publikāciju citējamība	n / a	Vairāk	Vairāk	
Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam							
Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai							

³² Izceltie rādītāji ir ieteikti kā prioritārie rādītāji atbilstošo mērķu novērtējumam.

³³ Nepieciešams aprēķināt, izmantojot aktuālākos, pieejamos datus un balstoties uz rādītāja aprēķina metodiku, kas norādīta attiecīgo rādītāju datu pasēs.

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
		Caurviju prasmes ir prasmes, kuras ir nododamas no vienas vides (amata, izglītības veida un priekšmeta) citā un ietver tādas prasmes kā kritiskā domāšana, radošums, uzņēmējdarbības gars, digitālās prasmes u.c. Šo prasmju attīstīšana ir svarīga, jo darba tirgus un sabiedrība kopumā mainās ļoti ātri un formāla mācīšanās neatbilst to cilvēku vajadzībām, kuriem ātri nepieciešama pārkvalifikācija darba dzīvē (Manyijka <i>et al.</i> 2017) Piemēram, zems digitālās kompetences līmenis var būt trūkums ne tikai darba tirgū, kur gandrīz visiem amatiem nepieciešams noteikts digitālās kompetences līmenis, bet arī plašākā sabiedrībā. Taču, lai gan tiek prognozēts, ka nākotnē 90% darbavietu Latvijā būs nepieciešamas digitālās prasmes, 2019. gadā Latvija ieņēma tikai 18. vietu starp ES valstīm Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksa (DESI) Cilvēkkapitāla kategorijā (Lāce 2018).	Pieaugušo izglītība	GAK081 Iedzīvotāju īpatsvars ar IKT lietojuma prasmēm vismaz pamatlīmenī	n / a	Vairāk	Vairāk
	Radīt spēcīgu pamatu bērnu personīgajai izaugsmei un veicināt pāreju uz pamatzglītību Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes	Pirmie dzīves gadi no dzimšanas līdz obligātajam izglītības vecumam ir visnozīmīgākie gadi bērna dzīvē un veido pamatu bērna attīstībai. Šajā kontekstā kvalitatīva pirmsskolas izglītība ir būtisks pamats visu bērnu veiksmīgai integrācijai sabiedrībā (European Commission 2018). Kvalitatīva pirmsskolas izglītība ir neatņemama lieta vienlīdzīgu apstākļu radīšanā, sniedzot bērniem ar nelabvēlīgu izcelsmi nepieciešamo stimulāciju, rūpes	Vispārējā izglītība (pirmsskola s izglītība)	RAK053 Bērnu snieguma indekss	n / a	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem	un uzturu, lai radītu vienādas iespējas (Costin 2015). Taču šobrīd Latvija nav gatava vērtēt pirmsskolas izglītības vecuma bērnu attīstību – no septiņām <i>Eurydice</i> identificētajām pirmsskolas izglītības rezultātu novērtēšanas metodēm Latvijā tiek izmantota tikai viena. Turklāt Latvijā nav neviena novērtējuma, kas vērtētu bērnu gatavību skolai – bērnu attīstības līmenis, strādāšanas un mācīšanās paradumi un kognitīvās spējas pirms iestāšanās sākumskolā netiek novērtētas (European Commission / EACEA / Eurydice 2019).					
Izglītības turpināšana un nodarbinātība	Veicināt izglītības turpināšanu un pāreju uz darba tirgu Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai	Izglītībai un tās kvalitātes līmenim ir ievērojama ietekme uz nodarbinātības perspektīvām. Pat šodien izglītība ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka, vai persona būs nodarbināta un kāds būs atalgojuma līmenis. Taču bieži vien ar diplomu nav pietiekami, lai pēc absolvēšanas atrastu darbu, jo sevišķi PIA gadījumā. PIA absolventiem mēdz pietrūkst praktisku prasmju zemās kvalitātes (salīdzinājumā ar citām OECD valstīm) un nepietiekamas praktiskās mācības (piemēram, prakses uzņēmumā) dēļ (OECD 2016a). Lai gan Latvijā PIA absolventu nodarbinātības līmenis pieaug, tas joprojām ir zem ES vidējā rādītāja (76% salīdzinājumā ar 80%). Tādēļ, lai uzlabotu PIA absolventu rezultātus darba tirgū, ir nepieciešams uzlabot PIA kvalitāti un efektivitāti, jo sevišķi mazkvalificētu darba	Vispārējā izglītība	VAI004 Izglītojamo īpatsvars, kuri turpina mācības nākamajā izglītības pakāpē vai posmā VAI005 Izglītību pametušo īpatsvars pirmajā gadā pēc izglītības turpināšanas nākamajā izglītības pakāpē vai posmā	Nepieciešams aprēķināt Nepieciešams aprēķināt	Vairāk Mazāk	Vairāk Mazāk
			Profesionālā izglītība	Izstrādāt profesionālās izglītības absolventu monitoringu	0	1	1
				PAI004 Izglītojamo īpatsvars, kuri turpina mācības nākamajā izglītības pakāpē	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
				PAI005 Izglītību pametušo īpatsvars pirmajā gadā pēc izglītības turpināšanas nākamajā izglītības pakāpē	Nepieciešams aprēķināt	Mazāk	Mazāk
				PAI022 Profesionālo izglītības dokumentu ieguvušo nodarbinātības līmenis	n / a	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
		ņēmēju un darba meklētāju vidū (European Commission 2019).	Augstākā izglītība	AAI004 Absolventi, kuri turpina studijas nākamajā ciklā	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
				AAI023 Absolventu īpatsvars, kuri nodarbināti augsti kvalificētās profesijās	n / a	Vairāk	Vairāk
			Pieaugušo izglītība	GAI069 Pieaugušo īpatsvars, kuri apguvuši profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides programmu, no mācības uzsākušajiem	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
				GAI070 Pieaugušo, kuri apguvuši profesionālās izglītības moduli vai augstākās izglītības kursu, skaita attiecība uz 1000 iedzīvotājiem	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
				GAI071 Pieaugušo īpatsvars, kuri apguvuši profesionālās izglītības moduli vai augstākās izglītības kursu, no mācības uzsākušajiem	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
	Veicināt dalību pieaugušo izglītībā	Pārliecinoša mūžizglītības kultūra, jo sevišķi pieaugušo vidū, ir būtiska jebkurai valstij vai reģionam, kas vēlas uzlabot pieaugušo iedzīvotāju prasmes, un var sniegt daudzpusīgas personiskās, ekonomiskās un sociālās priekšrocības. Lai gan precīzas prasmju vajadzības nākotnē nav zināmas, pārliecinoša mūžizglītības kultūra nodrošina, ka indivīdi ir gatavi uzlabot savas esošās prasmes un iegūt jaunas prasmes, lai pielāgotos jauniem izaicinājumiem un iespējām.	Pieaugušo izglītība	GAI035 Pieaugušo īpatsvars, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai	Latvijai vajadzētu pievērst īpašu uzmanību mūžizglītībai – darba ražīguma izaugsme kopš 2008. gada finanšu krīzes ir palēninājusies un joprojām nav atgrieziesies pirmskrīzes līmenī. Tas daļēji		GAI034 Pieaugušo izglītības programmās pavadīto stundu skaits mēnesī uz vienu pieaugušo	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
		izskaidrojams ar zemo inovāciju līmeni un darba devēju grūtībām atrast kvalificētu darbaspēku, kas palīdzētu piesaistīt kapitālieguldījumus, ieviest jaunas tehnoloģijas un iesaistīties globālajā vērtību ķēdē. Tāpat Latvijā pieaug vajadzība pieaugušajiem regulāri uzlabot prasmes un pārkvalificēties tehnoloģisko pārmaiņu, biežākas darba maiņas, nestandarta strādāšanas veidu pieauguma un garākas darba dzīves dēļ (OECD 2019b).					
	Samazināt priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas gadījumus Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem	Viens no galvenajiem izaicinājumiem, ar kuru saskaras lielākā daļa Eiropas izglītības sistēmu, ir samazināt augsto priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas līmeni (Cerdá-Navarro <i>et al.</i> 2017). Izstāšanās no izglītības iestādes rada nopietnas sekas izglītojamajiem un viņu ģimenēm. Izglītojamie, kuri nolēmuši izstāties no izglītības iestādes, saskaras ar sabiedrības nosodījumu, ierobežotām darba iespējām, zemāku atalgojumu un augstāku potenciālu iesaistīties kriminālās darbībās (Barton 2005). Lai samazinātu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku, Latvija īsteno projektu "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai", taču Latvija joprojām nav ieviesusi agrīno riska novērtējumu un agrīnās iejaukšanās pasākumus pirmsskolas izglītības pakāpē, kas mazinātu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku turpmākajos izglītības posmos un / vai pakāpēs.	Vispārējā izglītība	VAI002 Izglītojamo īpatsvars, kuri ilgstoši bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi VAI017 Izglītojamo mainība	Nepieciešams aprēķināt Nepieciešams aprēķināt	Mazāk	Mazāk
			Profesionālā izglītība	PAI002 Izglītojamo īpatsvars, kuri ilgstoši bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi PAI017 Izglītojamo mainība	Nepieciešams aprēķināt Nepieciešams aprēķināt	Mazāk	Mazāk
			Augstākā izglītība	AAI001 Paredzētajā laikā absolvējušo studējošo īpatsvars	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
Vienlīdzība un iekļaušana	Samazināt izglītības rezultātu nevienlīdzību dažādu sociālekonomisko grupu, reģionu un izglītības iestāžu starpā	Pierādījumi liecina, ka Latvijas izglītības sistēma joprojām nespēj pilnībā mazināt reģionālo, sociālo un institucionālo apstākļu ietekmi, kas neļauj izglītojamajiem īstenot savu potenciālu. Piemēram, šobrīd lielas atšķirības izglītības rezultātos tiek novērotas, vērtējot atšķirības starp meitenēm un zēniem, kā arī izglītojamajiem pilsētās un lauku reģionos (European Commission 2019).	Vispārējā izglītība	VAV007 Vienlīdzība izglītības rezultātos	n / a	Vairāk	Vairāk
			Profesionālā izglītība	PAV007 Vienlīdzība izglītības rezultātos	n / a	Vairāk	Vairāk
			Augstākā izglītība	AAV012 Absolventu īpatsvars, kuru abu vecākiem nav iegūta augstākā izglītība	n / a	Vairāk	Vairāk
			Pieaugušo izglītība	GAV013 Vienlīdzība pieaugušo īpatsvarā, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
	Nodrošināt iekļaujošu vidi visās izglītības pakāpēs	Iekļaujoša izglītība ir labvēlīga visiem izglītojamajiem, ne tikai izglītojamajiem no sociālās atstumtības riska grupām. Pierādījumi liecina, ka izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuri mācās iekļaujošās klasēs, mazāk kavē mācības un attīsta labākas prasmes (piemēram, lasīšanu un rēķināšanu). Viņiem ir arī lielākas iespējas atrast darbu un turpināt mācības pēc vidusskolas. Arī vienaudži tikai iegūst – viņi kļūst iecietīgāki, attīsta augstāku pašapziņu un ir iejūtīgāki, vienlaikus apgūstot, kā mācīties un strādāt daudzveidīgākā vidē (Hehir <i>et al.</i> 2016). Taču, piemēram, Latvijā lielākā daļa izglītojamo ar speciālām vajadzībām netiek integrēti vispārējās izglītības	Vispārējā izglītība	RAV009 Bērnu vidējais vecums, kad diagnosticētas speciālas vajadzības	Nepieciešams aprēķināt	Mazāk	Mazāk
				VAV002 / RAV002 Izglītojamo ar speciālām vajadzībām, kuri izglītību iegūst iekļaujoši, īpatsvars no visiem izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s2	Diapazon s2
			Profesionālā izglītība	PAV002 Izglītojamo ar speciālām vajadzībām, kuri izglītību iegūst iekļaujoši, īpatsvars no visiem izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s2	Diapazon s2

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
		iestādēs – 42% 2018. gadā (Izglītības un zinātnes ministrija 2019a). Tāpat joprojām trūkst finansiālo līdzekļu un atbalsta speciālistu (speciālo pedagogu, logopēdu utt.) pilnvērtīgai izglītojamo ar speciālām vajadzībām integrācijai (Rozenfelde 2016).					
KVALITATĪVAS MĀCĪBAS							
Mācīšana un mācīšanās	Uzlabot iespējas attīstīt jaunas prasmes un kompetences darba vidē Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Izaugsme izcilībai	Viens no iespējamajiem dažādu mācīšanas un mācīšanās veidu avotiem ir darbavieta – galvenā vide, kurā pieaugušajiem ir iespēja apgūt jaunas prasmes un kompetences. Latvijā, tāpat kā visā ES, ir lielāka varbūtība, ka pieaugušo izglītībā piedalīsies nodarbinātie, nevis nenodarbinātie iedzīvotāji. Lai gan tiek plaši uzskatīts, ka mācīšanās darbavietā ir neatņemama jaunu prasmju attīstīšanai un darba ražīguma uzlabošanai, pat nodarbinātiem indivīdiem Latvijā ir ierobežotas tālākās prasmju attīstības iespējas. Tāpat arī to Latvijas uzņēmumu īpatsvars, kuri piedāvā profesionālo tālākizglītību savam personālam, ir 27%, kas ir mazāks par ES vidējo rādītāju 67% (OECD 2019b).	Profesionālā izglītība	PKM001 Izglītojamo īpatsvars, kuri ir iesaistīti darba vidē balstītās mācībās	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
Pedagogu profesionālā kapacitāte	Piesaistīt, attīstīt un noturēt labākos talantus pedagogu vidū Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes	Pierādījumi liecina, ka pedagogu kognitīvās spējas ir būtisks faktors, kas ietekmē izglītojamo uztveri par izglītības kvalitāti un izglītības rezultātiem (Rockoff <i>et al.</i> 2008). Šobrīd Latvijā salīdzinoši zemā atalgojuma (neskatoties uz darba augsto intelektuālo slodzi) un profesijas prestiža trūkuma dēļ	Vispārējā izglītība	VKP001 Uz pilnu slodzi nodarbināto pedagogu skaits VKP003 / RKP003 Pedagogu, kuri ir jaunāki par 29 gadiem, īpatsvars VKP002 / RKP002 Iestādē nodarbināto pedagogu īpatsvars, kuri pedagoģisko izglītību un / vai skolotāja kvalifikāciju ieguvuši pēdējo 5 gadu laikā	Nepieciešams aprēķināt Nepieciešams aprēķināt n / a	Diapazon s2 Diapazon s1 Diapazon s1	Diapazon s2 Diapazon s1 Diapazon s1

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	2021.-2027. gadam Izaugsme izcilībai	augsti kvalificētu indivīdu piesaistīšana pedagoģiskajām studijām un pedagoga amatam ir apgrūtināta (Paula <i>et al.</i> 2019; European Commission 2019). Turklāt 2018. gadā 38% pedagogu ziņoja, ka vēlas pamest darbu tuvāko piecu gadu laikā (OECD 2018a). Nepieciešamību piesaistīt labākos talantus pedagoga profesijai aktualizē arī fakts, ka daudzi pedagogi ir devušies pensijā vai arī darīs to tuvāko gadu laikā – pašreizējā izglītības sistēma palaužas uz pedagogiem, kuri ir saņēmuši izglītību pirms 20-40 gadiem un liela daļa no kuriem sasniegs pensionēšanās vecumu tuvāko 10-15 gadu laikā (OECD 2014b). Pedagogu trūkums kļūst arvien izteiktāks, jo sevišķi dabaszinātnēs un matemātikā – 65% izglītības iestāžu jau ir ziņojušas, ka tām ir grūtības atrast pedagogus. Pedagogu sastāva atjaunošana ir izaicinājums, jo izglītojamais vispārējās izglītības pakāpē nevilina pedagoga profesija – dati liecina, ka mazāk nekā 1% 15 gadīgu skolēnu vēlētos strādāt par pedagogu (European Commission 2019).	Profesionālā izglītība	PKP003 Pedagogu, kuri ir jaunāki par 29 gadiem, īpatsvars	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				PKP002 Iestādē nodarbināto pedagogu īpatsvars, kuri pedagoģisko izglītību un / vai skolotāja kvalifikāciju ieguvuši pēdējo 5 gadu laikā	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1
			Augstākā izglītība	AKP012 Akadēmiskā personāla 30-49 gadu vecumā īpatsvars	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				AKP024 Zinātniskā personāla 30-49 gadu vecumā īpatsvars zinātniskajā personālā	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				AKP014 Ārvalstu akadēmiskā personāla īpatsvars	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				AKP022 Akadēmiskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir iesaistījušies starptautiskos sadarbības projektos ar pasaules reitinga top augstskolām	n / a	Vairāk	Vairāk
	Radīt iespējas pastāvīgai pedagogu profesionālajai izaugsmei	Pedagogi ir vissvarīgākais ar izglītības iestādi saistītais faktors, ar kuru izskaidrojami izglītojamo rezultāti (Schwartz <i>et al.</i> 2007). Jebkurai valstij, kura vēlas saglabāt savas izglītības	Vispārējā izglītība	AKP027 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir iesaistījušies sadarbības projektos ar pasaules reitinga top augstskolām	n / a	Vairāk	Vairāk
				AKP028 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir līdzautori starptautiskām koppublicācijām ar pasaules top augstskolu zinātniekiem	n / a	Vairāk	Vairāk
				VKP008 / RKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā	n / a	Diapazon s2	Diapazon s2
				VKP009 / RKP009 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 3 gadu laikā piedalījušies	n / a	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Izaugsme izcilībai	sistēmas konkurētspēju starptautiskā mērogā, jāpieņem darbā, jānotur, jāattīsta un jārūpējas par augstas kvalitātes mācībspēku. Tas ir īpaši svarīgi jaunās vispārējās izglītības mācību programmas īstenošanas kontekstā, jo pedagogiem būs nepieciešamas papildu mācības, lai pielāgotos jaunās izglītības programmas prasībām, piemēram, apgūstot digitālās prasmes, kuras vairumam pedagogu trūkst (OECD 2019b). Lai gan Latvijā profesionālā attīstība ir obligāta (vismaz 36 stundas 3 gadu laikā), mācībām atvēlēto stundu skaits ir mazs salīdzinājumā ar citām OECD valstīm (OECD 2019b). Tāpat Latvijas pedagogi ziņo, ka viņiem neizdodas vai nav motivācijas apmeklēt mācības garo darba stundu (European Commission 2019) un profesionālās izdegšanas dēļ (Dombrovskis <i>et al.</i> 2011).	Profesionālā izglītība	profesionālās pilnveidesursos prioritārajās tēmās	n / a	Vairāk	Vairāk
				VKP018 / RKP018 Pedagogu vērtējums par profesionālās pilnveidesursos iegūto zināšanu un prasmju izmantošanu ikdienas darbā			
				PKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā	n / a	Diapazons2	Diapazons2
				PKP009 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 3 gadu laikā piedalījušies profesionālās pilnveidesursos prioritārajās tēmās	n / a	Vairāk	Vairāk
				PKP018 Pedagogu vērtējums par profesionālās pilnveidesursos iegūto zināšanu un prasmju izmantošanu ikdienas darbā	n / a	Vairāk	Vairāk
				PKP021 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā piedalījušies pieredzes apmaiņas aktivitātēs uzņēmumos profesionālajam mācību priekšmetam atbilstošā nozarē	n / a	Vairāk	Vairāk
Izglītības programmu īstenošana	Sniegt izglītojamajiem iespēju izvēlēties specializāciju no dažādiem kursiem Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes	Pēc jaunās kompetenču pieejas ieviešanas aptuveni 70% no visa mācībām veltītā laika vidusskolā tiks atvēlēti obligātajam mācību saturam, savukārt aptuveni 30% mācību satura tiks saskaņoti ar izglītojamā tālākās karjeras / izglītības virzienu (European Commission 2019). Tas ļaus skolēniem specializēties un attīstīt kompetences jomās, kuras viņi vēlētos	Vispārējā izglītība	VKI024 Pieejamo kursu komplektu dažādība	n / a	Vairāk	Vairāk
				GKP016 Pedagogu īpatsvars, kuri profesionālās kompetences pilnveides ietvaros, attīstījuši kompetences darbam ar pieaugušajiem	n / a	Diapazons2	Diapazons2

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem	turpināt apgūt nākamajā izglītības posmā vai pakāpē. Lai veiksmīgi īstenotu jauno mācību saturu, ir svarīgi nodrošināt, ka visas izglītības iestādes un pašvaldības nodrošina plašu un visaptverošu izvēles kursu sortimentu.					
	Veicināt Latvijas izglītības internacionalizāciju, līdz ar to uzlabojot izglītības kvalitāti Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem	Akadēmiskajās aprindās pastāv vienprātība, ka izglītības internacionalizācijai un mācībām ārzemēs ir daudz pozitīvu ieguvumu gan valsts ekonomikas (izņemot gadījumus, kad lielākā daļa izglītojamo neatgriežas dzimtenē, radot cilvēku kapitāla aizplūšanu jeb “smadzeņu aizplūdi”), gan izglītības sistēmas attīstībā.	Augstākā izglītība	AKI023 Absolventu īpatsvars, kuri vismaz trīs mēnešus ir pavadījuši studijās un / vai praksē ārvalstīs	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
		ir daudz pozitīvu ieguvumu gan valsts ekonomikas (izņemot gadījumus, kad lielākā daļa izglītojamo neatgriežas dzimtenē, radot cilvēku kapitāla aizplūšanu jeb “smadzeņu aizplūdi”), gan izglītības sistēmas attīstībā.		AKI014 Ārvalstu studējošo īpatsvars no kopējā studējošo skaita (grāda mobilitāte)	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
		Mācības ārzemēs sniedz iespēju piekļūt augstas kvalitātes izglītībai, iegūt prasmes, kuras netiek mācītas dzimtenē, un pietuvināties darba tirgum, kas piedāvā lielāku atdevi no izglītības. Tāpat mācības ārzemēs tiek uzskatītas par veidu, kā uzlabot nodarbinātību arvien pieaugošajā darba tirgus globalizācijā, papildināt zināšanas par citām kultūrām un uzlabot valodu prasmes. Latvieši, kuri mācās ārzemēs, var veicināt zināšanu pārnesi, tehnoloģiju atjaunināšanu un kapacitātes uzlabošanu ar nosacījumu, ka viņi pēc mācībām atgriežas dzimtenē (OECD 2019b).		AKI018 Ienākošā zinātniskā personāla mobilitāte	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1
		Mācības ārzemēs sniedz iespēju piekļūt augstas kvalitātes izglītībai, iegūt prasmes, kuras netiek mācītas dzimtenē, un pietuvināties darba tirgum, kas piedāvā lielāku atdevi no izglītības. Tāpat mācības ārzemēs tiek uzskatītas par veidu, kā uzlabot nodarbinātību arvien pieaugošajā darba tirgus globalizācijā, papildināt zināšanas par citām kultūrām un uzlabot valodu prasmes. Latvieši, kuri mācās ārzemēs, var veicināt zināšanu pārnesi, tehnoloģiju atjaunināšanu un kapacitātes uzlabošanu ar nosacījumu, ka viņi pēc mācībām atgriežas dzimtenē (OECD 2019b).		AKI008 Ienākošo studentu mobilitāte (kredītpunktu mobilitāte)	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
		Izglītojamo mobilitāte varētu kļūt par būtisku ieņēmumu avotu Latvijai (piemēram, mācību un reģistrācijas		AKI009 Izejošo studentu mobilitāte (kredītpunktu mobilitāte)	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
		maksa) un atstāt lielu ietekmi uz ekonomisko un inovāciju sistēmu (Auers <i>et al.</i> 2016). Ilgtermiņā mobili izglītojamie varētu integrēties Latvijas ekonomikā un piedalīties inovāciju un pievienotās vērtības radīšanā. Starptautisko studentu pieplūdums ir labvēlīgs arī vietējiem studentiem. Iesaistoties izglītības aktivitātēs kopā ar ārzemniekiem, vietējie var uzlabot savas valodu prasmes un veicināt personisko izaugsmi, kļūstot iecietīgāki un atvērtāki pret citām kultūrām (Brown 2009; Foster 2017).					
IEKĻAUJOŠA VIDE							
Pieejamība	Nodrošināt visu izglītības iestāžu atbilstību izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem	Kvalitatīvas izglītības pieejamība rada vislielākās bažas daudziem vecākiem, kuriem ir bērni ar speciālām vajadzībām. Latvijā 26% jauniešu netiek ne izglītoti, ne nodarbināti, un tikai nedaudz vairāk nekā puse no izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām tiek izglītoti iekļaujošā veidā. Izglītības sistēmas visā Eiropā atsakās no šādu bērnu izglītošanas atsevišķi (šis process jau tiek īstenots arī Latvijā), pielāgojot izglītības iestādes, lai tās pilnībā būtu piemērotas izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām. Šī pielāgošana ietver infrastruktūras uzlabojumus, piemēram, nodrošinātu piekļuvi ar ratiņkrēslu un klusās telpas vai maņu istabas, lielāku darbinieku skaitu atbilstoša aprūpes līmeņa nodrošināšanai, daudzdisciplināru atbalstu sadarbībā ar	Vispārējā izglītība	VIP004 / RIP004 Izglītības iestāžu īpatsvars, kas pielāgotas izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
				VIP009 / RIP009 Mācību līdzekļu, kas pielāgoti izglītojamajiem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība	n / a	Vairāk	Vairāk
			Profesionālā izglītība	PIP004 Izglītības iestāžu īpatsvars, kas pielāgotas izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk
				PIP009 Mācību līdzekļu, kas pielāgoti izglītojamajiem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība	n / a	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
		citiem speciālistiem un atbilstoši izglītotus klases asistentus (European Commission 2018) Mazināt ierobežojumus, kas traucē indivīdiem piedalīties un vēlāk pilnībā iesaistīties pieaugušo un augstākās izglītības programmās Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem					
		Latvijā iesaistes līmenis pieaugušo izglītībā atpaliek – ir ļoti iespējams, ka 2020. gadam izvirzītais mērķis panākt 15% iesaistes līmeni netiks sasniegts, jo 2018. gadā tas bija tikai 6,7% (Par Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.-2020. gadam 2016). Viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ iedzīvotāji vilcinās piedalīties pieaugušo izglītībā, ir finansējums – 48% pieaugušo, kuri labprāt būtu iesaistījušies pieaugušo izglītībā, kā galveno šķērslī minēja izmaksas (OECD 2019b). Līdzīgas tendences vērojamas augstākajā izglītībā. Lai gan daži izglītojamie vēlas un ir intelektuāli spējīgi iegūt augstāko izglītību, ierobežotā finansiālā atbalsta dēļ viņi saskaras ar finansiāliem ierobežojumiem, kas negatīvi ietekmē viņu iesaistīšanos (jo viņi strādā vai neizjūt pietiekamu pārliecību) un priekšlaicīgu mācību pārtraukšanas iespējamību (jo sevišķi izglītojamie no maznodrošinātām ģimenēm) (OECD 2019b).	Augstākā izglītība Pieaugušo izglītība	AIP030 Studējošo īpatsvars, kuri saskaras ar finansiālām grūtībām AIP011 Studējošo īpatsvars budžeta vietās no analīzē iekļauto studējošo skaita AIP014 Studējošo īpatsvars ar studiju un studējošā kredītiem GIP027 Pieaugušo īpatsvars, kuri nepiedalījās pieaugušo izglītībā, bet gribētu piedalīties	n / a n / a n / a Nepieciešams aprēķināt	Mazāk Diapazon s1 Diapazon s1 Diapazon s2	Mazāk Diapazon s1 Diapazon s1 Diapazon s2
Drošība un labsajūta	Samazināt vardarbību un pāridarījumus izglītības iestādēs	Izglītības sniegumu izteikti ietekmē mācību vide. Pierādījumi liecina, ka pāridarījumi, seksuālā uzmākšanās vai diskriminācija var ietekmēt gan izglītību (izglītojamo rezultātus, turpmāku iesaistīšanos izglītībā), gan veselību (samazināta apmierinātība ar dzīvi,	Vispārējā izglītība	VID003 Izglītojamo īpatsvars, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uzmākšanos, vardarbību, seksuālo diskrimināciju vai ļaunprātīgu izmantošanu VID001 Izglītojamo un pedagogu drošības sajūtas līmenis izglītības iestādē	n / a n / a	Mazāk Vairāk	Mazāk Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem	vientulības un atstumtības sajūta, fiziskas traumas) (UNESCO 2019a). Saskaņā ar OECD datiem, izglītojamajiem Latvijā vismaz pāris reizes mēnesī tiek darīts pāri, kas ir ievērojami biežāk nekā OECD vidējais rādītājs – attiecīgi 35% un 23% (OECD 2018a). Tas liek domāt, ka Latvijā trūkst visaptverošas politikas par drošu izglītības iestāžu vidi, efektīvas vardarbības uzraudzības sistēmas un mācībspēka mācības, kuru ietvaros pedagogi apgūtu, kā komunicēt un tikt galā ar upuriem un pāridarītājiem (UNESCO 2019b).	Profesionālā izglītība	PID003 Izglītojamo īpatsvars, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uzmākšanos, vardarbību seksuālo diskrimināciju vai ļaunprātīgu izmantošanu	n / a	Mazāk	Mazāk
				PID001 Izglītojamo un pedagogu drošības sajūtas līmenis izglītības iestādē	n / a	Vairāk	Vairāk
			Augstākā izglītība	AID003 Studējošo īpatsvars, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uzmākšanos, vardarbību seksuālo diskrimināciju vai ļaunprātīgu izmantošanu augstākās izglītības iestādē	n / a	Mazāk	Mazāk
	Radīt drošu un pozitīvu vidi mācībspēka darbam un attīstībai Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Izaugsme izcilībai	Kvalitatīvam mācību procesam ir vislielākā ietekme uz izglītības rezultātiem. Taču pat vispieredzējušākie un kompetentākie pedagogi nevar nodrošināt kvalitatīvas mācības, ja viņi nav apmierināti ar darba apstākļiem vai nejūtas droši un iekļauti (OECD 2009a; Blömeke <i>et al.</i> 2013). Mācību vidi, kas veicina augstu mācībspēka labsajūtas līmeni, raksturo laba darbinieku noturēšanas spēja, augsts mācībspēka iesaistīšanās līmenis izglītības iestādes pārvaldībā un bezrūpīgi darba apstākļi. Taču dažas izglītības iestādes Latvijā joprojām nenodrošina piemērotus apstākļus, jo liela daļa (26%) pedagogu vecumā līdz 50 gadiem vēlas pamest pedagoga amatu tuvāko piecu gadu laikā un 23% ziņo, ka darbā izjūt lielu stresu (OECD n.d.).	Vispārējā izglītība	VID005 / RID005 Pedagogu mainība	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				VID004 Izglītojamo un pedagogu piederības sajūtas līmenis izglītības iestādei	n / a	Vairāk	Vairāk
			Profesionālā izglītība	PID005 Pedagogu mainība	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				PID004 Izglītojamo un pedagogu piederības sajūtas līmenis izglītības iestādei	n / a	Vairāk	Vairāk
			Augstākā izglītība	AID004 Studējošo un akadēmiskā personāla piederības sajūtas līmenis izglītības iestādei	n / a	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
Infrastruktūra un resursi	Nodrošināt infrastruktūru, kas atbilst mācīšanas un mācīšanās vajadzībām Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Pieejama un kvalitatīva izglītība visiem	Izglītības praktisko pieeju pārveidošanai un jaunu mācību metožu ieviešanai ir nepieciešamas pedagoģiskas, organizatoriskas un tehnoloģiskas inovācijas, un viens no pamatnosacījumiem veiksmīgam mācību procesam ir drošību un inovācijas veicinoša (piemēram, IKT aprīkojums, rīki un tīkli) aprīkojuma pieejamība. Lai gan secinājumi par šādā infrastruktūrā ieguldīto līdzekļu ietekmi uz izglītības rezultātiem nav viennozīmīgi, IKT un citas modernas (piemēram, laboratoriju) vai drošību uzlabojošas infrastruktūras nodrošināšana ir priekšnosacījums IKT un digitālo prasmju attīstīšanai un izglītībai kvalitātei kopumā (OECD 2013; Bulman and Fairlie 2016).	Vispārējā izglītība	VII003 Investīcijas jaunās / modernās iekārtās un aprīkojumā uz vienu izglītojamo pēdējos 5 gados	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1
			Profesionālā izglītība	PII003 Investīcijas jaunās / modernās iekārtās un aprīkojumā uz vienu izglītojamo pēdējos 5 gados	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1
			Augstākā izglītība	AIIO03 Investīcijas jaunās / modernās iekārtās un aprīkojumā uz vienu studējošo pēdējos 5 gados	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1
LABA PĀRVALDĪBA							
Finanšu un administratīvā efektivitāte	Uzlabot izglītības iestāžu administratīvo efektivitāti Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Attīstība ilgtspējīgai izglītības sistēmai	Izdevumu sadalījums var ietekmēt mācīšanas kvalitāti (t.i. pedagogu atalgojums), materiālos apstākļus, kuros norit mācību process (t.i. izdevumi izglītības iestādes uzturēšanai) un izglītības sistēmas spēju pielāgoties mainīgajām demogrāfiskajām un uzņemto izglītojamo skaita tendencēm. Tādējādi resursu sadalījumam var būt nozīmīga ietekme uz izglītības procesu un izglītības rezultātiem. Vairākos ziņojumos ir norādīts, ka administratīvā efektivitāte ir jautājums, kurš Latvijā jārisina steidzami (OECD 2019e). Latvijas kapitālieguldījumi pārsniedz OECD vidējo rādītāju (attiecīgi	Vispārējā izglītība	VLF004 Mācību izmaksu daļa no kopējā budžeta	n / a	Diapazon s2	Diapazon s2
				VLF001 / RLF001 Pedagogu slodžu īpatsvars no kopējā izglītības iestādes darbinieku slodžu kopskaita	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s2	Diapazon s2
			Profesionālā izglītība	PLF002 Kopējais finansējums uz vienu izglītojamo	n / a	Diapazon s2	Diapazon s2
				PLF004 Mācību izmaksu daļa no kopējā budžeta	n / a	Diapazon s2	Diapazon s2
			Augstākā izglītība	ALF011 Izglītības iestāžu administratīvā un vispārējā personāla atalgojuma izmaksu īpatsvars gadā	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
	ALF021 Pētniecības infrastruktūras noslogojums	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1			

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	un lietderīgai resursu pārvaldībai	29% un 24%), vairākās izglītības iestādēs ir pārāk daudz darbinieku un klašu izmēri ir vieni no mazākajiem visās OECD valstīs (OECD 2019b; OECD 2016a).					
	Papildināt augstākās izglītības iestāžu ienākumu avotus ar komercializāciju (P&A) un konsultācijām	Pētniecības rezultātu komercializācija un konsultācijas ir process, ar kuru universitātēs radītās zināšanas tiek izmantotas rūpnieciskajos procesos vai tirgū piedāvājamu produktu ražošanā, vai nu sniedzot ieteikumus un padomus klientam, vai izstrādājot patentus, parakstot licences līgumus, dibinot <i>spin-off</i> uzņēmumus un īstenojot pētniecības projektus. Pētniecības komercializācija ļauj radīt produktus un pakalpojumus, kurus var izmantot, lai risinātu dzīves aktuālākās problēmas, kā arī pakāpeniski uzlabotu patērētāju dzīves kvalitāti un uzņēmumu efektivitāti visdažādākajās jomās.	Augstākā izglītība	ALF030 Ieņēmumi zinātniskajai darbībai uz vienu zinātniskā personāla amatā nodarbināto	n / a	Diapazon s2	Diapazon s2
	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai	Augstākās izglītības iestādes ir zināšanu radīšanas un komercializācijas centri (Maktabi <i>et al.</i> 2009). Taču Latvijā zinātnisko un tehnoloģisko atklājumu ekonomiskais potenciāls netiek izmantots pilnvērtīgi – pētniecības un attīstības (P&A) izdevumi no IKP (0,51% 2017. gadā) ir otrie zemākie ES valstīs (Baltic news network 2019).		ALF020 Zinātniskās darbības ieņēmumu no privātā sektora īpatsvars no kopējiem zinātniskās darbības ieņēmumiem	n / a	Diapazon s1	Diapazon s1
Vadības profesionālā kapacitāte	Nodrošināt, ka izglītības iestāžu vadībai ir nepieciešamā kapacitāte	Vadība un pārvaldība ir vieni no galvenajiem faktoriem panākumu gūšanai izglītības jomā.	Vispārējā izglītība	VLV002 / RLV002 Iesaistīto pušu vērtējums par izglītības iestādes vadību	n / a	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	veiksmīgai izglītības iestāžu darbībai	Kompetenti izglītības iestāžu vadītāji pilnveido pedagogu atlases procesu un veicina pedagogu apmierinātību, kurai ir tieša ietekme uz iestādes spēju noturēt mācībspēku. Izglītības iestādes vadības komanda, kas ir kvalificēta un saņem apkārtējo atbalstu, var palīdzēt pedagogiem pievērsties darbam ar atbildības un mērķa izjūtu. Sniedzot pedagogiem profesionālo autonomiju, tiek uzlabota profesijas kā karjeras izvēles pievilcība un uzlabota mācīšanas prakses kvalitāte klasē. Pierādījumi liecina arī, ka izglītības iestāžu vadītāji var būtiski ietekmēt tādas izglītības iestādes līmeņa faktorus kā administratīvās un resursu pārvaldības efektivitāte un izglītības iestādes kā pilnvērtīgas mācīšanās organizācijas pozicionēšana, radot iespējas pastāvīgi mainīties un pielāgoties jaunai videi un apstākļiem (Kools <i>et al.</i> 2016).	Profesionālā izglītība	PLV002 Iesaistīto pušu vērtējums par izglītības iestādes vadību	n / a	Vairāk	Vairāk
	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Izaugsme izcilībai		Augstākā izglītība	ALV006 Akadēmiskā un zinātniskā personāla vērtējums par iestādes iekšējās pārvaldības efektivitāti	n / a	Vairāk	Vairāk
Atbalsts un sadarbība	Nodrošināt mācībspēka finansiālo drošību un stabilitāti	Pedagogu atalgojumam ir tieša ietekme uz profesijas pievilcīgumu. Tas ietekmē lēmumu uzsākt pedagogiskās studijas, kļūst par pedagogu pēc absolvēšanas, atgriezties pedagoga amatā pēc karjeras pārtraukuma un / vai turpināt mācīšanu (OECD 2019d). Tāpat atalgojumam ir pozitīva ietekme uz pedagogu vispārējo drošības sajūtu un apmierinātību ar darbu (Long 2019; OFSTED 2019). Lai gan pedagogu mēneša pamatalga Latvijā tika palielināta no 680 EUR uz 710 EUR 2018. gadā un uz 750 EUR 2019. gadā, tā	Vispārējā izglītība	VLA004 / RLA004 Izglītojamo skaits uz vienu pedagoģisko likmi	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				VLA008 / RLA008 Pedagogu vidējais atalgojums (par 40h)	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s2	Diapazon s2
			Profesionālā izglītība	PLA004 Izglītojamo skaits uz vienu pedagoģisko likmi	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s1	Diapazon s1
				PLA008 Pedagogu vidējais atalgojums (par 40h)	Nepieciešams aprēķināt	Diapazon s2	Diapazon s2
	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam Izaugsme izcilībai		Augstākā izglītība	ALA007 Akadēmiskā personāla vidējā atalgojuma attiecība pret pilna laika strādājošo ar augstāko izglītību vidējo atalgojumu	Nepieciešams aprēķināt	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
		joprojām ir zemāka par vidējo algu Latvijā un vidējo pedagogu atalgojumu ES, pielīdzinot pirktspējas paritāti (European Commission 2019).					
	Palielināt iesaistīto pušu (izglītojamo, vecāku) iesaisti izglītības iestādes pārvaldībā	Diskursā par turpmāko politiku (Deem 1998) arvien lielāku piekrišanu gūst kopīga iesaistīto pušu (tīkla) īstenota pārvaldība kā pārvaldības forma, kas iemieto demokrātiskas vērtības, kuras vieno mācībspēku, vienlaikus iekļaujot arvien aktuālāko tendenci veicināt sabiedrības uzticību, iesaistot un pilnvarojot dažādas iesaistītās puses – izglītojamās, absolventus, nozares un kopienas pārstāvjus līdzās vadītājiem, administratoriem un akadēmiķiem, kuri jau tradicionāli ir piedalījušies izglītības iestāžu pārvaldībā. Iesaistītās puses sniedz ieguldījumu iekšējā kvalitātes nodrošināšanas procesā, lēmumu pieņemšanas un kvalitātes pārvaldības gaitā ierosinot jauninājumus un izmaiņas izglītības programmā, lai tā labāk atbilstu izglītojamo un darba tirgus vajadzībām, kā arī uzlabojot izglītības iestādes vadības caurskatāmību (Leisyte <i>et al.</i> 2014)	Profesionālā izglītība	PLA003 Darba devēju iesaistes līmenis izglītības procesā	n / a	Vairāk	Vairāk
			Augstākā izglītība	ALA015 Studējošo iesaistes līmenis pārvaldībā	n / a	Vairāk	Vairāk
				ALA016 Darba devēju iesaistes līmenis pārvaldībā	n / a	Vairāk	Vairāk
				ALA018 Akadēmiskā un zinātniskā personāla iesaistes līmenis pārvaldībā	n / a	Vairāk	Vairāk
	Attīstība ilgtspējīgai izglītības sistēmai un lietderīgai resursu pārvaldībai						
	Pedagogu atbalsts un sadarbība	Pedagogu atbalsts un sadarbība ietver jauno pedagogu mentorēšanu, izglītības iestādes vadības sniegto atbalstu pedagogiem un ikdienas sadarbību pedagogu starpā.	Vispārējā izglītība	VLA012 Pedagogu vērtējums par atbalsta saņemšanu no izglītības iestādes vadības un citiem pedagogiem	n / a	Vairāk	Vairāk
	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes	Lai gan pedagogu formālā izglītība sniedz teorētisko zināšanu bāzi pedagoga		RLA027 Pedagogu īpatsvars, kuri saņēmuši atbalstu vismaz pirmajos 6 mēnešos pēc darba uzsākšanas pirmsskolas izglītības iestādē	n / a	Vairāk	Vairāk

ELEMENTI	MĒRĶI	PAMATOJUMS	IZGLĪTĪBAS VEIDI	RĀDĪTĀJI ³²	PAŠREIZĒJĀ VĒRTĪBA	MĒRĶA VĒRTĪBAS*	
						2024	2027
	2021.-2027. gadam Izaugsme izcilībai	profesijai, reālā situācija klasē var ievērojami atšķirties no mācību gaitā gūtās pieredzes. Tādēļ daudziem jauniešiem pedagogiem ir grūti pāriet no mācībām uz darbu izglītības iestādē, un viņiem ir nepieciešams atbalsts no pieredzējušākiem pedagogiem, lai veicinātu viņu integrāciju pirmajos pāris mēnešos (Hudson 2012; Lindgren 2005). Taču, lai uzlabotu darba ražīgumu visā izglītības iestādes organizatoriskajā struktūrā, arī pieredzējušiem pedagogiem ir nepieciešams atbalsta mehānisms. Atbalsts no citiem pedagogiem (piemēram, mācību metožu izstrādē, projektu īstenošanā un novērtēšanas metodikas ieviešanā) un izglītības iestādes vadības (piemēram, radot profesionālās izaugsmes iespējas, nodrošinot materiālus un motivējot) veicina izglītības mērķu sasniegšanu un uzlabo mācībspēka labsajūtu (Ndidi <i>et al.</i> 2018).	Profesionālā izglītība	PLA012 Pedagogu vērtējums par atbalsta saņemšanu no izglītības iestādes vadības un citiem pedagogiem	n / a	Vairāk	Vairāk
			Augstākā izglītība	ALA012 Akadēmiskā personāla īpatsvars, kas aptaujā norādījuši, ka saņem atbalstu no izglītības iestādes vadības un citiem personāla darbiniekiem	n / a	Vairāk	Vairāk

*Mērķa vērtības izteiktas atbilstoši iepriekš nodaļā aprakstītajiem trīs mērķa vērtību veidiem:

- jo vairāk, jo labāk (Vairāk / More);
- tiekšanās pēc konkrētas vērtības (Diapazons2 / RangeS un Diapazons1 / RangeA)
- jo mazāk, jo labāk (Mazāk / Less)

Avots: autori

10. PRIEKŠLIKUMI TURPMĀK NEPIECIEŠAMAJIEM PĒTĪJUMIEM

Šajā nodaļā ir aprakstīti priekšlikumi Latvijas izglītības nozarē turpmāk nepieciešamiem pētījumiem, piemēram, attiecībā uz kontekstuālajiem faktoriem, izglītības finansējumu, izglītības iestāžu mikroklimatu u.c. (35. tabula), norādot to pamatojumu (nozīmīgums, aktuālākie pētījumi, datu trūkums), ieteicamās pētnieciskās metodes un attiecīgos izglītības veidus un pakāpes. Pētījumu darba uzdevumi, kas attiecas uz visām ierosinātajām tēmām, ir aprakstīti zem iepriekš minētās tabulas.

Piedāvātās pētījumu tēmas tika identificētas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izstrādes gaitā. Tie ietver jautājumus, kurus izvirzīja iesaistītās puses interviju laikā un / vai kurus pētījuma ekspertu grupa identificēja kā būtiskus pētījuma mērķu sasniegšanai, bet kuru visaptveroša analīze nebija iespējama informācijas un pārliecinošu zinātnisko pierādījumu trūkuma dēļ. Ierosināto pētījumu tēmu saraksts ir provizorisks un to nepieciešams papildināt, attīstot izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu.

35. TABULA. TURPMĀKO PĒTĪJUMU TĒMAS

TĒMA	PAMATOJUMS	IETEICAMĀS PĒTNIECISKĀS METODES
Kontekstuālo faktoru (klases izmērs, vecāku izglītība utt.) ietekme uz izglītības rezultātiem Izglītības veidi un pakāpes Vispārējā izglītība	Kā apspriests 6.2. nodaļā, dažādiem kontekstuālajiem faktoriem (sociālekonomiskajiem faktoriem, attālumam līdz izglītības iestādei, izglītības iestādes videi utt.) ir tieša ietekme uz mācīšanās kvalitāti. Taču līdz šim tikai viens pētījums Latvijā ir analizējis tādu kontekstuālo faktoru kā izglītības iestādes atrašanās vieta, izglītojamo skaits un pedagogu atalgojums ietekmi uz izglītības rezultātiem (Krasnopjorovs 2017) un apstiprinājis galvenās tendences, kuras aprakstītas 6.2. nodaļā. Tādēļ tiek uzskatīts, ka tālāka pētījumā neiekļauto kontekstuālo faktoru analīze veicinātu visaptverošāku izpratni par to, kādi aspekti ietekmē izglītības kvalitāti, un pēcāk ļautu izstrādāt politiku, kurai ir pozitīva ietekme uz izglītības vienlīdzību un izglītojamo sasniegumiem. Tālāk ir apskatīti divu kontekstuālo faktoru piemēri (klases izmērs un vecāku iegūtā izglītība), kuriem ir tieša ietekme uz izglītības rezultātiem. - Latvijā atšķirība starp klašu izmēriem pilsētās un lauku reģionos ir diezgan ievērojama – 2015. gadā pilsētās vienā klasē bija vidēji par 7,6 izglītojamajiem vairāk nekā lauku reģionos (OECD vidējais rādītājs – 5,1) (OECD 2017). Līdz ar skolu tīkla optimizācijas plānu (Izglītības un zinātnes ministrija 2017), kura mērķis ir palielināt vidējo skolēnu skaitu klasē ir sagaidāms, ka vidējais klases izmērs pieaugs, tādējādi palielinot arī izglītojamo un pedagogu skaita attiecību. Šajā kontekstā ir ļoti svarīgi novērtēt, kā dažādu izmēru klasēs (un dažādos mācību priekšmetos) atšķiras izglītojamo sniegums. Šāda novērtējuma nepieciešamību vēl vairāk aktualizē kompetenču izglītības programmas ieviešana, kuras pamatā ir individualizēta mācīšanas pieeja un iekļaujoša izglītība. Šāds novērtējums sniegtu politikas veidotājiem pamatotu informāciju par piemērotu minimālo un maksimālo klases izmēru, pedagogu	Literatūras apskats, salīdzinošā analīze, padziļinātās intervijas, novērojumi (ar iesaistīšanos vai bez iesaistīšanās), gadījumu izpēte, aprakstošā analīze, ekspertu vērtējums.

TĒMA	PAMATOJUMS	IETEICAMĀS PĒTNIECISKĀS METODES
	asistentu nepieciešamību un dažādiem klases izmēriem piemērotām mācību pieejām (OECD 2017). - Pierādījumi liecina, ka arī vecāku iegūtajai izglītībai ir tieša ietekme uz bērnu izglītības rezultātiem un iespējamību, ka viņi iegūs augstāko izglītību. Ir daudz lielāka iespēja, ka augstskolas absolvējušie vecāku bērni iestāsies augstskolā un iegūs bakalaura grādu, salīdzinājumā ar jauniešiem, kuru vecāki nav apmeklējuši augstskolu (Cataldi <i>et al.</i> 2018; Kyui 2010). Līdzīga tendence vērojama attiecībā uz izglītības rezultātiem – pirmās paaudzes studentiem (t.i., studentiem, kuru vecāki nav apmeklējuši universitāti) bieži vien ir grūtības iekļauties augstskolu sociālajā vidē (kā rezultātā viņi ir mazāk apmierināti ar studijām un izjūt lielāku satraukumu) un sliktāks mācību sniegums (Gooding 2001; Janke <i>et al.</i> 2017). Taču, lai gan šo pētījumu secinājumi ir pārlicinoši, trūkst pierādījumu, ka šīs tendences ir aktuālas Latvijā. Tomēr, ja tās būtu aktuālas, tām būtu ilgstoša ietekme uz to, kuri izglītojamie iestāsies augstākās izglītības iestādēs un absolvēs tās (vai gluži pretēji – izstāsies no tām). Šo parādību novērtējums Latvijā ļautu ieviest politikas pasākumus, kas veicinātu vienlīdzīgu iespēju sniegšanu visiem. Lai gan šajā sadaļā tika aprakstīti tikai divi kontekstuālie faktori, pētījumi par tiem varētu ietvert dažādas kontekstuālo faktoru kombinācijas (piemēram, attālums līdz izglītības iestādei, finansējums uz vienu izglītojamo, vecāku izglītības rezultāti, mājāsaimniecības ienākumi utt.), kurām ir ietekme uz vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu un izglītības rezultātiem.	
Izglītības iestāžu finansējuma ietekme uz izglītības rezultātiem Izglītības veidi un pakāpes Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība Augstākā izglītība	Šobrīd Latvijas izglītības sistēmā netiek novērtēts, kādu ietekmi izglītības iestāžu finansiālie resursi vai ieguldījumi atstāj uz izglītības rezultātiem (ne caur zinātnisko pētniecību, ne caur izglītības kvalitātes rādītājiem, kā norādīts 3.2. nodaļā). Lai gan izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā ir iekļauti finansiālie rādītāji, ir nepieciešama padziļināta izpēte, kas ļautu novērtēt, vai piešķirtie līdzekļi un dažādi ieguldījumi ietekmē izglītības rezultātus un mācīšanas un mācīšanās procesu, nolūkā: (1) pārskatīt finansējuma politiku un sniegt ierosinājumus efektīvai finansējuma piešķiršanai; (2) novērtēt, kuri ieguldījumi ir prioritizējami, lai uzlabotu izglītojamo un izglītības iestādes personāla labsajūtu un radītu kvalitatīvu mācību vidi. Dažu pētījumu rezultāti liecina, ka pastāv pozitīva saikne starp izglītības iestādes finansējuma līmeni un izglītības rezultātu uzlabošanu (Vegas <i>et al.</i> 2015). Taču pētnieki uzsver arī, ka finansējuma ietekme ir atkarīga no izglītības iestādes vadības kvalitātes. Tāpat pētnieki norāda, ka, vērtējot saikni starp finansējuma līmeni un izglītības rezultātiem, ir novērojama atdeves samazināšanās – piešķirto līdzekļu apjomam pakāpeniski palielinoties, izglītības rezultātu uzlabojuma pieaugums samazinās. Tādēļ ir būtiski novērtēt, kāda veida finansējums (infrastruktūras uzturēšana, administratīvā personāla / mācībspēka atalgojums, mācību materiāli) ietekmē izglītojamo izglītības rezultātus visvairāk un kādos	Literatūras apskats, salīdzinošā analīze, gadījumu izpēte, padziļinātās intervijas, aprakstošā analīze, ekspertu vērtējums.

TĒMA	PAMATOJUMS	IETEICAMĀS PĒTNIECISKĀS METODES
	apstākļos lielāki izdevumi uzlabo izglītojamo rezultātus (Jackson 2018) Pētījumi, kas sniegtu atbildes uz šiem jautājumiem, ļautu efektīvāk novērtēt pašreizējo izglītības finansējuma modeli un izglītībai piešķirto līdzekļu efektivitāti.	
Interesešu izglītība un tās ietekme Izglītības veidi un pakāpes Interesešu izglītība	Šobrīd informācijas trūkuma dēļ nav pieejami visaptveroši valsts līmeņa dati par interesešu izglītību Latvijā (piemēram, par programmām, izglītojamo skaitu). Tā kā informācija pārsvarā tiek ievākta pašvaldību līmenī un katra pašvaldība izmanto atšķirīgu datu vākšanas procedūru, datus ir grūti apkopot un analizēt. Latvijā veiktie pētījumi par interesešu izglītību ir maza mēroga un koncentrējas galvenokārt uz vispārīgu informāciju par piedāvātajām programmām, iestāšanos, pamatojumu un izglītības iestādēm (Kalniņa <i>et al.</i> 2012), kā arī vecāku viedokli par šāda izglītības veida pieejamību (Nimante <i>et al.</i> 2019). Latvijas pētniekiem un politikas veidotājiem ir ieteicams izvērst pētniecisko darbību šajā jomā un rast atbildes uz jautājumiem, kuri jau tiek risināti starptautiskā mērogā: (1) kādi faktori ietekmē varbūtību, ka izglītojamie iesaistīsies interesešu izglītībā; (2) vai interesešu izglītības pārvaldība ir efektīva (programmu pieprasījuma, resursu izmantojuma un ieguldījumu novērtējums); (3) vai pastāv saistība starp dalību interesešu izglītībā un izglītības rezultātu uzlabošanu (vispārējā un profesionālajā izglītībā). Starptautisko pētījumu rezultāti apliecina, ka starp piedalīšanos ārpusklases aktivitātēs un jauniešu izaugsmi ir pozitīva saikne, taču tiek argumentēts arī, ka trūkst pētījumu par cēloņsakarībām to starpā (Guèvremont <i>et al.</i> 2014; Shulruf 2010). Daži pētnieki apgalvo, ka sociālekonomiskais statuss ir galvenais faktors, kas nosaka iesaistīšanos ārpusklases aktivitātēs un izglītības rezultātus (Covay and Carbonaro 2010). Tāpat pierādījumi liecina, ka ārpusklases aktivitātes sniedz vēlamos rezultātus tikai tad, ja tās tiek īstenotas kompetentā vadībā. Šā iemesla dēļ tādas valstis kā Malaizija ir ieviesušas standarta novērtējumu veidlapas, lai nodrošinātu, ka ārpusklases aktivitāšu vadības efektivitāte tiek nepārtraukti uzlabota. Ir ieteicams paplašināt pētāmo tematu skaitu attiecībā uz interesešu izglītību, novērtējot interesešu izglītības ietekmi uz bērnu un jauniešu attīstību, kā arī uz karjeras panākumiem, izaugsmi un radošumu (Kalniņa <i>et al.</i> 2012)	Literatūras apskats, salīdzinošā analīze, ieinteresēto pušu aptaujas, gadījumu izpēte, aprakstošā analīze, padziļinātās intervijas, ekspertu vērtējums.
Iesaistīšanās pieaugušo izglītībā Izglītības veidi un pakāpes Pieaugušo izglītība	Mūžizglītības attīstība ir viens no galvenajiem izglītības politikas mērķiem Latvijā un ES (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). Taču dati pieaugušo izglītības kvalitātes novērtēšanai ir nepietiekami, jo vienīgā datu vākšanas metode, kas tiek piemērota pieaugušo izglītībai, ir ik pēc 4-5 gadiem īstenotā CSP aptauja, kas sniedz tikai virspusēju informāciju par izglītības pieejamību un to ietekmējošajiem faktoriem (Centrālā statistikas pārvalde 2018). Šī informācijas trūkuma dēļ pieaugušo izglītība (jo sevišķi neformālā) ir viens no vismazāk izpētītajiem aspektiem Latvijas izglītības sistēmā (un zināmā mērā arī starptautiskā mērogā). Ir ieteicams: (1) papildināt esošus datus par pieaugušo izglītību, piemēram, par izglītības pakalpojumu sniedzējiem, iesaistes līmeni, mācībspēku un pieaugušo izglītības kvalitāti kopumā; (2) pamatojoties uz ievāktajiem datiem,	Literatūras apskats, salīdzinošā analīze, aprakstošā analīze, ieinteresēto pušu aptaujas, padziļinātās intervijas, fokusgrupu diskusijas, ekspertu vērtējums.

TĒMA	PAMATOJUMS	IETEICAMĀS PĒTNIECISKĀS METODES
	veikt izpēti par tādiem tematiem kā pieaugušo izglītības programmu kvalitāte, finansiālie, laika un attāluma ierobežojumi, kas apgrūtina iesaistīšanos pieaugušo izglītībā (un iespējamie politikas pasākumi, kas tos varētu mazināt) un saistība starp iesaistīšanos pieaugušo izglītībā un darba tirgus rezultātiem / personīgo labsajūtu. Kanādā veikts pētījums par iesaistīšanos pieaugušo izglītībā atklāj, ka lielākajai daļai indivīdu no sociālā riska ģimenēm iepriekšējā izglītības pieredze ir bijusi negatīva (piemēram, pāridarījumi, slikts izglītības iestādes mikroklimats un infrastruktūra), kā rezultātā viņi nevēlas piedalīties pieaugušo izglītībā (Lange <i>et al.</i> 2015). Cits pētījums liecina, ka indivīdiem, kuri ir piedalījušies mūžizglītībā, ir augstākas izredzes atrast darbu un pelnīt vairāk nekā tiem, kuri nav apguvuši mūžizglītības programmas. Tā paša pētījuma ietvaros ir secināts, ka indivīda iepriekšējā piedalīšanās mūžizglītības aktivitātēs palielina iespējamību, ka viņš / viņa piedalīsies mūžizglītības aktivitātēs arī nākotnē (Jenkins <i>et al.</i> 2003). Šādas analīzes veikšana ļautu uzlabot pieaugušo izglītības kvalitāti un procesu, lai tā labāk atbilstu potenciālo studentu un darba tirgus vajadzībām, izprast galvenos šķēršļus, kas attur pieaugušos no piedalīšanās mūžizglītībā, un ierosināt politikas pasākumus, kas uzlabotu pieaugušo izglītības kvalitāti un iesaistīšanos tajā.	
Mācīšana un mācīšanās iekļaujošā izglītības vidē Izglītības veidi un pakāpes Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība Augstākā izglītība Pieaugušo izglītība	Iekļaujoša izglītība nozīmē, ka visiem izglītojamajiem ir vienlīdzīga piekļuve izglītībai un līdzīgas iespējas attīstīt prasmes. Šie mērķi (kas ir iekļauti IAP) tiek sasniegti, īstenojot dažādus politikas pasākumus, kas nodrošina augstu sociālā riska grupu (etniskās minoritātes, bērni invalīdi, maznodrošinātas ģimenes) piedalīšanās, iekļaušanas un iesaistīšanās līmeni (Izglītības un zinātnes ministrija 2013). Taču trūkst visaptverošas informācijas, kas ļautu novērtēt, cik piemēroti ir politikas pasākumi, kas tiek īstenoti, lai uzlabotu iekļaušanas līmeni Latvijas izglītībā. Šobrīd tiek novērtēti tikai tie izglītojamie no sociālā riska grupām, kuri ir iekļauti vispārējā izglītībā (t.i., izglītojamie ar speciālām vajadzībām un etnisko minoritāšu bērni, kuri apgūst vispārējo izglītību), un atbalsta personāla skaits, taču tādi faktori kā izglītības rezultāti, vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana (finansējuma, infrastruktūras un mācībspēka izteiksmē) un metodiska mācībspēka sagatavošana tiek mērīta un pētīta salīdzinoši maz (izņēmums ir "Pētījums par bērniem ar speciālām vajadzībām sniedzamo atbalsta pakalpojumu izmaksu modeli iekļaujošas izglītības īstenošanas kontekstā"). Lai novērstu šo nepilnību, ir ieteicams rūpīgāk novērtēt atšķirības resursu nodrošinājumā un izglītības rezultātos dažādu sociālekonomisko grupu starpā, kā arī novērtēt pedagogu sagatavotības līmeni. Pirmkārt, ir ieteicams noskaidrot, vai izglītojamajiem ar atšķirīgu izcelsmi tiek nodrošinātas vienlīdzīgas mācību iespējas un vai visas izglītības iestādes pilnvērtīgi sagatavo izglītojamās nākamajam izglītības posmam vai pakāpei (OECD 2012a). Proti, ja izglītojamajiem bērnudārzos un sākumskolā netiek nodrošināti vienādi resursi un iespējas, ir lielāka varbūtība, ka nākamajā izglītības posmā vai pakāpē viņi saskarsies ar dažādām grūtībām. Šīs atšķirības varētu konstatēt, novērtējot, vai izglītības iestādes, kurās mācās galvenokārt izglītojamie no etnisko minoritāšu grupām, vai izglītības iestādes relatīvi mazattīstītos rajonos, saņem tādus pašus resursus un sagatavo	Literatūras apskats, salīdzinošā analīze, padziļinātās intervijas, novērojumi (ar iesaistīšanos vai bez iesaistīšanās), gadījumu izpēte, aprakstošā analīze, ekspertu vērtējums.

TĒMA	PAMATOJUMS	IETEICAMĀS PĒTNIECISKĀS METODES
	izglītojamās nākamajam izglītības posmam vai pakāpei tādā pašā līmenī kā izglītības iestādes, kurās mācības tiek īstenotas tikai valsts valodā, vai izglītības iestādes ekonomiski attīstītākos reģionos. Otrkārt, pētnieki iesaka noskaidrot: (1) cik efektīvi ir dažādi atbalsta pasākumi, kuru nolūks ir palīdzēt izglītojamajiem ar mācīšanās un iesaistīšanās traucējumiem, un cik veiksmīgs ir to īstenošanas process (proti, noskaidrot, kādēļ dažām izglītības iestādēm tas izdevās labāk nekā citām); (2) kādai jābūt pedagogu iegūtajai izglītībai un metodisko materiālu kvalitātei, lai pilnībā īstenotu iekļaujošas izglītības mērķus. Tādēļ ir nepieciešams novērtēt pedagogu sagatavotību, organizēt mācīšanas un mācīšanās procesu iekļaujošā veidā un novērtēt, vai izglītības iestādes ir pilnībā gatavas palīdzēt pedagogiem to nodrošināt (Van Mieghem <i>et al.</i> 2020; Cumming <i>et al.</i> 2018; Smith <i>et al.</i> 2011).	
Pirmsskolas izglītības rezultātu novērtēšana Izglītības veidi un pakāpes Vispārējā izglītība	Saskaņā ar EK, dalībvalstīm jāizstrādā monitoringa sistēma, kas ir bērnu labākajās interesēs. Efektīva novērtēšana ir neatņemama, lai radītu optimālus izglītības apstākļus, atbalstītu un izaicinātu bērnu mācību gaitā un nodrošinātu visiem piemērotu mācību procesu (European Commission/EACEA/Eurydice 2019). Taču, lai to panāktu, monitoringa sistēmai jābūt vairāk vai mazāk vienlīdz vērstai uz ieguldījumu, procesu un izglītības rezultātu kvalitāti. Pašreizējais pirmsskolas izglītības kvalitātes monitorings ir vērstas uz ieguldījumu un zināmā mērā arī procesu novērtēšanu. No septiņām Eurydice identificētajām pirmsskolas izglītības rezultātu novērtēšanas metodēm – novērošana, novērošana ar rakstveida kopsavilkumu, regulāra īstermiņa novērošana, novērošana, pamatojoties uz kontrolesarakstu, atstāstījuma prasmju novērtēšana, standartizēti pārbaudes darbi un bērnu pašnovērtējums – Latvijā izmanto tikai vienu – novērošanu, pamatojoties uz kontrolesarakstu, kuru EK rekomendē izmantot tikai kopā ar citiem novērtējuma veidiem. Turklāt Latvijā nav neviena novērtējuma, kas vērtētu bērnu gatavību skolai – bērnu attīstības līmenis, strādāšanas un mācīšanās paradumi un kognitīvās spējas pirms iestāšanās sākumskolā netiek novērtētas (European Commission/EACEA/Eurydice 2019). Tādēļ politikas veidotājiem Latvijā trūkst informācijas, kas ļautu novērtēt bērnu attīstību pirmsskolas iestādēs, viņu gatavību mācībām skolā, kā arī mācīšanas procesa un mācību programmas kvalitāti. Šis informācijas trūkums neļauj politikas veidotājiem pieņemt zināšanās balstītus lēmumus, kas uzlabotu mācīšanas un mācīšanās procesu un mācību vidi. Pamatojoties uz labāko starptautisko praksi, Latvijas izglītības sistēmai vajadzētu institucionalizēt pētījumus (piemēram, naratīvo novērtēšanu, fonēmiskās uztveres novērtēšanu, bērnu pašnovērtējumu), kas ļautu sekot līdzi izglītojamo rezultātiem (un tādējādi identificēt bērnus no nelabvēlīgiem apstākļiem) un novērtēt izglītības kvalitāti izglītības iestādēs, kā arī izglītojamo gatavību skolai (King 2019; McCabe <i>et al.</i> 1994).	Literatūras apskats, salīdzinošā analīze, novērojumi (ar iesaistīšanos vai bez iesaistīšanās), gadījumu izpēte, aprakstošā analīze, ekspertu vērtējums.

Avots: autori

Pētījumu izstrādes un īstenošanas darba uzdevums, kas ir piemērots visām tabulā augstāk (35. tabula) aprakstītajām pētījumu tēmām ir šāds:

1. veikt sākotnējo analīzi, ievācot un novērtējot statistisko informāciju, pētījumu materiālus, politikas dokumentus, normatīvos aktus un EK, OECD un citu starptautisko organizāciju ieteikumus par attiecīgo tematu;
2. apspriest pētījuma tēmu un mērķus ar iesaistītajām pusēm (pētniekiem, politikas veidotājiem, pedagogiem u.c.), lai novērtētu tēmas aktualitāti un sagaidāmos rezultātus (Slunge *et al.* 2017). Ja nepieciešams, veikt nepieciešamās izmaiņas pētījuma jautājumos, metodēs un vispārīgajā pētījuma virzienā;
3. pārskatīt starptautiskos un nacionālos pētījumus, novērtēt izmantotās pētniecības metodes un veiktos secinājumus un atrast labās prakses piemērus, kurus piemērot attiecīgajam pētījumam;
4. izstrādāt visaptverošu pētījuma struktūru, norādot pētījuma mērķus un jautājumus, izvēlēties atbilstošas pētniecības metodes un laika periodu pētījuma izstrādei;
5. veikt pētījumu, pielietojot kvantitatīvas un kvalitatīvas pētniecības metodes atbilstoši pētījuma struktūrai;
6. apkopot un novērtēt pētījuma rezultātus. Pamatojoties uz pētījuma secinājumiem, aprakstīt galvenos izaicinājumus un tendences, piemērotāko starptautisko praksi, politikas pasākumu priekšlikumus, pētījuma ierobežojumus un tēmas turpmākai izpētei.

Ir svarīgi paturēt prātā, ka pētījumu tēmu priekšlikumu saraksts nav pilnīgs un ir sagatavots no šī pētījuma perspektīvas. Izglītība ir plaša un visaptveroša nozare, tāpēc ir ļoti iespējams, ka dažādām iesaistītajām pusēm (piemēram, starptautiskām pētniecības organizācijām (OECD, UNESCO utt.), nacionāla līmeņa pētniekiem) būs nedaudz atšķirīgi viedokļi par prioritārajām pētniecības jomām Latvijas izglītības sistēmā. Tādēļ politikas veidotājiem ir jāpieņem galavārds par to, kuras ir galvenās prioritātes Latvijas izglītības sistēmā un, līdz ar to, kuri pētījumi būtu jāizvirza par prioritāriem.

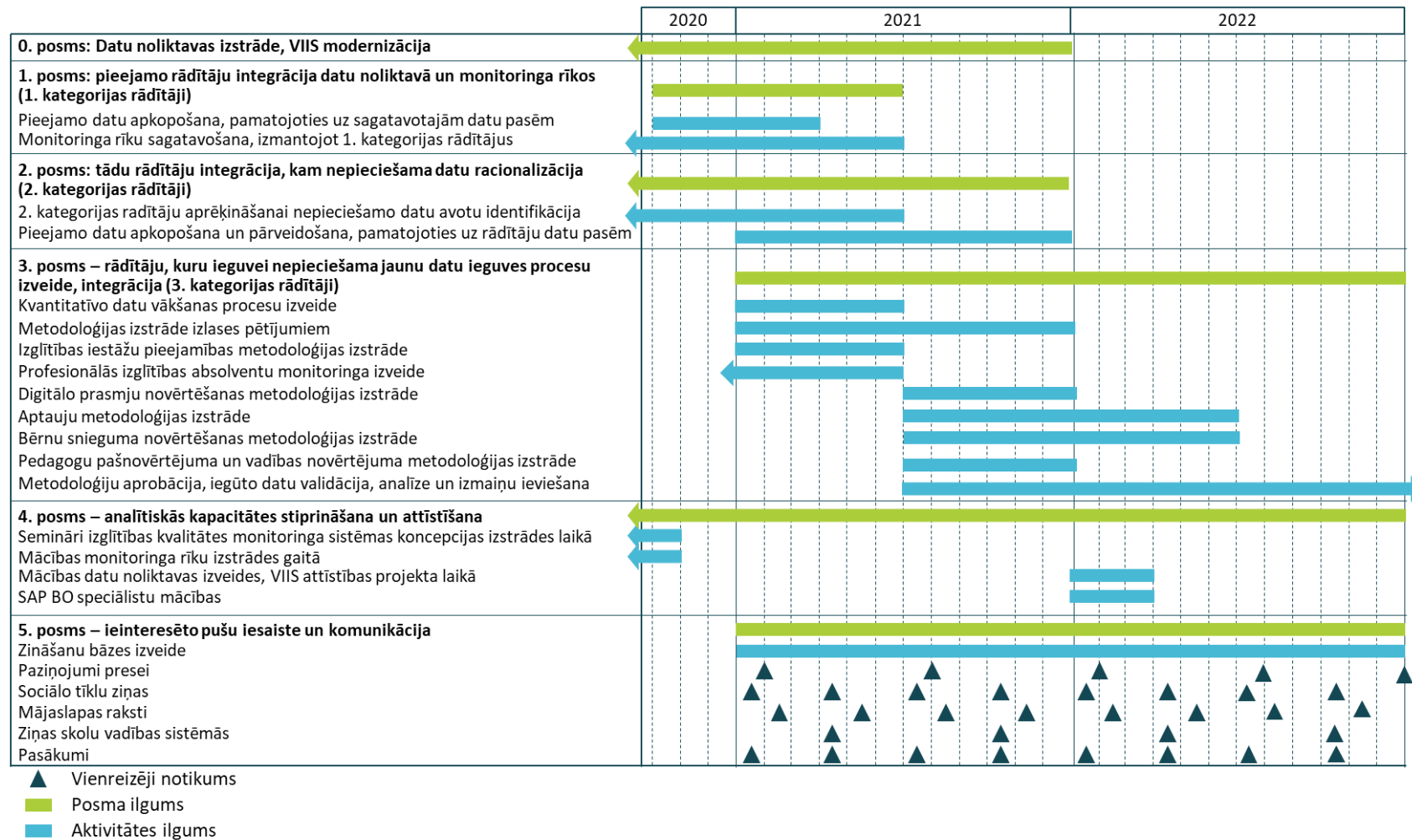
11. IEVIEŠANAS PLĀNS

Šajā nodaļā aprakstīts izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izstrādes un īstenošanas laika grafiks un galvenie atskaites punkti. Piedāvātais laika grafiks, kurā tiek definēta ieteiktā darbību secība, ir provizorisks. Tas sadalīts vairākos posmos, kuru īstenošana nodrošinātu pilnībā funkcionējošas izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas darbību, tomēr jāuzsver, ka tai, gluži kā visai izglītības sistēmai, nepieciešama nepārtraukta attīstība. Darbību secība laikā noteikta, balstoties uz konkrēto darbību nozīmīgumu, kā arī resursiem, kas nepieciešami jaunu datu vākšanas, uzglabāšanas un analīzes procesu izveidei.

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešana ir sadalīta sekojošos posmos (40. attēls):

- **0. POSMS** – datu noliktavas izstrāde, VIIS modernizācija (notiek paralēli);
- **1. POSMS** – pieejamo rādītāju integrācija datu noliktavā un monitoringa rīkos (1. kategorijas rādītāji);
- **2. POSMS** – rādītāju, kuru ieguvei ir nepieciešamas izmaiņas un / vai papildinājumi esošajos datu ieguves procesos, integrācija (2. kategorijas rādītāji);
- **3. POSMS** – rādītāju, kuru ieguvei nepieciešama jaunu datu ieguves procesu (piemēram, aptauju) izveide, integrācija (3. kategorijas rādītāji);
- **4. POSMS** – analītiskās kapacitātes stiprināšana un attīstīšana (nepārtraukti);
- **5. POSMS** – ieinteresēto pušu iesaiste un komunikācija (nepārtraukti).

40. ATTĒLS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS VISPĀRĒJS IEVIEŠANAS LAIKA PLĀNS

Avots: autori

0. POSMS – DATU NOLIKTAVAS IZSTRĀDE, VIIS MODERNIZĀCIJA

ERAF projekta Nr.2.2.1.1 / 17 / I / 019 "VIIS attīstība – izglītības monitoringa sistēma" ietvaros Izglītības un zinātnes ministrija īsteno projektu 2019 / 21 / AK / ERAF "Valsts izglītības informācijas sistēmas pilnveidojamo procesu izstrāde un lietotāju, administratoru apmācības". Tā mērķi ir:

1. nodrošināt pielāgojamu un centralizētu izglītības kvalitāti raksturojošo rādītāju apkopošanu un uzkrāšanu izglītības kvalitātes monitoringa vajadzībām;
2. nodrošināt izglītības kvalitāti un tās izmaiņu raksturojošās informācijas pieejamību dažādu sabiedrības grupu vajadzībām
3. uzlabot valsts pārvaldes efektivitāti, pilnveidojot IZM resora pamatdarbības procesus Valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS) datu apstrādē un kvalitātes nodrošināšanā.

Projekta ietvaros tiek veikta izglītības kvalitātes rādītāju uzkrāšanas un funkcionalitātes, apziņošanas procesa izstrāde, VIIS datu uzturēšanas procesa pilnveide u.c. aktivitātes.

Galvenie uzdevumi un šī posma atskaides punkti ir šādi:

- nodrošināt dialogu starp konceptuālā un tehniskā risinājuma izstrādātājiem, lai tehniskais risinājums atbilstu un spētu īstenot konceptuālajā izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā paredzēto (2020. gads);
- integrēt izstrādātos izglītības kvalitātes prototipus vispārējā datu noliktavas arhitektūrā, nodrošināt resursus jaunu monitoringa rīku izveidei (2021. gada 1. un 2. ceturksnis);
- papildināt izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu ar izstrādātiem procesiem, nodrošināt pilnīgu funkcionalitāti un piekļuvi visām identificētajām ieinteresēto personu grupām (2021. gada 3. un 4. ceturksnis).

1. POSMS – PIEEJAMO RĀDĪTĀJU INTEGRĀCIJA DATU NOLIKTAVĀ UN MONITORINGA RĪKOS (1. KATEGORIJAS RĀDĪTĀJI)

Pirmais posms saistīts ar izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas datiem un procesiem, kas jau šobrīd pastāv un kuriem nav nepieciešami apjomīgi resursi, lai panāktu to funkcionalitāti. Šī posma sagaidāmais rezultāts ir funkcionāla izglītības kvalitātes monitoringa sistēma, kas ietver 1. kategorijas rādītājus par visiem izglītības veidiem un pakāpēm.

Posma laikā nepieciešams izstrādāt monitoringa rīkus, kuros izmantoti 1. kategorijas rādītāji vai monitoringa rīku funkcionalitātes daļas, kas izmanto tikai 1. kategorijas rādītājus.

Galvenie uzdevumi un šī posma atskaides punkti ir šādi:

- pieejamo datu apkopošana, balstoties uz sagatavotajām rādītāju datu pasēm, 1. Kategorijas rādītāju aprēķināšanai (2020. gada 3. ceturksnis – 2021. gada 1. ceturksnis);
- monitoringa rīku (datu analīzes modeļu) sagatavošana, balstoties uz izstrādātajiem monitoringa rīku prototipiem, iekļaujot pieejamos (1. kategorijas) rādītājus (2020.gada 3. ceturksnis – 2021. gada 2. ceturksnis).

2. POSMS – RĀDĪTĀJU, KURU IEGUVEI IR NEPIECIEŠAMAS IZMAIŅAS UN / VAI PAPILDINĀJUMI ESOŠAJOS DATU IEGUVES PROCESOS, INTEGRĀCIJA (2. KATEGORIJAS RĀDĪTĀJI)

Otrais posms ietver tādu izglītības kvalitātes rādītāju integrāciju, kuriem nav nepieciešams ieviest jaunus datu vākšanas un / vai analīzes procesus, tomēr ir nepieciešamas izmaiņas un / vai papildinājumi esošajos datu ieguves procesos, kas aprakstītas rādītāju un mainīgo datu pasēs (piemēram, datu detalizācijas pakāpe

vai ieguves biežums). Tādēļ jāidentificē veicamās darbības datu vākšanas pasākumu pilnveidei, lai tos iekļautu izstrādātajā izglītības kvalitātes rādītāju sistēmā.

Galvenie uzdevumi un šī posma atskaites punkti ir šādi:

- 2. kategorijas izglītības kvalitātes rādītāju aprēķināšanai nepieciešamo datu avotu apzināšana (2020. gada 3. ceturksnis – 2021. gada 2. ceturksnis);
- pieejamo datu apkopošana, pārveidošana atbilstoši izstrādātajām rādītāju datu pasēm (2021. gada 1. ceturksnis – 4. ceturksnis).

3. POSMS – RĀDĪTĀJU, KURU IEGUVEI NEPIECIEŠAMA JAUNU DATU IEGUVES PROCESU (PIEMĒRAM, APTAUJU) IZVEIDE, INTEGRĀCIJA (3. KATEGORIJAS RĀDĪTĀJI)

Trešais posms ir vissarežģītākais, ņemot vērā nepieciešamību veikt jaunu datu vākšanas un analīzes procesu izveidi. Šī posma ietvaros tiks izstrādātas jaunu datu vākšanas procesu, piemēram, aptauju, bērnu snieguma indeksa u.c. metodoloģijas, kā arī to tehniskie risinājumi. Ņemot vērā jauno procesu nozīmīgumu, to attīstībā un aprobācijā nepieciešams iesaistīt ieinteresētās puses un dažādas lietotāju grupas, lai nodrošinātu to vajadzību saskaņotību un izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas mērķu sasniegšanu. Prognozējams, ka posmā izstrādāto datu vākšanas un analīzes procesu aprobācija un ieviešana varētu turpināties arī pēc pašreizējā projekta noslēgšanas, ilgstot divus līdz trīs gadus.

Galvenie uzdevumi un šī posma atskaites punkti ir šādi:

- detalizēt jauno datu vākšanas un analīzes procesu mērķus (plaši iesaistot ieinteresētās puses), izstrādāt procesu metodoloģijas un veikt nepieciešamās iepirkuma procedūras to izstrādei (2021. gada 1. ceturksnis – 2022. gada 2. ceturksnis);
- veikt izstrādāto metodoloģiju aprobāciju, īstenojot pilotprojektus, lai pārbaudītu izstrādātos procesus un iegūto datu kvalitāti. Apkopot atsauksmes, kas nepieciešamas procesu uzlabošanai un pielāgošanai lietotāju vajadzībām (2021. gada 3. un 4. ceturksnis – 2022. gada 4. ceturksnis).

4. POSMS – ANALĪTISKĀS KAPACITĀTES STIPRINĀŠANA UN ATTĪSTĪŠANA

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide ir nepieciešama, tomēr tas nav pietiekošs nosacījums, lai nodrošinātu uz pierādījumiem balstītu lēmumu pieņemšanu. Lai to īstenotu praksē, nepieciešama pietiekama analītiskā kapacitāte, kas nodrošina monitoringa sistēmā esošo datu, rādītāju un monitoringa rīku apstrādi un izmantošanu, kā arī iegūto rezultātu interpretāciju. Tādēļ ar monitoringa sistēmas izstrādi saistītajos projektos integrētas aktivitātes, kas vērstas uz analītiskās kapacitātes stiprināšanu:

- **SEMINĀRI IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS KONCEPCIJAS IZSTRĀDES LAIKĀ |** Semināru galvenais mērķis ir iepazīstināt dažādas ieinteresētās puses ar izstrādāto izglītības kvalitātes koncepciju, monitoringa sistēmas un monitoringa rīku aprakstiem, kā arī to tālāku attīstību un izmantošanas iespējām;
- **MĀCĪBAS MONITORINGA RĪKU IZSTRĀDES PROCESĀ |** Galvenie mācību mērķi ir: (1) prezentēt izveidotos monitoringa rīkus un (2) sniegt dalībniekiem teorētiskas zināšanas un praktiskas iemaņas to izveidē, datu vizualizācijā un analīzē, kas nodrošinātu pamatu esošo un attīstāmo monitoringa rīku uzturēšanā;
- **MĀCĪBAS DATU NOLIKTAVAS IZVEIDES, VIIS ATTĪSTĪBAS PROJEKTA LAIKĀ |** Mācību mērķis ir VIIS jaunās funkcionalitātes prezentēšana VIIS lietotājiem un administratoriem / lietotājiem, kuri ir atbildīgi par sistēmas uzturēšanu;
- **SAP BO SPECIĀLISTU MĀCĪBAS |** Mācību mērķis ir izglītēt IZM darbiniekus darbam ar SAP BO sistēmu.

5. POSMS – IEINTERESĒTO PUŠU IESAISTE UN KOMUNIKĀCIJA

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveidei un darbībai būtiska ir ne tikai analītiskās kapacitātes stiprināšana, bet arī ieinteresēto pušu iesaiste un komunikācijas nodrošināšana. Procesā nepieciešams iesaistīt gan plašāku sabiedrību (pedagogus, izglītojamos, vecākus, darba devējus u.c.), informējot par sistēmas sniegtajām iespējām (datiem Atvērto datu portālā, publiski pieejamiem monitoringa rīkiem u.c.), gan IZM un tās padotības iestāžu personālu, kā arī citus saistītos izglītības nozares speciālistus, skaidrojot monitoringa sistēmas un dažādu monitoringa rīku izmantošanu ikdienas darbā un lēmumu pieņemšanā, kā arī atbildību, kas saistīta ar datu vākšanu, analīzi un rezultātu izplatīšanu. Tāpat brīdī, kad monitoringa sistēmas funkcionalitāte nodrošinātu dažāda līmeņa mērķu integrāciju un to sasniegšanas progresu uzraudzību, būtiski ir nodrošināt vienotu izpratni par šī procesa vadīšanu.

AVOTI

Akadēmiskās informācijas centrs – Nacionālais koordinācijas punkts EKI. 2016. "Terminoloģija Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras kontekstā". Pētījuma ziņojums. Rīga: Akadēmiskās informācijas centrs.

Auers, Daunis un Sergejs Gubins. 2016. "Augstākās izglītības eksporta ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā". Rīga. <http://certusdomnica.lv/agenda/augstakas-izglitibas-eksporta-ekonomiska-nozime-un-ietekme-latvija/>.

Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra. 2020. "Izveidots attēls ar Latvijas izglītības sistēmas shēmu". <https://www.aika.lv/izveidots-attels-ar-latvijas-izglitibas-sistemas-shemu/>

Australian Curriculum Assessment and Reporting Authority. 2015. "Guide to Understanding ICSEA (Index of Community Socio-Educational Advantage) Values". https://www.myschool.edu.au/media/1067/guide_to_understanding_icsea_values.pdf.

Augstskolu likums. Latvijas Vēstnesis, 179, 17.11.1995. <https://likumi.lv/ta/id/37967>

Baltic News Network. 2019. "Latvia's R&D Funding Share of GDP is Second Lowest in Europe". <https://bnn-news.com/latvia-s-r-d-funding-share-of-gdp-is-second-lowest-in-europe-196051>

Barton, Paul E. 2005. "One-Third of a Nation: Rising Dropout Rates and Declining Opportunities". Princeton, NJ. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED485192.pdf>.

Blömeke, Sigrid, and Patricia Klein. 2013. "When Is a School Environment Perceived as Supportive by Beginning Mathematics Teachers? Effects of Leadership, Trust, Autonomy and Appraisal on Teaching Quality". International Journal of Science and Mathematics Education, no. 11: 1029–48. <https://doi.org/10.1007/s10763-013-9424-x>.

Broks, Andris, Ilze Buligina un Tatjana Koķe. 1998. "Izglītības terminu skaidrojošā vārdnīca." Rīga: McĀbols

Brown, Lorraine. 2009. "International Education: A Force for Peace and Cross-Cultural Understanding?". Journal of Peace Education 6 (2): 209–24. <https://doi.org/10.1080/17400200903086672>.

Bulman, George, and Robert W Fairlie. 2016. "Technology and Education: Computers, Software, and the Internet". 22237. New Working Paper. Cambridge, MA. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w22237/w22237.pdf.

Cambridge Dictionary. n.d. Meaning of prototype in English. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/prototype> (edited)

Campbell, Carol, and Ben Levin. 2008. "Using Data to Support Educational Improvement". Educational Assessment, Evaluation and Accountability 21 (1): 47–65. <https://doi.org/10.1007/s11092-008-9063-x>.

Cataldi, Emily Forrest, Christopher T Bennett, Xianglei Chen, and Sean A Simone. 2018. "First-Generation Students: College Access, Persistence, and Postbachelor's Outcomes". Statistics in Brief NCES 2018421. <https://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=2018421>.

Cedefop. n.d. "Digital Competences – Self Assessment Grid". <https://www.reactivatejob.eu/multimedia/uploads/documents/DigitalCompetences-en.pdf>

Centrālā statistikas pārvalde. 2018. "Apsekojuma "Pieaugušo izglītība" rezultāti". Rīga. csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/izglitiba/meklet-tema/303-apsekojuma-pieauguso-izglitiba-rezultati-2018

- Centrālā statistikas pārvalde. 2019a. "Latvijas statistikas gadagrāmata. 2019". <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/ekonomika/ikp/meklet-tema/285-latvijas-statistikas-gadagramata-2018>
- Centrālā statistikas pārvalde. 2019b. "Bērni Latvijā". https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publication/2019-08/Nr_6_Berni_Latvija_2019_%2819_00%29_LV_EN_2.pdf
- Centrālā statistikas pārvalde. 2020a. "Number of births". <https://www.csb.gov.lv/en/statistics/statistics-by-theme/population/fertility/key-indicator/number-births>
- Centrālā statistikas pārvalde. 2020b. "Latvijas statistikas gadagrāmata". <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/ekonomika/ikp/meklet-tema/359-latvijas-statistikas-gadagramata-2019>
- Centrālā statistikas pārvalde. 2020c. "Izglītojamo skaits u.c. rādītāji pa izglītības līmeņiem". <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/izglitiba/galvenie-raditaji/izglitojamo-skaits-uc-raditaji-pa-izglitibas>
- Centrālā statistikas pārvalde. 2020d. "Centrālās statistikas pārvaldes datubāzes". http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__izgl__vispskolas/?tablelist=true&rxid=43a9a758-d8b6-4eed-87d4-aa557c1ce39b
- Centrālā statistikas pārvalde. 2020e. "Pamatskolu un vidusskolu beigušo turpmākā izglītība (%)". <http://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/izglitiba/tabulas/izg180/pamatskolu-un-vidusskolu-beiguso-turpmaka>
- Centrālā statistikas pārvalde. 2020f. "Iedzīvotāju īpatsvars, kas piedalījušies pieaugušo izglītībā, pēc dzimuma un vecuma grupām (%)". http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__izgl__ek_aktivitate__ikgad/NBG390.px/?rxid=43a9a758-d8b6-4eed-87d4-aa557c1ce39b
- Cerda-Navarro, Antoni, Jaume Sureda-Negre, and Rubén Comas-Forgas. 2017. "Recommendations for Confronting Vocational Education Dropout: A Literature Review". *Empirical Research in Vocational Education and Training* 9 (1). <https://doi.org/10.1186/s40461-017-0061-4>.
- Costin, Claudia. 2015. "Leveling the Playing Field from the Start: The Power of Early Childhood Development". World Bank. <https://blogs.worldbank.org/education/leveling-playing-field-start-power-early-childhood-development>
- Council of the European Union. 2009. "Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020)". [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN)
- Covay, Elizabeth, and William Carbonaro. 2010. "After the Bell: Participation in Extracurricular Activities, Classroom Behavior, and Academic Achievement". *Sociology of Education* 83 (1). 10.1177/0038040709356565.
- Cumming, Joy, Megan Tones, Chantelle Day, and Elizabeth Heck. 2018. "Enhancing Inclusive Education Through Teacher Education Reforms". In *Innovation and Accountability in Teacher Education*. Singapore: Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-13-2026-2_13.
- Deem, Rosemary. 1998. "'New Managerialism' and Higher Education: The Management of Performances and Cultures in Universities in the United Kingdom". *International Studies in Sociology of Education* 8 (1). <https://doi.org/10.1080/0962021980020014>.

Department for International Development. 2012. "National and International Assessments of Student Achievement (Guidance Note: A DFID Practice Paper)".

Dimova, Rositsa, Romyana Stoyanova, Stanislava Harizanova, Miglena Tarnovska, and Donka Keskinova. 2019. "Academic Staff Satisfaction with Their Work: A Cross-Sectional Study in a Medical University". *Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences* 7 (14): 2384–90. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2019.657>.

Dombrovskis, Valerij, Svetlana Guseva, and Vadims Murasovs. 2011. "Motivation to Work and the Syndrome of Professional Burn-out among Teachers in Latvia". *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, no. 29: 98–106. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.212>.

European Commission. 2001. "European Report on the Quality of School Education: Sixteen Quality Indicators". Luxembourg.

European Commission. 2015. "Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020)". [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215(02))

European Commission. 2017. "Council recommendation on tracking graduates". <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52017DC0249>

European Commission. 2018. "Access to Quality Education for Children with Special Educational Needs". Luxembourg. <https://doi.org/10.2767/440746>.

European Commission. 2019. "Education and Training Monitor 2019 - Latvia". *Education and Training Monitor*. Vol. 2. Luxembourg. <https://doi.org/10.2766/81709>.

European Commission/EACEA/Eurydice. 2019. "Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe: 2019 Edition. Eurydice Report". Luxembourg. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-102611557#>.

European Parliament and European Council. 2018. Regulation (EU) 2018/1724 of the European Parliament and of the Council of 2 October 2018 establishing a single digital gateway to provide access to information, to procedures and to assistance and problem-solving services and amending Regulation (EU) No 1024/2012. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.295.01.0001.01.ENG

Eurostat. n.d. "Individuals Who Have Basic or Above Basic Overall Digital Skills by Sex". https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=tepsr_sp410

Eurostat. n.d. "Adult Education Survey (AES)". <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/adult-education-survey>

Eurydice. 2017a. "Management and Other Education Staff". https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/management-and-other-education-staff-34_en

Eurydice. 2017b. "Organisation and Governance". https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-40_en.

Fils, Sara, and Mabel Sánchez-Barrioluengo. 2018. "Learning Mobility II: An Estimation of the Benchmark". Luxembourg. <https://doi.org/10.2760/477172>.

Foster, Monica. 2017. "Exploring the Impact of International Student Mobility on Cross-Cultural Learning Adaptation". In *Empowering 21st Century Learners Through Holistic and Enterprising Learning*, edited by Geok Bee Teh and Siew Chee Choy. Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-4241-6_16.

General Assembly of United Nations. 2015. "Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development". https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Glisic, Branko, and Daniele Inaudi. 2002. "Components of Structural Monitoring Process and Selection Of monitoring System".

Gooding, Yasan. 2001. "The Relationship between Parental Educational Level and Academic Success of College Freshmen". Retrospective Theses and Dissertations. Ames, IA. <https://lib.dr.iastate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1428&context=rtd>.

Gosparini, Paola, Luca Russo, Matteo Sirtori, and Camilla Valmarana. 2003. "The Monitoring and Evaluation Manual of the NGOs of the Forum Solint". Rome.

Guèvremont, Anne, Leanne Findlay, and Dafna Kohen. 2014. "Organized Extracurricular Activities: Are In-School and Out-of-School Activities Associated with Different Outcomes for Canadian Youth?" *Journal of School Health* 84 (5). <https://doi.org/10.1111/josh.12154>.

Guļevska, Dainuvīte. 2001. "Zinātnes un tehnoloģijas vārdnīca". Rīga: Norden AB.

Hauschildt, Kristina, Eva Maria Vögtle, and Christoph Gwosć. 2018. "Social and Economic Conditions of Student Life in Europe: Eurostudent VI 2016-2018 | Synopsis of Indicators". W. Bertelsmann Verlag GmbH & Co. KG. https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VI_Synopsis_of_Indicators.pdf.

Hehir, Thomas, Todd Grindal, Brian Freeman, Renee Lamoreau, Yolanda Borquaye, and Samantha Burke. 2016. "A Summary of the Evidence on Inclusive Education". São Paulo. https://alana.org.br/wp-content/uploads/2016/12/A_Summary_of_the_evidence_on_inclusive_education.pdf.

Higher Education Authority, and SOLAS. 2015. "National Employer Survey: Employers' Views on Irish Further and Higher Education Outcomes". <http://hea.ie/assets/uploads/2017/06/National-Employer-Survey.pdf>.

Hudson, Peter. 2012. "How Can Schools Support Beginning Teachers? A Call for Timely Induction and Mentoring for Effective Teaching". *Australian Journal of Teacher Education* 37 (7): 71–84. <https://doi.org/10.14221/ajte.2012v37n7.1>.

Iesaistīto pušu aptauja. Aptauja tika sagatavota skolēniem, vecākiem un pedagogiem vispārējās izglītības līmenī un tā norisinājās portālā E-klase (elektroniska skolvadības sistēma). Kopējais respondentu skaits – 548 skolēni, t.sk. 63 respondenti krievu valodā, 347 pedagogi, t.sk. 4 respondenti krievu valodā, 457 vecāki, t.sk. 52 respondenti krievu valodā.

Intervijas ar iesaistītajām pusēm. No 2019. gada 7. marta līdz 27. maijam norisinājās kopumā 18 daļēji strukturētas intervijas ar dažādām iesaistītajām pusēm

Izglītības kvalitātes valsts dienests. 2020. "Izglītības kvalitātes valsts dienesta būtiskākie 2019. gadā paveiktie un 2020. gadā plānotie darbi". <https://ikvd.gov.lv/izglitibas-kvalitates-valsts-dienesta-butiskakie-2019-gada-paveiktie-un-2020-gada-planotie-darbi/>

Izglītības likums. Latvijas Vēstnesis, 343/344, 17.11.1998. <https://likumi.lv/ta/id/50759>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2013. "Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam". Rīga. <http://www.lsa.lv/wp-content/uploads/2013/03/Izglitibasattistibaspamatnostadnes.pdf>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2014. "Iekļaujošā izglītība un speciālā izglītība". <https://www.izm.gov.lv/lv/izglitiba/vispareja-izglitiba/ieklausos-izglitiba-un-speciala-izglitiba>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2015. "Kas ir mūžizglītība". <http://www.muzizglitiba.lv/pieauguso-izglitiba/15>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2016a. "Speciālās izglītības attīstības centri". https://www.izm.gov.lv/images/izglitiba_visp/Specialas_izglitibas_centri-_100120.pdf.

Izglītības un zinātnes ministrija. 2016b. "Projekts "Dalība starptautiskos izglītības pētījumos"". <https://izm.gov.lv/lv/fondi/es-strukturfondi/izm-istenojamie-projekti/projekts-daliba-starptautiskos-izglitibas-petijumos>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2017. "Optimālā vispārējās izglītības iestāžu tīkla modeļa izveide Latvijā". <https://www.izm.gov.lv/lv/petijumi-0>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2018. "VIIS attīstība – izglītības monitoringa sistēma. Detalizētais projekta apraksts". <https://drive.google.com/file/d/16UqmCl8Cous3xV9XzJTknhTCdN4sp3iF/view>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2019a. "Informatīvais ziņojums "Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.–2020.gadam īstenošanas 2014.-2017.gadā starpposma novērtējumu"". Rīga. <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40468938>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2019b. "Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2018.gadā: Galvenie statistikas dati". https://www.izm.gov.lv/images/statistika/augst_izgl/Augstakas_izglitibas_LV_parskats_2018.pdf.

Izglītības un zinātnes ministrija. 2019c. "Pedagogu algas minimālo likmi no 1.septembra paaugstinās līdz 750 eiro". <https://izm.gov.lv/lv/aktualitates/3541-pedagogu-algas-minimalo-likmi-no-1-septembra-paaugstinas-lidz-750-eiro>

Izglītības un zinātnes ministrija. 2020. "Atklāta konkursa "Pētījums risku identificēšanas sistēmas izstrādei un ieviešanai" nolikums". <https://www.eis.gov.lv/EKEIS/Supplier/Procurement/42519>

Izglītības un zinātnes ministrija. n.d. "Profesionālās ievirzes sporta izglītības iestāžu dati". <https://www.izm.gov.lv/lv/nozares/sports/profesionalas-ievirzes-sporta-izglitibas-iestazu-dati>

Jackson, Kirabo C. 2018. "Does School Spending Matter? The New Literature On An Old Question". 25368. NBER Working Paper. Cambridge, MA. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w25368/w25368.pdf.

Janke, Stefan, Selma C. Rudert, Tamara Marksteiner, and Oliver Dickhäuser. 2017. "Knowing One's Place: Parental Educational Background Influences Social Identification With Academia, Test Anxiety, and Satisfaction with Studying at University". *Frontiers in Psychology* 8 (AUG). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01326>.

Jaunzeme, Inta. 2020. "Augstskolu monitoringa rezultāti – kāda ir izglītības un darba tirgus reālā sasaiste". Izglītības un zinātnes ministrijas prezentācija. https://www.rtu.lv/writable/public_files/RTU_inta_jaunzeme.pdf

Jenkins, Andrew, Anna Vignoles, Alison Wolf, and Fernando Galindo-Rueda. 2003. "The Determinants and Labour Market Effects of Lifelong Learning". *Applied Economics* 35 (16). <https://doi.org/10.1080/0003684032000155445>.

Kaiser, Franciscus. 2003. "System-Level Indicators for Higher/Tertiary Education: Some Notes on Requirements and Use". *System-Level and Strategic Indicators for Monitoring Higher Education in the Twenty-First Century*, 31–35.

Kalniņa, Dace, Dolorosa Lepere, Māra Vilciņa, Irēna Maskaljonoka, Inga Auziņa, Dzintra Zemtūre, Aija Caune, et al. 2012. "Interesu izglītība Latvijā un interešu izglītības iestāžu loma". Rīga. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.3666.6965>.

Kalniņa, Dace. 2018. "Interesu izglītība Latvijā. Nacionālā enciklopēdija". <https://enciklopedija.lv/skirklis/5311-intere%C5%A1u-izgl%C4%ABt%C4%ABba-Latvij%C4%81->

King, Holly. 2019. "Early Childhood Assessment". <https://www.advanc-ed.org/source/early-childhood-assessment2>.

Kools, Marco, and Loise Stoll. 2016. "What Makes a Learning Organisation?" OECD Education Working Papers, No. 137. Paris.

Krasnopjorovs, Oļegs. 2017. "Kāpēc mācību sasniegumi dažādās Latvijas skolās ir tik atšķirīgi?" Rīga. https://www.bank.lv/images/stories/pielikumi/publikacijas/petijumi/p_3-2017_lv.pdf.

Kunda, Ilona, Baiba Tjarve un Gints Klāsons. 2018. "Kultūrizglītība Latvijā: pieejamība, pieprasījums, kvalitāte". Rīga. https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/petijumi/Kulturizglitibas_petijums_2_karta_2018.pdf.

Kyui, Natalia. 2010. "Influence of Family Background on Tertiary Education Choices: Evidence from Tuition Policy Changes". http://conference.iza.org/conference_files/worldb2011/kyui_n4963.pdf.

Lange, Elisabeth A., Donna M. Chovanec, and Trudy Cardinal. 2015. "Wounded Educatees: Symbolic Violence, Educational Justice, and Re-Engagement of Low-Income Adults". The Canadian Journal for the Study of Adult Education/ La Revue Canadienne Pour l'étude de l'éducation Des Adultes 83 (104). https://www.researchgate.net/publication/279942259_Wounded_Learners_Symbolic_Violence_Educational_Justice_and_Re-Engagement_of_Low-Income_Adults.

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība. 2019. "Par cienīgu darbu augstākās izglītības iestāžu mācībspēkiem Latvijā". Rīga.

Latvijas Republikas Saeima. 2010. "Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam". https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_6.pdf

Latvijas Republikas Saeima. 2020. "Iekļaujošā izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām Latvijā: Pētījuma gala ziņojums". Rīga. https://www.saeima.lv/petijumi/ieklausos_izglitiba_berniem_spec_vajadzibam_Latvija.pdf

Lāce, Agnese. 2018. "Development of Digital Skills – The Road to a More Inclusive and Diverse Labour Market". http://providus.lv/article_files/3448/original/Policy_brief_21032018_FINAL.pdf?1521632509.

Leisyte, Liudvika, Don F. Westerheijden, Elisabeth Epping, Marike Faber, and Egbert de Weert. 2014. "Stakeholders and Quality Assurance in Higher Education". In Drivers and Barriers to Achieving Quality in Higher Education, edited by H. Eggins, 83–97. Rotterdam: SensePublishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6209-494-9_7.

Lindgren, Ulla. 2005. "Experiences of Beginning Teachers in a School-based Mentoring Program in Sweden". Educational Studies 31 (3): 251–63. <https://doi.org/10.1080/03055690500236290>.

Long, Cindy. 2019. "How Higher Salaries Could Save the Teaching Profession". NEA Today. <http://neatoday.org/2019/10/22/how-higher-teacher-pay-could-save-the-profession/>

Maktabi, Hooshang, and Abdolreza Pazhakh. 2009. "Recognition of Elements in Research Results Commercialization and Prioritizing Them Using AHP Technique". https://www.academia.edu/7211824/RECOGNITION_OF_ELEMENTS_IN_RESEARCH_RESULTS_COMMERCIALIZATION_AND_PRIORITIZING_THEM_USING_AHP_TECHNIQUE.

Manyijka, James, Michael Chui, Jacques Bughin, Katy George, Paul Willmott, and Martin Dewhurst. 2017. "A Future That Works: Automation, Employment, And Productivity". McKinsey Global Institution, no. January: 1–28. https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured_insights/Digital_Disruption/Harnessing_automation_for_a_future_that_works/MGI-A-future-that-works-Executive-summary.ashx.

McCabe, Allyssa, and Pamela Rosenthal Rollins. 1994. "Assessment of Preschool Narrative Skills". *American Journal of Speech-Language Pathology* 3 (1). <https://doi.org/10.1044/1058-0360.0301.45>.

Mieghem, Aster Van, Karine Verschueren, Katja Petry, and Elke Struyf. 2020. "An Analysis of Research on Inclusive Education: A Systematic Search and Meta Review". *International Journal of Inclusive Education* 24 (6): 675–89. <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1482012>.

Ministru kabineta 2000. gada 27. jūnija noteikumi Nr. 211 "Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu". *Latvijas Vēstnesis*, 244/246, 30.06.2000. <https://likumi.lv/ta/id/8533/redakcijas-datums/2020/09/01>

Ministru kabineta 2013. gada 19. marta noteikumi Nr. 144 "Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība". *Latvijas Vēstnesis*, 58, 22.03.2013. <https://likumi.lv/ta/id/255589>

Ministru kabineta 2016. gada 20. decembra noteikumi Nr. 831 "Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru, citu izglītības likumā noteiktu institūciju, vispārējās un profesionālās izglītības programmu akreditācijas un izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas kārtība". *Latvijas Vēstnesis*, 250, 22.12.2016. <https://likumi.lv/ta/id/287602/redakcijas-datums/2018/09/21>

Ministru kabineta 2016. gada 26. aprīļa noteikumi Nr. 262 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt profesionālās izglītības atbilstību Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūrai" īstenošanas noteikumi". *Latvijas Vēstnesis*, 85, 03.05.2016. <https://likumi.lv/ta/id/281890>

Ministru kabineta 2016. gada 5. maija rīkojums Nr. 287 "Par Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.–2020. gadam". *Latvijas Vēstnesis*, 89, 10.05.2016. <https://likumi.lv/ta/id/281992>

Ministru kabineta 2017. gada 22. augusta noteikumi Nr. 501 "Pedagogu profesionālās darbības kvalitātes novērtēšanas organizēšanas kārtība". *Latvijas Vēstnesis*, 173, 31.08.2017. <https://likumi.lv/ta/id/293176>

Ministru kabineta 2018. gada 11. septembra noteikumi Nr. 569 "Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību". *Latvijas Vēstnesis*, 182, 13.09.2018. <https://likumi.lv/ta/id/301572/redakcijas-datums/2018/09/14>

Ministru kabineta 2019. gada 25. jūnija noteikumi Nr. 276 "Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi". *Latvijas Vēstnesis*, 129, 28.06.2019. <https://likumi.lv/ta/id/307796>

Ministry of Economics. 2018. "Informative Report on Medium and Long-Term Labour Market Forecasts".

Namsone, D., Oliņa Z., France I., Čakāne L., Pestovs P., Bērtule D., Volkinšteine J., Lāce G., Dudareva I., Logins J. un Butkēviča A. 2018. "Mācīšanās Lietpratībai". Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. <https://doi.org/10.22364/ml.2018>.

Nĩgale, Imanta, Mārĩte Seile, and Jānis Strods. 2018. "Evidence-Driven School Improvement". *Edurio*.

Nĩmante, Dita, and Nellija Repina. 2019. "Access to Interest-Related Education in Latvia for Children and Young People: Parents' Perspective". <https://doi.org/10.22364/htqe.2019.15>.

Nusche, Deborah, Lorna Earl, William Maxwell, and Claire Shewbridge. 2011. "OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Norway". Paris. <http://www.oecd.org/education/school/48632032.pdf>.

Nusche, Deborah, Dany Laveault, John MacBeath, and Paulo Santiago. 2011. "OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: New Zealand". Paris. <http://www.oecd.org/education/school/49681441.pdf>.

Nusche, Deborah, Gábor Halász, Janet Looney, Paulo Santiago, and Claire Shewbridge. 2012. "OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Sweden". Paris. <http://www.oecd.org/education/school/47169533.pdf>.

Nusche, Deborah, Henry Braun, Gábor Halász, and Paulo Santiago. 2014. "OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Netherlands. Main Conclusions." Paris. http://www.oecd.org/education/school/OECD_Evaluation_Assessment_Review_Netherlands_Main_Conclusions.pdf.

OECD. 2009a. "Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS Executive Summary". <https://www.oecd.org/berlin/43024880.pdf>.

OECD. 2009b. "Equally Prepared for Life? How 15-Years-Old Boys and Girls Perform in School". Paris. <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/42843625.pdf>.

OECD. 2010. "PISA 2009 Results: Overcoming Social Background - Equity in Learning Opportunities and Outcomes (Volume II)". Vol. II. Paris.

OECD. 2012a. "Equity and Quality in Education. Supporting Disadvantaged Educatees and Schools". Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264130852-en>.

OECD. 2012b. "Quality Framework and Guidelines for OECD Statistical Activities". [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=std/qfs\(2011\)1&doclanguage=en](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=std/qfs(2011)1&doclanguage=en).

OECD. 2013. "Synergies for Better Learning: An International Perspective on Evaluation and Assessment". Reviews of Evaluation and Assessment in Education Synergies. Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264190658-9-en>.

OECD. 2014a. "PISA in Focus: Does Homework Perpetuate Inequities in Education?" <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jxrhqhtx2xt-n.pdf?expires=1581588099&id=id&accname=guest&checksum=FE8D50A8C70E84B4D78436E59CF304C2>.

OECD. 2014b. "Teacher Remuneration in Latvia: An OECD Perspective". www.oecd.org/edu/policyadvice.htm.

OECD. 2016a. "Education in Latvia". Reviews of National Policies for Education. Paris. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1787/9789264250628-en>.

OECD. 2016b. "Global Competency for an Inclusive World". Paris. <http://globalcitizen.nctu.edu.tw/wp-content/uploads/2016/12/2.-Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>.

OECD. 2017. "Responsive School Systems: Connecting Facilities, Sectors and Programmes for Student". Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264306707-en>.

OECD. 2018a. "Education at a Glance 2018: Latvia". Paris. <https://doi.org/10.1787/eag-2018-56-en>.

OECD. 2018b. "Improving Learning Spaces Together: OECD School Survey". <http://www.oecd.org/education/OECD-School-User-Survey-2018.pdf>.

OECD. 2018c. "OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics 2018". OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics 2018. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264304444-en>.

OECD. 2018d. "Teaching and Learning International Survey (TALIS) 2018 Conceptual Framework". 187. Paris. www.oecd.org/edu/workingpapers.

OECD. 2019a. "Education at a Glance 2019: OECD Indicators". Paris. <https://doi.org/10.1787/f6dc8198-es>.

OECD. 2019b. "OECD Skills Strategy Latvia: Assessment and Recommendations". Paris.

OECD. 2019c. "Programme for International Student Assessment (PISA) Results from PISA 2018". Paris.

OECD. 2019d. "TALIS 2018 Results (Volume I): Pedagogues and School Leaders as Lifelong Educatees". Paris.

OECD. 2019e. "Latvia in Education Policy Outlook 2019: Working Together to Help Educatees Achieve their Potential". https://www.oecd-ilibrary.org/sites/2b8ad56e-en/1/2/8/19/index.html?itemId=/content/publication/2b8ad56e-en&_csp_=6d1f20beef1d6dab8c7d7bbdf58d1d79&itemIGO=oecd&itemContentType=book

OECD. 2019f. "Latvia in PISA 2018 Results. Volume I-II. Paris: OECD Publishing". https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_LVA.pdf

OECD. n.d. "Education GPS, Country profile, Latvia". <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primaryCountry=LVA>

OECD. n.d. "OECD Teaching and Learning International Survey (TALIS): Teacher Questionnaire". <http://www.oecd.org/education/school/47788250.pdf>.

OECD. n.d. "Adult education level." <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm>

OFSTED. 2019. "Teacher Well-Being at Work in Schools and Further Education Providers". https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/819314/Teacher_well-being_report_110719F.pdf.

Ontario Institute of Education Leadership. 2013. "The Ontario Leadership Framework 2013". https://www.education-leadership-ontario.ca/application/files/8814/9452/4183/Ontario_Leadership_Framework_OLF.pdf.

Owens, Linda K. 2002. "Introduction to Survey Research Design." https://www.researchgate.net/publication/253282490_INTRODUCTION_TO_SURVEY_RESEARCH_DESIGN

Paula, Līga, and Ilze Priževote. 2019. "The Status of the Teaching Profession in Latvia: Views of the Teachers. Problems of Education in the 21st Century." 77 (1): 126–41. <https://doi.org/10.33225/PEC/19.77.126>.

Pont, Beatriz, Deborah Nusche, and Hunter Moorman. 2008. "Improving School Leadership. Volume 1: Policy and Practice". Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264082915-et>.

Profesionālās izglītības likums. Latvijas Vēstnesis, 213/215, 30.06.1999. <https://likumi.lv/ta/id/20244>

Rockoff, Jonah E., Brian A. Jacob, Thomas J. Kane, and Douglas O. Staiger. 2008. "Can You Recognize an Effective Teacher When You Recruit One?" 14485. NBER Working Paper. Cambridge, MA. <http://www.dartmouth.edu/~dstaiger/Papers/w14485.pdf>.

Rozenfelde, Marite. 2016. "A Student with Special Educational Needs in Latvian Educational Institutions – in Theory and Practice". Vol. 19. <https://doi.org/10.12775/spi.2016.4.010>.

Santiago, Paulo, Alison Gilmore, Deborah Nusche, and Pamela Sammons. 2012. "OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Portugal".

Santiago, Paulo, Anthony Levitas, Péter Radó, and Claire Shewbridge. 2016. "OECD Reviews of School Resources: Estonia". Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264251731-en>.

Scheerens, Jaap. 2000. "Improving School Effectiveness". Fundamentals of Educational Planning. Paris. <https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/5154343/Improving-122424e.pdf>.

Scheerens, Jaap, Melanie Ehren, Peter Slegers, and Renske De Leeuw. 2012. "OECD Review on Evaluation and Assessment Frameworks for Improving School Outcomes: Country Background Report for the Netherlands". www.oecd.org/edu/evaluationpolicy.

Scheerens, Jaap. 2013. "What Is Effective Schooling? A Review of Current Thought and Practice".

Scherman, Vanessa, Roel J. Bosker, and Sarah J. Howie. 2017. "Monitoring the Quality of Education in Schools: Examples of Feedback into Systems from Developed and Emerging Economies". Rotterdam. <https://doi.org/10.1007/978-94-6300-453-4>.

Schwartz, Robert B., Judy Wurtzel, and Lynn Olson. 2007. "Attracting and Retaining Teachers". OECD Observer No. 261. https://oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/2235/Attracting_and_retaining_teachers.html.

Shapiro, Janet. 2003. "Monitoring and Evaluation". Washington, DC.

Shulruf, Boaz. 2010. "Do Extra-Curricular Activities in Schools Improve Educational Outcomes? A Critical Review and Meta-Analysis of the Literature". International Review of Education 56 (5–6). <https://doi.org/10.1007/s11159-010-9180-x>.

SIGMA. 2018. "Toolkit for the Preparation, Implementation, Monitoring, Reporting and Evaluation of Public Administration Reform and Sector Strategies: Guidance for SIGMA Partners". SIGMA Papers.

Skola2030. n.d. "Caurviju prasmes." <https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/merki-skolenam/caurviju-prasmes>

Skov, Anders. 2016. "What is Digital Competence? The Digital Competence Wheel." <https://digital-competence.eu/front/what-is-digital-competence/>

Slunge, Daniel, Olof Drakenberg, Anders Ekbohm, Maria Göthberg, Åsa Knaggård, and Ullrika Sahlin. 2017. "Stakeholder Interaction in Research Processes – A Guide for Researchers and Research Groups". Gothenburg. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.28518.22080>.

Smith, Deborah Deutsch, and Naomi Chowdhuri Tyler. 2011. "Effective Inclusive Education: Equipping Education Professionals with Necessary Skills and Knowledge". Prospects 41 (3). <https://doi.org/10.1007/s11125-011-9207-5>.

Thatcher, Derek L. 2017. "Industry & Employer Survey". Newark.

UNESCO International Institute for Education Planning. 2019. "Developing a monitoring framework". <https://learningportal.iiep.unesco.org/en/assue-briefs/monitor-learning/developing-a-monitoring-framework-0>

UNESCO. 2017a. "Ensure quality education for all. Sustainable Development Goals 4. Ten targets." <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259784/PDF/259784eng.pdf.multi.page=1&zoom=auto,-45,2096>

UNESCO. 2017b "Global Indicators". <http://tcg.uis.unesco.org/global-indicators/>

UNESCO. 2018. "Meet the SDG 4 Data: Preparing Children for Education". <http://uis.unesco.org/en/blog/meet-sdg-4-data-preparing-children-education>

UNESCO. 2019a. "Behind the Numbers: Ending School Violence and Bullying". Sustainable Development Goals: Education 2030. Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366483>.

UNESCO. 2019b. "Vardarbības mazināšanai skolās nepieciešama efektīva uzraudzība, neatstājot to tikai pedagogu ziņā". <http://www.unesco.lv/lv/izglitiba/vardarbibas-mazinasanai-skolas-nepieciešama-efektiva-uzraudziba-neatstajot-to-tikai-pedagogu-zina/>

United Nations. 2016a. "Indicator 4.3.1: Participation rate of youth and adults in formal and non-formal education and training in the previous 12 months, by sex". <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-04-03-01.pdf>

United Nations. 2016b. "Indicator 4.5.1: Parity indices (female/male, rural/urban, bottom/top wealth quintile and others such as disability status, indigenous peoples and conflict-affected, as data become available) for all education indicators on this list that can be disaggregated". <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-04-05-01.pdf>

United Nations. 2017a. "Indicator 4.6.1: Proportion of population in a given age group achieving at least a fixed level of proficiency in functional (a) literacy and (b) numeracy skills, by sex". <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-04-06-01.pdf>

United Nations. 2017b. "Indicator 4.b.1: Volume of official development assistance flows for scholarships by sector and type of study". <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-04-0B-01.pdf>

United Nations. 2019. "Indicator: 4.7.1 Extent to which (i) global citizenship education and (ii) education for sustainable development, including gender equality and human rights, are mainstreamed at all levels in (a) national education policies; (b) curricula; (c) pedagogue education; and (d) educatee assessment". <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-04-07-01.pdf>

United Nations. 2020. "Indicator 4.4.1: Proportion of youth and adults with information and communications technology (ICT) skills, by type of skill." <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-04-04-01.pdf>

University of Pennsylvania. 2011. "University of Pennsylvania Faculty Survey". [https://www.upenn.edu/ir/surveys/Faculty/IR&A/Faculty Survey 2015 Instrument.pdf](https://www.upenn.edu/ir/surveys/Faculty/IR&A/Faculty%20Survey%202015/Instrument.pdf).

Valsts izglītības satura centrs. 2017. "Iespējamais sadarbības mehānisms agrīnai speciālo vajadzību noteikšanai. Metodiskie norādījumi". https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/iesp_sadarb_mehanisms.pdf

Valsts izglītības satura centrs. 2020. "Valsts pārbaudes darbi 2018./2019. m.g. (oficiālā statistika un rezultātu raksturojums)". <https://www.visc.gov.lv/lv/20182019-macibu-gada-uzdevumi>

Valsts kontrole. 2018. "Kā organizē un apmaksā pedagogu darbu Latvijā". Rīga. https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/uploads/reviziju-zinojumi/2018/2.4.1-6_2018/12_10_2018_zin%CC%A7ojums_publicos%CC%8Canai.pdf

Vegas, Emiliana, and Chelsea Coffin. 2015. "When Education Expenditure Matters: An Empirical Analysis of Recent International Data". *Comparative Education Review* 59 (2). <https://doi.org/10.1086/680324>.

Vispārējās izglītības likums. Latvijas Vēstnesis, 213/215, 30.06.1999. <https://likumi.lv/ta/id/20243>

World Bank. 2014. "Systems Approach for Better Education Results (SABER) Annual Report 2014: Strengthening Education Systems to Achieve Learning for All". Washington, D.C. <http://documents.worldbank.org/curated/en/133961468306883460/Systems-Approach-for-Better-Education-Results-SABER-annual-report-2014-strengthening-education-systems-to-achieve-learning-for-all>.

World Bank. 2017. "School enrollment, primary (% net) – Latvia". <https://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.NENR?end=2017&locations=LV&start=1999&view=chart&year=2012>

SAĪSINĀJUMI

AI	Augstākā izglītība
AIC	Akadēmiskās informācijas centrs
AII	Augstākās izglītības iestāde
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
IAM	Apvienoto Nāciju Organizācija Ilgtspējīgas attīstības mērķi
CHEPS	Augstākās izglītības politikas pētījumu centrs
Civitta	SIA "Civitta Latvija" un UAB "Civitta"
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
CSDD	Ceļu satiksmes drošības direkciju
D	Izglītības iestādes dibinātājs
EKK	Ekonomiskās klasifikācijas kods
EQAVET	Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūra profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā
ES	Eiropas Savienība
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
OECD INES	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Izglītības sistēmu rādītāji
OECD PISA	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskā izglītojamo novērtēšanas programma
OECD PIAAC	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskā pieaugušo kompetenču novērtējuma programma
OECD SCDH	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Zinātņu doktoru karjeras apsekojums
OECD TALIS	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskais mācību vides pētījums
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ET 2020	ES pārskats "Stratēģiskās struktūras Eiropas sadarbībai izglītībā un mācībās"
IAP	Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam
IEA PIRLS	Starptautiskās izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācijas Starptautiskās lasītprasmes novērtēšanas pētījums
IEA TIMSS	Starptautiskās izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācijas Starptautiskais matemātikas un dabaszinību izglītības attīstības tendenču pētījums
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
IT	Informāciju tehnoloģiju
II	Izglītības iestāde
Intl	Interesešu izglītība

IZM	Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija
MS	Microsoft Corporation
N	Skaits
N / A	Nav attiecināms
NB	Nota Bene
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
PI	Pieaugušo izglītība
PIA	Profesionālā izglītība un apmācība
PII	Profesionālās ievirzes izglītība
Profi	Profesionālā izglītība
S	Izglītības sistēma
SAP BO BI	SAP BusinessObjects Intelligence
SM	Stratēģiskais mērķis
SP	Studiju programma
STEM	Zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika
SV	Studiju virziens
UNESCO	Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VI	Vispārējā izglītība
VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
VISC	Valsts izglītības satura centrs

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS. EIROPAS SAVIENĪBAS PROJEKTOS IZSTRĀDĀTIE KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS INSTRUMENTI

Eiropas Savienības finansētajiem projektiem ir būtiska ietekme uz izglītības sistēmas attīstību Latvijā, ieskaitot izglītības kvalitātes novērtēšanas procesus. Pārskats par svarīgākajiem pēdējos gados īstenotajiem ES projektiem tabulā zemāk (36. tabula).

36. TABULA. PĀRSKATS PAR ES PROJEKTIEM UN TO IEGULDĪJUMU IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒJUMĀ

PROJEKTS	PROJEKTA APRAKSTS, IZSTRĀDĀTIE UN PILNVEIDOTIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESI / DATI
Nr. 8.3.6.1. / 16 / I / 001 "Dalība starptautiskajos izglītības pētījumos"	No 2016. līdz 2023.gadam IZM plāno piedalīties šādos starptautiskos pētījumos: • OECD PISA; • OECD PIAAC; • OECD TALIS; • OECD INES; • OECD SCDH; • IEA PIRLS; • IEA TIMSS. Dalība šajos starptautiskajos pētījumos sniedz plašu ieskatu un datus dažādos ar izglītības kvalitāti saistītos jautājumos, piemēram, izglītojamo sasniegumu novērtēšanā, izglītības sistēmas rādītāju identificēšanā, mācību vides analīzē, doktora grāda ieguvēju karjeras attīstībā, augstākās izglītības iestāžu un vadības modeļu efektivitātes pārvaldībā. Turklāt tas sniedz iespēju veikt starptautiski salīdzinošu analīzi, kas palīdz virzīt jaunas politikas iniciatīvas un reformas.
Nr. 2.2.1.1. / 17 / I / 019 "VIIS attīstība – izglītības monitoringa sistēma"	Projekts nodrošinās tehniskos risinājumus datu apkopošanai un uzkrāšanai par izglītības kvalitāti. Apvienojumā ar izstrādāto izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, tas veicinās informācijas pieejamību dažādu sabiedrības grupu vajadzībām un vadīs lēmumu pieņemšanas procesu.
Nr. 8.3.2.2 / 16 / I / 001 "Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai"	Projekta mērķis ir izveidot atbalsta sistēmu individuālo kompetenču attīstībai. Paredzams, ka mācību individualizācija uzlabos izglītojamo kompetences un mācību sasniegumus. Projekts sniegs datus par izveidotās atbalsta sistēmas novērtēšanu.
Nr. 8.3.2.1 / 16 / I / 002 "Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai."	Projekta mērķis ir veicināt vispārējās izglītības iestāžu izglītojamo individuālo kompetenču un talantu attīstību, nodrošinot nacionāla un starptautiska mēroga atbalsta pasākumu kopumu. Projekta ietvaros tiek nodrošināts atbalsts gan pedagogiem individuālās pieejas ieviešanā, gan izglītojamo dalībai reģionāla, nacionāla un starptautiska līmeņa konkursos, praktiskas ievirzes pasākumos,

PROJEKTS	PROJEKTA APRAKSTS, IZSTRĀDĀTIE UN PILNVEIDOTIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESI / DATI
	olimpiādēs, lai pilnveidotu viņu pētnieciskās kompetences, spējas un talantus.
Nr. 8.3.4.0 / 16 / I / 001 “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai”	Projekts ir vērsts uz priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku identificēšanu un risinājumiem, lai šādus gadījumus novērstu. Galvenā uzmanība tiek pievērsta ilgtspējīga visaptveroša mehānisma izveidošanai, lai nodrošinātu savlaicīgu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku noteikšanu, sniegtu atbalstu attiecīgajiem izglītojamiem un veidotu iekļaujošu mācību vidi. Projekts sniegs ieskatu, kā novērtēt šādas intervences darbības, kā arī datus par izglītojamiem ar priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku un izglītojamiem, kuriem sniegts atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku novēršanai.
Nr. 8.3.5.0 / 16 / I / 001 “Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs”	Gatavošanās nākotnes karjeras un izglītojamo spēja to izvēlēties atbilstoši savām spējām un interesēm, ir svarīgs izglītības sistēmas mērķis. Šī mērķa sasniegšanai ir svarīga pieeja karjeras atbalsta pasākumiem, konsultācijām un to kvalitāte. Projektā tiek sniegts atbalsts profesionālo iemaņu konkursu organizēšanai profesionālajā izglītībā, kā arī nodrošināta izglītojamo profesionālo kompetenču un zināšanu attīstība. Tāpat tas ir svarīgs faktors izglītojamo karjeras attīstības veicināšanā. Projekts palīdz papildināt datu kopas ar informāciju par atbalstu izglītojamajiem, viņu sasniegumiem prasmju konkursos, u.c. līdzīgās aktivitātēs.
Nr. 8.4.1.0 / 16 / I / 001 “Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide”	Dalība mūžizglītībā veicina pilsoņu spēju pielāgoties mainīgajām darba tirgus prasībām un nodrošināt labāku konkurētspēju darba tirgū. Šis mērķis tiks sasniegts, atbalstot pieaugušo izglītības programmu apguvi un karjeras konsultāciju pakalpojumus, it īpaši cilvēkiem, kuriem draud sociālā atstumtība. Projekts sniegs ieguldījumu datu par pieaugušo izglītību uzlabošanā, kas šobrīd ir izklaidēti un nepietiekami.
Nr. 8.5.2.0 / 16 / I / 001 “Nozaru kvalifikācijas sistēmas pilnveide profesionālās izglītības attīstībai un kvalitātes nodrošināšanai”	Projekta tiešais mērķis ir izstrādāt mainīgajām darba tirgus prasībām atbilstošu profesionālās izglītības saturu un nodrošināt profesionālās izglītības atbilstību Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūrai. Projekta ietvaros paredzēts pilnveidot nozaru kvalifikācijas struktūras, izstrādāt profesiju standartus, profesionālās kvalifikācijas prasības, profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturu, modulārās profesionālās izglītības programmas, kā arī iegādāties mācību līdzekļus. Projekta ieviešanas rezultātā tiek papildināts mācību process un veicināta profesionālās izglītības atbilstība mainīgajām darba tirgus prasībām. Izmaiņas projektā ieviestajā mācību saturā ir plašas un ietekmē vairākas izglītības kvalitātes kategorijas, tostarp sniedzot potenciālus ievaddatus atsevišķām kategorijām.
Nr. 8.5.3.0 / 16 / I / 001 “Nodrošināt profesionālās izglītības iestāžu efektīvu pārvaldību un iesaistītā personāla profesionālās kompetences pilnveidi”	Efektīva izglītības iestāžu vadība un izglītības personāla kompetence ir svarīgi izglītības kvalitātes nodrošināšanas aspekti, kas atspoguļoti izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pamatkategorijās Kvalitatīvas mācības un Laba pārvaldība. Projekts sniedz iespēju papildināt datus par personāla profesionālās kompetences pilnveidi, kas saistās arī iepriekš minētajām izglītības kvalitātes kategorijām.

PROJEKTS	PROJEKTA APRAKSTS, IZSTRĀDĀTIE UN PILNVEIDOTIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROCESI / DATI
Nr. 8.3.1.1 / 16 / I / 002 "Kompetenču pieeja mācību saturā"	Projekts paredz vispārējās izglītības satura attīstību, aprobāciju un ieviešanu, lai nodrošinātu uzlabotu pieeju mācīšanai, kā rezultātā tiktu iegūtas zināšanas, prasmes un attieksmes, kas nepieciešamas 21. gadsimta izaicinājumu risināšanai, piemēram, spējai pielāgoties strauji mainīgajām tehnoloģijām, kā arī ekonomiskajai, politiskajai, sociālajai un kultūras videi. Izmaiņas projektā ieviestajā mācību programmā ir plašas un ietekmē vairākas izglītības kvalitātes kategorijas, kā arī papildina esošo izpratni par izglītības kvalitāti, kas atspoguļoja izstrādātajā izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ietvarā.
Nr. 8.2.4.0 / 15 / 001 "Atbalsts EQAR aģentūrai izvirzīto prasību izpildei"	Projekts sniedz atbalstu AIC, lai izpildītu prasības kļūšanai par Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistra (EQAR) locekli. Projektam īstenošanas rezultātā Latvijas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma funkcionēs atbilstoši Eiropas Standartam un vadlīnijām kvalitātes nodrošināšanai. Tā rezultātā paredzēts nodrošināt Eiropas augstākās izglītības telpā konkurētspējīgu izglītību.
Nr. 8.5.1.0. / 16 / I / 001 "Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā"	Projekts sniedz atbalstu uzņēmējiem, kuri īsteno darba vidē balstītas mācības un nodrošina praksi profesionālajā izglītībā. Darba vidē balstītas mācības un prakses nodrošina izglītojamajiem darba tirgū nepieciešamo prasmju un kompetenču apguvi, kas veicina veiksmīgāku integrāciju darba tirgū. Projekts sniedz ieguldījumu esošā izglītības kvalitātes novērtēšanas procesā, nodrošina informāciju par šajā procesā iesaistītajiem izglītojamiem un palīdz novērtēt darba vidē balstītas izglītības ieviešanas apjomu un panākumus.
Eiropas Komisijas Erasmus+ programmas Action Grant 2016 – Support to the European Quality Assurance in Vocational Education and Training National Reference Points (EQAVET NRP) ietvaros, projekts Nr. 574298-EPP-1-2016-1LV-EPPKA3-EQAVET-NRP.	Projektā apskatīta vispārējās profesionālās izglītības kvalitāte. Šī projekta ietvaros tiek īstenota Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras koordinēšana un ieviešana profesionālajā izglītībā valsts līmenī. EQAVET rādītāji ir integrēti izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā, nodrošinot vispārpieņemtu perspektīvu izglītības kvalitātes novērtēšanai profesionālajā izglītībā.

Avots: autori

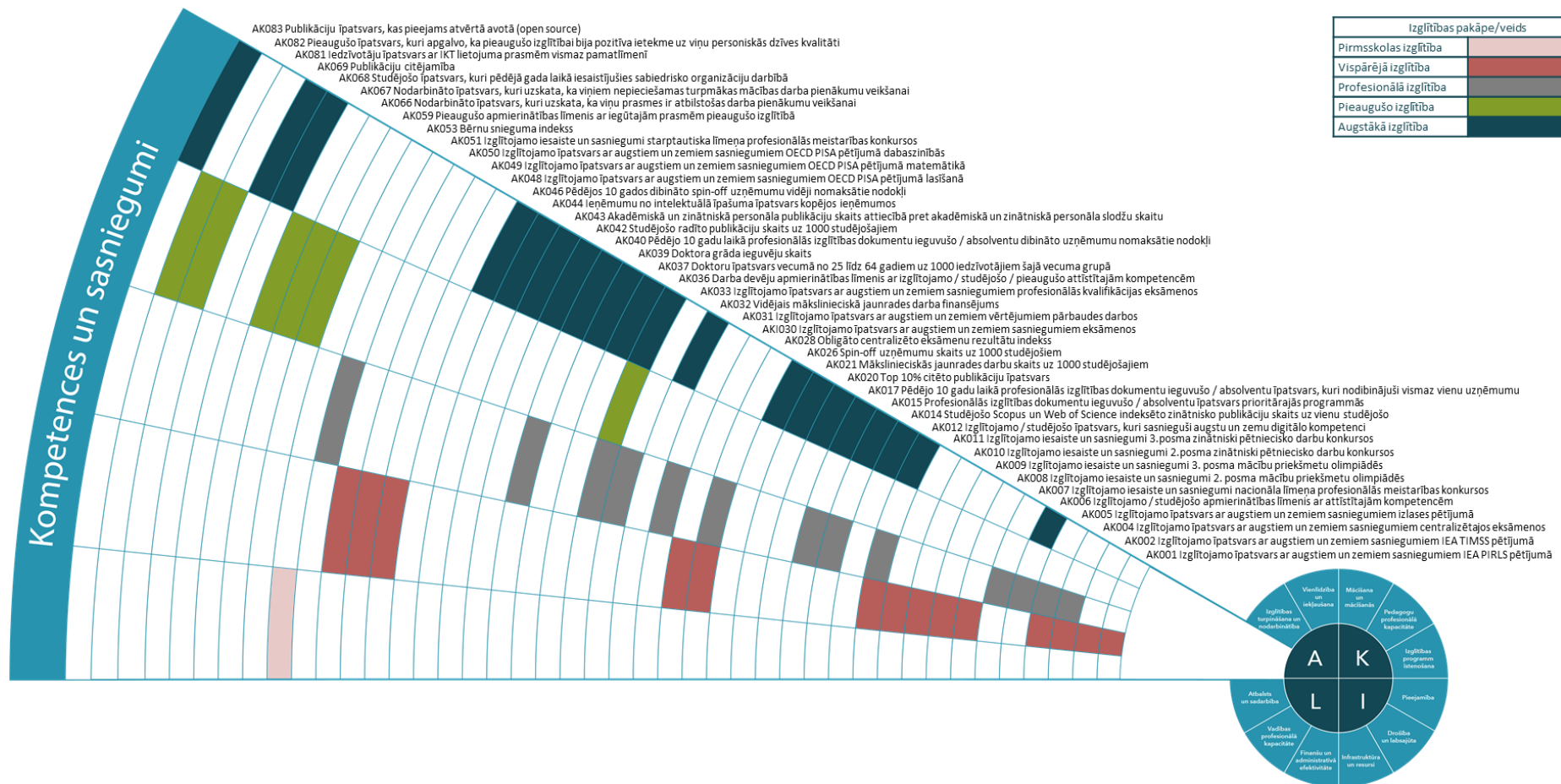
2. PIELIKUMS. ESOŠO IZGLĪTĪBAS JOMAS RĀDĪTĀJU APKOPOJUMS

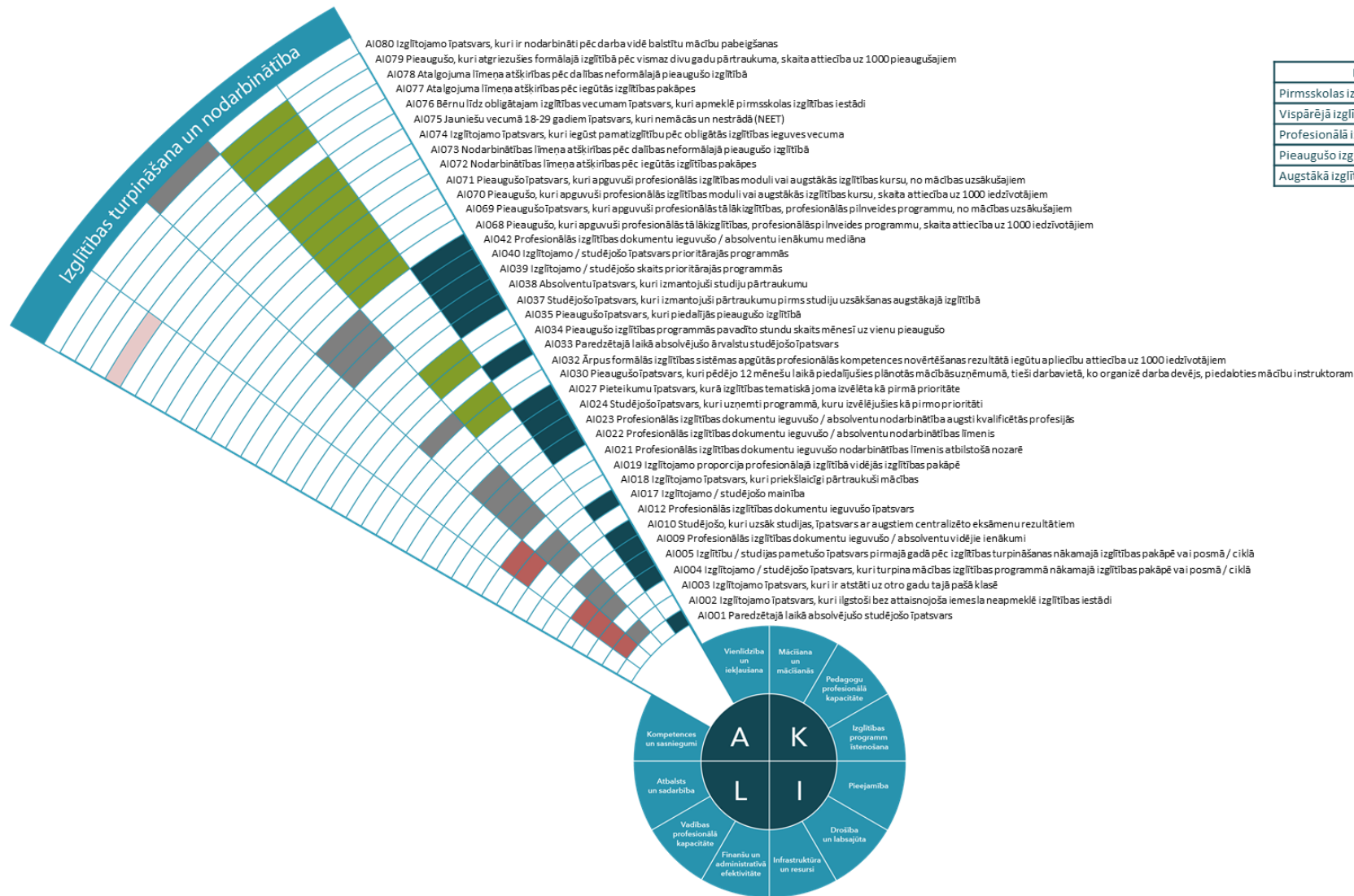
Latvijā izmantoto izglītības kvalitātes rādītāju saraksts ir pieejams atsevišķā .xlsx (*MS Excel*) formāta dokumentā “2. pielikums Esošo izglītības jomas rādītāju apkopojums”

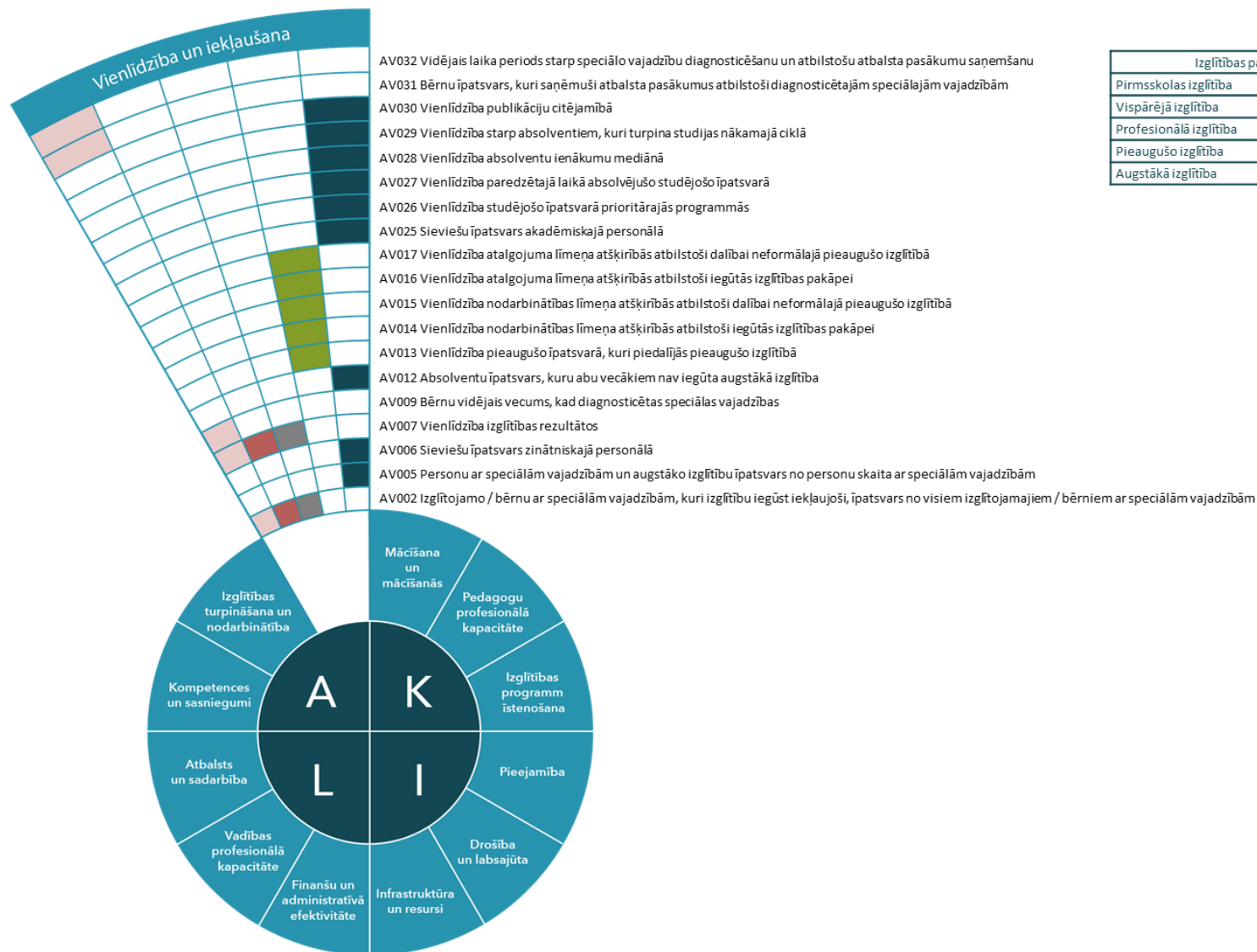
3. PIELIKUMS. NACIONĀLA LĪMEŅA UN LATVIJAI STARPTAUTISKI SAISTOŠO IZGLĪTĪBAS MĒRĶU UN REZULTATĪVO RĀDĪTĀJU SASNIEGŠANAS ANALĪZE

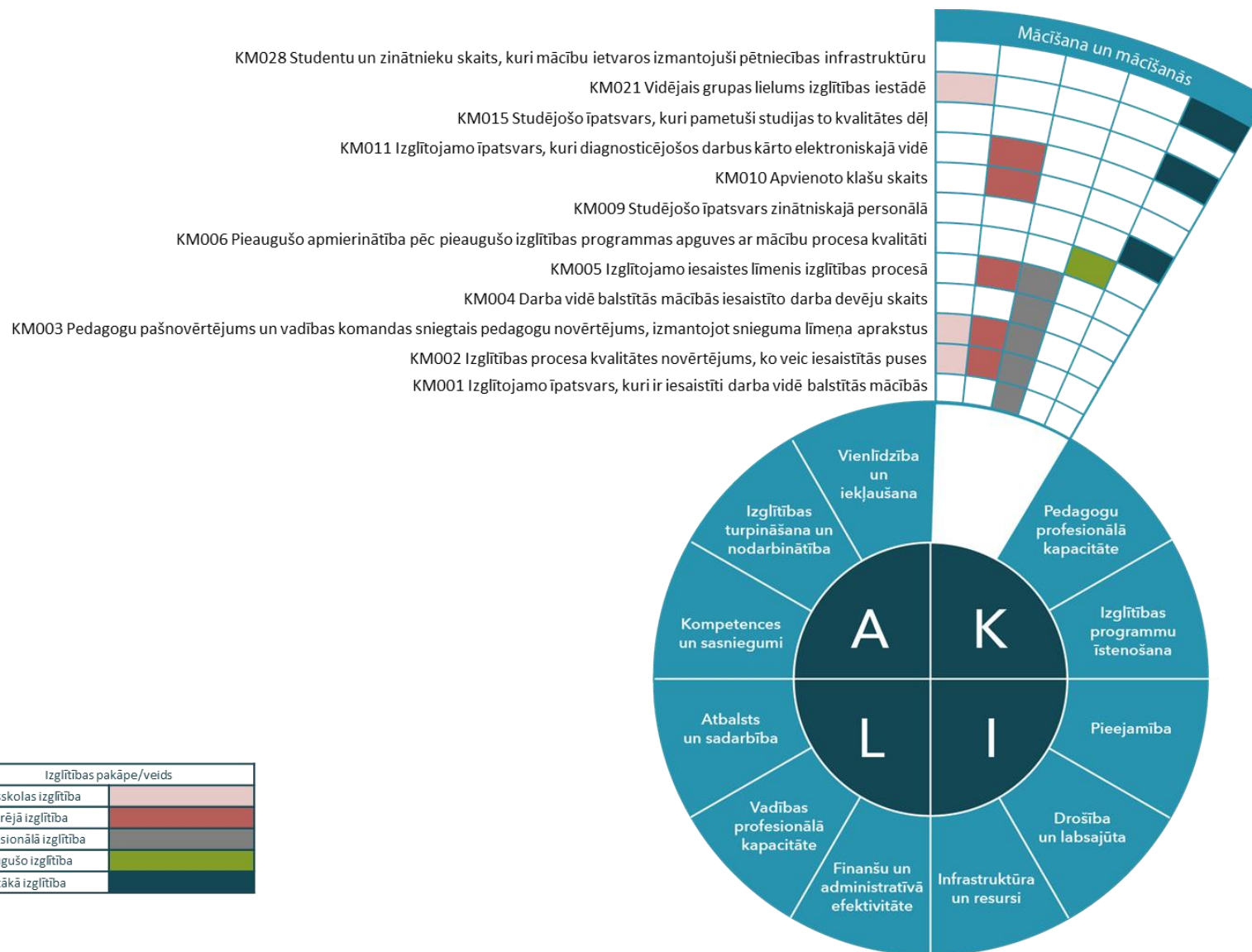
Nacionāla līmeņa un Latvijai starptautiski saistošo izglītības mērķu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanas analīze ir pieejama atsevišķā .xlsx (*MS Excel*) formāta dokumentā “3. pielikums Izglītības mērķi un rezultatīvie rādītāji”.

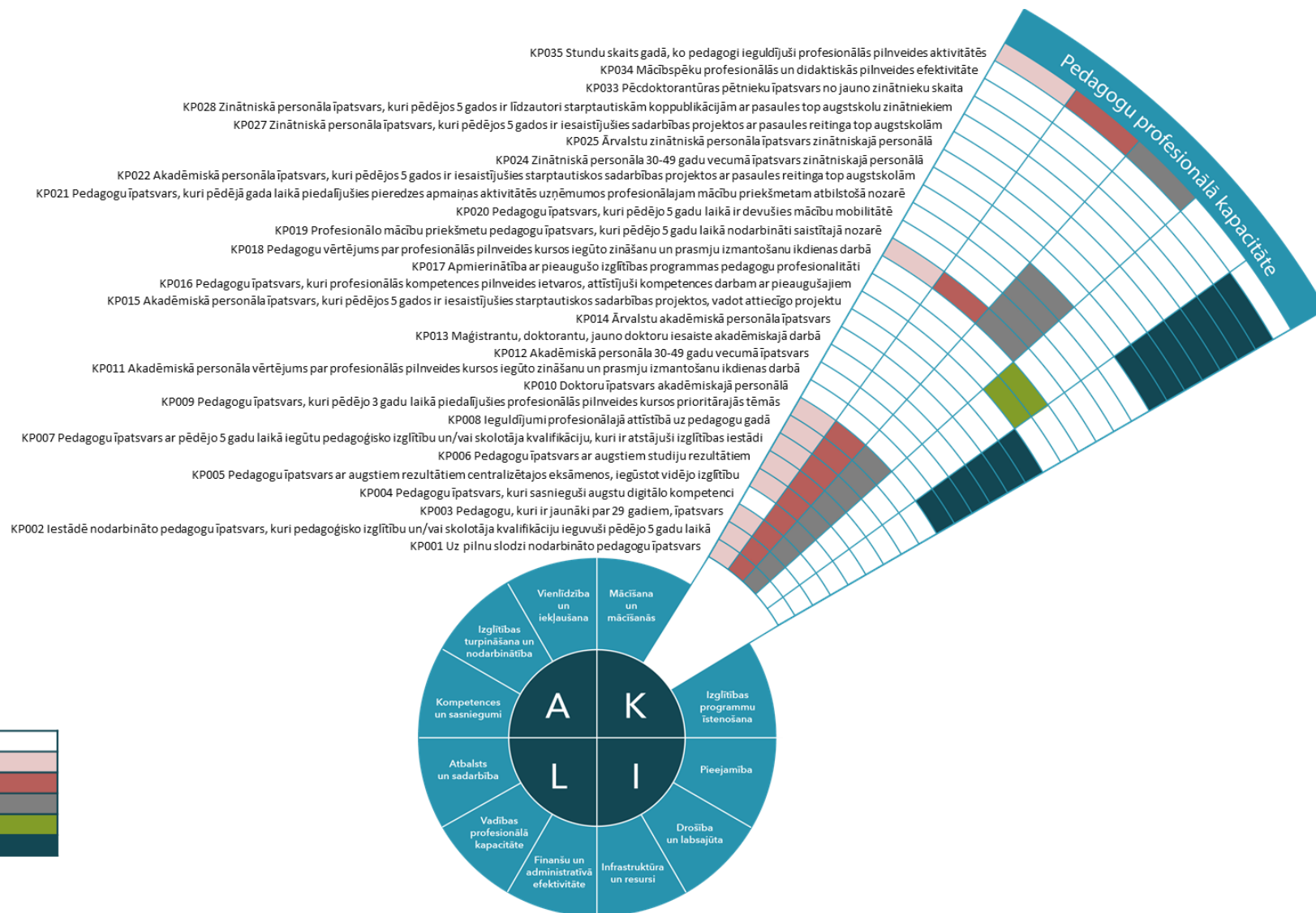
4. PIELIKUMS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES RĀDĪTĀJU IEDALĪJUMS PĒC IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES ELEMENTIEM

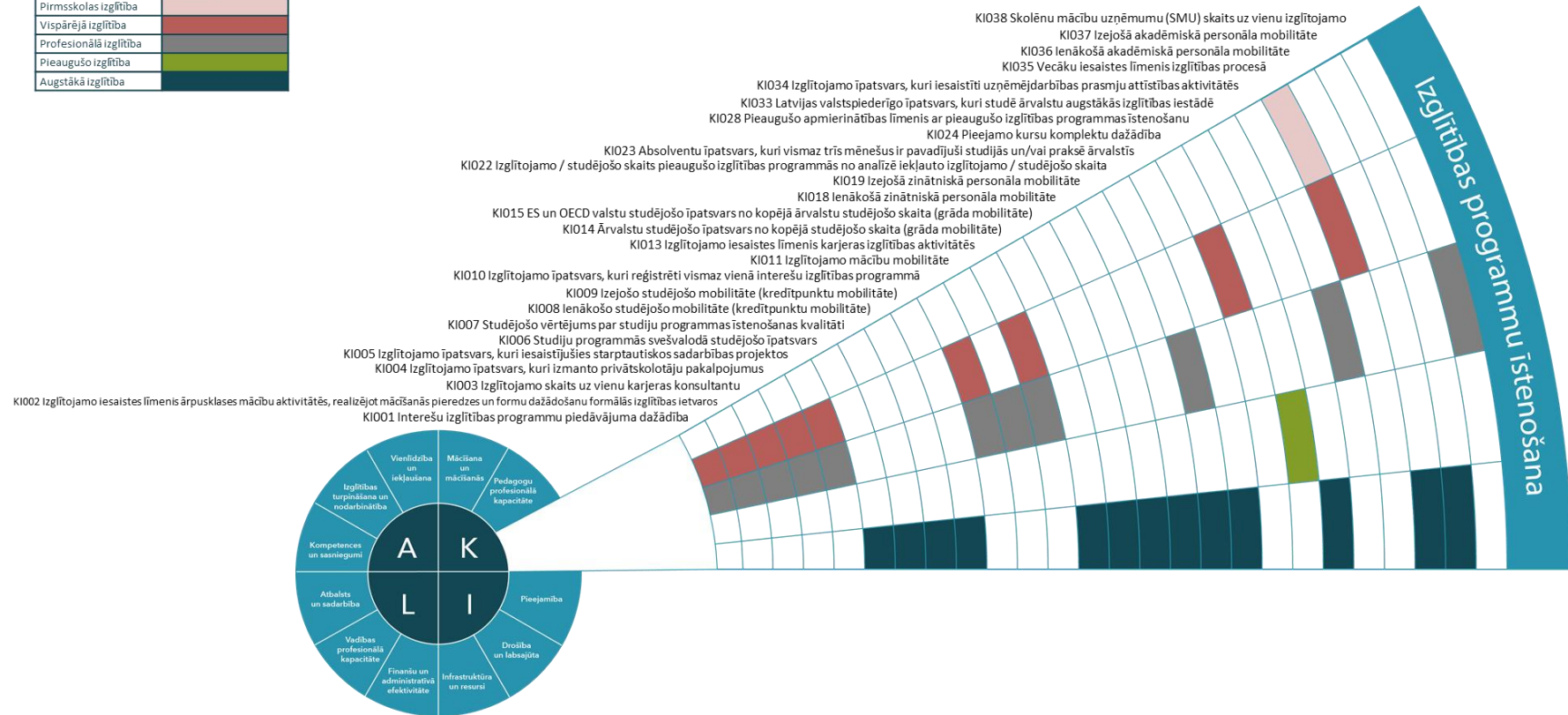

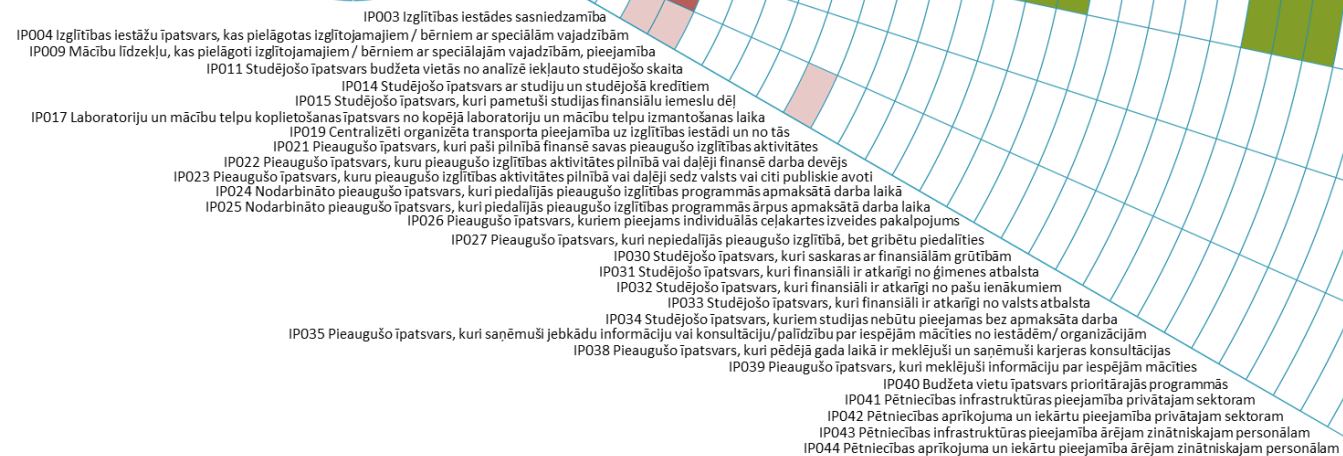

Izglītības pakāpe/veids	
Pirmsskolas izglītība	
Vispārējā izglītība	
Profesionālā izglītība	
Pieaugušo izglītība	
Augstākā izglītība	

Izglītības pakāpe/veids	
Pirmskolas izglītība	
Vispārējā izglītība	
Profesionālā izglītība	
Pieaugušo izglītība	
Augstākā izglītība	

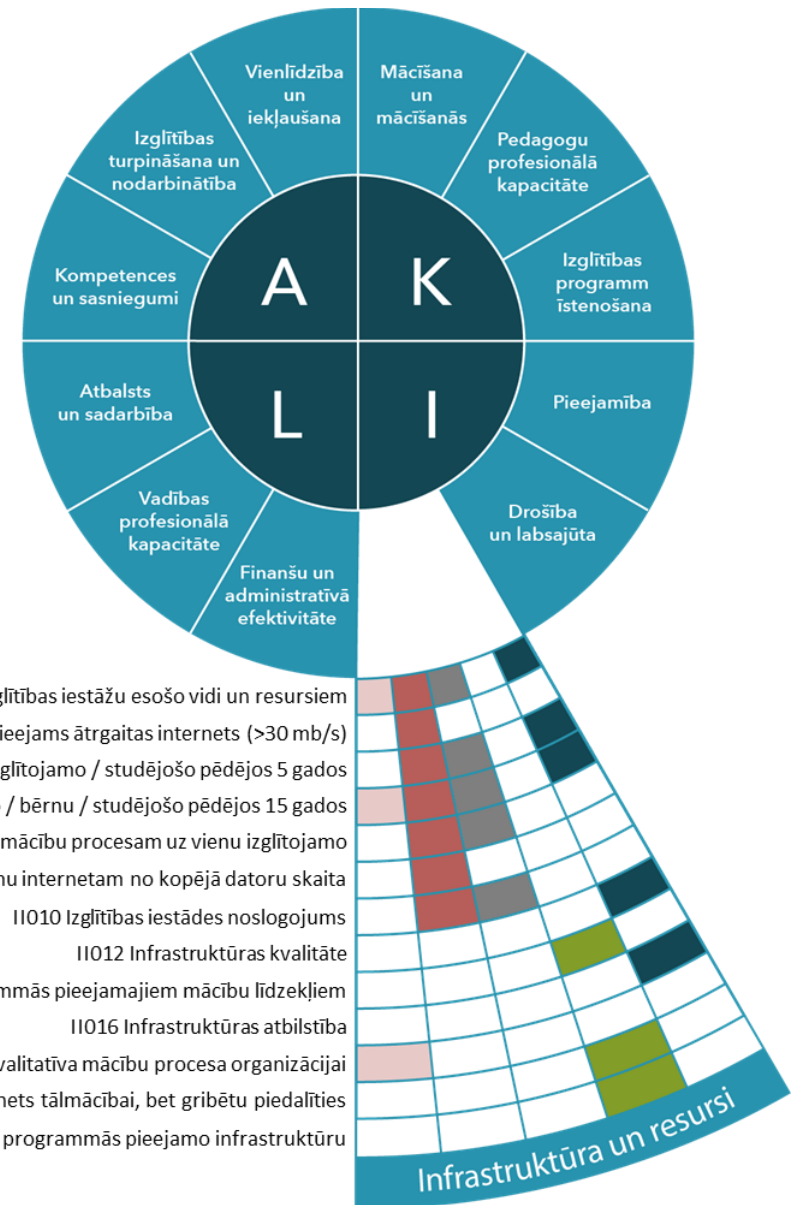
Izglītības pakāpe/veids	
Pirmsskolas izglītība	
Vispārējā izglītība	
Profesionālā izglītība	
Pieaugušo izglītība	
Augstākā izglītība	

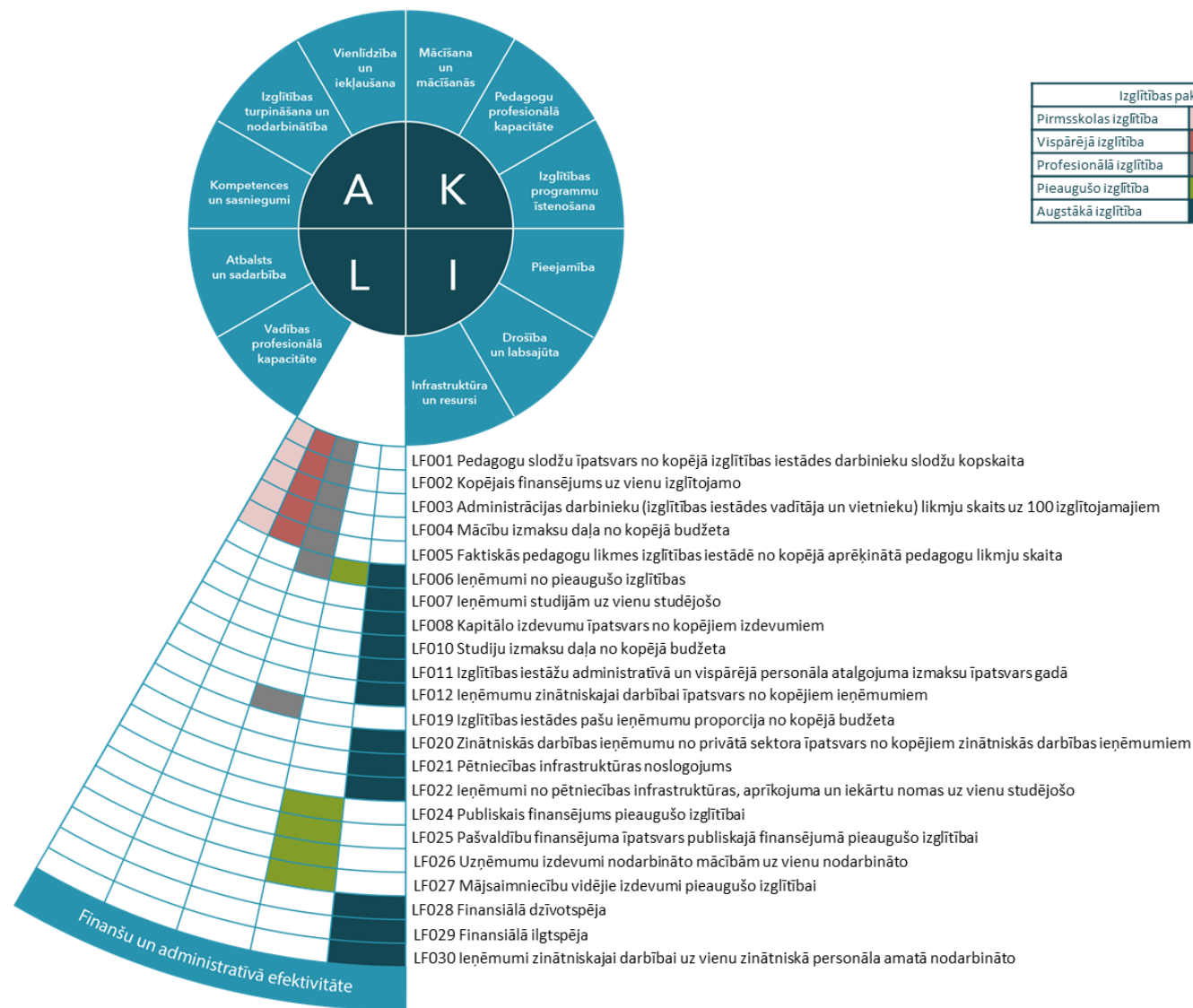

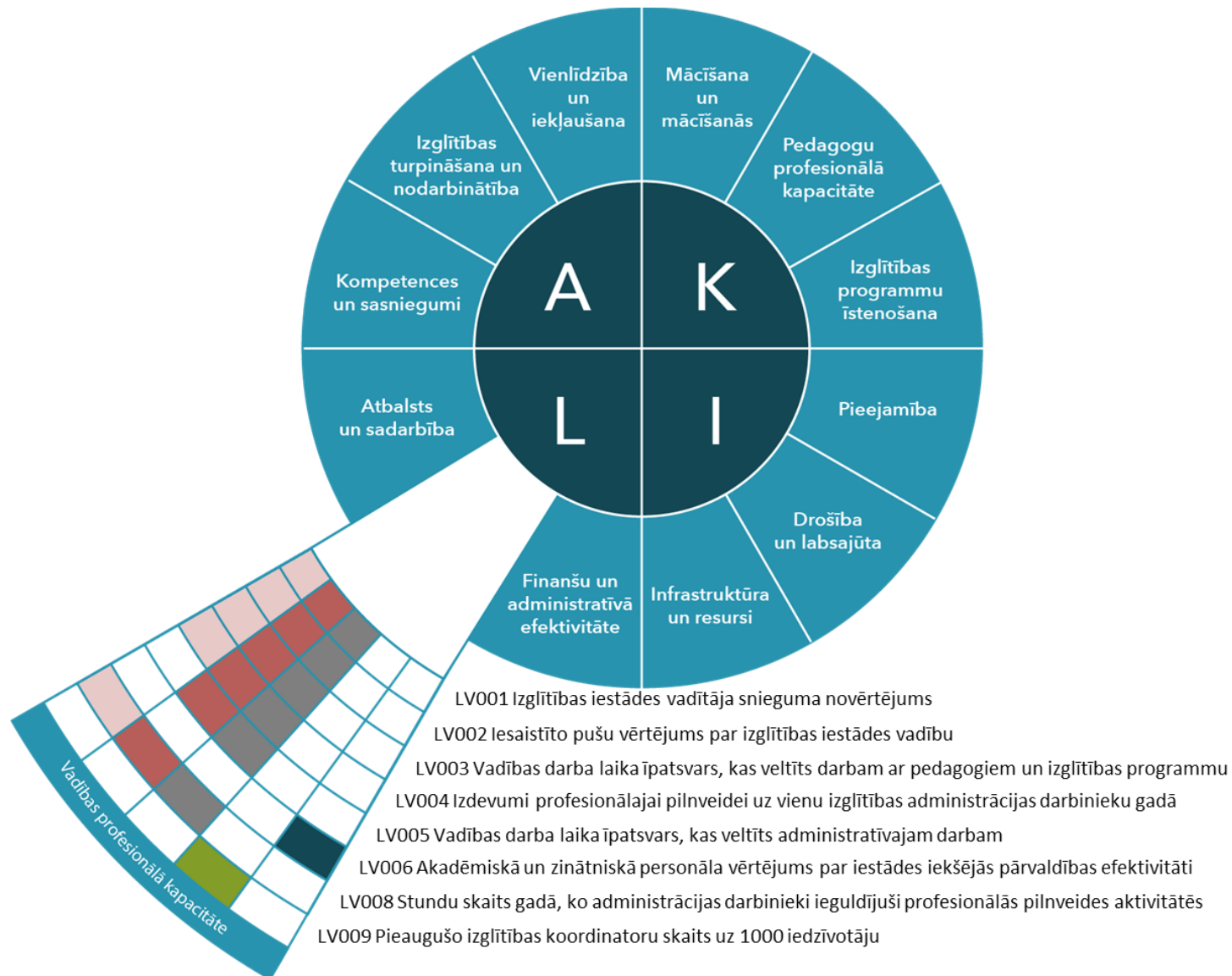
- ID001 Iesaistīto pušu drošības sajūtas līmenis izglītības iestādē
- ID002 Sūdzības par izglītības iestādi
- ID003 Izglītojamo / studējošo īpatsvars, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uz mācīšanos, vardarbību, seksuālo diskrimināciju vai jaunprātīgu izmantošanu
- ID004 Iesaistīto pušu piederības sajūtas līmenis izglītības iestādē
- ID005 Pedagogu mainība
- ID006 Izglītojamo / bērnu skaits uz atbalsta personāla likmi
- ID007 Izglītojamo īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai
- ID008 Pieaugušo īpatsvars, kuri nepiedalījās pieaugušo izglītībā un negribētu piedalīties
- ID009 Pieaugušo īpatsvars, kuri nepiedalījās pieaugušo izglītībā, jo trūka darba devēja vai publisku dienestu atbalsta, bet gribētu piedalīties
- ID011 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuriem ir īstermiņa līgumi
- ID012 Ierosinātās administratīvo pārkāpumu lietvedības pēdējos 3 gados
- ID016 Zinātniskā personāla vērtējums par pētniecības kvalitāti

Drošība un labsajūta

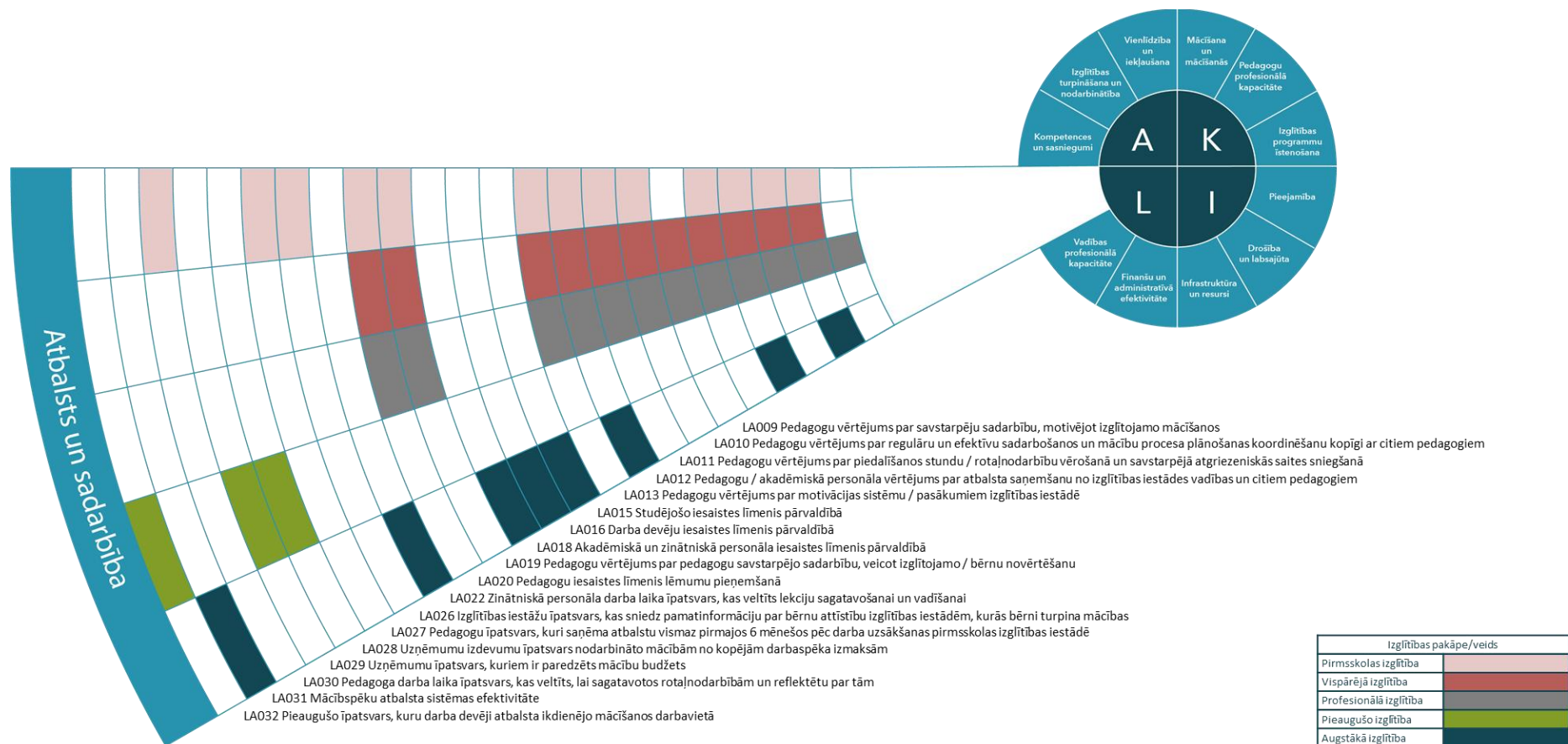
Izglītības pakāpe/veids	
Pirmsskolas izglītība	
Vispārējā izglītība	
Profesionālā izglītība	
Pieaugušo izglītība	
Augstākā izglītība	

Izglītības pakāpe/veids	
Pirmsskolas izglītība	
Vispārējā izglītība	
Profesionālā izglītība	
Pieaugušo izglītība	
Augstākā izglītība	

5. PIELIKUMS. RĀDĪTĀJU UN MAINĪGO DATU PASES

Latvijā izmantoto izglītības kvalitātes rādītāju saraksts ir pieejams atsevišķos .xlsx (*MS Excel*) formāta dokumentos:

- “5. pielikums Datu pases_Augstākā izglītība”;
- “5. pielikums Datu pases_Pieaugušo izglītība”;
- “5. pielikums Datu pases_Pirmsskolas izglītība”;
- “5. pielikums Datu pases_Profesionālā izglītība”;
- “5. pielikums Datu pases_Vispārējā izglītība”.

6. PIELIKUMS. DATU TABULAS

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā datu kopu formātā uzglabātā informācija ir strukturēta četrus veidu datu tabulās.

(1) SUBJEKTU RAKSTUROJUMA DATU TABULAS

Lai aprakstītu dažādas izglītības sistēmā iesaistītās puses (subjektus), tiek izmantotas septiņas subjektu raksturojuma datu tabulas. Tādi personas dati kā vārds un uzvārds, personas kods, precīza dzīvesvietas adrese, izglītības dokumentu numuri utt. netiek uzglabāti izglītības monitoringa sistēmā, lai saglabātu anonimitāti un ievērotu datu aizsardzības normatīvos aktus. Iekavās ir norādīti mainīgo kodēšanai izmantotie datu tabulu kodi:

- **IZGLĪTOJAMĀIS (A)** | Šī datu tabula ietver izglītojamo līmenī uzglabātos mainīgos un pazīmes, piemēram, dzimumu, dzīvesvietu un pārbaudījumu rezultātus. Katram izglītojamajam ir piešķirts izglītojamā identifikators.
- **PEDAGOGS (C)** | Šī datu tabula ietver pedagogu līmenī uzglabātos mainīgos un pazīmes, piemēram, vecumu, kvalifikāciju utt. Katram pedagogam ir piešķirts pedagoga identifikators.
- **IESTĀDES (H)** | Šī datu tabula ietver izglītības iestāžu mainīgos un pazīmes: izglītojamo un pedagogu skaitu, reģionu, atrašanās vietu utt. Katrai izglītības iestādei ir savs kods. Ja vairākas izglītības iestādes tiek apvienotas, tām tiek piešķirts jauns kods.
- **IZGLĪTĪBAS IESTĀDES VADĪBA (F)** | Datu tabula, kurā raksturota izglītības iestādes vadība: informācija par skolas vadītāju, administratīvo personālu, izglītības iestādes vadības novērtējumu rezultātiem utt.
- **PAŠVALDĪBA (J)** | Datu tabula, kurā raksturoti pašvaldības izglītības un sociālekonomiskie aspekti, tostarp interešu izglītības programmas, nodarbinātība pēc iegūtās izglītības pakāpes, IKP uz vienu iedzīvotāju, pašvaldības ieņēmumu un izdevumu struktūra, nodarbinātības līmenis, vecumstruktūra, ģimeņu ar bērniem skaits, pabalstu saņēmēju īpatsvars, administratīvie sodi utt.
- **PLĀNOŠANAS REĢIONS (K)** | Datu tabula, kurā raksturoti plānošanas reģionu līmenī pieejamie izglītības aspekti, piemēram, starptautisko pētījumu rezultāti (PISA, TALIS, TIMMS).
- **VALSTS (L)** | Datu tabula, kurā raksturoti tikai valsts līmenī pieejamie izglītības aspekti, piemēram, dalības līmenis terciāra izglītībā, un sociālekonomiskie aspekti, piemēram, kopbudžeta deficīts vai kopējie ieguldījumi izglītībā kā daļa no IKP.

(2) SAVSTARPĒJĀS SAISTĪBAS DATU TABULAS

Savstarpējās saistības datu tabulas tiek izmantotas, lai sasaistītu subjektus, proti, lai noteiktu, kuri pedagogi ir izglītojuši noteiktus izglītojamos attiecīgās izglītības iestādēs un izglītības programmu ietvaros. Savstarpējās saistības datu tabulas ietver:

- **IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS** | Datu tabula ietver licencēto izglītības programmu sarakstu.
- **VIETA_IZGLĪTĪBAS_PROGRAMMA** | Šī datu tabula tiek izmantota, lai sasaistītu izglītības programmas ar izglītības iestādi vai vietu (adresi), kurā tiek īstenota konkrētā izglītība programma.
- **PEDAGOGI (E)** | Šī datu tabula ietver informāciju par pedagogu nodarbinātības statusu, piemēram, vai viņi ir nodarbināti un kurā izglītības iestādē.
- **IZGLĪTOJAMIE UN IZGLĪTĪBAS IESTĀDES (M)** | Šī datu tabula ietver informāciju par visām izglītības iestādēm, programmām un pakāpēm, kurās izglītojamais ir mācījies, kopā ar iestāšanās un absolvēšanas / izstāšanās datumiem.

(3) APTAUJU DATU TABULAS

Aptauju rezultāti tiks uzglabāti atsevišķā datu tabulu grupā. Aptauju datu tabulām ir noteikts izkārtojums, kas ļauj savietot dažādu aptauju rezultātus, lai vēlāk analizētu no dažādām respondentu apakšgrupām saņemtās atbildes. Katrai aptaujai jāizveido sava datu tabula, taču, ja vienai aptaujai tiek izmantoti vairāki mērījumi, tās var uzglabāt vienā datu tabulā. Šī struktūra ļauj katrā aptaujā izmantot dažādus mainīgos un laika gaitā mainīt tos, vienlaikus ļaujot veikt visu datu analīzi pēc kopīgām pazīmēm (analīze institucionālā, ģeogrāfiskā un sociāldemogrāfiskā līmenī).

Ir trīs aptauju tabulu grupas. Katra aptauju grupa attiecas uz konkrētu respondentu grupu ar līdzīgiem raksturlielumiem:

1. izglītojamo aptaujas (B);
2. pedagogu aptaujas (D);
3. darbinieku aptaujas (I).

(4) PAKALPOJUMA INFORMĀCIJAS DATU TABULAS

Pakalpojuma informācijas datu tabulas tiek izmantotas, lai uzglabātu operatīvo informāciju saistībā ar izglītības kvalitātes monitoringu. Šīs datu tabulas ietver:

- **MAINĪGO / RĀDĪTĀJU MĒRĶA VĒRTĪBAS** | Datu tabula ietver informāciju par mainīgo / rādītāju mērķa vērtībām, kuras noteikuši izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas lietotāji.
- **DATU ATJAUNINĀJUMI** | Datu tabula ietver informāciju par datumiem, kurā dati par katru mērījumu tika atjaunināti, laboti vai atjaunoti. Atjaunināšanas datums parādīs maksimālo laika periodu, kas nepieciešams, lai atjauninātu / aprēķinātu **visus** mainīgos, kas tiek izmantoti atjaunināšanai un / vai aprēķiniem. Šī informācija jāsniedz arī par katru izglītības kvalitātes rādītāju, elementu un kategoriju.
- **SVARI** | Datu tabula ietver informāciju par svāriem, kas piešķirti izglītības kvalitātes mainīgajiem, rādītājiem un elementiem un tiek izmantoti attiecīgo izglītības kompozītrādītāju aprēķināšanai.

7. PIELIKUMS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA RĪKU APRAKSTS

Piedāvātais 19 izglītības kvalitātes monitoringa rīku saraksts tika apkopots, rūpīgi izvērtējot galvenos Latvijas izglītības sistēmas izaicinājumus un starptautiskās un nacionālās izglītības tendences, kā arī identificējot izglītības aspektus, kuriem trūkst visaptveroša novērtējuma. Lai gan piedāvātais monitoringa rīku saraksts nav pilnīgs, var uzskatīt, ka tie aptver visus izglītības veidus un pakāpes un izglītības kvalitātes aspektus, kas ir uzskatāmi par prioritāriem Latvijas un starptautiskā kontekstā. Kā iepriekš minēts, šī dokumenta nolūks ir nodrošināt plašu monitoringa rīku klāstu, no kuriem pieci rīki, kuri ir uzskatāmi par izglītības monitoringa sistēmas lietotājiem visaktuālākajiem rīkiem, tika izvēlēti detalizētai aprakstīšanai un prototipēšanai. Šo monitoringa rīku apraksti pieejami atsevišķos .docx (MS Word) dokumentos:

- Skolu tīkla efektivitātes analīze – “7. pielikums_ Skolu tīkla efektivitāte”;
- Atbalsta mācību turpināšanai analīze – “7. pielikums_Atbalsta mācību turpināšanai analīze”;
- Absolventu monitorings – “7. pielikums_ Absolventu monitorings”;
- Vispārējs pārskats par izglītību – “7. pielikums_ Vispārējs pārskats par izglītību”;
- Analīze par pedagogu profesijas pievilcību – “7. pielikums_ Analīze par pedagogu profesijas pievilcību”.

Lai gan katram konkrētajam monitoringa rīkam piemērojamais pamatojums ir norādīts attiecīgajā tabulas rindā (37. tabula), visiem monitoringa rīkiem ir arī vienots loģiskais pamatojums to ieviešanai:

- novērtēt konkrētas izglītības iestādes sniegtās izglītības kvalitāti, izmantojot noteiktus rādītājus;
- izmantot noteiktu informāciju, lai pieņemtu lēmumus un sniegtu datus balstītas rekomendācijas;
- radīt nepieciešamos atbalsta mehānismus.

37. TABULA. IETEIKTO MONITORINGA RĪKU SARAKSTS

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Nosaukums Agrīnā brīdīnāšana / risku vadība	Savlaicīgi identificēt riskus, kas saistīti ar izglītības kvalitātes / izglītības standarta	Rīks ļauj: - noteikt rādītājus, kas mācību gada laikā pasliktinās valsts / reģionālajā /	- VAI003 Izglītojamo īpatsvars, kuri ir atstāti uz otro gadu tajā pašā klasē - VAK030 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem eksāmenos

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīds Iestāde Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība Augstākā izglītība	prasību nodrošināšanu	dibinātāja līmenī / izglītības iestādes līmenī; - noteikt iestādes, kurām ir nepieciešams atbalsts darbības uzlabošanai; - noteikt dibinātājus, kuriem ir nepieciešams atbalsts darbības uzlabošanai; - noteikt iestādes, kurām novērtējums jāveic agrāk, nekā plānots.	- PAK031 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem vērtējumiem pārbaudes darbos - VAK005, PAK005 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem izlases pētījumā - PAK033 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem profesionālās eksāmenos kvalifikācijas - VAI002, PAI002 Izglītojamo īpatsvars, kuri ilgstoši bez attaisnojoša iemesla neapmeklē iestādi izglītības - VAK004, PAK004 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem centralizētajos eksāmenos - VAI005, PAI005 Izglītību pametušo īpatsvars pirmajā gadā pēc izglītības pakāpē turpināšanas nākamajā izglītības vai posmā - VID005, PID005 Pedagogu mainība - VID002, PID002 Sūdzības par izglītības iestādi - VID012, PID012 Ierosinātās administratīvā pārkāpuma lietvedības pēdējos 3 gados - VLF001, PLF001 Pedagogu slodžu īpatsvars no kopējā izglītības iestādes darbinieku slodžu kopskaita - VID006, PID006 Izglītojamo skaits uz atbalsta personāla likmi - VLF003, PLF003 Administrācijas darbinieku (izglītības iestādes vadītāja un vietnieku) likmju skaits uz 100 izglītojamajiem - AAI001 Paredzētajā laikā absolvējušo studējošo īpatsvars - AAI022 Absolventu nodarbinātības līmenis - AAI038 Studējošo īpatsvars, kuri izmantojuši studiju pārtraukumu

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
			- AAK006 Studējošo apmierinātības līmenis ar attīstītajām kompetencēm - AAK042 Studējošo radīto publikāciju skaits uz 1000 studējošajiem - AID003 Studējošo īpatsvars, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uzmākšanos, vardarbību seksuālo diskrimināciju vai ļaunprātīgu izmantošanu augstākās izglītības iestādē - AKI007 Studējošo vērtējums par studiju programmas īstenošanas kvalitāti - AKP012 Akadēmiskā personāla 30-49 gadu vecumā īpatsvars - AKP024 Zinātniskā personāla 30-49 gadu vecumā īpatsvars zinātniskajā personālā - ALF028 Finansiālā dzīvotspēja - ALF029 Finansiālā ilgtspēja
Nosaukums Digitālo prasmju attīstības analīze Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīds Indivīdu grupa Iestāde Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība	Novērtēt izglītojamo un pedagoģiskā personāla digitālo prasmju attīstību un to ietekmējošos faktorus	Rīks ļauj: - novērtēt izglītojamo digitālās kompetences līmeni; - novērtēt, vai izglītības iestādēm ir nepieciešamā infrastruktūra (piemēram, datori, ātrgaitas internets), lai sasniegtu mērķus, kas saistīti ar digitālo prasmju pilnveidošanu; - novērtēt, vai un kādas metodes un līdzekļus izglītības iestādes izmanto, lai veicinātu digitālo prasmju apguvi; - novērtēt, vai pedagogiem ir nepieciešamās digitālās prasmes, lai	- VAK012, PAK012, AAK012 Izglītojamo īpatsvars, kuri sasnieguši augstu un zemu digitālo kompetenci - VKP004, PKP004 Pedagogu īpatsvars, kuri sasnieguši augstu digitālo kompetenci - VII002 Izglītības iestāžu īpatsvars, kurās ir pieejams ātrgaitas internets (> 30 mb/s) - VII008, PII008 Datoru skaits mācību procesam uz vienu izglītojamo - VII003, AII003, PII003 Investīcijas jaunās/modernās iekārtās un aprīkojumā uz vienu izglītojamo pēdējos 5 gados

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Augstākā izglītība Pieaugušo izglītība		izmantotu jaunāko mācību saturu un rīkus; - analizēt attiecības starp izglītojamo sociālekonomiskajiem faktoriem un izglītojamo digitālo prasmju līmeni.	
Nosaukums Labsajūta Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīdu grupa Iestāde Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība Augstākā izglītība	Novērtēt izglītības sistēmas iespējas nodrošināt gan izglītojamajiem, gan pedagogiem drošību un labsajūtu, kā arī to sasaisti ar izglītības rezultātiem	Rīks ļauj: - identificēt galvenos faktorus, kas ietekmē izglītojamo / pedagogu labsajūtu, lai sniegtu nepieciešamo informāciju pedagogiem / iestādes vadītājam; - novērtēt, vai dažādi kontekstuālie faktori (piemēram, attālums no izglītības iestādes, klases lielums, mājsaimniecības ienākumi u.c.) ietekmē izglītojamo labsajūtu; - novērtēt saistību starp izglītojamo labsajūtu un izglītības rezultātiem un noteikt, vai ietekme ir tāda pati dažādās izglītojamo socioekonomiskajās grupās (vecums, dzimums u.c.); - novērtēt pedagogu labsajūtas līmeņa saistību ar darba atstāšanas iespējamību.	- VID003, AID003, PID003 Izglītojamo īpatsvars, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uzmākšanos, vardarbību, seksuālo diskrimināciju vai ļaunprātīgu izmantošanu - VID001, AID001, PID001 Izglītojamo/studējošo un pedagogu/akadēmiskā personāla drošības sajūtas līmenis izglītības iestādē - VID002, PID002 Sūdzības par izglītības iestādi - VID004, AID004, PID004 Izglītojamo/studējošo un pedagogu/akadēmiskā personāla piederības sajūtas līmenis izglītības iestādē - VID005, PID005 Pedagogu mainība - VLA020, PLA020 Pedagogu iesaistes līmenis lēmumu pieņemšanā - VII011, PII011 Izglītojamo/studējošo un pedagogu/akadēmiskā un zinātniskā personāla vērtējums par izglītības iestāžu esošo vidi un resursiem - VLV002, PLV002 Iesaistīto pušu vērtējums par izglītības iestādes vadību - ALV006 Akadēmiskā un zinātniskā personāla vērtējums par iestādes iekšējās pārvaldības efektivitāti - VAI002, PAI002 Izglītojamo īpatsvars, kuri ilgstoši bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
			- VAK030 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem eksāmenos - PAK031 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem vērtējumiem pārbaudes darbos
Nosaukums Vienlīdzība un iekļaušana Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīdu grupa Iestāde Izglītības veids un pakāpe Visi izglītības veidi un pakāpes	Novērtēt vienlīdzības līmeni starp dažādām izglītojamo grupām (tai skaitā minoritātēm) un novērtēt iekļaušanas līmeni Latvijas izglītības sistēmā	Rīks ļauj: - noteikt, vai pastāv vienlīdzība izglītības rezultātos starp izglītības iestādēm, kā arī noteikt faktorus, kas raksturo izglītības iestādes ar augstiem un zemiem sasniegumiem (piemēram, lielums, finansējums, atrašanās vieta (lauki / pilsēta)); - novērtēt vienlīdzības līmeni izglītības rezultātos starp dažādām izglītojamo grupām (sievietes / vīrieši, zemas / augstas labklājības kvintile, invaliditātes statuss u.c.); - novērtēt iekļaušanas līmeni izglītojamiem ar speciālām vajadzībām; - izvērtēt, vai izglītības iestādēm ir nepieciešami uzlabojumi infrastruktūrā un izmaiņas atbalsta personālā, lai nodrošinātu iekļaušanas līmeni izglītībā; - novērtēt, vai pedagogiem ir nepieciešamā kvalifikācija, lai izglītotu izglītojamos ar speciālām vajadzībām.	- VAV002, PAV002 Izglītojamo ar speciālām vajadzībām, kuri izglītību iegūst iekļaujoši, īpatsvars no visiem izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām - VAV007, PAV007 Vienlīdzība izglītības rezultātos - VIP004, PIP004 Izglītības iestāžu īpatsvars, kas pielāgotas izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām - VIP009, AIP009, PIP009 Mācību līdzekļu, kas pielāgoti izglītojamajiem/studējošajiem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība - VID006, PID006 Izglītojamo skaits uz atbalsta personāla likmi
Nosaukums Mācīšanas un mācīšanās kvalitāte	legūt izglītības procesā iesaistīto pušu viedokli par	Rīks ļauj: - novērtēt subjektīvo mācību kvalitātes aspektu un tās dinamiku (pedagogu	- PKM002 Izglītības procesa kvalitātes novērtējums, ko veic izglītojamie un darba devēji - VKM002 Izglītības procesa kvalitātes novērtējums, ko veic izglītojamie un viņu vecāki

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīds Iestāde Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība	mācīšanas un mācīšanās kvalitāti	vērtēšana, izglītojamo vērtējums par mācību kvalitāti); - novērtēt, vai vērtējumam par mācību kvalitāti ir saistība ar izglītības rezultātiem; - novērtēt atšķirības starp mācību izdevumiem / mācību slodzi / finansējumu un izvērtēt, vai šie faktori ietekmē mācību kvalitāti.	- VKM003, PKM003 Pedagogu pašnovērtējums un vadības komandas sniegtais pedagogu novērtējums, izmantojot snieguma līmeņa aprakstus - VKP004, PKP004 Pedagogu īpatsvars, kuri sasnieguši augstu digitālo kompetenci - VKP008, PKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā - VLA010, PLA010 Pedagogu vērtējums par regulāru un efektīvu sadarbošanos un mācību procesa koordinēšanu kopīgi ar citiem pedagogiem - VAK030 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem eksāmenos - PAK031 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem vērtējumiem pārbaudes darbos - VAK004, PAK004 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem centralizētajos eksāmenos
Nosaukums Izglītības programmu kvalitāte Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīdu grupa Iestāde Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība	Novērtēt, vai izglītības programmas nodrošina nepieciešamo prasmju attīstību, kas ļauj turpināt mācības nākamajā izglītības pakāpē vai arī integrēties darba tirgū Novērtēt, vai izglītības programmu kvalitāte atbilst izglītojamo, vecāku, darba devēju	Rīks ļauj: - noteikt, vai izglītības programmas, ko piedāvā konkrētas izglītības iestādes vai mācību joma kopumā, sagatavo izglītojamus sekmīgai pārejai uz darba tirgu / nākamo izglītības pakāpi; - noteikt izglītojamo / absolventu un darba devēju apmierinātības līmeni ar izglītības programmu kvalitāti; - noteikt iemeslus, kāpēc ir vērojams liels pieprasījums pēc konkrētām izglītības un studiju programmām / jomām – neatkarīgi no tā, vai tās ir izvēlētas	Piemēro vairākiem izglītības veidiem: - VAI004, PAI004 Izglītojamo īpatsvars, kuri turpina mācības nākamajā izglītības pakāpē vai posmā - AAI004 Absolventi, kuri turpina studijas nākamajā ciklā - VAI005, PAI005 Izglītību pametušo īpatsvars pirmajā gadā pēc izglītības turpināšanas nākamajā izglītības pakāpē vai posmā - AAI022, PAI022 Absolventu/profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo nodarbinātības līmenis

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Augstākā izglītība Pieaugušo izglītība	un sabiedrības vajadzībām kopumā	uzņemšanas procedūru (zemas prasības, lai iestātos) dēļ vai labāku nākotnes perspektīvu dēļ (pāreja uz nākamo izglītības pakāpi vai nodarbinātību); - novērtēt, vai ir nepieciešams pielāgot finansējumu, lai ietekmētu pieprasījumu pēc noteiktām izglītības jomām augstākajā izglītībā (piemēram, veidojot valsts finansētas budžeta vietas).	Vispārējā izglītība: - VKM002 Izglītības procesa kvalitātes novērtējums, ko veic izglītojamie un viņu vecāki Profesionālā izglītība: - PAK006 Izglītojamo apmierinātības līmenis ar attīstītajām kompetencēm - PAK036 Darba devēju līmenis apmierinātības ar izglītojamo attīstītajām kompetencēm - PKM002 Izglītības procesa kvalitātes novērtējums, ko veic izglītojamie un darba devēji Augstākā izglītība: - AAI023 Absolventu īpatsvars, kuri nodarbināti augsti kvalificētās profesijās - AKP013 Maģistrantu, doktorantu, jauno doktoru iesaiste akadēmiskajā darbā - AKI007 Studējošo vērtējums par studiju programmas īstenošanas kvalitāti Pieaugušo izglītība: - GAK059 Pieaugušo apmierinātības līmenis ar iegūtajām prasmēm pieaugušo izglītībā
Nosaukums Efektivitātes novērtējums Zemākais datu apkopošanas līmenis Iestāde	Novērtēt saikni starp izglītības resursiem un izglītības rezultātiem; legūt pierādījumus, lai pieņemtu lēmumus par finansējuma sadali	Rīks ļauj: - mērīt izmaiņas izglītības rezultātos atbilstoši veiktajiem ieguldījumiem; - novērtēt, vai un kāda veida finanšu ieguldījumi (pedagogu / administratīvā personāla atalgojumā, infrastruktūras	- VAK030 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem eksāmenos - PAK031 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem vērtējumiem pārbaudes darbos - VKP008, PKP008 Ieguldījumi profesionālajā attīstībā uz pedagogu gadā - VID006, PID006 Izglītojamo skaits uz atbalsta personāla likmi

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Dibinātājs Sistēma Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība		uzturēšanā) pozitīvi ietekmē izglītības rezultātus; - noteikt, vai izdevumu apjoms uz vienu izglītojamo / pedagogu ietekmē izglītības rezultātus; - noteikt, vai pastāv saistība starp ieguldījumiem jaunā mācību aprīkojumā (piemēram, IKT infrastruktūrā, laboratorijās) un izglītības rezultātiem; - novērtēt, kāds ir minimālais līdzekļu apjoms (infrastruktūrā, personālā), kas jānodrošina izglītības iestādei, lai tā sasniegtu atbilstošus izglītības rezultātus.	- VII001, PII001 Izglītojamo un pedagogu vērtējums par izglītības iestāžu esošo vidi nav resursiem - VII003, PII003 Investīcijas jaunās/modernās iekārtās un aprīkojumā uz vienu izglītojamo pēdējos 5 gados - VLF002, PLF002 Kopējais finansējums uz vienu izglītojamo - VLF004 Mācību izmaksu daļa no kopējā budžeta - VLA007, PLA007 Pedagogu atalgojums attiecībā pret pilna laika strādājošo ar augstāko izglītību atalgojumu - VLA008, PLA008 Pedagogu vidējais atalgojums (par 40 h)
Nosaukums Pirmsskolas izglītība Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīds Indivīdu grupa Iestāde Dibinātājs Sistēma Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība	Novērtēt pirmsskolas pieejamību un bērnu sasniegumus	Rīks ļauj: - novērtēt pirmsskolas izglītības pieejamību; - izprast un novērtēt bērnu izglītības rezultātus; - novērtēt izglītības iestādes sniegumu, vērtējot rezultātus kategorijās Atbilstība mērķiem, Iekļaujoša vide, Kvalitatīvas mācības, Laba pārvaldība.	Visi pieejamie rādītāji, kas saistīti ar mācību kvalitāti, vidi un labas vadības izglītības kvalitātes sastāvdaļām, tostarp, bet ne tikai: - RIP019 Centralizēti organizēta transporta pieejamība uz izglītības iestādi un no tās - RAK053 Bērnu snieguma indekss

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Nosaukums Pieaugušo izglītība Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīdu grupa Iestāde Sistēma Izglītības veids un pakāpe Pieaugušo izglītība	Novērtēt pieaugušo izglītības pieejamību un kvalitāti	Rīks ļauj: - novērtēt dalību pieaugušo izglītības programmās; - izprast, kā pieaugušo izglītība (kopumā un konkrētās programmās) ietekmē absolventu darba tirgus rezultātus (piemēram, atalgojumu); - salīdzināt darba tirgus rezultātus tām personām, kas ir apmeklējušas pieaugušo izglītības programmas, un tām personām, kuras to nav darījušas; - izprast pēc kāda veida pieaugušo izglītības programmām ir vislielākais pieprasījums (pamatojoties uz IKT prasmju novērtējumu, ziņoto par mācību nepieciešamību un prasmju trūkumu utt.), un izvērtēt, vai pastāv tādu izglītības programmu piedāvājums, kas apmierinātu potenciālo izglītojamo pieprasījumu.	- GAI035 Pieaugušo īpatsvars, kuri piedalījās pieaugušo izglītībā - GAK068 Pieaugušo, kuri apguvuši profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides programmu, skaita attiecība uz 1000 iedzīvotājiem - GAI073 Nodarbinātības līmeņa atšķirības pēc dalības neformālajā pieaugušo izglītībā - GAI077 Atalgojuma līmeņa atšķirības pēc dalības neformālajā pieaugušo izglītībā - GAK082 Pieaugušo īpatsvars, kuri apgalvo, ka pieaugušo izglītībai bija pozitīva ietekme uz viņu personiskās dzīves kvalitāti - GKI028 Pieaugušo apmierinātības līmenis ar pieaugušo izglītības programmas īstenošanu - GAK081 Iedzīvotāju īpatsvars ar IKT lietojuma prasmēm vismaz pamatlīmenī - GAK067 Nodarbināto īpatsvars, kuri uzskata, ka viņiem nepieciešamas turpmākas mācības darba pienākumu veikšanai - GAK066 Nodarbināto īpatsvars, kuri uzskata, ka viņu prasmes ir atbilstošas darba pienākumu veikšanai
Nosaukums Interesešu izglītība un profesionālās ievirzes izglītība Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīdu grupa Iestāde	Novērtēt interešu un profesionālās ievirzes izglītības programmu pieejamību un ietekmi uz izglītojamo rezultātiem	Rīks ļauj: - identificēt interešu un profesionālās ievirzes izglītības pieejamību; - noteikt, vai un kādas izmaiņas ir jāveic izglītības programmu piedāvājumā; - izprast jomu pārklājumu pašvaldībās; - novērtēt, kāda ir interešu un profesionālās ievirzes izglītības ietekme uz izglītību (tostarp dalību nākamajās	- VKI001, PKI001 Interesešu izglītības programmu piedāvājuma dažādība - VKI010, PKI010 Izglītojamo īpatsvars, kuri reģistrēti vismaz vienā interesešu izglītības programmā <i>Atruna: lai izstrādātu papildu rādītājus, kas aptver Intl un Pil, jāveic atsevišķa izpēte.</i>

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Izglītības veids Interesešu izglītība Profesionālās ievirzes izglītība		izglītības pakāpēs) un darba tirgus rezultātiem.	
Nosaukums Augsti sasniegumi izglītības sistēmā Zemākais datu apkopošanas līmenis Indivīds Indivīdu grupa Iestāde Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība Augstākā izglītība	Novērtēt izglītības sistēmas fokusu uz talantu attīstību un spēju radīt priekšnosacījumus, augsti kvalificētu un kompetentu pedagogu piesaistei. Noteikt, kuri faktori ir galvenie talantu, piesaistē un saglabāšanā.	Rīks ļauj: - novērtēt, kuras izglītības iestādes ir labākas izglītojamo talantu attīstīšanā, piemēram, izvērtējot izglītojamās ar augstiem sasniegumiem vispārējā izglītībā; - noteikt, kuriem kontekstuālajiem faktoriem ir lielāka / mazāka saistība ar izglītojamajiem ar augstiem sasniegumiem; - noteikt, vai izglītības sistēma piesaista, attīsta un saglabā augsti kvalificētus un kompetentus pedagogus; - noteikt galvenos faktoros, kas veicina kompetentu pedagogu piesaisti.	- VAK008, VAK009 Izglītojamo iesaiste un sasniegumi 2. posma mācību priekšmetu olimpiādēs; Izglītojamo iesaiste un sasniegumi 3. posma mācību priekšmetu olimpiādēs - VAK010, VAK011 Izglītojamo iesaiste un sasniegumi 2. posma zinātniski pētniecisko darbu konkursos; Izglītojamo iesaiste un sasniegumi 3. posma pētniecisko zinātniski darbu konkursos - VAK048 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem OECD PISA pētījumā lasīšanā - VAK049 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem OECD PISA pētījumā matemātikā - VAK050 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem OECD PISA pētījumā dabaszinībās - VAK030 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem eksāmenos - PAK031 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem vērtējumiem pārbaudes darbos - VAK005, PAK005 Izglītojamo īpatsvars ar augstiem un zemiem sasniegumiem izlases pētījumā - AAK039 Doktora grāda ieguvēju skaits - AAK014 Studējošo Scopus un Web of Science indeksēto zinātnisko publikāciju skaits uz vienu studējošo - AAK012 Studējošo īpatsvars, kuri uzrāda augstu un zemu digitālo kompetenci

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
			- AAK020 Top 10% citēto publikāciju īpatsvars - AAK069 Publikāciju citējamība
Nosaukums Izglītības sistēmas ilgtspēja Zemākais datu apkopošanas līmenis Iestāde Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība Augstākā izglītība	Novērtēt, vai izglītības sistēma resursu izmantošanā ir ilgtspējīga	Rīks ļauj: - novērtēt izglītības sistēmas atvērtību attiecībā uz ieinteresēto personu iesaisti un sistēmas virzību uz efektīvu izglītības politikas plānošanas pārvaldību (tostarp, plašu ieinteresēto pušu iesaisti); - identificēt iespējamās nelīdzsvarotības pazīmes resursu piešķiršanā (piemēram, finansējums vienam izglītojamam, izglītojamā / personāla attiecība) starp dažādām izglītības iestādēm, dibinātājiem vai reģioniem; - novērtēt, vai izglītības iestādes infrastruktūras modernizācija un infrastruktūras pārvaldība kopumā atbilst ilgtspējīgas resursu pārvaldības centieniem.	- AAI022, PAI022 Absolventu/profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo nodarbinātības līmenis - AAI023 Absolventu īpatsvars, kuri nodarbināti augsti kvalificētās profesijās - VLF002, PLF002 Kopējais finansējums uz vienu izglītojamo - ALF007 Ieņēmumi studijām uz vienu studējošo - ALF028 Finansiālā dzīvotspēja - ALF029 Finansiālā ilgtspēja - ALF008 Kapitālo izdevumu īpatsvars no kopējiem izdevumiem - VII006, PII006 Investīcijas renovācijā, remontdarbos un būvdarbos uz vienu izglītojamo pēdējos 15 gados - VKM005, PKM005 Izglītojamo iesaistes līmenis izglītības procesā - VKI035 Vecāku iesaistes līmenis izglītības procesā - VLA004, PLA004 Izglītojamo skaits uz vienu pedagoģisko likmi
Nosaukums Pētniecība un attīstība (P&A) Zemākais datu apkopošanas līmenis Iestāde Sistēma	Analizēt P&A rezultātus un progresu izvirzīto mērķu sasniegšanā. Novērtēt valsts politikas iniciatīvu un atbalsta ietekmi	Rīks ļauj: - novērtēt rezultātus (piemēram, publikāciju skaitā, publikāciju citējamībā, spin-off uzņēmumu skaitā) un progresu; - apzināt augsti kvalificētas AII P&A jomā un noteikt galvenos P&A virzītājspēkus (piemēram, mācību līdzekļu un	- AAK037 Doktoru īpatsvars vecumā no 25 līdz 64 gadiem uz 1000 iedzīvotājiem šajā vecuma grupā - AAK017 Pēdējo 10 gadu absolventu, kuri nodibinājuši vismaz vienu uzņēmumu, īpatsvars - AAK014 Studējošo Scopus un Web of Science indeksēto zinātnisko publikāciju skaits uz vienu studējošo

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Izglītības veids un pakāpe Augstākā izglītība		laboratoriju platību, pētnieku skaitu) šajās iestādēs; - novērtēt investīciju atdevi no All ieguldījumiem P&A jomā; - novērtēt valsts atbalsta un iniciatīvu ietekmi un atdevi.	- AAK042 Studējošo radīto publikāciju skaits uz 1000 studējošajiem - AAK020 Top 10% citēto publikāciju īpatsvars - AAK032 Vidējais mākslinieciskā jaunrades darba finansējums - AKP028 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir līdzautori starptautiskām koppublicācijām ar pasaules top augstskolu zinātniekiem - ALF021 Pētniecības infrastruktūras noslogojums - ALV006 Akadēmiskā un zinātniskā personāla vērtējums par iestādes iekšējās pārvaldības efektivitāti - AII001 Studējošo, akadēmiskā un zinātniskā personāla vērtējums par izglītības iestāžu esošo vidi un resursiem - ALF020 Zinātniskās darbības ieņēmumu no privātā sektora īpatsvars no kopējiem zinātniskās darbības ieņēmumiem - AAK044 Ieņēmumu no intelektuālā īpašuma īpatsvars kopējos ieņēmumos - ALA018 Akadēmiskā un zinātniskā personāla iesaistes līmenis pārvaldībā
Nosaukums Starptautiskā sadarbība Zemākais datu apkopošanas līmenis Individu grupa Iestāde	Izvērtēt izglītības iestāžu atvērtību starptautiskās sadarbības un mobilitātes jomā	Rīks ļauj: - pārraudzīt starptautiskās sadarbības rezultātus un attīstību; - izsekot tendencēm starptautiskās sadarbības veidos (piemēram, izglītojamo vai personāla mobilitātē, kopīgos pētniecības projektos);	- AKI018 Ienākošā zinātniskā personāla mobilitāte - AKI019 Izejošā zinātniskā personāla mobilitāte - AKP027 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir iesaistījušies sadarbības projektos ar pasaules reitinga top augstskolām - PKP020 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 5 gadu laikā ir devuši mācību mobilitātē - AKP014 Ārvalstu akadēmiskā personāla īpatsvars

RĪKS / DATU LĪMENIS / IZGLĪTĪBAS VEIDS UN PAKĀPE	MĒRĶIS	GALVENĀS ANALĪZES TĒMAS	RĀDĪTĀJU PROVIZORISKS SARAKSTS
Izglītības veids un pakāpe Vispārējā izglītība Profesionālā izglītība Augstākā izglītība		- izvērtēt, vai lielāks starptautiskās sadarbības līmenis pozitīvi ietekmē izglītojamo apmierinātību ar studiju programmu / izglītības iestādi un rada augstākus izglītības rezultātus.	- AKI006 Studiju programmās svešvalodā studējošo īpatsvars - AKI008 Ienākošo studējošo mobilitāte (kredītpunktu mobilitāte) - AKI009 Izejošo studējošo mobilitāte (kredītpunktu mobilitāte) - AKI014 Ārvalstu studējošo īpatsvars no kopējā studējošo skaita (grāda mobilitāte) - AKI015 ES un OECD valstu studējošo īpatsvars no kopējā ārvalstu studējošo skaita (grāda mobilitāte) - AKI007 Studējošo vērtējums par studiju programmas īstenošanas kvalitāti - VKI005 Izglītojamo īpatsvars, kuri iesaistījušies starptautiskos sadarbības projektos - VKI002 Izglītojamo iesaistes līmenis ārpusklases mācību aktivitātēs, realizējot mācīšanās pieredzes un formu dažādošanu formālās izglītības ietvaros - VKM002 Izglītības procesa kvalitātes novērtējums, ko veic izglītojamie un viņu vecāki - AKP028 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir līdzautori starptautiskām koppublicācijām ar pasaules top augstskolu zinātniekiem

Avots: autors

8. PIELIKUMS. IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES MONITORINGA SISTĒMAS IEVIEŠANAI NEPIECIEŠAMO RESURSU APLĒSES

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešanai nepieciešamo resursu aplēses pieejamas atsevišķā .xlsx (MS Excel) formāta dokumentā "8. pielikums Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešanai nepieciešamo resursu aplēses".

9. PIELIKUMS. JAUNIE DATU IEGUVES PROCESI 3. KATEGORIJAS RĀDĪTĀJU IEGŪŠANAI

Jaunie datu ieguves procesi 3. Kategorijas rādītāju iegūšanai pieejami atsevišķā .xlsx (MS Excel) formāta dokumentā "9. pielikums Jaunie datu ieguves procesi 3. Kategorijas rādītāju iegūšanai"

10. PIELIKUMS. IZVILKUMS NO CSDD APTAUJAS

TR16. Cik liels attālums jums šoreiz speciāli bija jānobrauc km, lai jūs tiktu uz šo CSDD nodaļu?

1	Nosaukts precīzs attālums, km	_ _ _
2	Nosaukts attālums km robežās	no _ _ _ līdz _ _ _

TR17. Vai šāds attālums līdz CSDD nodaļai Jums šķiet pieņemams?

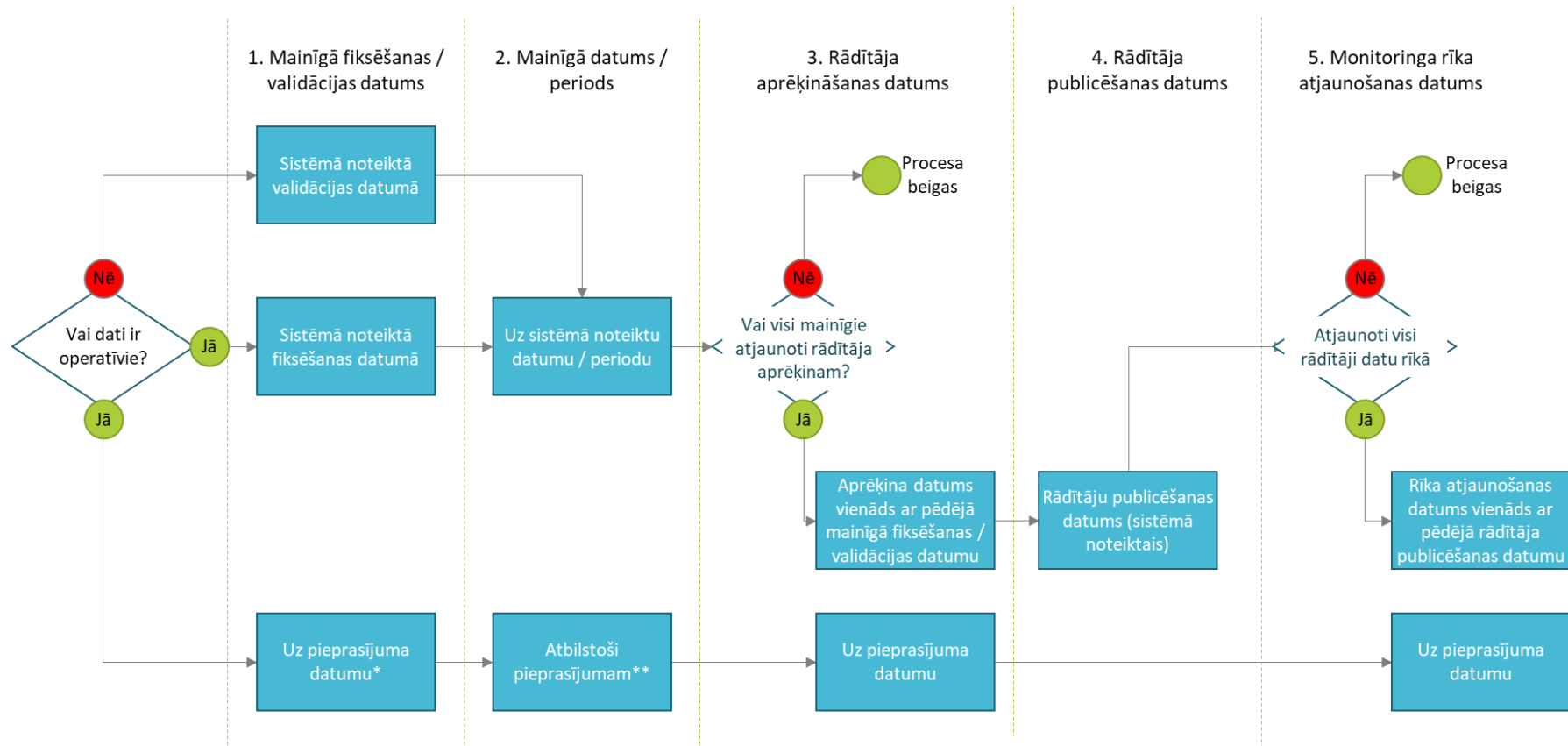
1	Jā, pieņemams	☐	→ pārejam pie TR20
2	Nē, šķiet par tālu	☐	
3	Nezinu, grūti pateikt	☐	

TR18. Kāds attālums Jums neliktos par lielu?

1	Nosaukts precīzs attālums, km	_ _ _
2	Nosaukts attālums km robežās	no _ _ _ līdz _ _ _
3	Nezinu	☐

11. PIELIKUMS. VISPĀRĒJA MAINĪGO IEGUVES UN RĀDĪTĀJU APRĒĶINĀŠANAS SHĒMA

41. ATTĒLS. MAINĪGO IEGUVES UN RĀDĪTĀJU APRĒĶINĀŠANAS SHĒMA

*nekavējoties, bet ne vēlāk kā 20 dienu laikā

** ja dati par šādu periodu nav pieejami, tad tiek sniegti dati par tuvāko pieejamo termiņu

Avots: autori

1. **MAINĪGĀ FIKSĒŠANAS / VALIDĀCIJAS DATUMS.** Mainīgās fiksēšanas datums ir datums, kurā tiek fiksēti operatīvie dati par iepriekš noteiktu mainīgā datumu vai periodu (atkarībā no konkrētā rādītāja). Mainīgā validācijas datums ir datums, kurā dati, kuri nav operatīvie, ir validēti (veikta to atbilstības un kvalitātes pārbaude) un pieejami monitoringa sistēmā mainīgo un rādītāju aprēķināšanai.
2. **MAINĪGĀ DATUMS / PERIODS.** Katram mainīgajam tiek norādīts konkrēts datums vai periods, par kuru tiek iegūti dati mainīgo un rādītāju aprēķinam (piemēram, izglītojamo skaits uz 1.septembri vai absolventu skaits kalendārajā gadā).
3. **RĀDĪTĀJA APRĒĶINĀŠANAS DATUMS.** Rādītāja aprēķināšanas datums ir datums, kurā pieejami visi mainīgie, kuri nepieciešami rādītāja aprēķināšanai. Tas var sakrist ar pēdējā aprēķinam nepieciešamā mainīgā fiksēšanas vai validācijas datumu, vai tas var būt cits sistēmā noteikts datums (rādītājs VKP003 Pedagogu, kuri ir jaunāki par 29 gadiem, īpatsvars – 1) rādītājs var tikt aprēķināts tajā pašā datumā, kad validēti dati, 2) rādītājs var tikt aprēķināts iepriekš noteiktā datumā atbilstoši norādītajam publicēšanas datumam, piemēram, 10.01.).
4. **RĀDĪTĀJA PUBLICĒŠANAS DATUMS.** Rādītāju publicēšanas datums ir datums, kurā aprēķinātās rādītāju vērtības tiek padarītas pieejamas lietotājiem, piemēram, publicējot Atvērto datu portālā. Projekta ietvaros tiek piedāvāti šādi rādītāju publicēšanas datumi:
 - Pirmsskolas izglītība – 1. augusts, 15. janvāris;
 - Vispārējā izglītība – 1. augusts, 15. oktobris (centralizēto eksāmenu rezultāti), 15. janvāris;
 - Profesionālā izglītība – 1. augusts, 15. oktobris (centralizēto eksāmenu rezultāti), 15. februāris;
 - Augstākā izglītība – 1. augusts, 15. februāris;
 - Pieaugušo izglītība – 1. jūlijs.
5. **MONITORINGA RĪKU ATJAUNOŠANAS DATUMS.** Monitoringa rīki tiek atjaunoti vienreiz gadā (ja konkrētajā rīkā nav paredzēta biežāka datu atjaunošana), kad atjaunināti un pieejami visi monitoringa rīkā iekļautie rādītāji. Ņemot vērā, ka atsevišķi rādītāji tiek atjaunoti retāk nekā reizi gadā (piemēram, starptautisko salīdzinošo pētījumu rezultāti), tad šajos gadījumos konkrēto rādītāju vērtības tiek izmantotas vairākus gadus pēc kārtas (līdz iegūtas jaunās vērtības).

Mainīgo ieguvē atšķirības procesos nosaka tas, vai konkrētais mainīgais ir operatīvais, vai nav. Kā operatīvie mainīgie tiek izšķirti tie, kuri pieejami VIIS sistēmā un kuri tiek atjaunoti ar regularitāti vismaz reizi mēnesī (piemēram, izglītojamo skaits, pedagogu skaits u.c.). Rādītāju, kuri nav operatīvie, tiek iegūti no ārējām datu bāzēm (piemēram, CSP) vai to ieguve notiek ne biežāk kā reizi gadā (piemēram, centralizēto eksāmenu rezultāti). Operatīvajiem mainīgajiem tiek izšķirts fiksēšanas datums, bet mainīgajiem, kuri nav operatīvie, validācijas datums. Katram mainīgajam ir savs datums vai periods, par kuru tas tiek iegūts, bet rādītājiem – aprēķināšanas datums, kas atkarīgs no tā, kad tiek iegūts pēdējais mainīgais, kas nepieciešams aprēķinam. Ja rādītāja aprēķināšanai pieejami nepieciešamie mainīgie, tad tiek veikts aprēķins, un rādītājs tiek publicēts noteiktajā publicēšanas datumā. Ja aprēķināti un publicēti visi rādītāji, kuri ir iekļauti monitoringa rīkā, tad atbilstoši sistēmā noteiktajam, tiek atjaunots konkrētais monitoringa rīks.

12. PIELIKUMS. RĀDĪTĀJIEM IDENTIFICĒTĀS ALTERNATĪVĀS DATU IEGUVES METODES

RĀDĪTĀJI	PRIMĀRĀ METODE	ALTERNATĪVĀ METODE
IZGLĪTĪBAS IESTĀDES SASNIEDZAMĪBAS NOVĒRTĒJUMS		
- VIP003 Izglītības iestādes sasniedzamība	Mobilo sakaru operatoru dati	Aptauja
DIGITĀLO PRASMJU NOVĒRTĒJUMS		
- AAK012 Studējošo īpatsvars, kuri uzrāda augstu un zemu digitālo kompetenci - PAK012 Izglītojamo īpatsvars, kuri sasnieguši augstu un zemu digitālo kompetenci - PKP004 Pedagogu īpatsvars, kuri sasnieguši augstu digitālo kompetenci - VKP004 Pedagogu īpatsvars, kuri sasnieguši augstu digitālo kompetenci	Digitālo prasmju pārbaude	Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss (DESI)
APSEKOJUMS VAI APTAUJA		
- Visi aptauju veidā iegūstamie rādītāji – vairāk 9. pielikumā.	Izlases apsekojums	Pilns apsekojums
- AAK006 Studējošo apmierinātības līmenis ar attīstītajām kompetencēm - PAK006 Izglītojamo apmierinātības līmenis ar attīstītajām kompetencēm	Izglītojamo apsekojums	Darbspēka apsekojums
Augstākā izglītība - AAV012 Absolventu īpatsvars, kuru abu vecākiem nav iegūta augstākā izglītība - AIP009 Mācību līdzekļu, kas pielāgoti studējošiem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība - AKP022 Akadēmiskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir iesaistījušies starptautiskos sadarbības projektos ar pasaules reitinga top augstskolām - AKP015 Akadēmiskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir iesaistījušies starptautiskos sadarbības projektos, vadot attiecīgo projektu - AKP027 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir iesaistījušies sadarbības projektos ar pasaules reitinga top augstskolām	Apsekojums	Informācijas sistēmu dati

RĀDĪTĀJI	PRIMĀRĀ METODE	ALTERNATĪVĀ METODE
- AKP028 Zinātniskā personāla īpatsvars, kuri pēdējos 5 gados ir līdzautori starptautiskām koppublicācijām ar pasaules top augstskolu zinātniekiem Profesionālā izglītība - PAI080 Izglītojamo īpatsvars, kuri ir nodarbināti pēc darba vidē balstītu mācību pabeigšanas - PKI034 Izglītojamo īpatsvars, kuri iesaistīti uzņēmējdarbības prasmju attīstības aktivitātēs - PID007 Izglītojamo īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai - PIP004 Izglītības iestāžu īpatsvars, kas pielāgotas izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām - PIP009 Mācību līdzekļu, kas pielāgoti izglītojamajiem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība - PKI001 Interesu izglītības programmu piedāvājuma dažādība - PKI002 Izglītojamo iesaistes līmenis ārpusklases mācību aktivitātēs, realizējot mācīšanās pieredzes un formu dažādošanu formālās izglītības ietvaros - PKI013 Izglītojamo iesaistes līmenis karjeras izglītības aktivitātēs - PKI004 Izglītojamo īpatsvars, kuri izmanto privātskolotāju pakalpojumus - PKI005 Izglītojamo īpatsvars, kuri iesaistījušies starptautiskos sadarbības projektos - PKI010 Izglītojamo īpatsvars, kuri reģistrēti vismaz vienā interešu izglītības programmā - PKI011 Izglītojamo mācību mobilitāte - PKM004 Darba vidē balstītās mācībās iesaistīto darba devēju skaits - PKP009 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 3 gadu laikā piedalījušies profesionālās pilnveidesursos prioritārajās tēmās - PKP019 Profesionālo mācību priekšmetu pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 5 gadu laikā nodarbināti saistītajā nozarē - PKP020 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 5 gadu laikā ir devuši mācību mobilitātē - PKP021 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā piedalījušies pieredzes apmaiņas aktivitātēs uzņēmumos profesionālajam mācību priekšmetam atbilstošā nozarē - PLA003 Darba devēju iesaistes līmenis izglītības procesā - PLA020 Pedagogu iesaistes līmenis lēmumu pieņemšanā - PLA011 Pedagogu vērtējums par piedalīšanos stundu vērošanā un savstarpējā atgriezeniskās saites sniegšanā - PLA012 Pedagogu vērtējums par atbalsta saņemšanu no izglītības iestādes vadības un citiem pedagogiem - PLV003 Vadības darba laika īpatsvars, kas veltīts darbam ar pedagogiem un izglītības programmu - PLV005 Vadības darba laika īpatsvars, kas veltīts administratīvajam darbam - PLV008 Stundu skaits gadā, ko administrācijas darbinieki ieguldījuši profesionālās pilnveides aktivitātēs Vispārējā izglītība - VID007 Izglītojamo īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai		

RĀDĪTĀJI	PRIMĀRĀ METODE	ALTERNATĪVĀ METODE
- VIP009 Mācību līdzekļu, kas pielāgoti izglītojamajiem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība - VKI001 Interesu izglītības programmu piedāvājuma dažādība - VKI010 Izglītojamo īpatsvars, kuri reģistrēti vismaz vienā interešu izglītības programmā - VKI002 Izglītojamo iesaistes līmenis ārpusklases mācību aktivitātēs, realizējot mācīšanās pieredzes un formu dažādošanu formālās izglītības ietvaros - VKI013 Izglītojamo iesaistes līmenis karjeras izglītības aktivitātēs - VKI004 Izglītojamo īpatsvars, kuri izmanto privātskolotāju pakalpojumus - VKI005 Izglītojamo īpatsvars, kuri iesaistījušies starptautiskos sadarbības projektos - VKP009 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 3 gadu laikā piedalījušies profesionālās pilnveidesursos prioritārajās tēmās - VKI035 Vecāku iesaistes līmenis izglītības procesā - VLA020 Pedagogu iesaistes līmenis lēmumu pieņemšanā - VLA011 Pedagogu vērtējums par piedalīšanos stundu vērošanā un savstarpējā atgriezeniskās saites sniegšanā - VLA012 Pedagogu vērtējums par atbalsta saņemšanu no izglītības iestādes vadības un citiem pedagogiem - VLV003 Vadības darba laika īpatsvars, kas veltīts darbam ar pedagogiem un izglītības programmu - VLV005 Vadības darba laika īpatsvars, kas veltīts administratīvajam darbam - VLV008 Stundu skaits gadā, ko administrācijas darbinieki ieguldījuši profesionālās pilnveides aktivitātēs Pirmsskolas izglītība - RAV031 Bērnu īpatsvars, kuri saņēmuši atbalsta pasākumus atbilstoši diagnosticētajām speciālajām vajadzībām - RAV032 Vidējais laika periods dienās starp speciālo vajadzību diagnosticēšanu un atbilstošu atbalsta pasākumu saņemšanu - RII017 Izglītības iestādes rīcībā ir nepieciešamā infrastruktūra kvalitatīva mācību procesa organizācijai - RIP009 Mācību līdzekļu, kas pielāgoti bērniem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība - RKP009 Pedagogu īpatsvars, kuri pēdējo 3 gadu laikā piedalījušies profesionālās pilnveidesursos prioritārajās tēmās - RKI035 Vecāku iesaistes līmenis izglītības procesā - RLA020 Pedagogu iesaistes līmenis lēmumu pieņemšanā - RLA030 Pedagoģa darba laika daļa, kas veltīta, lai sagatavotos rotaļnodarbībām un reflektētu par tām - RLA006 Pedagogu darba laika daļas īpatsvars rotaļnodarbībās - RLA011 Pedagogu vērtējums par piedalīšanos rotaļnodarbību vērošanā un savstarpējā atgriezeniskās saites sniegšanā - RLA012 Pedagogu vērtējums par atbalsta saņemšanu no izglītības iestādes vadības un citiem pedagogiem - RLA026 Izglītības iestāžu īpatsvars, kas sniedz pamatinformāciju par bērnu attīstību izglītības iestādēm, kurās bērni turpina mācības - RLA027 Pedagogu īpatsvars, kuri saņēma atbalstu vismaz pirmajos 6 mēnešos pēc darba uzsākšanas pirmsskolas izglītības iestādē - RLV003 Vadības darba laika īpatsvars, kas veltīts darbam ar pedagogiem un izglītības programmu - RLV008 Stundu skaits gadā, ko administrācijas darbinieki ieguldījuši profesionālās pilnveides aktivitātēs		

RĀDĪTĀJI	PRIMĀRĀ METODE	ALTERNĪVĀ METODE
Pieaugušo izglītība		
- GKP016 Pedagogu īpatsvars, kuri profesionālās kompetences pilnveides ietvaros, attīstījuši kompetences darbam ar pieaugušajiem		
- AIP030 Studējošo īpatsvars, kuri saskaras ar finansiālām grūtībām - AIP031 Studējošo īpatsvars, kuri finansiāli ir atkarīgi no ģimenes atbalsta - AIP032 Studējošo īpatsvars, kuri finansiāli ir atkarīgi no pašu ienākumiem - AIP033 Studējošo īpatsvars, kuri finansiāli ir atkarīgi no valsts atbalsta - AIP034 Studējošo īpatsvars, kuriem studijas nebūtu pieejamas bez apmaksāta darba	Izglītojamo apsekojums	<i>Eurostudent</i> aptauja
ABSOLVENTU MONITORINGS		
- PAI009 Profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo vidējie ienākumi - PAI042 Profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo ienākumu mediāna - PAI022 Profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo nodarbinātības līmenis - PAI021 Profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo nodarbinātības līmenis atbilstošā nozarē - PAI023 Profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo nodarbinātība augsti kvalificētās profesijās - PAK017 Pēdējo 10 gadu laikā profesionālās izglītības dokumentu ieguvušo īpatsvars, kuri nodibinājuši vismaz vienu uzņēmumu	Profesionālās izglītības iestāžu absolventu monitorings	Darbaspēka apsekojums
AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU SNIEGTIE DATI		
- AAK043 Akadēmiskā un zinātniskā personāla publikāciju skaits attiecībā pret akadēmiskā un zinātniskā personāla slodžu skaitu - AAK020 Top 10% citēto publikāciju īpatsvars - AAK069 Publikāciju citējamība	Augstākās izglītības iestāžu sniegtie dati	Dati no starptautiskiem datu avotiem
- AKI033 Latvijas valstspiederīgo īpatsvars, kuri studē ārvalstu augstākās izglītības iestādē	OECD statistikas dati	<i>Eurostat</i>

14. PIELIKUMS. PIEDĀVĀTIE IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES RĀDĪTĀJU SVARI

Ekspertu izstrādāto izglītības rādītāju svaru (koeficientu) vērtības ir pieejamas atsevišķā .xlsx (*MS Excel*) formāta dokumentā “14. pielikums Rādītāju svaru pilnais saraksts”